Jiří Šotola

Podzim v zahradní restauraci

Máj

Jiří Šotola

Podzim v zahradní restauraci

PRAHA 1988
MLADÁ FRONTA

(1980)

Předevčírem jsem se opil.

Vdávali jsme Cúňu. Tedy samozřejmě rodiče ji vdávali. Ve vší počestnosti, u nás v kraji se na morálku dbá, my jsme kraj venkovský. Skoro to ani není vidět, šeptali si truchlící pozůstalí, že je těhotná.

Slavně a obžerně jsme ji vdávali. U nás v kraji se daří mnoha chutným produktům, živočišným i rostlinným. Pivo se k nám vozí z Chocně nebo z Pardubic.

Cúňa byla moje poslední žákyně. Maturitní ročník 1977, to už jsou tři roky. V roce 1977 jsem šel do penze.

Zuzana Zilvarová. Maturovala v pátek odpoledne, tím to končilo. Vpolou června, a teď je září. Víc jak tři roky. Proč si to píšu?

Nevím, proč si to píšu. Časem se možná uvidí. Proč.

Z češtiny maturovala za jedna. Četla kdeco, detektivky i Jacka Londona, kvůli ní jsem si musel znovu přelouskat Bílého tesáka, jen proto, abych před premiantkou nevypadal jako pitomec, mně je Jack London protivný.

Dokonce i Březinu prý četla, aspoň se tak před maturitní komisí tvářila, a oni jí věřili. Já bych ten sebejistý kukuč nedokázal. Mne kdyby se zeptali: A co vy, soudruhu, četl jste Otokara Březinu? Řádně? Bedlivě? Svítání na západě, odnesl jste si z díla ponaučení? Kladné, či záporné? Žádné, prosím, přiznal bych se. Žádné jsem si neodnesl. Já jsem to, prosím, jakživ kloudně nečetl. Mne to, prosím, nudilo.

Nu ano, hanba, uznávám. Středoškolský profesor s aprobací čeština plus dějepis. Ale my jsme, prosím, absolvovali po válce. My jsme se dostavili do poslucháren filozofické fakulty ve vojenských bagánech, ukradených při abrystunku, bylo mně osmadvacet pryč, scházely mně čtyři semestry, dodělal jsem je zkráceně, za necelý rok, přehled vývoje české literatury, profesor J. B. Čapek, dvě hodiny týdně, a k tomu nějaký ten seminář, už se přesně nepamatuju, ani u zkoušek se to moc akurátně nebralo. Byli jsme veteráni. Rozeznali jsme lavočku od messerschmitta i potmě. I ze spaní. Zato rozdíl mezi

Thámem Václavem a Thámem Karlem Ignácem nás tolik neznepokojoval, polykali jsme to večer co večer na cimrách Masarykovy koleje jak šlašitý militární guláš, Lucemburky, českou modernu, Dalimila, války punské, na jaře v šestačtyřicátém už jsem suploval na reálce v H., s dosud nehotovou druhou státnicí, zato pořád v těch bagánech a v prošoupané gymnasťorce, taktéž ukradené, divže ne s bandalírem přes rameno. A to už se zase chystaly volby, křičeli jsme na sebe v sále sokolovny s národními socialisty, na pokračování jsem se hádal s katechetou, on v neděli u Panny Marie na kazatelně, já v pondělí na stupínku při hodině dějepisu, pochopitelně s akutním rizikem důtky od pana ředitele, že namísto bitvy na Bílé hoře probírám Marxův Kapitál, který jsem mimochodem také neměl celý přečtený, což jsem upřímně považoval za důkaz své neukázněnosti a méněcennosti, jenže času bylo na všecko ukrutně málo. Spěchalo se a spěchalo. A Cúňa?

A Cúňa s bohorovným klidem znectila starého Březinu, že by si od něho v hospodě odsedí i bernardýn. Ačkoli se jí na něho vlastně nikdo přímo neptal. Otázka zněla Česká poezie na přelomu století. Je to poměrně obtížná otázka, ale v rámci středoškolské praxe by bylo bohatě stačilo jmenovat Sovu a Machara, Zde by měly kvést růže anebo Confiteor, Vybouřené smutky, a rychle přeskočit na Neumanna, na Šrámka, v takových úhybných manévrech se i průměrný středoškolák vyzná. Z kterékoli otázky, říkávalo se, můžeš uhnout na černochy v Africe.

A Cúňa ne. Cúňa rajtovala na chudákovi Březinovi, jako by to byl valach od dělostřelců. Vytkla mu náboženskou mystiku, individualismus, idealismus, subjektivismus, vypeskovala ho za nevšímavost k společenské realitě i za básnickou mluvu, dnešnímu prostému čtenáři na hony vzdálenou. Na závěr přidala i citát: Ó *sílo extází a snů, z níž uměníplá barev vějířem a v tónech burácí.* Zde udělala pauzu, nadechla se, odhodila si z čela kadeř, a předseda komise ji vlídně přerušil. Stačí. Byli jsme zcela spokojeni. Ve mně nicméně hlodalo podezření, že ty své floskule načerpala jednoduše z naučného slovníku. A z veškerého díla Otokara Březiny že nečtla nikdy ani básničku.

– Jak je to dál? – zeptal jsem se jí za týden při maturitním večírku a zopakoval ten citát, který jsem se ovšem musel doma předtím naučit.

– Dál já to neumím, – roztomile se usmála a pokrčila na mne nos.

Cúňa je parádní holka. Dlouhé nohy, kozičky tak akorát, blondýna drobet do zrz, hrávala volejbal v gymnazijním družstvu, často jsem na ty jejich mače chodíval. Ne, prosím, volejbal mě nezajímá.

Vdávali jsme Cúňu. Předevčírem. V sobotu. Dnes je pondělí a ještě stále mám kocovinu. Třiašedesátiletý dědek s kocovinou je trapný zjev. Sedím na pelesti a v nejbližších chvílích začnu intenzívně pochybovat o smyslu žití. Svého, toť se rozumí. Tristní a nevkusné. Můj alter ego mě pozoruje naproti z kouta, žertovně vykukuje z mé levé zablácené boty a pošklebuje se.

– Tak jakpak? Leb div se nerozskočí? A co ledviny? Co tepny věnčité? V pořádku?

– V pořádku. Zalez.

– Píšeš testament?

– Oběs se na tkaničce, zámoro.

Cúňa je z Dolánek. Ze mlejna. Dolánky jsou mrňavá ves, jezdí tam od nás autobus. Dvacet chalup, potok, v pozadí kravín. Mlejn vyženil Cúnin dědek a Cúnin táta ho podědil, to už se v něm nemlelo, Cúnin táta je hlavní zootechnik v JZD, mají to tam jako stvořené pro takovou svatbu, dvě svatby najednou by mohli pořádat. Veliký dvůr, veliká zahrada, žloutly už máslovky. A švestek bylo na stromech, že i kdyby všechny Zilvarovic báby až do desátého kolena vstaly z hrobu a od slunka do slunka vařily švestkové knedlíky, nespotřebovalo by se to.

Tématem této slohové práce však není úroda ovoce. O svatbě u nás v kraji jíme hlavně maso. O pouti taky hlavně maso. O posvícení taky maso. O dožínkách maso. O pohřbu maso.

Že vlastně nejsem tady z toho kraje?

Inu nejsem.

Domovský list mám z města Josefova. Domovské listy arci už neplatí. Bylo mi prý málo přes rok, už jsme jeli s maminkou do Rychnova. Sami dva. Nezdrželi jsme se tam. V Rychnově se nám

nevedlo. Kam jsme pak jeli, kudy jsme pak jezdili, není mi dostatečně jasné. Z obecné školy se mi dochovala dvě vysvědčení pololetní a pět výročních, každé odjinud. Kutná Hora, Pelhřimov, Třeboň, a tak dál. Pětadvacáté narozeniny mě zastihly v Persii. Šestadvacáté ve městě Novochopersk. Země Ruská, oblast Balašovská. A tak podobně.

Tady žiju už devatenáct let. Zvykl jsem si tu. Chybí-li vám v životopise rodná chaloupka, můžete si ji vystavět. I doškovou. Šest sirek a kus papíru, sirky na ten papír vhodně sestavíte, došky a okýnka a plot už dokreslíte tužkou. A za plotem jiřiny. A nahoře malý mrak, zeza mraku vylézá sluníčko, opodál pluje srpek měsíce a kolem něho jsou hvězdy. A prší a chumelí a děti jsou doma ve seknici, sestavují ze sirek rodné chaloupky. Alter ego sedí na plotě a pošklebuje se.

– Nech ty hračičky a pojď do hospody.

– Nojo.

Doškové chaloupky už arci nejsou.

Zato domek jsme si tu koupili. Cihlový. Za městem. Poté, co jsem podruhé vstoupil ve stav manželský. Malinký domek. Laciný.

Ne, o domku až jindy. Už takhle mě dost bolí hlava.

I o mých stavech manželských až jindy.

Děti jsme neměli.

Vraťme se k masu.

Při samých oddavkách jsem nebyl. Konaly se v Lužné. Lužná je středisková obec. Též farní obec. Cúňu oddávali dvakrát. Nejdřív na národním výboře a potom v kostele. Nebyl jsem u toho, přestože autobus jede až do Lužné, vystoupil jsem v Dolánkách, hrál jsem v tom kuse roli vedlejší, naprosto bezvýznamnou, příležitostný statista, nač bych překážel v oddací síni, co bych pohledával pod kostelní klenbou? Já jsem se přijel vydatně najíst a uměřeně napít a poveselit se s veselými lidmi na zahradě i na dvoře. A podívat se na Cúňu. Ještě jednou, naposled. Jak praví básník. (Fráňa Šrámek? Nevím to docela určitě;)

Vystoupil jsem v Dolánkách, mlejn jsem poznal na první pohled. Vrata dokořán. Z komína se kouřilo. Vejdu na dvůr, dvůr prázdný,

nepočítám-li hrabavou drůbež, pes uvázaný u boudy, na střeše vrkali holubi, ve chlívku bečely ovce, *pod buku košatou klenbou jsem o tobě, Tityre, zpíval*, Vergilius by byl nadšen. A vtom mě pocákalo bláto až po pupek. Automobil. Škodovka. Ve škodovce nevěstin tatínek. Zilvar Antonín. V božíhodovém kvádru, šlajfku nakřivo, ve tváři celý fialový. Vzteky. Vypnul motor, vylezl, práskl dvířky, hňápl do louže.

– Jak já teď vypadám? Jako kráva teď vypadám! Vypadal spíše jako krocan, leč neodporoval jsem mu. Zašli jsme do kuchyně, utřel jsem si mokrým lavičníkem bláto z nohavic a byl jsem přivítán. Rumem. Nalitým do čajových sklenic. Vypil jsem jednu sklenici. Zilvar Antonín vypil dvě. Měl k tomu důvod.

– Mrchy to jsou. Mrchoucí mrchy. Podpálím stodolu. Měl k tomu pádný důvod. Ženské mu zatajily, že v rámci svatby, jaksi při jednom vrzu, je sjednán i obřad církevní. Pochopil zradu, až když kolona aut, kterou on ve své špinavé škodovce uzavíral, zahnula do kopečka ke kostelu. Kostel je v Lužné krásný. Raný barok. Luragové projektovali, Alliprandi stavěl. Fasáda sice opadává, boční zeď je v jednom rohu naprasklá, ale i ta tesknota zániku bere za srdce, na kamenné balustrádě vyráží mech, z příkostelního hřbitova je parčík a země je tam místy lehce zvlněná, to jak pod trávou, dole v hloubi věků, se dodnes nebožtíci občas obracejí na druhý bok, anžto je tlačí kostičky.

Otec Zilvar v daném okamžiku zřejmě nepodlehl této kunsthistorické sentimentalitě. Mnoho možností k ráznému činu mu ale zřejmě nezbývalo. Ženské-li si u nás v kraji něco usmyslí, nebývá proti tomu rady ani pomoci. Zřejmě se vzmohl pouze na pár obvyklých mužných souvětí, jejichž hlavním větným členem je razantní substantivum prdel a jež adresoval své ženě Boženě, sedící dotud v autě vedle něho. Po ženě Boženě zřejmě vyhodil z auta i oba novomanžele, kteří jimi již byli před lidmi, doposud však ne před Bohem. Zařadil zpátečku, až to zachrastělo, otočil se a ujížděl domů, ve tváři fialový. Neumytá škodovka byla vyšňořena mašličkami a věnečky. Na kapotě trůnila panna. S celuloidovou hlavou. Trůnila našišato.

– Na tom nic nezměníte, – povídám já a dopil jsem rum.
– Dáme si ovar, – povídá on a dopil rum. – Rád ouško?
– Rád.
– Kouštěk jater a kouštěk jazyka. Tučný smíte?
– Pomalu.
– Žlučník?
– Cholesterol.
– Cože?
A naložil mi vrchovatě na talíř.

Zasedli jsme. Kuchyň voněla sádlem. Na stole byl křen a chleba a sůl a rum a láhve od piva a pekáč uvařených krup a na míse zbytek oloupaných česnekových stroužků a z podivné jakés příčiny i hasičská přílba, předválečná, mosazná, vycíděná do lesku.

– Už ji vedou od oltáře, – povídá Zilvar otec a pěstí si utřel slzičku pod okem. – Křen jak bejk. Dejte si.

– Škoda že se v kostelíčku posraly varhany, – podotkl tlustý pan Doubek, který uprostřed kuchyně na vále nacpával jitrnice. Silně mi připomínal bohyni plodnosti. – Zabíjet se mělo včera. Za chvilku přijedou a bude čurbes.

– Včera jste nepřišel. Necky vydrbaný, voda se vařila, svítalo, vy nikde.

– Protože jsem zabíjel. Nad lesem u Pejchů. Prase dva a půl metráku, už sotva dejchalo. Chtěli ho zabít na jaře, a umřela jim babka. Nehodí se zabíjet prase, když je v domě smutek. A pak začaly sena. Jak začnou sena, je konec se zabíjením.

Pan Doubek shrnul kroupy do velehrnce, který stál na kamnech a klokotalo to v něm, černá a mastná tůň, na dně rejdí ďábel v podobě prasečí duše a pouští bubliny.

– Ochutnej ji, – podal hospodářovi sběračku a zapálil si vyklepanou zorku, špatně předstíraje lhostejnost. Neboť zabijačková polívka, při té jde o čest řeznického řemesla. – Nespal si pysk.

Pán domu a hospodář opatrně usrkl, zavřel oči a kratičce se zadumal.

– Jo. Lžíci soli a bude bezvadná.
– A česnek! – bublal ďábel zdůli.

– Česnek už ne, – pravil pán domu a hospodář, ačkoli i na jeho gusto by bylo nezaškodilo umlít ještě kupku stroužků. Ale ženské jsou na česnek cimprlich. A ani pán domu a hospodář nemiluje spory, ve kterých je předem udolán.

– S pomocí boží, – pokřižoval se levičkou tlustý pan Doubek, pravicí přisypal hrstku soli, zamíchal a odstavil hrnec na kraj plotny. A sedl ke stolu a cvrnkl si rumu a zajedl ho chlebem. – Zpuchřely hádám měchy. A švec to spravit neumí. Bez varhan už svatby nejsou jako byly. Ty ses neženil v kostele?

– Ženil, – se zaťatými zuby doznal Zilvar Antonín, hlavní zootechnik JZD a poslanec místního národního výboru.

Ne že by byli pobožní. V neděli do kostela nejdou. O Božím těle klidně dosoušejí seno. Na Velký pátek svačí salám. Bůh seslal syna svého jediného, na smrt ho poslal, Elói, mystérium jak plamen v poušti Moábské, a oni klidně čtvrt kila gothaje. Z desatera božích přikázání jich dodržují stěží polovic. Ze sedmi hlavních hříchů se dopouštějí takřka všech. Ale svatba?

Ale svatba s veškerou parádou. Raný barok je paráda. Oltář s liliemi je paráda. Farář v ornáte je paráda. A nevěsta v zavojíčku, orámovaná třistaletým portálem, Lurago kreslil, Vlaši kameníci tesali, vlečka se plouží po schodech, spouště fotoaparátů cvakají, kamery vrčí, to je halt paráda. Může si pán a hospodář vyrvat plíce. Mužští řvou, tráva roste. Božena Zilvarová na stupni chrámovém bezpochyby zavřela oči a kratičce, úlevně si vydýchla. Bůh ať si je či není, ale svatba bude mustrovní.

– Vypadám jako kráva a zasloužím si důtku s výstrahou, – oznámil nám otec Zilvar a mávl rukou. Nic na tom nezmění.

– Kdo je u tebe kráva? – ozvalo se od kamen.

Na štokrličce dřepěla vetchá osoba v šátku a v plátěné zástěře, před chvilinkou tam nebyla, snad spadla z nebe, babička jako uzlíček, jenjen ji posadit do pohádky, tužkou přikreslit vřetánko, dozadu pec, na peci kocoura.

Často je všecko jinak, než se mně zprvu zdá.

– Tchyně, – poučil mě otec Zilvar a poznovu mávl rukou, i na tom bylo těžko něco měniti.

– Dobrý den, – vychovaně jsem se uklonil, v hubě kus prasečího rypáku. – Už zpátky z kostela?

– Je hluchá jako pařez, – upozornil mě taktně pan Doubek, bohyně plodnosti.

– Když chce, – dodal otec Zilvar. Jeho vztah k fraucimoru byl chlapsky přímočarý.

– Přiložit je ti líno, viď? – sladce ho oslovila babička a křísila oheň v kamnech. Ohýnek vyšlehl, babička si pošoupla šátek z čela, smetla ze zástěry tříštičku a s bezzubým úsměvem se zadívala na zetě. – Žere a žere. I v noci žere. Vstane, vyrabuje ledničku. Sežere i kůži z presburta.

– Presburt se dává do igelitu, – opravil babku mistr řeznický. – Není, jak bejvalo.

– Sežere igelit, – vítězně zvedla babička artritický prstík. Otec Zilvar, aby odvedl mou pozornost od dalších rodinných tajemství, píchl mě vidličkou do stehna.

– Bejčí koule rád?

– Rád.

– Je jich ve sklepě kýbl. Budou k svačině.

– Fujtajvl, – odplivl si pan Doubek. – Sbalím vercajk, odvezeš mě domů, pojď.

– Neodvezu, – ujistil ho Zilvar Antonín, otevřel novou láhev rumu a nalil mu. – Je svatba, ne?

– Vyflajznu se ti na svatbu. Jdu domů, jdu se vyspat. Zejtra zabíjím.

– A filharmonie?

Tlustý pan Doubek se zastavil uprostřed kuchyně, zahleděl se na Zilvara, pak na hasičskou přílbu a jeho pohled zněžněl.

– Filharmonie?

Zilvar zlehounka, rozkošnicky přikývl.

– A Kominík tu bude?

Zilvar přikývl. Pan Doubek se vrátil, usedl, blaženě zavrněl.

– Inu to jo.

Kominíka já znám. Původně učitel, pak cosi na ministerstvu školství. Žije v Lužné. Penzista. Sušinka, střízlíček; po druhém pivě

se přestane ovládat a vykládá o Komenském. Vždycky. Překřtili ho proto na Kominíka.

Ale jaké blaženství souvisí s Kominíkem a zároveň i s filharmonií, mi zatím bylo záhadou. Ti dva mi to zjevně nemínili vysvětlit.

– Já jsem tu na práci. Do kostela mě nevemou. Do biografu taky ne, – dodatečně zodpověděla babička můj zdvořilostní dotaz. Neboli ukázalo se, že její hluchota je vskutku relativní jev.

– Práce je radost, – vynasnažil jsem se navázat plytkou konverzaci.

Ale ona mě neslyšela.

– Televize je v obýváku, do obýváku nesmím. Že smrdím od slepičinců.

– Ježíši, já tu babu zavraždím, – zaúpěl Zilvar. – Lže jako koňskej handlíř!

Babička ho neslyšela. Přibelhala se ke stolu, sedla si vedle mne na krajíček lavice, o Zilvara okem nezavadila. Pana Doubka, který se chechtal, až mu břicho nadskakovalo, odbyla jediným štítivým cukrblikem. Mne si k sobě přitáhla za knoflík.

– Pejsku z chalupy nad lesem její zeťák utrápil. Přiženil se k nim, měli tucet ovcí. A berana. Králíky, ťopky, husy, čínský kachny, japonský rádio, kanára. Tébich i na verandě. Záclony z Tuzexu. Nejdřív propil ovce i s beranem, napřesrok ťopky a králíky, potom nábytek, a takhle pořád rok za rokem, loni o masopustě propil i psa. Zeťák pil. Pejška se trápila, nakonec si vzala život. Lehla si na koleje, přejel ji vlak. Na cimpr-campr. Je to hřích, pánbu ji netrestej, ale jsou případy, že vás k tomu i vlastní člověk donutí. Takovejch případů je tady ve vsi víc. Vy jste od policie?

– Pejška umřela na zápal plic! V Chrudimi ve špitále! – úpěl otec Zilvar.

Babička ho neslyšela. Knoflík mezitím ukroutila, strčila mi ho do kapsy a přitáhla si mě za ušní lalůček.

– Někdo propije, jinej prožere. Kdybyste náhodou zaslechl, že Pejška umřela jináč, třebas ve špitále, třebas na zápal plic, tomu nevěřte. Podmazali doktory.

– Lže! – sténal Zilvar a upustil vidličku i s napíchnutým soustem.

– Nechutná ti? – politovala ho babička. – Kočky to zblajznou.

Odebrala mu talíř, druhým hmatem ztopila i nedopitou láhev rumu a šourala se z kuchyně ven.

– Ať vám, hoši, nechcípne v kamnech.

Zavírajíc za sebou dveře, vklínila ještě do mezírky svůj svrasklý obličejík, dlaň přitisknutou na ústech, aby nevyprskla smíchy. A mrkla na mne.

Takovou babičku přikreslit se vám nepodaří. O to se ani nepokoušejte. Taková je, anebo není.

Marně se rozpomínám, měl-li jsem vůbec babičku.

Mlčeli jsme. Trávicí ústrojí se činila. Centrální nervstva odpočívala.

– Nejedou, – zafuněl pan Doubek a zavrtěl sebou, aby lépe rozprostřel po lavici své hýždě. Usínal.

– Vstoupím do církve, už je to stejně prašť jak uhoď, a dostanu se do kalendáře. Jako mučedník, – meditoval zneuctěný Zilvar. – Ukradla rum.

Sáhl pod lavici a vyčaroval láhev borovičky. Východočeské lihovary, Nové Město nad Metují. Značka Kord. Pokud jde o destiláty, pijou se u nás v kraji hrozná svinstva.

– Já bych radš pivo, – manévroval jsem.

– Leda lahvový. Sud narazíme k obědu.

A donesl z ledničky tři pernštejny, pardubickou dvanáctku.

– Na spláchnutí se snese. Pijte z flašky.

A všem nám nalil tu borovičku. Do sklenic od rumu. Manévr se nezdařil.

– Je ve sklepě? – z polosna hlesl pan Doubek a v polosnu si stačil i líznout borovičky.

– Baba?

– Sud.

– Toť že. Dva. Obložil jsem je ledem.

– Plzeň?

– Že ale dala shánění.

– Dceru každej den nevdáváš.

Dialog ospale skomíral. Pan Doubek poroztáhl nohy, mocně se

ubzdil a usnul. Po krku mu lezla moucha. Hodiny tikaly.

– Je to radost, – opět jsem vybraně zakonverzoval. Ovar se mi převracel v žaludku. Borovička páchla. Sklenice byla jistě dvoudecová. Jestli ji vypiju, budu zvracet.

– Co? – zavrčel otec Zilvar, mrzutá nálada ho neopouštěla. Jeho žaludek byl zdatnější mého, ale mezi ovarem se mu v něm převalovala i ecclesia militans, církev bojující. A ženské plémě zrádné, hadové, jež notoricky zahýbá k oltáři a lže a krade rum.

– Vdávat dceru je radost, – moudře pravím já. Přeměřil si mě, můj zánovní tesilový oblek, šest set čtyřicet Kčs, mé bavlněné tričko místo košile, košile nenosím, vdovcův úděl in puncto praní a žehlení prádla je svízelný, mé neúctyhodně rozježené šediny, můj počmáraný ksicht bývalého a nepříliš úspěšného pedagoga, kterému je mezi lidmi dobře, který se přitom ale i drobet bojí, jakou rošťárnu mu v příští vteřině vyvedou, mimoto má svou nemoc z povolání, svůj zpropadený návyk udržovat distanc, pozorovat, zpytovat, klasifikovat, takže je mezi lidmi zpravidla a víceméně sám.

– Jaká hergot radost? Co pořád blbnete? Holka je nabouraná, holka se vdává. Není potřeba nám tu o tom kázat. Z čítanky. Pro útěchu. Krucinál.

Vztah otce Zilvara k danému faktu vdavek, klasifikoval jsem, je chlapsky přímočarý pouze zdánlivě. Bude záhodno vyhýbat se háklivějším podrobnostem.

– Ve válce, – napůl procitl pan Doubek a vmísil se do debaty o radosti, – zavedli Němci Kraft durch Freude. Stálo to všude na plakátech. I v novinách. Česky se tomu říkalo silosranda.

Óda na radost. Friedrich Schiller. Všecko je občas jinak.

– Kluka jste taky učil? – udeřil Zilvar zpříma. Bezesporu měl na mysli ženicha. Háklivá podrobnost tu rázem ležela jak ztvrdlá houska na krámě.

– Vašeho? – ještě jsem zkusil uhnout.

– I co by? Pupencojc.

Pan Doubek, vida můj zmatený hled, ujal se úlohy tlumočníka a průvodce cizinců. Proč to píšu? Co je mně hergot do Mareše?

– Jmenuje se Mareš, – tlumočil pan Doubek. Je mi známo, mistře.

Je mi až příliš známo.

– Z Podlesí z hospody, – rozvyprávěl se domorodý symbol plodnosti. – Před válkou výletní restaurace U Pupenců. Šikovná živnost. Naproti je kaplička, chodívali tam poutníci. Za svatou Annou do kapličky, k Pupencům na pivo. Za Němců Pupenec přistavěl patro, na patře pokojíčky, pak už tam nechodili poutníci, pak tam jezdili oficíři s kurvama. Po válce dokšeftoval, ale od těch dob kdo tu hospodu kočíruje, toho dřív nebo později překřtíme a je z něj Pupenec. Takový blbý jméno by bylo škoda ztratit. Teď se tam pořádají školení.

– Mareše já jsem neučil, – zbaběle jsem lhal.

Mareš. No ba že jsem ho učil. Jeden rok. Déle se Viktor Mareš na gymnáziu nezdržel.

Zuzana Zilvarová a Viktor Mareš dovolují si oznámit svůj sňatek. Na ručním papíře. V záhlaví holubičky.

Proboha, Cúňo!

Ne, Mareš nebyl třídní lotr. Jenž podstrčí zástupkyni ředitele na židli mokrou houbu, při biologii mastí mariáš, na bramborové brigádě vypouští obmyslně předem ulovené živé myši spolužačkám do spacáků a je neustále vyšetřován a exemplárně trestán, až posléze maturuje s vyznamenáním a o maturitním večírku mu polovička kantorů prozradí, že by byli tu mokrou houbu s chutí šoupli zástupkyni pod zadek také, a nejednou, želbohu nenalezli odvahu.

Ne, produkce s namočenou houbou byly pod Marešovu úroveň. Mareš navštěvoval školu dosti nepravidelně, znuděn sedával ve škamně jak na čaji u chudých příbuzných, stávalo se, že uprostřed vyučovací hodiny se sebral a odešel, nepokládaje za vhodné kohokoli informovat o příčině svého odchodu, a vzápětí ho bývalo lze spatřit v bufetu Jitřenka na náměstí, ladně se opíral o pult, před sebou decinku vermutu a balíček stuyvesantek. Zpočátku mu to procházelo, lékařská potvrzení v pořádku, prospěch dle hesla „s odřenýma ušima“, špitalo se i cosi o dodávkách bažantů a srnčích kýt do špajzu některých kolegů, ale za to bych ruku do ohně nedal, prostě šel nám sice ten synek proti srsti, jenomže hloupý není, odhadovali jsme ho, puberta a tak dále, ono se to vyvrbí.

Vyvrbilo. Po jarních prázdninách se Mareš objevoval ve škole už jen sporadicky. A kolikrát už jenom na chodbách. Obklopen spolužáky, zejména těmi z majetnějších poměrů. Nejdřív jsme zachytili nápadný výskyt tuzexových bonů. „Trestné to není," přála zástupkyně. „Děti touží po americké žvýkačce. Do školy ovšem ať ty bony netahají, poučte je." Poučili jsme je. Scházeli se pak v bufetu Jitřenka. Kolegyně Řeháčková si jednou vyčíhala, až bude student Mareš u pultu samoten, a předstírajíc zájem o něco šik modern na sebe, přeptala se ho, nesehnal-li by větší množství oněch kouzelných cetliček. „Kolik?" věcně ji přerušil. „Tisíc," mrštila Řeháčková cifrou, jež jí připadala málem závratná. „Že váháte," uklidnil ji mladistvý překupník. „Zejtra. Po pěti korunách."

No ba že jsem ho učil. Bylo mu tehdy patnáct. V lecčem mohl možná on učit mne.

Zanedlouho jsem zachytili něco horšího. Parta děcek ze čtvrťáku, kluci i děvčata, sobotu co sobotu kamsi odjížděla autobusem, údajně pod stan; vraceli se v neděli, jednou dokonce až v pondělí. Stany s sebou vozili jen naoko. Přespávali daleko pohodlněji. Přespávali na pokojíčcích zapadlého výletního hotýlku, který vedl Marešův táta. Prý zadarmo. Prý coby Viktorovi kamarádi. Prý hotýlek je ze soboty na neděli beztak prázdný, školení se prakticky rozpouští už v pátek. Jenže my zachytili i dopis. Nedokončený. Psala ho jistá Zahradníková ze čtvrté B. Psala ho při vyučování. Z dopisu vyplývalo, toť se ví nejasně a v náznacích, že se tam v klínu lesů sobotu co sobotu odbývá cosi nepatřičného. Nikoli, prosím, žádné sexuální orgie. Z dopisu vyplývalo, že se tam fetuje.

„Nesmysl," přála zástupkyně. „Narkomanie v socialismu neexistuje."

Neexistuje. Svět je má představa. Bergson.

Dali jsme si neoficiální schůzku ve vinárně U pošty, sešlo se nás pět, ostatní vzkázali, že čekají návštěvu, že je bolí zuby atp. Ucucávali jsme červenou ludmilu a mlčky jsme na sebe pošilhávali. „Komu co dokážem?" řekl posléze kolega Šperl, matematika a fyzika. „Zahradníková na mě poslala matinku," řekl kolega Bouzek, chemie a biologie. „Že jakým právem zabavuju privátní

korespondenci. Notabene i čtu. Notabene nevinný dopis s žertovným obsahem. No tak jsem jí to vrátil.“ To už jsme na sebe ani nepošilhávali. Se zraky cudně sklopenými jsme si prohlíželi zajímavý vzorek ubrusu. „Já jdu za rok do penze,“ řekl kolega Vacek, čeština a nepovinná angličtina. „Jste poserové,“ řekla kolegyně Řeháčková, zeměpis a tělocvik.

Postávali jsme pak ještě na náměstí, byl vlahý večer, polou května, voněl bez. Co s tím? Schůze, vyšetřování, asi i kriminálka, rozkacení rodiče, skandál, potíže. „Necháme toho Mareše propadnout,“ řekl zkušený kolega Vacek. To bylo řešení.

Přiměřené pedagogickým dušinkám. Mareše, černou ovci. Původ zla. Necháme ho propadnout, jak si ostatně zaslouží, katastrofálně propadnout, aby pochopil, že na tomto gymnáziu neuspěje, byť se sebevíc pokoušel.

Na konci roku propadl Viktor Mareš z češtiny, z ruštiny, z matematiky a ze zeměpisu. Přijal to s klidem. Soudím dokonce, že s úlevou. Po prázdninách se už ve škole neobjevil. Oddychli jsme si: Mareš neexistuje.

Mezitím o prázdninách došlo k vloupání do místní lékárny. Lup nijak veliký, vesměs však opiáty. A nějaké prášky či kapky proti kašli, které cosi podobného obsahují a ze kterých to dokáže odloučit i chemik amatér, jak mi sdělil Josef Vondrák, maturitní ročník 1960, nyní poručík od Bezpečnosti. Pachatelé nebyli zjištěni. „To se nás přece netýká,“ řekl kolega Šperl, když o tom při zahájení školního roku ve sborovně padla zmínka.

Proč se s tím píšu? Komu to bude k užitku? Kdo to bude číst?

– Pingl, – uplivl otec Zilvar, jako by to byla nejsprostší nadávka.

– Pingl je zaměstnání, – objektivně konstatoval mistr řeznický Doubek. – Od rána do noci lítáš jak hadr na holi. Pravdaže napakuješ se. Když se v tom umíš točit. A když v mančaftu není kazimrd. Na Vyhlídku jde z jatek spousta masa. Ošidíš guláš o deko, z deseti porcí jich máš jedenáct. Jen na svačinku servírujou kolem padesáti gulášů. Spočítej si to. A diškrece. A fůra ještě onačejších hejblů. Tadyhle pana profesora si pingl může koupit i s botama. Hejno profesorů si může koupit. Postavit si je na zahrádku jako trpaslíky.

Viktor Mareš zmizel a u nás ve městě se objevil až za pět let. To už Cúňa končila třetí ročník gymnázia. Byl jsem třídní v tom ročníku. Sklonkem června jsme jeli na výlet. Tábor, Krumlov, Hluboká, bez problémů, nikdo se neztratil, nikdo se nenapil vody na třešně, myši se v červnu loví obtížně. Když jsme se vraceli, a už jsme byli skoro doma, děcka se vzadu v autokaru domluvila, že je škoda načatého večera. A uškemrala mě. Kousíček před městem je motel Na vyhlídce. Vzali jsme ho útokem. Poručili jsme si guláš, jedenačtyřicet gulášů, potom děcka spustila hrací skříň. Já civěl oknem ven a oni tančili, na nebi blikalo letadlo, před motelem zastavil švédský tirák, do lokálu vešli dva pořízci v blankytných kombinézách a v čepicích s nápisem Shell, moje holky je hned zaregistrovaly a svůdnicky se zavlnily v bocích, bylo nám blaze. Vtom zahlédnu, že repetent Blažek se nenápadně sune do vedlejší místnosti, kde bylo přítmí, barpult s vysokými stoličkami a za ním na regále výstava cizokrajných alkoholických nápojů, o jakých i středoškolskému kantorovi z východních Čech přísluší jedině číst v románech; natož repetentovi, jehož otec je úředníkem ve spořitelně s gáží cirka 3000 měsíčně. Vstanu, zaženu Blažka od bran pokušení, a potom ostýchavě vkročím do onoho diskrétního doupěte, věru že ne s úmyslem přesvědčit se, prospívá-li gentlemanovi po guláši old whisky, nýbrž jen se tak po křupansku kouknout, co to tu v katastru našeho idylického městečka vyrostlo za vymoženost. Měkounký koberec, stěny táflované modřínem, reklama na pepsi-kolu, obrovský filodendron, pod filodendronem miniaturní stolečky a židličky, ve vzduchu směs kvalitního tabákového dýmu a jarmarečního parfému. Ticho. Hostí pořídku. Pouhé dvě ufrněné slečny v koutě u stolečku. V minisukničkách. Osamělé. No fajn. Nic pro nás, občane. Otočím se a vrazím do těch Švédů. Slušně se omluvili, přestože vinen jsem byl já. Slečny obživly. Švédi je nevzali na vědomí a vylezli si na barové stoličky. Ze stínu se úslužně vynořil barman. Poznal jsem ho v momentě. Viktor Mareš.

Svět existuje, ať chcem nebo nechcem. Lenin.

Švédi ukázali na plechovky s pomerančovým džusem, Mareš jim hbitě naplnil sklenice, přidal kostky ledu a profesionální úsměv.

Teprve pak s výrazem přehlíživě tázavým obrátil pozornost k individuu v manšestrácích a podomácky pleteném svetru, jež bezdůvodně pošlapávalo drahý koberec.

Byl perfektní, byl elegantní. V bělostné košili a ve stříbřité vestičce. Na krku tenoulinký řemínek, na řemínku decentní bižutérii. Tmavě kaštanové vlasy mu splývaly přes límec. Horní ret mu zdobil knír. S rozkoší bych ho byl srovnal do latě a vyzkoušel ho ze skloňování zájmena „týž“ a napařil mu sardel a nádavkem mu natrhl tu košilku. Toť se rozumí, nenalezl jsem odvahu. Přešlapoval jsem a čuměl na něho jak venkovan na Hradčana.

Byl elegantní, byl perfektní a rozpomněl se na svého pradávného břídila vychovatele. „Jaká čest pro podnik!“ řekl, ironii neskrývaje, a ukázal mi, že u barpultu je místa habaděj.

Neutekl jsem. Vyšplhal jsem se co nejdůstojněji na ten vratký posed, vydoloval jsem pomačkaný balíček apollonií, on mi zapálil plynovým zapalovačem a přisunul popelník. Pak poodběhl, naplnil Skandinávcům vyprázdněné sklenice, podal čerstvý led, nabídl tácek s jednohubkami. A navrátil se ke mně, nalil do baňatých sklínek dva koňaky značky Martell, zapálil si kentku, opřel se lokty o naleštěný pult a dívali jsme se na sebe. Beze slov.

Za koňak si potom nevzal peníze. A já jsem, budiž zaznamenáno, to jeho drzé, namyšlené gesto přijal bez protestu. Ba co dím s úlevou. Já nevím, kolik se v podniku II. cenové skupiny platí za sklínku koňaku značky Martell. Moje veškerá peněžní hotovost činila v tu chvíli padesát korun. Z čehož mi bylo zaplatit i guláš. A Viktor Mareš to na mně poznal. Ten povděk a tu úlevu.

Ještě teď polykám slanou slinu, když to píšu. Zatracený život!

– Jedou! – hulákal na nás pan Doubek zvenka ze dvora, zapínaje si poklopec.

Jeli. Vjížděli na dvůr, pentle vlály, klaksony troubily, desítky koňských sil se vzpínaly, brzdy se skřípotem žalovaly na nedbalou údržbu, chyběl jen majordomus, jenž by ohlašoval tituly i jména komtes a kavalírů, vystupujících z útrob ekypáže tu křepce, tu s námahou obtížného těla, přičemž mnozí i hňápli do louže. Škodovky rozmanitého data výroby, od oktávek až po 120 GLS, lady a žigulíci,

Wartburgy, skromňoučký smrdutý trabošek, a ovšem v čele tohoto tuctového zboží černý FIAT RITMO, perla tuzemského automobilového trhu, předmět obdivu i nenávisti méně úspěšného spotřebitelstva. Na zadním sedadle perfektní Viktor Mareš. K němu přitulena Cúňa, poslední dáma mého srdce. Vepředu šťastná a zpocená Zilvarová Božena. Za volantem něco jako Marešův dvojník, ležérní elegance, netajená ironie, pod nosem knír, jenže ve světle kaštanovém vydání. Fiat nezaskřípěl, fiat se měkce zhoupl, novomanžel svižně vyskočil, neťápl do louže, obešel svou líbeznou káru a pozorně pomáhal své líbezné choti vystoupit, neumazat si vlečku a neupustit kytici.

– Děkuju, Viki, – oddaně mu nastavila líčko.

– Normálka, Zuzi, – něžně ji políbil a upravil si na zápěstí náramek svých cizokrajných hodinek.

Ale ne, nebudu se tu věčně vztekat kvůli Viktoru Marešovi. Či vlastně Vikimu, jak jsem od předvčerejška informován. I bez toho mi v hlavě dupe stádo slonů. Zkrátka seznámili se. On a Cúňa. Kde a jak, nejsem informován. Před vchodem do gymnázia od jistého dne přistávala perla. Tehdy švestkově modrá. Renault. Za volantem mladý muž, který existoval, ať jsme chtěli nebo nechtěli. Cúňa přihopkala a nasedla. Spolužačkám trnuly zuby závistí. Během dvou měsíců Cúňa dospěla, i kůže jako by jí zhebkla, její pohyby byly vláčné a nehty nalakované. V pohledu se občas mihla lehká a shovívavá ironie. Jacka Londona tou dobou už asi nečtla. K maturitě doplula takříkajíc se spuštěnými plachtami, ale ona by k ní doplula i v neckách, a s grácií. Případ Březina byl mezi námi jen mráček. Teď hlavně aby uspěla u přijímaček do Prahy na fakultu. Přihlásila se na kombinaci ukrajinština a ruština, sám bych si do toho učiva s gustem zaťal zoubky, kdyby mně bylo o čtyřicet míň a mých zoubků kdyby bylo víc, ukrajinský folklór, starý Kyjev, Hajdamáci, Ševčenko, velká fakultní aula nabitá k prasknutí, milenci a diskutéři na chodbách, průvan v podloubí před fakultou, hrob krasnoarmejců, v pozadí Vltava, zleva se hemží umprumačky, zprava konzervatoristky, tramvaje drnčí, tenkrát tam jezdila sedmnáctka a dvanáctka, a noci na cimřičkách v koleji, a díry v podrážkách a chleba s řídkým mlíkem k

obědu a chleba s řídkým pivem k večeři, ach kdeže loňské sněhy jsou, Villon. Cúňa je bystrá holka, zvídavá holka, k ukrajinštině za časek i běloruštinu, polštinu, slavistika je extrovní věda, pro Romea z motelu bude tenhleten balkón tuze vysoko. Domníval jsem se.

Na fakultu ji přijali. Potkal jsem ji až za rok v srpnu. Na Záhradi. Záhraď je vilová čtvrť, byl jsem na procházce, jednoroční penzista, dosud nezcela otrkaný, dávno jsem se těšíval na každodenní penzistické procházky, volný, sám, kamkoli se mně zachce, do parku, k řece, do lesa, v mechu se bělá hříbek, onde zajíc peláší, časem jsem rozumí se dospěl k poznání, co je to za pitomost, zbůhdarma se vlečeš městským parkem, potloukáš se podle plotu cizí zahrady, štěká na tebe cizí buldok, táhneš se bezútěšně krok co krok, slunce ohavně praží, lidé za plotem leští automobily a stříhají trávníky a pozorují tě a myslí si chudák důchodce, nemá ani buldoka, kterého by věnčil, copak on náš starý pan profesor celé ty dny dělá? Hovno dělám, spořádaní lidé. Kropte si zahrádku a vlezte mně laskavě na záda. Jsem volný, sám. A přemejšlím. Hledám klíč k tajemství bytí. Proč by nemohl řadový důchodce hledat klíč k tajemství bytí? To smí jen Platón? Baruch Spinoza?

Časem jsem rozumí se dospěl k zjištění, že těch klíčů je v lese nějak pořídku. Ani jeden jedinký, rezavý, prťavý jsem nenašel. A u řeky i v parku jakbysmet.

Zkrátka potkal jsem ji a pookřál jsem, přiznávám. Na dálku vidím bez brejlí, Cúňa jak vymalovaná, naboso, nalehko, bez podprsenky, i slunce v tu ránu pražilo snesitelněji, proč by se nemohl řadový důchodce podívat své dámě krom té duše semtam i na prsa?

Že byla Cúňa dámou mého srdce, to si, prosím, nevykládejte oplzle. Koneckonců nikdo z lidí o tom nevěděl. A nejmíň ze všech ona. A nebyl jsem do ní, prosím, zamilovaný. Zajisté že jsem dědek směšný, ale do té míry zase ne. Měl jsem ji, račte-li pochopiti, rád.

„Kdo založil Kyjev, Zilvarová?“ ptám se už zdálky laškovně. „V Kyjevě já jsem byl. Nevěříš? Kresčatik. Solomenka, Borščagovka. A Němců jako krys. A všecko hořelo.“ Cucala bonbón, v pohledu stínek shovívavé ironie, a já klábosil a klábosil. „Třetí semestr je nejtěžší. Začne jít do tuhého. Víš, že ti závidím? Pamatuješ, jak jsem

ti udělil třídní důtku? Rušilas výuku, umisťujíc ve třídě cvrčky. A hop, a už budeš ve třetím semestru.“

„Nebudu,“ rozmile se usmála.

Zkrátka Cúňa s kombinací ukrajinština a ruština sekla. I s hajdamáky. A s dírami v podrážkách; s těmi asi především. Zacouvala nazpět mezi rodné lány.

„Nejsem blázen. Mořit se s historickou mluvnicí, a co je z toho? Diplom a sedmnáct set měsíčně. Nemám zájem. Najdu si džob.“

Džob. Není blázen. Všechno je jinak. „Jdeš na autobus?“

„Jdu se osprchovat,“ mile se usmála a šetrně mě odstrčila, poněvadž jsem jí stál v cestě ke vrátkům. Za vrátky zahrádka, uprostřed zahrádky vila. „Já tady přespávám.“

Před garáží parkoval renault.

Garsonku nahoře ve vile obýval Viktor Mareš. Dočasně. Stálý obyvatel garsonky, klarinetista divadelního orchestru v nedaleké krajské metropoli, byl dočasně v Lindau. Hrál v hospodě k tanci. Lindau je městečko při Bodamském jezeře. Hrát k tanci v pozakrslém švábském městečku není závratná umělecká kariéra. Platí se arci v markách. Klarinetisti, fotbalisti, trenéři, pikolíci. Džob.

O tom jsem se doslechl později a čirou náhodou, co je mi do klarinetisty. Cúňu jsem vídával. Za sklem v bufetu Jitřenka. Prodávala obložené chlebíčky, žloutkové věnečky, kafe, cigarety. I spolu jsem je leckdy zahlédl. Renaulta vystřídal napřesrok černý FIAT RITMO. Nakupovat motorová vozidla v podniku zahraničního obchodu TUZEX není trestné. Letos byl vyloupen příruční sklad léčiv na interně nemocnice v Ch. Od nás sedmnáct kilometrů. Zcizeny výhradně opiáty. Pachatelé pracovali rychle a s rutinou. Atd.

Pentle zplihly, klaksony utichly. Zilvarová Božena se vřítila do stavení, za ní i dvě tři další činorodé matróny, vcukuletu byly zpátky, přepásány zástěrami, přezuty do pantofli a nabity energií jako akumulátory. A začal čurbes.

Zilvar Antonín, ve kterém opětně vzkypěla krev, smíšená s rumem a borovičkou, z trucu vběhl do starobylého nádvorního přístřešku, kdysi to zřejmě býval reterát, a zevnitř se zarýgloval. Zilvarová Božena, očividně též osoba prudší povahy, nemohouc se na něho

dobýt, mstivě ho zarýglovala i zvenčí. Vdovcův úděl je krušný, ale má i své výhody.

Majitel lidové limuzíny ve snaze co nejpečlivěji zaparkovat uvízl v bahně. Přistoupili čtyři statní svatebčané, zvedli traboška, a jak už ho drželi v rukou, z bujnosti ho nesli přes dvůr. I s řidičem. Dívám se, kdože je ten nesený, a byl to Kominík. Referent ministerstva školství, a oni s ním klidně přes dvůr do stodoly a tam traboše vysadili na valník.

Kominík bezpochyby vřískal, ale zapomněl stáhnout okénko, nebylo ho slyšet. Z reterátu se ozývaly dunivé rány. To bezpochyby Zilvar bil vzteklou pěstí do starožitného prkna, pod nímž se dosud tměla hlubáň senkrubny.

My ostatní jsme byli zahnáni na humna, kde stál další památný objekt, kdysi snad seník nebo co, toho času zřejmě skladiště všeho překážejícího, žebříků, roští, kusů zrezlé karosérie, předpotopního zemědělského a mlýnského nářadí.

Vše překážející však bylo vyházeno opodál do kopřiv. Seník vysmýčen, z krovních trámů visely girlandy umělého chvojí a vánoční ozdoby a koketní lampióny, na zemi bylo tlustě nasypáno pilin. Nad pilinami slavnostní tabule, stůl nejmíň patnáct metrů zdéli, stlučený patrně z nehoblovaných smrkových prken, ale přikrytý bělostnými lajntuchy a okrášlený kvítím pozdního léta. Kol stolu židle nejrůznějších tvarů, štokrlata, lavice, co dům dal a co sousedé půjčili. Bylo již prostřeno, jídelní náčiní rovněž rozdílné provenience, u nás v kraji se přemrštěně nestaráme o to, z čeho a čím se jí, u nás je důležité, co se jí.

A co se jedlo? Svatý bože, co se všechno jedlo! Ještě teď je mi z toho mdlo.

Prologus byla polévka. Černá, mastná, takzvaná trdelová alias trdlouka. Jak se jí u nás v kraji doopravdy říká, je známo a účelem této slohové práce není bavit čtenáře chlupatými etymologickými žertíky.

Ostatně jaké čtenáře? A jaký medle účel?

To už jsme zaujali místa. Bylo nás dobrých osmdesát. V čele stolu sličí novomanželé. Já nenápadně vzadu. V davu truchlících

pozůstalých po Cúně Zilvarové, jež odcházejíc od nás odkázala nám zde tuto Zuzi Marešovou, přizdobenou a provdanou a šťastnou. Ať chceme nebo nechceme.

Dopravit dvacetilitrový hrnec vřelé polévky na vzdálenost půl kilometru, a od kuchyně k tomuto trachtačnímu sálu nebylo o mnoho blíž, by se mohlo zdát problematické. U nás v kraji však na trase mezi plotnou a stolem neuznáváme problémy. Dopravu obstarávala ještěrka. Vypůjčená. Kolchozní. Řídil ji Cúnin bratr Zilvar Petr, student čtvrtého ročníku průmyslové školy strojnické, určitě bystrý student, to já poznám, jakýpak on si najde za dva roky džob?

Polévka byla zdárně nalita do talířů, na potřísněné kravaty se přitom nehledělo, k tomu dnes dojde tak jako tak. Někteří z hostů se nespokojeně rozhlíželi. My ostatní jsme způsobně sáhli po lžících. Můj žaludek se uklidnil, horká mastnota rozpustí rumovou sedlinu, z nejhoršího jsem venku. Domníval jsem se. Pít budu už jen pivo. Sliboval jsem si. A nesmím přesmoc jíst. Po mé levici seděl muž v lesnické uniformě, obrostlý à la Krakonoš. Po pravici cosi jako hrobník v květovaných šatech, ve skutečnosti Vávrová Marie, okresní školní inspektorka, bůhví kde se tady vzala, to nebyla příjemná okolnost. Na plácku před seníkem stál pan Doubek, sluníčko mu zlatilo pleš, pokuřoval a pozoroval nás. Dejte si, lidi, dejte si. V Praze v Alcronu vám takhle neuvaří. Maršál Radecký jakživ nežral takovouhle trdlouku. Jen jestli se nemělo rozemlít ještě pár stroužků česneku. Tak jezte, vystydnou jitrnice, jezte, čumáci.

– Nechte si chutnat, – vycenila na mne inspektorka koňský chrup.

Ponořili jsme lžíce do polívky. A vtom se ozval rachot.

Něco padalo, něco se sypalo. A za rachotem mužské klení, po lexikální stránce velmi razantní. Matka Zilvarová se vyřítila tím směrem. A cobydup se tamodtud rozlehlo i její klení. Též razantní. Pak naráz bylo ticho.

Pak se objevil Antonín Zilvar. Uprášený, s rukávem ponatrženým, na tváři čerstvý šrám.

Antonín Zilvar i ve své odlehlé samotě musel vytušit, že věci nejsou v pořádku. Že někteří z hostů ne nadarmo se nespokojeně rozhlížejí. Svatební hostina se zahajuje polívkou? Proto tu žijem?

Ořem a sijem? Potomky plodíme? Už tisíc let?

I napřel svých sto deset kilo živé váhy, aby vylomil dveře. Dveře nápor vydržely. Nevydržel reterát. Sesul se jako domeček z karet v oblíbené dětské hře „Spads do záchoda“. Zilvar se otřepal, rozhrnul trosky, absolvoval manželský slovní souboj, a to výjimečně s úspěchem, jeho zlá předtucha ho neklamala, věci byly vinou ženského plemene v naprostém nepořádku, svatební hostina se zahajuje přípitkem.

Na tváři heroický šrám vešel do hodovní síně, tak jako vchází sebejistou chůzí do manéže krotitel, ačkoli tuší, že jeho výstup se ani tentokráte plně nezdaří a někdo bude rozsápán.

Všichni jsme byli pěkně pohromadě. Na stoličkách, s drápky zataženými. Cúňa i pingl. Předseda místního národního výboru i farář. Pán s proužkovaným motýlkem, zpolou obchodní ataše, zpolou od kolotoče, jistě hoteliér Mareš řečený Pupenec. Zilvarovi kamarádi, po stu deseti kilo živé váhy kus, se soumrakem si vsedě zdřímnou, s večerním chládkem se rozezpívají, o půlnoci se budou prát. Tetičky horákyně ze vsí od Nasavrk, z manželčiny přízně, i ty se umějí prát. Dceru každej den nevdáváš.

Vešel a jemu v patách zkrotlá a provinilá Božena Zilvarová a matróny s basami štíhlých lahví. Stoličná vodka. Žaludek neprotestoval. Jednu snesu. Rád.

Pan Doubek odšroubovával uzávěry, matróny obíhaly stůl a nalévaly. Zilvar si nás popořádku prohlížel. Kdo bude rozsápán?

Cúňa. A kdyby aspoň lvem!

Anebo že by farář?

Já osobně bych navrhoval Marii Vávrovou. Teď právě přikryla počestnou dlaní svoje štamprle a upozornila přisluhující personál i široké své okolí, že alkohol ona zásadně nepije.

– Kdo nepije, ten chlastá, – nezúčastněně k tomu poznamenal Krakonoš.

Ušklíbl jsem se na inspektorku. Jízlivě. Jedovatě. Už smím. Jsem v penzi. Po inspekcích se konávaly dýchánky v ředitelně. Ředitel prezentýroval lahvinku. A Vávrová Marie se neupejpala. Šněrovávala to pak ze schodů jak rekrut.

Zilvarův zrak spočinul na mé sivé hlavičce.

Ale já jsem tu, prosím, kompars! Najíst a napít! Šelmám i jiným rozhněvaným živlům lhostejný. A neumím se prát!

– Proslov! – řekl a ukázal na mne. Mít bič, práskl by bičem.

Straší mu ve věži? Vychladne polívka!

– Proslov! – toužené vydýchla matka Zilvarová, s láskou objala manžela kolem krku a políbila ho na tvář, na tu nezkrvavenou. Muž je muž. Muž ví. Čeho je třeba, aby svatba byla nepřestajně mustrovní. Rukáv se přišije. A hajzlík dávno potřeboval zbořit. Políbila ho i na tu zkrvavenou.

Copak tu není farář?

No pravda, to se nehodí. Když je tu předseda národního výboru.

– Proslov! – skandovali nedočkaví kamarádi. Ať je to ježíšmarjá odbyto.

Copak tu není předseda národního výboru?

No pravda, to se nehodí. Když je tu farář. Nejvhodnější je neutrální cizinec. Muž se vyzná. Muž ví.

Zilvarová rozumí se svého muže přeceňovala. Muž, uznamenav moje rozpaky i její nadšení, užuž uznával, že jako obvykle střelil kozla. K čemu jakési kdesi kňafání? Jenomže Rýbrcoul mě znenadání popadl v podpaží a postavil mě na židli. Zezdola mi podali skleničku s vodkou. Cúňa zatleskala. Viki si přihladil knír, zkontroloval si na hodinkách přesný čas a zívl. Pan Doubek naložil na ještěrku basy s prázdnými lahvemi, naložil i své hýždě a odjížděje zamával na mne. Leskl se. Svítilo na něho sluníčko.

Židle stála v pilinách dost vratce, vodku jsem pro jistotu vypil. Abych ji nevybryndal. Zdůli mně okamžitě podali flašku. Cúňa si podepřela bradu jako při výkladu o větách podmiňovacích neboli kondicionálních. *Přítel by mi poskytl pomoci,* a pracích neboli optativních. *Kéž mi přítel poskytne pomoci.* Co vám mám povídat?

(Proslov, který jsem neproslovil)

Kéž byste byli blázni! Buďte blázni! A mějte zájem, zapřísahám vás! Mořte se s historickou mluvnicí. A s podobnými disciplínami, jež množí radost, nesou užitek, sloužíce obecnému blahu, latinsky

bono publico, citováno dle Cornelia Tacita. Mořte se i za patnáct set měsíčně! Mořte se, stůj to oko nebo zub! Jestli to stojí díry v podrážkách, co je prostšího než chodit v děravých? Ten Kyjev hořel, až jsme brečeli! A nabíjeli protitankový kanónek ráže 45 a Emil Soyka tiskl knoflík spouště, v Solomence jsme našli na krovním trámů oběšené děti! Život je jenom jeden, nevyměňte ho za krmené prase! A za hodinky s vodotryskem!

– Napij se, – řekl alter ego, houpal se na lampiónu. – To jsou digitální hodinky. Jsi sto let za vopicema. Kdo může za tvou díru v podrážce? Kup si boty a netvař se jak martyr na sloupě. Mluv, budou se ti smát!

– Co jim mám povídat?

– Cokoliv. Ať je paráda. Oni tě neposlouchají.

Napil jsem se. Pozornost obecenstva ochabovala. Kvůli loku vodky snad nemusel lézt na židli. Tetičky horákyně už si s Cúňou přiťukávaly. Nebyly zvyklé zbůhdarma civět na plnou štamprdli.

Cúňa, zajata tetičkami, se po mně ještě ohlédla. Jakoby s lítostí. Zklamal jste, pane profesore.

Zklamal, Cúňo. Já vím. Otokar Březina, to je moje vina. Nudili jste se, když jsem vám o něm vykládal. Nevěděli jste, že rozeznám lavočku od messerschmitta i ze spaní. Nebyla vaše povinnost to vědět. Co je vám platné, že já vím?

A kdyby jenom Březina! Kyjev už sedmatřicet roků nehoří. A vám je dvacet, Zuzi Marešová. Až odkojíte děcko, vezme vás manžel na výlet. S Čedokem. Moskva – Kyjev – Oděsa. Pořádným pohodlným letadlem, ne lavočkou, to byla stíhačka. Projdete se po Kresčatiku, a já už tam nebudu. Lavočkiny už taky nejsou. Ani ty děti už tam nevisí. Co vám mám povídat?

(Proslov, který jsem rovněž neproslovil)

Snažte se pochopit neúspěchy svých předků! Jsou staří. Sto let za vopicema. Nechápou ani princip digitálních hodinek. Natož duši. Šťastnou a provdanou, že, paní Marešová? Co je to vlastně džob?

– Mluv nebo slez dolů, – hanbil se za mne alter ego. – Tvoje mindráky tu nikoho nezajímají.

Ano. Chystal jsem se tiše a nenápadně sestoupit. Já, prosím, pouze vyhlížel. Na zahradu. Žloutnou máslovky. Promiňte.

A zčistajasna si Viktor Mareš umanul, že se pobaví. Čí je svatba? Jeho. Zacinkal nožem na sklenici.

– Pan profesor má něco na srdci!

A pokynul mi, jako když král Artuš udílí slovo svému bardovi. Hni sebou, barde. Chval naše královské skutky. Dostaneš ocucat kost. Povozíme tě v automobilu. Zpívej o našich vítězstvích.

Aby ti praskla guma od trenýrek, paznehte!

(Proslov, který jsem proslovil)

Ať žijí novomanželé! Štěstí, zdraví, dlouhá léta!

Fuj. I alter ego se zarděl studem.

– My jsme sem přišli zdaleka, – zpěvem doplnil má debilní slova Krakonoš. Moje poslední věta byl totiž mimoděčný citát Ne z klasika dějepisu. Z tříkrálové koledy. Lesní duch mě opatrně sundal a vlepil mně hubičku. Obecenstvo odměnilo potleskem naši produkci, dopilo vodku a přezpívalo ještě dvě sloky, když už byla píseň načata.

Zdaleka je cesta naše, do Betléma mysl naše.

Do Betléma pospícháme, jenže málo peněz máme.

– Peněz milión! – oponoval Zilvar koledě. Nějak mně to k němu nepasovalo. Ta bařtipánská suverenita. Ale on neměl na mysli stav svého majetku.

– Žejo, mladej? – otočil se náhle na Pupencojc Vikiho. – I v dolarech!

Ouha. Šláplo se jaksi do porculánu. A šláplo se naschvál. Zasvěcenějším svatebčanům zmrzl smích. Cúňa se zavěsila do svého zánovního chotě a otec neotec hotovila se vstát: Pojď, tady nebudem. Viktor Mareš se však přívětivě usmál na tchána, na drna tchána z Dřevákové Lhoty, pomalounku sáhl do náprsní kapsy, vytáhl šrajtofli, rozevřel ji, po pinglovsku si naslinil ukazovák a vyňal bankovku. I na dálku jsem poznal portrét George Washingtona.

– Je váš, – napřáhl ručku k tchánovi a nezištně mu podával ten jeden dolar.

Několik svatebčanů nedokázalo utajit obdiv. Utřel ho, zootechnika. Hoteliér Mareš řečený Pupenec se láskyplně tlemil na bankovku i na syna. Zkoprnělý Zilvar supěl a nehýbal se. Viki se přívětivě usmál a škrtl zapalovačem. Dolarovka vzplála.

– Blboune, – řekla Božena Zilvarová a odtáhla muže od ohně.

A tak jsme družně snědli polévku, lepšího nás momentálně nic nenapadalo.

– Průser, – hlásil Zilvarovi pan Doubek, slézaje z ještěrky naložené nečičkami kouřících jitrnic. – Je jich sedmdesát.

– A lidí?

– Dvaaosmdesát. Sebe a Kominíka nečítám. Kominík trucuje v kuchyni. Že ho zvostudili. Usmažil jsem mu mozeček. Prase malý, půldruha metráku, a toho lidu. Bylo ti zapotřebí jich tolika zvát?

– Možný že všichni jitrnice neradi.

– Moje jitrnice? – urážel se mistr řeznický.

– Neřvěte, – tišil ho Zilvar. – Z toho se vybruslí. A strkal ho za manželkou Boženou.

– Zeptejte se jí jak.

Pan Doubek rezolutně odmítl. Jde-li o prase, mistr řeznického řemesla se ženských neptá. Ten zákon platí od stvoření světa. Abrahám se neptal Sáry, mnoho-li marjánky do jitrniček. Sára jen bez poznámek špejlila.

– Vezu krev, – pohrdlivě ukázal palcem na ještěrku, kde se za nečičkami krčil pekáč krup smíchaných s krví. – Bejt to nemá, krev se rozdávala žebrákům. Ale žebráci nejsou, jako byli. Krev s kroupama je taky boží dar, dvanáct se vás holt uskrovní. Tebe v to čítám. Kroupy tě vytrestají. Nadmeš se jak cepelín. Jdi a naraz pivo.

– Je naražený, – zvolala babička, když byl Zilvar na půl cestě ke sklepu.

Seděla na ještěrce. Spadla tam z nebe. Mezi koleny džbáneček. Ve džbánečku pivo. Tužkou přikreslit šenkovnu, věnec cerbulátů, syrečky, preclík. Preclík dvojmo. Babička byla pod parou.

– Vy jste ho vypila? – strnul Zilvar hrůzou.

– Všecko ne. Tobě pro potěšení nepuknu, – sladce ho utěšila babička, spadla z ještěrky, zapotácela se, džbáneček neupustila, pivo nevychlístla, vkročila do seníku, přehlédla shromáždění, poslala vzdušný polibek uniformovanému praporčíkovi SNB, vyplázla jazyk na předsedu JZD, zasalutovala tetičkám od Nasavrk, upozornila je, ať si dají majzla, aby se zase nezhulákaly, a drandila si to cikcak čárou k novomanželům. Přesněji řečeno k Cúně. Mareše neviděla.

– Sedněte, babičko, – vstala Cúňa a nabídla jí svou židli.

– Nesednu, holka. Sem já nepatřím.

Pečlivě odložila džbáneček, vzala Cúňu za obě uši a zadívala se na ni. Cúňa se pousmívala. Babička ne. Babičce ukápla slza. Bylo ticho, i matróny s jitrnicemi zůstaly štajf. Domácí skřítek žehná nevěstě.

– Jsem nemyslela, žes tak pitomá, – požehnala babička milované vnučce. A ne že pošeptmu. Nahlas.

– To je Viki, – už popuzeně jí Cúňa představovala svého amora a ochránce.

Babička ho neviděla.

– Mareš, – pokoušel se ochránce zachránit situaci a podával babičce ruku.

Babička ho neslyšela. Babička byla hluchá jako pařez. Přivinula k ňadrům džbánek a vlídně se rozloučila se shromážděným publikem, které i tuto epizodu samozřejmě rozvyslepičí po celém okrese.

– Opatruj vás tu pámbu. Chce se mně chcát.

– Šokink, – utrousila Marie Vávrová anglicky. Kominík si zaručeně hraje doma na školu. Má tabuli, má křídu, ukazovátko, vysvětluje pavoukům množiny. Pošlu si Kominíka pro houbu. Houbu namočím do močůvky. A podstrčím inspektorce pod zadek.

Novomanželé nevyčkali jitrnic a na důkaz, že je neuvede do rozpaků drobná venkovská neomalenost, rozpačitě se rozesmáli a předvedli letmé, mírně erotické objetí.

– Jdem se osprchovat, – informovala nás Cúňa. A odskotačili.

Trenýrky, doslechl jsem se čirou náhodou, dnešní mladí mužové nenosí. Nosí slipy. No buďsi. Co je mi do Marešových spodků?

Vrátili se asi za tři čtvrtě hodiny. My jsme mezitím spořádali

jitrnice s křenem, zapili je plzní a na stůl přišly mísy studených kuřat, kachen a krocanů, k tomu bramborový salát. A víno. Bílé. Všecko mustrovní.

Víno je u nás v kraji nápoj nepopulární. Stojí to v samoobsluze hned vedle malinové šťávy a kupují to v pátek mladé paničky, vybírajíce podle názvů, Manon, Dívčí sen, na etiketě aby byla svíčka nebo mušketýr. A k tomu pěnu do koupele. To je ta chvíle marných iluzí. Lampa s červeným stínidlem, slané mandle, z magnetofonu Lady Karneval, v křeslech on a ona, ona župánek, za oknem měsíc. Houbeles. Nakonec on splivne večeři a odskočí si na pivo, ona do sebe lije Dívčí sen loktem opřena o sporák, na sobě kalhoty od tepláků, ve vlasech natáčky. Naproti v okně totéž. A kdekoli. Opřeny loktem o sporák. Tucty děv, které si zasvobodna mohly vybrat, s kým se vyspí v pondělí a s kým ve středu.

A můžu jim za to? Ve třiašedesáti již slábne zájem o sexuální problematiku národa.

Vrátili se za tři čtvrtě hodiny a pět minut.

– Žárlíš? – poštíval alter ego. Záviděl mi kuřecí stehýnko.

– To není sexuální problematika, – poštíval. – To je stařecká chlípnost.

Převlékli se. Do džínů a do blankytných svetříků.

– Nevejrej na ně, fořt si toho všimne.

Proháněli se po zahradě a raketami odpalovali jakýsi košíček.

– Badminton, – instruoval mě alter ego. – Přece ho uhnala.

– Jak uhnala? Kdo uhnal? Koho uhnala?

– Fešáka. Už spolu žijou bůhvíjak dlouho, viď?

– Víc jak tři roky.

– A že se berou až teď.

– Je těhotná.

– No právě.

– Co právě? Cúňa nepotřebuje! Někoho uhánět! Takových jako Cúňa nejsou tucty!

– To je ta tvoje iluze.

– Pravda je to!

– Stydím se za tebe. Jsi senilní. Staráš se o pitominky. Chutná ti

stehýnko?

– Chutná.

Starám se o pitominky?

Dejme tomu. Nejsem Atlas, kamenný polobůh. Nevzpírám klenbu nebeskou.

Podplukovník v záloze. Veterán z Velké vlastenecké. Proto jsme bojovali? Proto leží Emil Soyka v zemi Ukrajinské, oblasti Cerkaské? Zkrvavený? Přikryt hrstičkou hlíny? Aby tu před námi poskakoval šašek s knírem a odpaloval košíček a platil za nás koňak a vysmíval se nám? A já snuji pomstu na okresní školdozorkyni, jelikož znectila babičku, kterou zřím prvně v životě a která je nadraná jak Dán. A bráním erb své urozené dámy Zuzany Zilvarové z obce Dolánek, provdané Marešové, převléknuté do džínů a do importovaného svetříku, protože jsem ji kdysi učil určovat věty optativní neboli přací, což ona šťastně zapomněla, pro džob a hejble v bufetu Jitřenka je znalost vět pracích zanedbatelná.

Leč mládí, kolegové, mládí je naše budoucnost. A naděje.

V čemž se třebas i mýlím. Nicméně se nás to týká. Ať takové či makové. A ať chcem nebo ne.

A protože se cítím vinen.

Čím?

Vším, prosím. Sakumpikum vším. Na svatebním oznámení je dole v pravém rohu drobně vytištěno: Dolánky, dne 6. září 1980. Za slovo Dolánky čárka nepatří. A já jsem vinen.

Marešovi bylo tehdy patnáct. Hloupý nebyl. Při výchově adolescentů jde o čest pedagogického řemesla. My jsme ten případ vyřešili. Student Mareš Viktor byl řádně odepsán, na příslušné stránce v gymnaziálním katalogu není poskvrnky. A já jsem vinen.

– Za upálení Jana Husa taky? – poštíval alter ego.

Stehýnko bylo šťavnaté. Ocucal jsem kost. Způsobně jsem si utřel ruce do lajntuchu. Pod stráňkou za seníkem Petr Zilvar zapálil rachejtli. Na znamení, že v hostině je přestávka; maso se peče, útroby jsou jakžtakž zasyceny, jakýpak spěch. Rachejtle vzlétla, syčela, vyprskla a tři hvězdy se snášely k zemi. Šli jsme obhlédnout pole.

Je to u nás v kraji folklórní obyčej. Prý odnepaměti. O posvícení,

o pouti, o pohřbu, hosté se mezi obědem a večeří odeberou obhlédnout pole.

Na polích se nedělo vcelku nic pozoruhodného. Nikdo z nás se také nezajímal, co se na nich děje. Jedině Vávrová Marie obtěžovala předsedu JZD neodbornými dotazy. My ostatní jsme netečně přenášeli krajinou svá přecpaná břicha. Účelem zmíněného folklórního rituálu není, aby se obdivovala pole. Pole jsou k práci, a ne k obdivu. Účelem rituálu je, aby se slehlo jídlo v žaludcích. Lid zemědělský je lid přemýšlivý. Odnepaměti. O dnech všedních jedli střídmě. Jedli ou-krop, jedli kaši, hrách, jedli osolené mlíko s chlebem. O posvícení, o Božím hodě, o svatbách se shromáždili a újmu si vynahradili. Přežrali se do nemožnosti. Přežrat se do nemožnosti je kumšt. Žádá si to praxi a sebekázeň. Žaludek nepřijímá, sousta váznou ve chřtánu? Vstaň, vyjdi ven a obejdi pět hektarů cukrovky. A vrať se a jez dál.

Na kraji lesíka jsme si lehli. Marie Vávrová stála nad námi jak telegrafní tyč. Vysvětlovala předsedovi JZD výhody pěstování cukrovky. Předseda se znechuceně odvalil a vzornou větou optativní vyslovil přání, aby ta okresní vykopávka už šla někam. Tedy on řekl přesně kam. Inspektorka strnula. A obrátila se na mne v očekávání, že se jí disciplinovaně zastanu. Nezastal jsem se jí. Jen ať tam jde. Odkráčela. Stanice autobusu je za dolánečkým mostkem. Vzala to ovšem oklikou přes Zilvarovic dvůr. A Zilvarovic kuchyň. Aby se slušně odporoučela. A aby si vyzvedla vejslužku. Sbohem, matko představená. Bohdá se na tomto světě již nesetkáme. Na onom bohdá taktéž ne.

Šikmé slunce se opíralo o komín nad mlýnicí. Ve stínu hrušně na uhrabaném trávníčku, vyšívaném chudobkami, při hudbě z magnetofonu tančili Cúňa a Viki. Byli bosi. Byli nádherní. Mladí a pružní a v stavu beztíže. Ona se zavřenýma očima, on s dlaněmi kroužícími kol jejích boků a vlasů a kotníků, ale nedotýkal se jí. Vypadali jako modří exotičtí ptáci.

Kousíček stranou tančil Petr Zilvar s jednou z matrón. Ta nebyla bosa, byla v punčochách. Pantofle se válely pod stromem, na nich zástěra. A Zilvar Petr se své partnerky dotýkal. Přičinlivě a po

staročesku. Odskočila a zapýřila se, mezitímco jsme je míjeli. Nazula pantofle, ovinula dotčené partie zástěrou a cudně se přitulila k předsedovi JZD. Předseda ji chlácholivě plácl po zadku. Je to radost, věrná když se česká žínka cudně přitulí. V čítankách pro školy obecné to bývávalo i vymalováno. Teď už nejspíš ne.

V seníku bylo poklizeno. Na stole v zákrytu láhve. Litrové. Bez vinět. V lahvích průzračná kapalina, lehýnce nažloutlá. „Lourdská voda?“ konejšil můj anděl strážný moje zažívací ústrojí.

– Tergelice, – pravil Krakonoš. – Zilvar má v Mikulově švagra, ta s náma svinsky zacvičí.

Vyrozuměl jsem, že se na to těší. Jak s náma tergelice sviňsky zacvičí. Přestože se prohřešil hrubým vyšinutím z větné vazby neboli anakolutem, nezdálo se mi vhodné vyvolávat diskusi. Připili jsme si. Proslov jsme vynechali. Pili jsme na ex, jak jinak.

Tergelice nalita smrdí. Smrdí hnojem. Vypita hoří. Hoří až v palci u nohy. Zalapal jsem po dechu.

– Něčím malým zajíst! – velel mi Krakonoš. Sám si naléval repete, aniž se zajídáním zdržoval.

Kde tady splašíš něco malého? Na stůl přibyly mísy vepřové pečené, mísy houskových knedlíků, mísy zelí. Kusy masa zvíci polobotky. Knedlíky, kola od trakaře.

– Čtyři jsou povinnost, – mrskl mi Krakonoš na talíř knedlíček, an jsem si vzal jen tři. A dolil mi tergelici a o zátylek se mi otřelo kypré ňadro a odzadu vyplula kyprá ručka se džbánem a nalila mi pivo. Všechny dostupné rozkoše se hlásily mně na povel. Nejsem Nero. Jedna rozkoš mi postačí. Říhl jsem. Můj dech hořel i smrděl zároveň. Ramenem odsunuv ňadro, malíčkem tergelici, zakrojil jsem do masa.

– Labyrint světa a ráj srdce, – vzdychla uprázdněná inspektorčina sesle po mé pravici.

Jezukriste! Jak tohle dopadne?

Zděšen jsem shlédl dolů na sesli, rejdí-li po ní bílé myšky.

Nerejdily. Byl na ní Kominík. Vepřovou pečení ho v kuchyni nepočastovali, nezbývalo mu než ji dohonit. Splynout s davem, který ho zhanobil. Splýval statečně. Nakládal si pátý knedlík Potopil ho do omastku. Třásně kysaného zelí visely přes okraj jeho talíře, kde se

skvěl nápis JEDNOTA. Talíře byly vypůjčené z hospody.

– Psáno v Brandýse. Roku 1623. Na panství Karla ze Žerotína. Původní název Labyrint světa a lusthauz srdce. Vytištěno teprve 1631. Obžerství Jan Ámos ostře odmítá, – stručně explikoval a žvýkal masíčko. Polkl a zatopil žvanec pivem.

– Třetí, – vychloubal se. – První jsem pokropil borovičkou. Po třetím pivě zpravidla Komenského opouštím. Přecházím na anekdoty. Židovské, skotské, o bláznech, o lordech. Komenský je nuda. Přednáším o něm kvůli lidem. Zvykli si.

Dopil třetí a pokropil je tergelici. Zdálky ho starostlivě sledoval pan Doubek, oděn v černé sako. Bylo mu volné v ramenou a těsné v pase. Zilvarovo. Pleš mu kryl černý klobouk a pod bradou se mu plandala široká černá mašle podezřelého původu, hádal bych na stuhu z pohřebního věnce. Bůhvíproč se mi vybavila zmínka o filharmonii. Sledoval Kominíka a zlobně na něho gestikuloval. Kominík tu pantomimu nechápal. Já ano. Pan Doubek vzkazoval Kominíkovi přes horu vepřoviny a přes žvýkající dav, ať už pro všecky svaté nepije.

A co by nepil? I Nero pil. A osahával přitom různá ňadra. A vdechoval omamné arabské vůně. Ave Nero! Morituri te salutant! Kopl jsem do sebe decák ohně z kvašených a podomácku destilovaných vinných slupek.

Kominík přešel na anekdoty. Nebyly ani krapet skotské. Byly lascívní, takže každý je znal. Netrvalo to ale dlouho. Vyzunkl ještě panáka, pokusil se ještě o anekdotu, zmlkl, povstal a ve vší ctihodnosti odkvačil. Pan Doubek diskrétně za ním.

– Škoda panáčka, – poznamenal praporčík od SNB. – Prst do krku by to taky zařídil.

Akt dávení, vyvolaný požitím alkoholického nápoje, je u nás v kraji potupný.

– Zdělanec, – opovržlivě vzhlédla od porce krkovičky nejstarší nasavrcká teta. Zornice už jí šly trochu šejdrem, ale jiných známek opilosti neprojevovala. V okolí Nasavrk se pálí hlavně z trnek, z jeřabin a z jalovce.

– Neurážet! – okřikl tetu předseda JZD, takto graduovaný inženýr

ekonomie. Mnil, že tu raší protiinteligentská nálada; ta u nás vskutku semtam rašívá. Neuvědomil si významový odstín sloves „zdělati se“ a „vzdělati se“.

Jelo se do hospody pro sud piva. Choceňského. Plzeň jsme zmarnili. Po tergelici rukoval na plac rozmanitý výběr: praděd, becherovka, hruškovice i jabkovice i třešňovice, gruzíňák, fernet, bohové olympští by žasli, jakou spirálou vývoje prolétlo lidstvo od jejich řiďounkého nektaru.

Tetičky pily všechno. Ne, já už nepil. Seník se se mnou točil, girlandy, farář, snad i ryby plavaly otvorem po vysazených vratech a ty menší škvírami v prkenné stěně, za kterou zapadalo slunce. Třpytily se jim šupiny.

Je namístě přiznat, bez urážky či spánembohem s urážkou, že na tetičky od Nasavrk jsme byli krátcí. My muži. Tím nemíním jen sebe; u mne se to dalo předpokládat. Předseda kupříkladu krom oněch významových odstínů neuvědomoval si také fakt, že z jeho talíře jí spolu s ním i kočka. Zilvar na to chvíli civěl, jako by se rozhodoval, na čí straně je právo, potom se nahnul přes stůl a kočku vyhodil ven do zahrady. Předsedu by byl neuzdvihl. Farář Zilvara pokáral, farář stranil kočce. Připouštěl však i kompromis a mluvil o ekologické rovnováze: jedna kočka, jeden předseda. Mluvil obšírně a opakoval se. Neposlouchali jsme ho. Krakonoš se sesul pod stůl, vzápětí se však vynořil a předstíral, že se mu zakutálela pětikoruna. Atp.

Cúňa? Cúňa s námi už nebyla. Trávníček osiřel. Upřímně pověděno nepostřehl jsem, kdy a kam se vytratili. Všude bylo přespříliš mnoho ryb.

– Zapadá! – halekal pan Doubek na Zilvara.

Zjevil se tam na sirém trávníčku, Věstonická venuše ve dvouřadovém saku a s mašlí pod bradou. Netančil. Strkal před sebou pobledlého Kominíka. Ryby zhnuseně prchaly do rákosí.

– Zapadá! – obřadně vztáhl Zilvar paže, jako když Libuše věští slávu Prahy. A utíkal za nimi.

Zilvarová, neboť ženy na dálku větří neštěstí, s tichým klením pádila tamtéž. Mžikem jsme pookřáli. V povětří houstlo nové

zilvarovské drama. Prokletí Átreovců bloudí Evropou ode vsi ke vsi, po třech tisíciletích dorazilo i do mrňavých Dolánek.

– Jdou píchnout druhý prase, – ujišťovala nejstarší teta své nasavrcké rodačky. – Aby bylo co jíst. Prase jim uteče, jsou ožralí. Seďte, holky.

Tetičky ostatně ani nenapadlo hnout se od stolu. Nebylo dopito. My ostatní jsme se chtivě trousili k dějišti dramatu, simulujíce zájem o hrabající drůbež a o holuby.

Dějiště bylo na dvoře. Uprostřed dvora stálo na fošnách pianino. Jak je sem Doubek přivlekl, o tom jsme neuvažovali; trabant na valníku svědčil výmluvně, že nejenom fátum Átreovců, i síla kyklopská doposud těká Evropou. Po boku pianina se naparoval velký buben. U bubnu mistr řeznický. Za pianinem na židličce Kominík. I on v zánovním černém klobouku. Nehráli. Čekali. Jakoby na inspiraci. Hleděli kamsi vzhůru. Všichni jsme se mimoděk zahleděli vzhůru. Po nebi byly rozvěšeny nachové drapérie, západ slunce je u nás velebný, vzdělanec by se pozastavil, není-li to kýč. My naštěstí jsme byli spíše zděláni.

– Kde je? – v neblahém tušení vyslýchala Zilvarová pana Doubka.

Pan Doubek jí neodpovídal. Hleděl vzhůru. Zilvarová vydala tichý sten a pádila do přilehlého třípatrového stavení, bývalé mlýnice.

Už bylo pozdě. Nahoře u komína se nadzvedla taška. Kdosi tam zevnitř rozebíral střechu. Dvě tři tašky s rachotem sjely a roztřískly se dole na záprsni.

Ze stavení k nám dolehl výhružný ženský jek, žalostně hasnoucí v prostorách a pavučinách mrtvého mlýna.

Už bylo pozdě. Dírou ve střeše se vysunula hasičská přílba a zazářila v paprscích rudnoucího slunce. Za přílbou se sunul Zilvar. Hlavu prostrčil, tělo uvázlo mezi dvěma latěmi. Škubl sebou, lať praskla. Vzepřel se o tu neprasklou, vysoukal se ke komínu a rozkročmo se usadil. Tašky s rachotem sjížděly, dole už bylo jak při bouračce. Zilvar si přitáhl prádelní šňůru, kterou při tom tělocviku svíral v zubech. Na konci šňůry se zablyštěla trubka. Flíghorna. Ozkusil klapky. Olízl si pysky. Nadýchl se. Nasadil křídlovku ke rtům. Doubek a Kominík, chřípí vzduté vzrušením, od něho odtrhli

zraky a soustředili se na své nástroje. Filharmonie zahajuje podzimní sezónu. Kominík vysoko zvedl lokty a dal auftakt. Doubek pěstí udeřil do bubnu. Penzionovaný referent z ministerstva školství hmátl do kláves. A hráli.

Těžko říct, zda úmyslně nebo zda se v tom kvaltu kloudně nedohodli. Zilvar hrál „Zasviť mi, ty slunko zlaté“, Doubek s Kominíkem hráli „Zelení hájové“. Ale nešť. Byla to krása. Byla to veliká, opravdovská radost. Buben duněl a teskný zvuk křídlovky se táhl údolím až někam bůhvíkam, až do Mykén, nebojte se, Átreovci, až do Kyjeva, až do oblasti Čerkaské, půjdeme znovu, kamaráde, hrstička hlíny, ta se střese, půjdeme nastotisíckrát, půjdeme přes Persii, přes Astrachaň a přes Voroněž, Kersk, pošleme domů vagón uhlí, antracit, rozboří se kasárny a postaví se škola a já v ní budu učit češtinu a dějepis, s plnicím perem v kapsičce, všecko se změní, brzo, po válce.

Bylo po válce. Bylo už pětatřicet roků po válce. Zilvar hrál „nezazli mi, drahá máti“, s trylkem, Kominík hrál „z rozmarýny pěkný věneček“ a já brečel. To je, prosím, vše.

Čímž slavnost vyvrcholila. Co bylo pak, byly jen paběrky. Rozhostila se všeobecná malátnost. I psi leželi v boudě, funěli a mžourali po nás: Jděte už do prkvantic.

Rozptýlili jsme se po usedlosti, ten do sadu, ten do záhonu zelí, ten do Zilvarovic obýváku odespat si verš u řvoucího televizoru, ten vymáhat na šoférovi kolchozního nákladáku nelegální odvoz písku za půlkopu vajec, nebuď labuť, Bobši, trhneme na tom ty i já.

– Ukradli by mně i kšandy, kdyby byly kolchozní, – postěžoval si mi předseda, který tu obchodní transakci maně vyslechl. – Není vám smutno v důchodu? Sháníme účetního. Na poloviční úvazek. Učil jste počty, ne?

Uťal Bobšovi jednu malou předsednickou a odkymácel se do vejměnku. Pozvala ho babička. Babička proměnila vejměniční světničku v hernu. Už byla zase jako mník. Dubový stůl byl vydrhnutý, na kamnech vonělo kafe, z vyřezávaného rámu Kristuspán žehnal mariášníkům.

Kafe mi bodlo. Mariáš neumím. Když jsme s maminkou rajzovali

mezi Rychnovem a Pelhřimovem a Třeboní a zpět, herci v šatně mastívali kaufcvika. Ani kaufcvika neumím.

Kominík ještě preludoval na melodii „Až nás na Volšana povezou“. Pan Doubek uklízel buben do kůlny. I Zilvara už stáhla zákonitá choť do bezpečí. Byl od pavučin a byl jakýsi zkřísnutý. Něco se ve mlýnici pravděpodobně odehrálo. Hudba to nebyla. Tak všechno všudy v světě pomíjí.

Není mně smutno! Veselím se a hoduji. Tlučeme na buben.

Počty jsem neučil! Kašlu ti na účetního! Učil jsem dějepis. A českou mluvnici. Hláskosloví, kménosloví a tvarosloví. Skladbu větnou. Souvětí souřadná a podřadná. Věty podmětné, předmětné i doplňkové. Interpunkci. Načerno i genitiv záporový, ten v osnovách není, na ministerstvu školství o něm nevědí. Vyspělejší žáky i aorist. Supinum. Duál. Nevědouce o genitivu záporovém, o duálu zbla netuší. Zblo, původně stblo. Díla beletristická jsem pročítával bez vášně, přiznávám, obvykle z čiré nezbytnosti, přiznávám, Švejka jsem nedočetl, Román o věrném přátelství Amise a Amila jen s vypětím vůle, připadá mi to vždycky vymyšlené, Achilles se pral a Homér z něho stvořil hrdinu, jistěže, mýtus, estetika atakdále, já bych si ale radši poklábosil s tím Achillem. Abych na něm vyzvěděl, jak to doopravdy bylo.

Zato mluvnice, jazyk, čeština, huba se studem kroutí, mám-li o tom povědět, co a jak a proč. Řekněte si například „křístel“. „Kleprlík“. „Nicoucí“. „Mistře huběnce“. Břísti, bředu. Žíti, žhu. Máti, genitiv mateře. „Nešlechetný zkurvysyn.“

„Když zasvítávalo.“

„Posraným navrch.“

„Probůh“ je z „pro bůh“, a to „bůh“ je památeční akuzativ! „A vzav rožeň, dobře ji zmlátil.“

„Ždímámť se po tobě velikou touhou.“

„Pijou jak štětkaři.“ Dativ „k Pardubicům“ je ještě u Gebauera povinný! „Mnoho jsme probláznili a prodaremkovali.“

„S každým krávou se nebavím.“

„Poněvadž i nám některým z národu českého Bůh svíci rozumnosti rozsvítil, nestavíme ji pod kbelec, ale na svícen, aby

svítila všechněm, kdož v domu vlasti jsou; a kdo miluje světlo, aby plesal v světle tom a chodil v blesku jeho.“ To poslední souvětí, ano, to je Komenský.

„Řeč je jeden z největších divů života.“ Pan profesor František Jílek. Tedy já ještě pamatuju, že se jmenoval Oberpfalcer. Bydlel na Vinohradech. Slovenská ulice.

Tlachám. Cancám. Trandám. Camrám. Kafrám. Culím. Caním. Kňafu. Kušním. Šplechtám, až uši rostou. Mlátím pantem. Cintám si pentli. Žvejkám si kravátli. Blafy, kydy, frky. Pindy starýho zbrojnoše. Chvástám se, vytahuju si triko, kecám jak Palackej. A leb div se nerozskočí. A tepny věnčité? Tepati, tepu. Slovesa s prézentními kmeny samohláskovými. Vraťme se k masu.

Servírovalo se maso uzené, k němu vínko červené. Zažhly se svíčky v lampiónech. Dav hodovníků prořídl. Někteří byli svými perchtami odtaženi domů; nazráliť ke ztropení ostudy. Někteří se zatoulali v okolní přírodě a hospodářských objektech. Namnoze s úmyslem bezúhonným. Spát. S uzeným masem zápolily samy samotinké tetičky. Část zvládly, zbytek si hlídaly.

– Zabalíš nám to na cestu, – přikázaly neteři Boženě, provdané Zilvarové. Provdané šťastně. Do majetku. Do mlejna. A co je nynčko z mlejna? Prd.

Červené víno vzbuzovalo nedůvěru: Asi jsme zmarnili i tu choceň. Jata zlým podezřením, společnost dostala děsnou žízeň. A netajila ji. A voda je tu sichr závadná. Ta svatba není mustrovní.

Petr Zilvar ujížděl pro čtvrtý sud. Jel dosti cikcak.

– Než se s tím dokodrcá, vyschnem, – hudrala nejstarší tetička.

– Jak na poušti.

Farář mluvil o Ježíši Kristu na poušti a o problematice dehydrovaného organismu. Zilvarová nabírala k pláči.

– Ve víně není voda?

– Neměla by bejt, – pravil Krakonoš a ofrnil se na lahvici moku jménem Dalibor, vinařské závody Praha-Nusle.

– Jsme tady na obtíž, – stýskala si tetička.

Zilvarová odběhla. Vcukuletu byla zpátky. V náručí tři baňatice. Triumfálně je rozestavila jak tři monstrance na oltář. Koňak.

Courvoisier. Čubrníte, pytlíci.

Čubrněli jsme. I Zilvar čubrněl. Do tohoto tajemství rodinného špajzu nebyl zasvěcen. Naše duše poklekly a připravovaly se přijmout nejsvětější svátost. Píseň o Rolandovi. Destilovaný vzdech paní de Pompadour. Pozdrav sladké Francie.

– Od Vikiho! – trumfla si tuplem Zilvarová Božena, tchyně vítězící.

Ksakru. Povstaň, duše má. V téhleté louži už jsme se vyváleli. Jdi se picnout, zázraku, i se svým koňakem! Veterán nemá zapotřebí.

Poodešel jsem, podívat se na hvězdičky. Abych náhodou nezáviděl. Courvoisier jsem pil dvakrát v životě. Naposledy taky na svatbě. Na své. V listopadu 1947. Dostal jsem ho svatebním darem. Byl trofejní. Kamarád Vojta Vach ho zkasíroval komplet bedýnku. V Boskovicích, ve vile za textilkou, sídlili tam gestapáci; zachraňujíce holé bytí, bedýnku ponechali osudu. Jedenáct baňatek jsme vyžahli na oslavu. Že válka skončila a že jsme kupodivu živi. Dvanáctou si Vojta schoval na památku. A přinesl mně ji, navlečen do slavnostní uniformy, před radnici v L., nelenoval a přijel, až z Tachova. Nevěstě kytici růží, bůhvíkde je v listopadu splašil, a mně svou veškerou válečnou kořist, dosud zabalenou do německých novin. To už jsem byl profesorem. Na reálném gymnáziu v L. Vojta Vach zůstal v armádě. Povýšil. O dvě frčky. Kapitán. „Kéž já bych byl tvým ptáčkem, Julie!“ dvorně oslovil nevěstinku, podávaje jí pugét, Vojta byl odjakživa haur a rotní seladón. Ten verš si pracně připravil, ze Shakespeara, galantní, trefné blahopřání, když se vdává herečka, byť jenom začínající a byť se nejmenuje Julie, má první žena byla Erika. Ale o tom jindy.

Vojta Vach byl starší nežli já. Svobodovec, a předtím španělák. Seznámili jsme se na tureckých hranicích. Oni táhli až z Perpignanu. Ostrá parta. My z Bulharska. Emil Soyka a já. Študenti. Jehňata. Bez sebe nadšením z nás nebyli, ale vzali nás s sebou. Táhlo se východním směrem. Ankara, Tabriz, v červnu 1942 jsme byli v Astrachani. 30. ledna 1943 jsme vypochodovali z Buzuluku. První československý samostatný polní prapor.

Počítal jsem hvězdičky a v seníku si gustýrovali francouzský

koňak a Cúňa se ztratila a já nepostřehl, kdy a kam.

Bylo jí třiadvacet a na divadle vystupovala arciže ne jakožto první milovnice, nanejvýš jakožto její komorná. Sluší se dodat: parádní komorná. Dlouhé nohy, blondýnka trošilinku do zrz…

Hergot. Nene, to nebyl refrén. Ani leitmotiv. Nemíním zdobit svoje slohové cvičení básnickými knify. Ne, přísahám, to mě zatím nikdy nenapadlo. Cúňa a Erika Springrová. Ta cizí perzóna, se kterou jsem byl oddán na radnici v L. a poté ženat úředně dva roky, ve skutečnosti dva měsíce. Kterou jsem vlastně neznal, nic mi po ní nezbylo, nic mně ji nepřipomíná, nic se mně nevybaví, vyslovím-li to jméno, leda snad cár stupidního šlágru, zpívávali ho skopčáci, když večer brousili Prahou, klímal jsem nad skripty a oni na ulici vyřvávali, *In der Heide blüht ein schönes Blümelein, und das heisst Erika.* A Cúňa, neuhýbej, stařiku, jen hezky po pravdě, líbí-li se nebo nelíbí, Cúňa je jí něčím podobná. No pámbu požehnej, řekla by škodolibě babička.

Vojta Vach je po smrti. Zastřelil se. Ve dvaapadesátém na podzim. A já jsem tady pořád. Dopočítal jsem.

– No nazdar hodiny, – povídá škodolibě alter ego ze zablácené boty. – Stála za tebou.

– Kdo?

– Babička. Ta ví všecko. Je nakreslená. I Erika je nakreslená. Cúňa je nakreslená. A ty jsi sám. Parádně sám.

I nestraš mě. Počítal jsem hvězdičky, ne bludičky. A stál za mnou Zilvar.

– Ať si ho zasadí do prdele, on mu tam vykvete, – mrčel pán a hospodář. – Koňaku je v samce, co hrdlo ráčí. I albánskýho! Nezfamfrníme se. Hvězd jako maku, že? Dorostenec se loudá. Že by s ním vyběhli? Tenhle sud už je na dluh, víte? Už nemám ani korunu.

– A věno? – znejapna jsem žertoval.

– Je vyplacený, – vážně opáčil otec Zilvar. – Třicet tisíc.

– Kušte, – nevěřil jsem, pokládaje věnné požitky za úkaz historický.

– Inu málo. Budou mě ve vsi pomlouvat. Dává se i padesát

– Tisíc?

– Ne, halířů. Padesát táců, starouši! To za vašich let nebejvalo? Teď to je. Feudální přežitek. Jsem švorc jak briketa. Tebe tak poslat pro smrt, žížalo!

Žížala už nepatřila mně. Ze tmy přisvištěl syn Zilvar s pivem. Bravurně vybral zatáčku. Otec Zilvar bafl sud a přemístil ho na šráček.

– Švihej nazpátek, – maltretýroval dorostence. – Přivezeš basu albaňáku. Nebude mě tu pingl shazovat! Husa!

Husa už zas patřila Boženě Zilvarové. Synátor, uvyklý rodičovskému temperamentu, vyhmátl z rozkazu to podstatné.

– Na sekeru?

– Ne, zadarmo! – krocanil se tatíček a mrštil po něm pípou. Pak ji nemohl ve tmě najít. Atd.

Tak jsme si dováděli. Paběrky. Na stůl byly s pietou přineseny dorty. Ananasový se šlehačkou, ořechový, čokoládový, linecký a nevímjaký.

– V každém je patnáct žloutků, – neodpustila si matka Zilvarová, hospodyně triumfující.

– A mandlí? – čmuchala nasavrcká tetička, jako by dort jídala denně k snídani.

– Mandle házíme slepicům, – záměrně kazil dortový efekt otec hospodář. Roznášel pivo, na dorty zahlížel s odporem. – Sypaný je to utrejchem.

K pivu se dortík věru nehodí. A pivo jsme si vymručeli. Mimoto žízeň nepřestávala.

– Kde jsou bejčí koule? – hřměl Zilvar. – Smažit je budu já?

Zilvarová zaťala zuby. Ale už s křížkem po funuse. Všichni pili pivo. Potlačila nutkavou potřebu rozplácnout ananasový dort dlaní. Rezignovala. Rozsvítila si baterku a vykročila ke kuchyni.

– Koule si dej usmažit v krematoriu, – pochmurně uzemnila Zilvara. – Ohřeju klobásy.

Tak jsme si sytě dováděli. Synek Zilvar přišel pěšky. Ještěrku převrátil na návsi. Basu poctivě přivlekl. V base prostějovskou režnou. Koňak v hospodě nevedou. Dorty překážely, Zilvar je odtahal na kraj stolu.

– Zabalíš nám je na cestu, – nepouštěla je tetička z merku. Snad jsou tu s fasuňkem, připadlo mně. Do autobusu se s tím nevejdou.

Netrefil jsem moc vedle. Tetičky přijely bryčkou. Taženou valachy. To se ukázalo až ráno. Do rána bylo daleko. Sesedli jsme se k režné. Noc uplývala, vlahá, tajuplná, nakreslená fialovou pastelkou.

A co dál? Co by bylo dál? Mnoho jsem si už neužil. Hlavu v dlaních, aby se mně neskutálela do pilin, mhoural jsem vůkol. Útroby taktak že se vystříhaly díla, jež je u nás v kraji potupné. Něco jsem nejspíš vyprávěl, ale naslouchal mi jen farář a ten je nemýlím-li se vázán zpovědním tajemstvím, svatou zpověď in extremis není nutno konat ve zpovědnici, může to být i na lodi, a zdejší okolnosti byly vskutku extrémní, a bůhví jestli jsme nebyli na lodi. Krom toho i on mně cosi vyprávěl a já mu naslouchal a nemám ponětí, o čem brebentil.

– Šedesát kaček, – špitla babička a sedla si ke mně s kusancem ořechového dortu v ručičkách.

Hledal jsem peněženku. Tolik jídla a pití, víceméně i nocleh, za šedesát korun se mi to nezdálo drahé.

– Jsem vyhrála, – vysvětlovala mně. Oškubaní tři spoluhráči se právě vrhli na režnou. Měli zpoždění.

– Hráli jsme pauzírovanýho, – zašla až do podrobností. Aby mi nebylo divné, že byli na mariáš čtyři. Nebylo mi to divné.

– Kapku jsem fixlovala, – svěřila mně i nejtajnější podrobnost a zklamána mým tupým nezájmem smutně si olizovala prstíčky. – Vy jste ožralej?

Leckteří i tancovali. Ne tango. Ne Charleston. Bez hudby. Nazývali to srbské kolo. Název pochytili při rekreaci. Od nás z kraje kdo jakživ nebyl s rodinou v Jugoslávii na rekreaci, toho pomlouváme. Nebo alespoň v Bulharsku. Jednou, samozřejmě. Podruhé už se nikdo nikam neštrapicíruje: nač?

Také jsem byl v Jugoslávii. S Emilem Soykou. Na nádraží v Bělehradě jsme skládali uhlí. V přístavu na Dunaji jsme nakládali železný šrot. Tancovat srbské kolo nedovedu.

O půlnoci podpálili hromadu roští. Nazývali to táborák. Vyhrožovali, že se budou pálit čarodějnice. Ženské pištěly. I farář si

šel přiložit polínko; inkvizice bylo působivé historické údobí. Osaměl jsem u pokecaných lajntuchů. Bylo mně mizerně. Bělehrad oni minou. Jezdí do Splitu. Dubrovník. Makarska. Slunit se. Ráchat se v moři. Hranice plála.

– Za Jana Husa taky, – doznal jsem tomu paskřivci, který je všude a nikde.

Neodvětil mi. Byl momentálně nikde. Možná tam dávil. Je to mé horší já.

Potácel jsem se rovněž někam opodál. Ne kvůli žaludku. Kvůli měchejři. Rousal jsem se v kopřivách. Zakopl jsem o žebřík. Vykonal jsem, co jsem si předsevzal, a vtom jsem ustrnul. V pablesku ohně jsem zahlédl nahatou zadnici. Lidskou. A prokazatelně dámskou. V šeru pod ní elegicky vrzalo vyhozené kanape. Mezi zadnicí a kanapetem jako zrno mezi žernovy zmítal se Petr Zilvar, bystrý student.

K ránu byla i pranice. Zúčastnil jsem se jí. Mé oko krášlí načernalý monokl. Proč a zač jsme se prali, nemám ponětí. Svítalo-li či nesvítalo, nemám ponětí. Probral jsem se v autě. Na zadním sedadle. Sám. Vonělo to tam koženkou a parfémem z města Paříže. Sedadlo bylo pružné. Koženka světle šedivá. Na podlaze plátek růže. Uprostřed volantu čtyři písmena: FIAT. Interiér automobilu polepený nálepkami: FIAT, FIAT, FIAT. Za mými zády, nad zahradou, nad máslovkami, vycházelo slunce. Na kupce sena u stodoly spal Krakonoš. Před verandou v proutěném křesílku spal Zilvar. Ze vrat vyjížděla bryčka. Tažená ryšavými valachy. U opratí nejstarší tetička. Čtyři tetičky vzadu. Kozlík zavalený krabicemi a balíčky. Nejstarší tetička práskla bičem, tetičky vzadu mávaly; smály se a vejskaly; byly jak rybičky. Božena Zilvarová je vyprovázela až za vrata. Mávala a smála se. Jak jsem se tady. v autě octl? Kolik je hodin? Kdy jede autobus? Domů, vykoupat se a pod deku! Na stanici už nějak dojdu. Doufejme, že i doma do schodů. „Zrychtoval jste se, pane profesor,“ zjistí vdova Mrázková, sousedka z paneláku a morální vechtr. „Nezavoláme sanitku?“ Ne, děkuju, já nyní vystoupím. Lehnu si tamhle na tu kupku sena, fořt musí do lesa, pást jeleny. Zavrtám se do sena, ani šošolku mně nebude vidět Zdejchnu

sej. Vypařím se. Nebudu. A spát a spát.

– Hodíme vás domů! – zahlaholila v otevřených dvířkách Cúňa. Dovnitř vevanul chladný ranní vzduch. Cúňa byla v bílých kalhotách a v bílé blůzce. Vlasy stočené do uzlu. Oči pounavené, ale toho si povšimne jen ten, kdo třicet roků zkoumal kruhy pod očima děvenek ze čtvrtého ročníku gymnázií, pedagogicky se škaredil a soukromě se uštuloval nad učebnicí jazyka českého, vida, už i ta Zahradníková Helena, a kýho čerta, i Nosková a Nováková, kdypak jste, holky, šly dnes k ránu spat?

„Spat“ je supinum. Tvoří se z kmene infinitivního koncovkou –t

– Prospali jste se? – zachraptěl jsem ne bez výčitky.

– Málo, – zahlaholil Viki a uvelebil se za volantem. V bílých kalhotách a v bílém tričku s nápisem. Ne Fiat. ADIDAS.

– Byli jsme v Černigově, – obdařil mě přes rameno stručnou informací. – Do čtyř do rána.

Vystartovali jsme z vrat. Na návsi se rozlétly husy. Zilvarová nám mávala. Mareš řízl serpentinku v lese nade vsí, až gumy zakničely. Křečovitě jsem se zachytil Cúnina opěradla. Už toho bylo přesmíru. Mozek mi klechtal v lebce. Venku ve smrčí pobíhala babička, toť se ví nakreslená, sbírala hříbky. Určitě jsou tam miny. Černigov?

Jeli jsme vlakem. Devět ešalonů. Novochopersk – Voroněž – Priluki. Potom už po svých. Ve dne v noci. Přes řeku Desnu, spálenou zemí, do předmostí na pravém břehu Dněpru. Směr Kyjev. Černigov byl na severovýchod. Necelých sto kilometrů. Černigov byl už tehdy náš.

– V Černigově? – ptám se jak ze sna. – Černigov je na Ukrajině.

Viki se srdečně rozesmál.

– Ale ne! V Hradci. Hotel Černigov. Pili jsme armaňak. Urožnili nám srnčí šašlik. V Černigově je prvotřídní kuchyň.

Tehdy nebyla.

– Nemůžu za to, že ho tak nazvali, – halasil Viki a stříhal to stodvacítkou po okresní silnici.

Hotel Černigov. V Hradci. Měli ho nazvat Esplanade, viď? Grand. Nebo U Pupenců.

Hodili mě až k nám na sídliště. Příčná 12. Vystoupil jsem a

zavrávoral. Palčivá bolest na prsou. Pod hrudní kostí. Líčí to plakát v lékárně. Infarkt. Ujali se mne.

– Zlinkoval jste se, – s profesionálním klidem konstatoval Mareš.

– To se stává, – po žensku přičísla Cúňa zmíněnou nepřístojnost.

Výtah nefunguje, vláčeli se se mnou do šestého patra. Klíč jsem neztratil. Položili mě na rozestlanou postel. Cúňa otevřela okno a stáhla mně boty. Předstíral jsem, že spím. Po špičkách odešli.

———

9. září 1980

Milej Laco!

Jsem rád, žes mi napsal. A tak Ti rád píšu. Píšu Ti v hospodě. Tady ji nazývají restaurace, i cedule to oznamuje, Zahradní restaurace Na Balkáně aby bylo jasno, že jsme ve městě, ne někde ve Lhotě. Jenže ona je to stejně obyčejná hospoda. Dokud je teplo, sedá se venku pod kaštanem. Když přijdou chladna, stoly se obrátí vzhůru nohama a jsou odstěhovány pod přístřešek, kde býval kulečník, a my hosti jsme přestěhováni do výčepu. Zatím je teplo. Kaštany začínají padat. Já tu sedám obvykle sám. V poledne, někdy i navečer. Hosty znám všechny. Zdravíme se. Přejem si dobrou chuť. Sdělujeme si drby. Ale sedám nejradši sám. To všecko už jsem Ti asi psal. Píšu Ti rád, protože jsi živej. I já jsem živej. Mám se dobře. Oba se máme dobře. Dobře nám tak!

Chodím sem už léta, a nikdy jsem nezažil, aby kaštan spadl někomu do piva Snad se dočkám. Je úterý navečer. Málem jsem umřel. Na infarkt. V neděli ráno. V neděli odpoledne jsem pochopil, že to infarkt není. Když jsem se probudil. Že je to kočka. Čili kocovina. Jak se řekne slovensky kocovina?

Tuto diagnózu jsem si stanovil osobně. Na středisku je doktorka a já od jisté doby nevrle snáším, když si mě ženská prohlíží vysvlečeného. Taky by mě poslala na ékágé a tam to lechtá. Už je mi líp. Vyléčil jsem se pivem. Tady v zahradní restauraci, kde sedím a Ti píšu, protože se mně chce Ti psát. Vyléčil jsem se pivem a tlačenkou s

cibulí

Tlačenku nesmím. Už tři roky. Rozhodl jsem se tenkrát, i budu zdráv, a zašel jsem do nemocnice. Mám v nemocnici žáka. Skalický Martin, maturitní ročník 1968. Byl nadšen mým rozhodnutím a poručil mi přijít nazejtří ráno a vzít si s sebou kartáček na zuby, ručník a mejdlo, bačkory a pyžamo. Poslechl jsem ho, abych byl zdráv. Nazejtří ráno mě uložili do postele. Hospitalizovali mě. Náhle jsem se cítil velmi nemocen. Honili mě po špitále pět dní. Z ékágé na rentgen. Z interny na neurologii. Brali mi krev a moč prohmatávali mě, vyslýchali mě, zapisovali si. Cítil jsem se stále více nemocen. Byl to správný pocit. Zjistili mně anginu pectoris, podagru, vysoký tlak, ischias, sklerózu, artrózu a neurotické stavy. Objednali si mě za měsíc. S bačkorami a mejdlem. Zakázali mi nespavost, stresy a chmurné úvahy. Přikázali mi umírněně sportovat, např. plavat a zvolna běhat přírodou. Zakázali mi kouřit cigarety a pít kafe i pivo. Zakázali mi jíst cukr, chleba i housky, olejovky, majonézu, prorostlé maso, mléko i sýry, játra, ledvinky, mouky smím jen půl dekagramu na zaprášení při přípravě omáčky, jogurtu půl sklenky, vajíčka taky jen půl a luštěnin 14 gramů (tak to stálo v příručkách, které mně vnutili), nesmím máslo, sádlo, brzlík a mozeček, ančovičky, špenát a tlusté od šunky, nesmím kachnu, nesmím tuňáka, čokoládu, nesmím ořechy a mák. Jíst mi přikázali šestkrát denně. Jenomže mi neprozradili co. A tak jsem večeřel špek s tvrdým chlebem, nic jiného doma nemívám, a obědval jsem tu v té hospodě, co zrovna bylo na jídelním lístku, trávu ani javorové listí oni ti neuvaří, na jídelním lístku je obyčejně vepřová s knedlíkem a guláš s knedlíkem a svíčková na smetaně a španělský ptáček s rýží. Občas játra nebo ledvinky. Takže jsem jedl přesně to, co mi zakázali a co mně škodí. Od té doby jsem opět zdráv. Kouřit cigarety jsem nepřestal. Neběhám rychle ani zvolna, přírodě se pokud možno vyhýbám. I MUDr. Skalickému se zdálky vyhýbám. Myslíš, že budem ještě dlouho živi?

To, že existujeme, je totiž čistá náhoda, což by nás mělo permanentně udržovat v radostném vzrušení. Neboť jsme astronomicky přečísleni těmi, kdo to štěstí neměli a kdo neexistují. Já

existuji ze srdce rád.

I pan Picek existuje. Pan Picek si právě objednává párek s hořčicí. A malej rum. Ke svačince. Pan Picek je malíř pokojů. Příležitostně i klempíř, zedník, instalatér. Dělá na OPBH. Je to žid. Židů tady u nás v městečku bylo před válkou prý asi dvě stě. Teď jsou tu dva. V synagóze je výkupna králičích kožek. Balíky smrdutých kožek, nad nimi na soklu sedmiramenný svícen. Jahve by soptil, dovědět se o tom. Zašel jsem na národní výbor, že ten svícen koupím. Řekli mi, že to nelze, že je to kulturní památka. Taky si objednám párek s hořčicí. Rum dneska ještě ne. Kočka je houževnaté zvíře.

Už jsem Tě asi dvacet roků neviděl. Jsi jistě zchátralý a ošklivý. I já jsem zchátralý a ošklivý. Jez špenát a tlusté od šunky. Neplav, utopil by ses. Musel bych Ti na pohřeb a do Ružomberka je strašně daleko. Napiš mi, až se Ti bude chtít.

Tvůj pořád František Flanderka

(1982)

– Že jste tak zamyšlenej, – povídá paní Mrázková.

– Privátní starosti, – povídám já. Po lakónsku, abych se baby zbavil.

– Privátní? – poodsedla si, jako bych byl řekl něco sprostého. Slovo „privátní“ si zřejmě v představách spojuje s mytím podpažků, vydlubováním kuřích ok a chichtotem pochybných slečen v ložnici osamělého pána, paní Mrázková je čtyřletá důchodkyně a mládí strávila v Praze, šlapky ona pamatuje.

– Ale nezávadné, – povídám žertem, když jsem takto zkusmo přečetl její myšlenky. – Prostituci jsme vykořenili.

A abych se jí konečně už zbyl.

– Jak račte, – dotčeně pokrčila kostnatými ramínky. Zvědavost však byla silnější. – A co vás trápí, pane profesor?

– Co by mě trápilo? – zavrčel jsem kterak možno nejnevlídněji.

Vyhřívali jsme se na lavičce. U nás na sídlišti jsou i lavičky.

V sobotu je tu pusto.

– Starosti. Přiznal jste se, – nedala spadu. – Jaké starosti?

– S košilema, – odevzdaně jsem lhal. Nepoklušu kvůli babě domů. Do šestého patra. Zbytečně. A do hospody bylo ještě brzo. A Cúňa s blíženci byla v Dolánkách. Jezdívá tam.

V sobotu. Vrací se v neděli kvečeru. Autobus přijíždí v devatenáct nula pět. – Vyprat si vyperu, ale neumím vyžehlit límeček.

Paní Mrázková se odmlčela. Z hrudi se jí vydral potlačovaný vzdech. Probůh.

– Už je sedm let po smrti, – šeptla.

Zkrátka paní Mrázková byla přítelkyní mé nebožky manželky. Té druhé manželky. Ďas mě poslal na lavičku. Jenže Cúňa byla v Dolánkách. Vrací se v neděli, vozí si vejce a buchty nebo vdolky.

– Ta cácora je vaše příbuzná? – vpadla paní Mrázková in medias res. Coby pečovatelka o výkon nebožčina posledního přání si osobuje vůči mně různé privileje. Cácorou mínila Cúňu.

– Jo, – povídám vztekle a sbírám se k odchodu. Hospodu otvírají odpoledne ve čtyři; od dvou do čtyř má personál polední přestávku.

Vezmu to oklikou a půjdu pomalu.

Zmíněné poslední přání v interpretaci pí. Mrázkové zní, abych trávil zbytek žití ve vzpomínkách na nebožku a při prohlížení jejích fotografií, mám všeho všudy tři, jedna je z občanské legitimace, jedna před naším domkem, poté co jsme ho koupili, a jedna z prázdninového pobytu u Máchova jezera, na té jsme oba, a to v plavkách, otřesná podívaná, nebožka byla lehce korpulentní, už když jsem si ji bral. Bylo jí čtyřicet a byla panna. Seznámila nás tahle babizna.

Bydlel jsem u paní Veroniky Mrázkové v podnájmu, to ještě sídlila na náměstí, vdova po řediteli měšťanské školy, já tu byl ve městě prvním rokem, pořádný byt jsem nesehnal, nikdy mě netěšilo něco shánět, něco zařizovat, zabydlovat se. A babizna věčně u mne v pokoji. Nenamlouvala si mě, to ne. Ale věčně ve dveřích a věčně mlela, že jako samota je zlá a že jako kdo mně poslouží, až zestárnu, a že žít takhle hůř než tramp se ani nehodí apod. Pozvolna na mně pracovala. Jak červotoč. A pak najednou, že jako jestli bych nechtěl do kina, ne s ní, ona se chystala a nemůže, je nastydlá, lístek je do lóže, stál dvanáct korun, škoda ho zahodit. Tušil jsem zradu, ale šel jsem tam. Pro srandu králíkům. Kateřina Šmejkalová už v lóži byla. Znal jsem ji od vidění. Ze schůzí. Učitelka na zetdéešce. Hned jsem viděl, že by se v tu ránu hanbou nejradš propadla. Přišlo mi jí líto. Po biografu jsem ji pozval do vinárny U pošty. Pila jablečný mošt.

A to je venkoncem celá historka. Pokračování podle pravěkého šalabastru. V létě 1962 jsme se brali. O prázdninách. Aby nám kolegové nevyvedli nějakou skopičinu. Z jejích úspor jsme zakoupili domek. Tehda byl za městem. Katka byla hodná ženská. Žili jsme klidně, spořádaně, vařila, uklízela, ja zaléval pelargónie, večer jsme spolu sedávali na zahrádce, debatovali o pedagogických metodách, no prostě nuda k oběšení. Děti mít nemohla.

Její přání, vyšeptnuté posledním dechem na smrtelném loži, kdyžtě se s námi loučila, to je výmysl téhle babice. Kateřina umřela v agónii. Umřela v nemocnici. V noci z úterka na středu. Umřela na rakovinu ledvin.

– Muže má v kriminále, že? – dále rozbírala paní Mrázková můj

neřestný poměr s Cúňou, frapantně se nesrovnávající s nebožčiným odkazem.

I přítelčin hrob navštěvuje ta baba pravidelně. Středu co středu. V úmrtní den. Já tam zajdu tak třikrát do roka. Co bych předstíral? Byla to hodná ženská, ale biograf jsem si tenkrát měl odříct. A pálením svíčiček se už nic nenapraví,

– Jo, – povídám s pěnou u huby. A šel jsem pomaloučku na Balkán. Objednat si rum. Velký rum.

– Váš domeček už bourají, – volala za mnou soucitně. Takovou babu neurazíš. Otřepe se jak foxteriér a dál si mele svou. Že je Cúňa dorota, o tom se mnou na té lavičce bezpochyby rozprávěla, zatímco já už jsem dávno ucucával svůj sobotní destilát z melasy. Nebo z čeho se náš tuzemský rum vyrábí.

To bylo včera. Dnes tu trčím zas. Při kafi. Listí zažloutává, kaštany houfně padají. Zatracená baba. Dopoledne jsem byl na hřbitově. Hrob uhrabaný, plevel odstraněn, na záhonečku vprostřed cosi kvete, aby se chudinka nebohá tam dole taky potěšila, je konec září, Katy, kvetou astry, anebo co to je, a ptáci zpívají. Náhrobní deska vyleštěná, Kateřina Flanderková roz. Šmejkalová, učitelka, 1922 – 1975, pod nápisem místo pro další jméno, František Flanderka, a konec. Víc místa netřeba. Vymřem, drazí Flanderkové. Po přeslici i po meči. Prokletá baba Mrázková. Příště se budu vyhřívat v ohrádce, kde jsou sídlištní popelnice. Případně na sobotu a na neděli vždycky někam odjedu. Jenže kam?

Je šestnáct pětadvacet. Ještě dvě hodiny. Pak půjdu pomalu k autobusu. Vezmu to oklikou.

Nuže přistupme k věci. Dvě hodiny na to bohatě stačí. Je tu jak vymeteno, štamgasti jsou na rodinných výletech, nakládají václavky, sklízejí brambory, ti nejemancipovanější povykují na fotbale. Pan Picek u vzdáleného stolu spravuje kuchařce budíka a hvízdá si přitom Toreadore smělý. Pan Picek a já jsme vagabundi, nepěstujeme brambory a náš vztah k fotbalu je laxní. A v hospodě pan Picek taky sedá sám.

Já vím, zdržuju. Otálím. Okolkuju a zavádím řeč jinam. Zkouším palcem, není-li voda příliš studená. Či horká. Ale už jsem se rozhodl,

nic naplat, s chutí do toho. Či spánembohem bez chuti. Je září, v září kvetou i chryzantémy, chocholy pohřební. *In der Heide blüht ein schönes Blümelein.*

Rozhodl jsem se, že ukončím svá manželství. Ukončím, pohřbím, zahrabu, oseju trávou.

Tedy ukončena už evidentně jsou. Ve smyslu administrativním. Za a) rozvod, za b) úmrtí. Ale mně teď jde o duši.

Nebo o svědomí?

Zkrátka nepodléhejme lichým nadějím, moje jméno už se tam bude v dohledné době vytesávat. (Řečeno obrazně; realita bude samosebou prostší, to místo na náhrobku zůstane i po mém skonu prázdné, kdo by o dotyčný kamenický úkon v příslušné provozovně požádal? Kdo by ho zaplatil? Paní Mrázková? Pánům, kteří si vodili na pokoj slečny a ještě v pokročilém věku se hanebně stýkali s cácorami, takovým pánům se jméno na hrob neteše.)

A je-li člověk blízko oné nicoucí závoře, jejíž stín ho bez cirátů přeškrtne, sluší se dát své sakypaky do pořádku. I v duši. Abychom vstoupili do nicoty ať v paklu nebo bankrot, my Flanderkové jsme obvykle bývali spíš bankrot, leč s účetní knihou v rámci daných možností aspoň zhruba uzavřenou. Podtrženo a sečteno. Spáchané nepřístojnosti odpykány. Obdržené facky vráceny. Eventuální dobré skutky převázány motouzem a odeslány poste restante eventuálnímu dědici. Někdo se třebas najde. Lidí je spousta.

Nu ano, i v duši i ve svědomí, já se nehádám.

A nepíšu testament, nebuďme patetičtí. Jen jsem byl dopoledne na hřbitově a napadlo mě, jestli to ode mne není drzost. Stojím, okouním, zapálil bych si cigaretu, ale netroufám si, ptáci nezpívali, astry byly povadlé, a rozená Šmejkalová sedí v lóži a povídá: „Měl sis ten biograf odříct.“ Inu měl, třináct let zalévat pelargónie, to není špás, ve svém bytostném zájmu jsem měl babici i s lístkem vyrazit ze dveří.

„V zájmu nás obou,“ povídá tichounce Katy.

Zaskočilo mi to jak rybí kost.

Ten film byl nějaký příběh z války. Ustavičně se střílelo, po polích šmejdily tanky, vojáci předpisově zalehávali, nezbožňuju

filmy o válce, skutečná válka byla o dost jinačí, tanky i vojáci špinavější, mrtvoly normálnější, móresy živých drsnější, víc lyzolu a míň psychologie. Když bylo po filmu, nasadil jsem si čepici a osahávám se, jestli mám sirky. A ona se na mne podívala a v koutku u nosu se jí zaleskla slzička. Možná mě tam zahlédla, jak zalehávám. A znovu běžím. A míří na mne hlaveň ferdinandu. Feuer! A z vojáka Flanderky je chuchvalec, hlavu od paty nerozeznáš. Ta ženská mě litovala! Po sedmnácti letech, v kině Svornost, v zadní lóži kam si dorostenci vodí dorostenky, a zatímco se střílí, hrabou se jim pod sukní!

Co jí ta herdekbaba nabulíkovala? Že jsem opuštěný ubožec? Že mravní imperativ jí káže obětovat se? Aby mě neuštípaly blechy? Abych zakusil rozkoš domácí stravy? Nakládaných ryzců a rybízové zavařeniny? A klidu, míru po všech útrapách?

Kašlu ti na lítost! Nejsem válečný invalida! Kašlu ti na klid a na zavařeniny!

Jenže pak jsem ji pozval do vinárny U pošty. Protože mi jí bylo líto. My lidi jsme divná drůbež.

„Co bylo, bylo," povídá tichounce Katy. „Nemysli na to."

„Já jsem ti ublížil?" dotírám a málem jsem převrhl hrníček od kafe. Už jsem zas tady v hospodě.

„Mně?" ušklíbla se Erika. Pysky namalované, vlasy nad čelem do ruličky, nožku přes nožku. Na nožkách americké nylonky. Kde ta se tady vzala?

„Spadla jsem z měsíce," instruovala mě. „Ale vypořádej se nejdřív s dámou, dáma pospíchá. Krom toho je starší."

„Není starší!" vyjel jsem na ni. V jednom tahu jsme se spolu rafali. Bez tří dnů dva měsíce.

„Mně je pětadvacet," provokovala. Vyštrachala v kabelce rtěnku a zrcátko. Přemalovala si namalované pysky. Zaostřila pohled na pana Picka, jen kratičce. To není její typ.

Koneckonců má recht. Nebudu se s ní dohadovat, jsem stár a znaven lidským handrkováním a trpím hypertenzí. Je jí pětadvacet. Pro mne. Oblékla si béžový kostýmek, nylonky bůhví od koho, na podvazkovém pásu jí chybí jeden háček, pakliže si ho mezitím

nepřišila, jsme na chodníku před okresním soudem v L., je říjen 49, podáváme si ruce, Erika mi přitom zatíná nehty do zápěstí, provokuje, ušklebuje se, v koutku u nosu se jí cosi zalesklo, asi krůpějka krému na obličej, všude je samá barvička a mastička, v divadle ji propustili, jezdí prý za ní nějaký štramák od vyslanectví, mexického anebo patagonského, co je mně po tom, adié, lebe wohl.

Erika totiž byla Němka. Odsunu ale nepodléhala. Nevysvětlila mně proč.

Jde mi to jaksi ztuha. Počítal jsem, že to bude snazší. Krucinál! Šestnáct padesát. Ještě půldruhé hodiny. Božena Zilvarová už rozřezává noviny na čtverečky. Bude balit vejce.

Je jí pětadvacet, Katce je třiapadesát. Pro mne. Je v béžovém kostýmku, Katka ve špitálním županu. Katka byla všude a vždycky v nevýhodě. Zaživa i po smrti.

Pan Picek přehvízdal všechny populární árie z Carmen a přeladil se na Prodanou nevěstu. Nemůže jít na fotbal? Ubylo by ho? Bojí se lidí, žejo? Tvrdne tu jak pecka. Abych se kvůli němu tvářil, že je utěšená boží neděle a že si jen tak pro potěchu píšu básničky. Bývalým žačkám do památníku.

„Byla bys sama!“ utrhl jsem se na Katy.

„Byla,“ povídá mírňounce. Rozčilovalo mě to. Jsem podagrický dědek, bývám nervózní. Rozběsnilo mě to. Přestal jsem se ovládat.

„Kdo by ti zatlačil oči?“

Fuj.

Podívala se na mne. Smutně. S lítostí. Svatá Kateřina! Mučednice a dobrodinec chudých psů!

„Přece sestřička v nemocnici. Staraly se o mne jak o svou. Sedávaly jsme jakoby u nás na zahrádce a vypravovaly jsme si. Rybíz červenal. Ještě v pondělí večer mi sestra Helena píchla injekci a popřála mně dobrou noc. Neposmívej se, já jsem si jistá, bylo pondělí. Předtím v neděli jsi byl u mne naposled. Hovořili jste v předsíňce s panem doktorem. On tě utěšoval, že skoro o ničem už nevím. Já ale všecko věděla.“

„Bylas v agónii!“

„Agónie nastává v podobných případech až nedlouho před smrtí,“

poučil mě MUDr. Skalický. Ne teď a tady, na Balkán on nechodí. U sebe na interně. Tenkrát, když mě hospitalizoval.

„V bezvědomí byla!“

„Vyloučeno,“ nesmiloval se MUDr. Skalický. „Maximálně připusťme částečně a chvílemi porušené vědomí. Neboli somnolenci. Buďme přesní, pane profesore.“

„Kašlu ti na přesnost!“ urputně a uboze se hájím. Teď a tady. Ačkoli pravdu znám už odtenkrát. „V pondělí jí nikdo nemohl přát dobrou noc! Byla prakticky mrtvá!“

„Mýlíte se,“ tiskl mě ke zdi a listoval v archívním chorobopise. „V pondělí jí mohl kdokoli popřát dobrou noc. Koma nastalo, usuzuji, v úterý pozdě večer. A dokavad jsou tu pouhé kvantitativní poruchy vědomí, nelze tvrdit s jistotou, kdy a které smyslové funkce ochabují a které naopak zůstávají zachovány. Dokonce v mimořádné intenzitě. Zejména sluch.“

„V pondělí není návštěvní den!“ bránil jsem se tím komičtěji, čím blíž byly ty tanky, už jsem rozpoznával i řidičův průzor, temnou štěrbinu, a za ní oči, skleněné, nemilosrdné.

„Nemysli na to, Františku,“ nabízela mi Katy smírné východisko. „Co tam, to tam.“

Ono se řekne, nemysli. Taky by se dalo říct, nedýchej. Ne-mrač se. Nežmoulej ubrus, chovej se způsobně, utři si z čílka pot a objednej si párek. Jenomže já jsem živ! Neexistuje smírné východisko!

„Smrt je těžká?“ povídám už zkrotle.

„Co není těžké? Zaveď řeč jinam. Počasí je příjemné, viď? Rybízu žloutnou lístečky?“

„Žloutnou. Bylo to v noci?“

„Nad ránem. Šedlo nebe.“

Umřela o prázdninách. Aby nenarušila školní výuku.

„Bylas sama?“

„Každý je sám.“

„Noční služba sester je náročná,“ poučoval MUDr. Skalický. „Na oddělení je kolikrát řada případů s infaustní prognózou.“

„Co je to infaustní prognóza? Mluvte, jak vám zobák narost,“

škorpím se jak malý kluk. Vrátit mu facku, to nejde; když tu není. Na Balkán chodí nižší společenské vrstvy, pro internistu po druhé atestaci Balkán není přiměřené prostředí. Ostatně vracet facku, obdrženou zcela právem, nebývá nejšťastnější řešení. Tedy morální facku, že ano. Ono se řekne do pořádku. Ono se řekne podtrženo a sečteno. Ale sečítej cifry, které sis rozmazal rukávem. A sám. Každý je sám?

„Nerozfňukej se nad sebou," ušklíbla se Erika.

„Infaustní prognóza" je zřejmě ohleduplný termín pro ztracený případ. Katy byla ztracený případ. Erika ne. Erika se vyznala v tlačenici. Adié, lebe wohl, říjen 49, a v březnu 50 byla v Rotterdamu. Přechod státní hranice bezpochyby nelegální. Zato úspěšný, Rotterdam je veliké město. Přístav. Lodě. Poslala mi pohlednici.

Katy byla ztracený případ snad už od narození. Vyšla učitelák, to už tu byli Němci. Za heydrichiády jí popravili tátu. Matka zemřela před válkou. Na rakovinu. Katy byla sama, dočista sama, učitelka kdesi na vsi, kterýpak selský synek si vezme holku bez věna? A s maturitou? Kterápak holka s maturitou umí vykrmit husu? A dávat do mlátičky? Byla sama, bydlela ve škole, jedla chleba s margarínem, za oknem jí vlál haknkrajc, hodinku cesty odtud byly Lidice. Jednoho dne pak nebyly. Ke všemu pechu ji hned po válce přeložili do Nechanic. Agrární festunk. Selská jízda, stokorcové grunty, v seknicích koberce a pendlovky a piana, vše vyšmeleno za války, a Katka vstoupila v pětačtyřicátém do komunistické strany. Děťátka ze statků jí kreslila na tabuli šibenici. Šohajové od selské jízdy se jí štítili. Potom se takříkajíc kolo dějin převrátilo, jenže Katce už bylo třicet. Toužila po dítěti. Jenže k tomu je třeba aspoň na chvilenku schrastit jedince mužského pohlaví. Neschrastila. Předpokládám, že se ani dostatečně nevynasnažila.

A já?

Pokud v jejím životopise zbývalo něco pokazit, pokazil jsem to já. Protože ona všecko věděla. Ona věděla, že se s ní k uzoufání nudím. Na zahrádce. U Máchova jezera. V posteli. Bez ustání. A že to před ní tajím, ze slušnosti, a taky z lenosti, táhlo mně na padesátku, nebudu se propánajána ještě rozvádět a ženit se potřetí. Věděla o

tom; a tajila, že o tom ví. A tak jsme si hráli. A byla to neveselá hra.

A já jsem, prosím, vinen. Žádná infaustní prognóza mě neomlouvá. Já jsem jí nepomohl ani umřít! Umírala, a já jí nepopřál ani dobrou noc. Trčel jsem doma v kuchyni mezi neumytým nádobím a prohlížel jsem si její neforemné tělo na fotografii od onoho nešťastného jezera a domníval jsem se, že je prakticky mrtvá, že bych v nemocnici jen darmo překážel. (A neomlouvá mě, že jsem té domněnce opravdu věřil! Pouhé věřit je svinstvo, jestliže je sebemenší možnost znát!) Že jsem patřičně dostál povinnostem, jež jsem si naložil na svá obětavá bedra, domníval jsem se, a že můj úkol manžela a životního druha v podstatě končí. A on v podstatě právě začínal.

Jak jsem jí mohl zatlačit oči, když jsem u ní vůbec nebyl?

Zprávu o úmrtí jsem dostal poštou. Po poledni. U branky stál pan Roubal, listonoš. Telegram. Z nemocnice. Hrozníčky rybízu sládly na slunci. „Teplo, co?“ povídám. „Třicet nad nulou,“ povídá pan Roubal. Kremace byla v pondělí.

Ne, prosím, nemám v úmyslu přesvědčovat laskavého čtenáře, že jsme my staří prožili cosi výjimečného. Válka, Lidice, chleba na příděl, tanky, lyzol, šibenice na tabuli atd. Ne. Katčin příběh byl docela všední. Banální. I můj příběh je všední a banální. Takových bylo. A horších. Divný svět.

Jakého zase, ksakru, laskavého čtenáře? Jsem Alois Jirásek?

Pan Picek si čte jídelní lístek. Denně před večeří čte dlouze jídelní lístek. Nakonec si dá skoro pokaždé guláš. Po večeři čte noviny. Někdy utkví nevidoucím zrakem na televizi a o čemsi přemítá. Někdy jakoby s podivením sleduje rozvášněnou gestikulaci karetních hráčů. Ale jen zpovzdálečí. Aby ho při tom nepřistihli. Dědičné zbytky antisemitismu, byť v neagresivní a pozakryté formě, u nás v kraji stále přežívají. Přestože jsou židi v městečku suma sumárum dva. Pan Picek pobýval za války v Osvětimi. Pan Flajšman v Americe. Pan Picek s panem Flajšmanem se nenávidí nepozakrytě. Pan Picek je na světě absolutně sám. Na tom nic nezměníte. I kdybyste se rozkrájeli. A nejvýbornější armádní machr šifrér nerozluští, o čem pan Picek přemítá.

Sedmnáct čtyřicet. U dveří do výčepu číhá Karel Čtvrtý, neporučím-li si minerálku. A on s předstíranou servilností přistoupí a vítězoslavně mě usadí: „Minerálka není, sodovka není, je tonik a džus.“ Karel Čtvrtý je zdejší číšník. Jmenuje se Stanislav. Zde na Balkáně je však zvykem říkat číšníkovi Karle. Odedávna. Tento, kam alespoň místní paměť sahá, je čtvrtý. Kulhá na levou nohu, je o rok mladší nežli já a napřesrok s tím tady praští a uchýlí se ke svým králíkům a ředkvičkám, má našetříno čtrnáct tisíc a po sestře zdědil chalupu. Nastoupí Karel Pátý. Nebude o moc mladší nežli já, kulhat bude možná na pravou nohu. Do této podměrečné tratorie se pinglové nehrnou. Neporučím si minerálku, neočumuj mě. Otče vlasti, mé básničce do památníku je již nakrátku. Poslední aktér se ujímá slova, je to role epizodní, květinka dávno pozaschlá, sklání se ve vánku pozapomnění a šumně ševelí.

„Ponivadž jsi trotl! A sralbotka! Ty lazare!“ ševelí kostrbatou češtinou. Děj se odehrává v zastrčené uličce města L., v hnízdečku, byt jako klícka, knihy na podlaze, prodřené linoleum, odrbaný gauč, zaprášeným okénkem výhled nikoli na lesnaté hory Jizerské, nýbrž přes proluku na zeď vedlejšího činžáku, kde oprýskává reklama firmy Nehera. *Nehera šije šaty dobře.* Stojím na prahu, aktovku v podpaží, hladový a utahaný, od osmi do dvanácti škola, od dvanácti do pěti schůze. Erika leží na gauči. V černém kombiné. Cigarety si připaluje jednu od druhé. Popel odklepává na zem. Špačky hází za gauč. Devátý týden našeho spolužití. Devátý a závěrečný. „Jsem si tě brala z lásky, myslíš, jo? Že budeme se pusinkovat, jo? Na louce. Bosi. Jo? Jíst chrousty a zapíjet vodou. Myslíš. Jo?“

Firma Nehera šila konfekční oděvy. Odkládám aktovku a kabát, kabát jsem si pořídil u vetešníka, chatrný štof, co zbylo, zbylo, povídá vetešník, kožichy po Němcích už přičinlivečkové rozkradli. I hrobky na hřbitově vykradli. Pohraničí. Necelé dva roky po válce. Včera hořelo v mydlárně. Předevčírem za nádražím ohrada s dřívím. Usnesli jsme se postavit dobrovolné noční hlídky. Přihlásil jsem se na dnešek.

„Večeřel bych,“ osmělil jsem se připomenout. Chyba. Ať dělám co dělám, tady je všechno chyba. Hnízdečko stihla kletba osudu.

Nehera šije šaty. Přecházím k oknu, stmívá se, padají saze. Erika si připaluje cigaretu. Má jich plný kufr. Chesterfieldky. Bůhví od koho. Vajgla hází za gauč. A třeba shoříme, a bude po manželském dramatu. Ubohém. Zpackaném. A před devíti týdny bych byl pro ni bez váhání skočil do ohně.

„Večeřel by!“ pokřikuje Erika a smíchy se svíjí na gauči, kombiné se jí vyhrnulo, ale na to ona přede mnou nedbá, jsem pro ni míň než moucha na stropě, i ona pro mne je míň než moucha na stropě. A před devíti týdny bych zarzál v rujné závrati a milovali bychom se až do rána. *Nehera šije.* Věci lidské pomíjejí a ziskem naším z pominulých dějů jest zralá zkušenost. Bohužel.

Zkrátka Erika si brala muže s tisícem šancí. Vítěze od Žaškova. Od Dukly. Bývalého velitele protitankového kanónu ráže 45, ozdobeného zajizveným průstřelem stehenního svalu a hodností poručíka pěchoty. Poručíka v záloze; ale v tom se ona buď nevyznala, anebo v tom nespatřovala překážku. I ze zálohy se mnohdy nastupuje k útoku. Můj nynější útok si představovala tak, že hýčkán její láskou a případně i postrkován její radou vkrátce setřesu únavu, obnovím sebedůvěru, dám si ušít slavnostní uniformu, připnu svá vyznamenání a vyrazím. Den co den budu vyrážet. K novým kótám, metám a obzorům. Jsem hrdina, trpěl jsem, krev cedil, jsem hoden odměny. Odměny, to jest kariéry. Bylo jí celkem lhostejné, v jakém oboru. Poslanec. Generál. Národní správce. Ředitel divadla. Ředitel čehokoli, mou kvalifikací byla moje zasloužilá hruď.

Mně je ta epizoda teď už směšná. Tenkrát nebyla. Já jsem byl, prosím, do Eriky zamilovaný. Pravdaže nedlouho. Avšak velice. Kdeže by míň než moucha na stropě! Lžu. Ještě jak tam ležela a pokřikovala na mne a vyhrnulo se jí kombiné, musel jsem se jaksepatří usebrat, abych to v sobě udusil. Ne, rujné rzání už ne. Slzy.

Tři dny po svatbě jsem se odhodlal zlikvidovat ono drobné nedorozumění. Erika byla v divadle, vybrakoval jsem skříňku, kde se vršila železná zásoba potravin pro zahnání hladu v přestávkách promilovaných nocí, ovšemže nijak opulentní zásoba, pár koleček salámu, sušenky, skrojek chleba, pět deka zrnkového kafe, půllitrovka rumu. Nanosil jsem to na stolek, do starého penálu

úpravně narovnal dvacítku partyzánek, doprostřed mezi tu houšť blahobytu jsem přilípl svíčku a před desátou hodinou jsem ji zapálil, aby vkročivši ihned seznala, že úvodem této naší noci bude vážný náš rozhovor. Z očí do očí. Bez falše, bez kudrlinek a až k samému nejhlubšímu smyslu lidského snažení a existování. Z jistého aspektu jsem byl prostě trouba. Naivní, nemožné jelito. A neotesanec. Ačkoli mi bylo třicet. Byl jsem cvičen v palpostech, ne v psychologii.

Vkročila, políbila mě, převlékla se do županu, sedla si na gauč, rozkousala kávové zrnko a zapila je rumem. Vzal jsem ji s vážnou tváří za ruku. Chyba. Blondýnky trošilinku do zrz nebereme ve čtvrt na jedenáct večer s vážnou tváří za ruku.

Vzal jsem ji za ruku a přednášel jsem bez falše, bez kudrlinek, z očí do očí, naprostou, obyčejnou pravdu. V kterou jsem upřímně věřil.

Že si nežádám odměny. Že nejsem lačen kariéry. Jsem poručík v záloze, mohl bych nastoupit jako velitel roty PTK 45 u pěšího pluku, ale k vojenskému povolání necítím v sobě příchylnost ani schopnosti, mimoto vojny jsem užil dosyta. Jsem jakžtakž kvalifikován k povolání středoškolského profesora, kteréžto zaměstnání zamýšlím vykonávat co nejsvědomitěji, s vervou a s radostí. Valnou část zbylého času budu zřejmě trávit na schůzích, abych i jinak prospěl, skromně a dle svých sil, dílu veřejného blaha. Vracet se budu hladový a utahán. Můj život bude svým způsobem jednotvárný. Ale cítím v sobě příchylnost k takovému životu a jsem schopen ho prožít věrně, důkladně a poctivě, což je má jediná šance. A věřím, že ten život takto prožijeme spolu. (Věřím, věřím, věřím.)

Vyslechla mě mlčky. Mlčky jsme dopili rum, snědli salám i sušenky. Byl jsem dojat. Nedorozumění se rozplynulo jak pára nad hrncem. Rozložil jsem gauč a rozestlal jsem. Erika uklidila nádobí a lehla si. „Jsem ospalá," řekla. Svlékal jsem se. „Je mi tě líto," řekla ještě a otočila se ke stěně. Vyložil jsem si to mylně. Zítra je také noc, vyložil jsem si to. Chyba. Zítra nebyla noc. Erika přišla domů pozítří za svítání. Popozítří opět za svítání. Porafali jsme se. A smířili a znovu porafali. Hnízdečko pustlo. Svazek manželský skomíral, až skomřel. Po devíti týdnech zkrátka nepřišla. V říjnu 49 mi podala

ruku na chodníku před okresním soudem. V březnu 50 mi poslala pohlednici z Rotterdamu. Byl jsem na dně, byl jsem zoufalý, myslel jsem, že to nepřežiju. Přežil jsem to.

„Osud," povídám s lehkým pousmáním. Aby mně zase nevyčtla, že fňukám. „Nic mi po tobě nezbylo."

Karel Čtvrtý s předstíranou servilností přistoupil k panu Pickovi. „Guláš," rozhodl po dlouhé úvaze pan Picek. „Večeře podáváme od šesti," vítězoslavně ho usadil čtvrtý Karel. Je sedmnáct padesát. Na Eričiných nožkách blyskotají nylonky. A Cúňa je jí podobná. Jen já jsem zestárl a zošklivěl. Řadový důchodce se arci smí své dámě semtam podívat i na nožky. Arci pouze podívat. A pokud možno s ledabylým pousmáním.

„Jak se daří?" povídám.

A ona mlčí.

„Z Rotterdamu jsi plula do Ameriky?"

Mlčí.

„Se štramákem od mexického vyslanectví?"

Silně pochybuju, že do Ameriky. Silně pochybuju, že se štramákem. Blondýnek je v Rotterdamu nespočet. A netonou v nejistotě, zaplatíš-li jim či nezaplatíš rohlík k snídani. Když je bolí zub, vysypou z prasátka holandský zlaťák a navštíví svého zubaře; neběhají po městě s opuchlou sanicí.

Vdala se za nejbližšího sedláka, který prodával na trhu kedlubny. Dnes žije na statečku v údolí řeky Másy, mačká tvaroh a vaří šlichtu čuníkům, v neděli si navlékne mosazné brazolety, nastartuje obstarožní mercedes a jede do kostela.

Anebo žije v Austrálii. Manžel je ředitelem továrny na bumerangy. Je zámožná, je rozšafná, je předsedkyní spolku na ochranu zvířat, v neděli nastartuje zánovní mercedes a jede na garden party.

Žije v Torontu. Žije v Kolumbii. Žije na Mallorce i na Minorce. Všude a nikde a bůhvíkde. Měla smůlu. Vsadila na červené eso, a vyšel zelený spodek. Ten spodek jsem byl já. Zbabraná partie.

– Vinen? – přihřívá alter ego slanou polívčičku.

– Ale ne! Nejsem bůh na kříži. Nesnímám hříchy světa. Na zdraví,

lásko! Erika odchází. Má duše se s ní loučí ledabylým pousmáním.

A taková to byla parádní holka!

Ještě se ohlédla. No běž. A nepokřikuj, na mne už to neúčinkuje, jsem imunní, jsem led a kámen, adié.

Nepokřikuje. Mlčí. Má opuchlou sanici. A díru v punčoše. V koutku u nosu třpytivou krůpějku. Bylo to všecko jinak? I kdyby; co jí pomůžu?

Ledaže bych jí zaplatil rohlík.

„Rohlíky v neděli nejsou," usadil by mě Karel Čtvrtý. „A štětky si sem nevoďte."

Ani Nehera by to takhle apartně neušil.

Marná snaha. Nepodtrženo, nesečteno. Účetnictví je moje slabá stránka. Až jindy. Spěchám, dámy. Promiňte. Cúňa veze těžkou tašku a blížence. To zas bude transport!

– Platím! – vábím místního truksasa. V peněžence se tetelí dvě stokoruny a jeden dvaciáš. Doma v prastarém penále dříme rezervní pětistovka. Výplata je ve čtvrtek. Do čtvrtka pohodlně vyjdeme.

Pan Picek se nimrá v guláši. Karel s předstíranou ponížeností jásá nad osmdesáti haléři diškrece.

– Děkuji zdvořile, děkuji uctivě. Večeři si pán nepřeje. Večeři pánovi uklohní hospodyňka. Záprtky na mlynářčiným sádle. Libo-li, zavolám taxi.

Trhni si pedálem.

Hospodyňkou mínil Cúňu. Záprtky na mlynářčiným sádle, tj. vajíčka od matky Zilvarové na špeku od matky Zilvarové. Tady nic neutajíš. Co se tkne špeku, jsou ovšem Karlovy informace zastaralé. Špek již není. A nebude. Naposledy se v doláneckém mlýně zabíjelo letos v únoru. Matka Zilvarová už prase nedrží.

Nepůjdu oklikou. Raději ať jsem tam o pět minut dřív. Autobus právě asi přijíždí do Dolánek. Matka Zilvarová Cúňu vyprovází, aby jí pomohla nastoupit. S taškou proviantu a dvěma jasnými stálicemi Kastorem a Polluxem jsou i při nastupování do autobusu svízele.

Natož při transportu od stanice až do sídliště. A do schodů; v Příčné 26 výtah rovněž nefunguje. Jen ať mě Cúňa zase nekáře. A nelituje! Že mě to zmáhá. Nezmáhá mě to! Jsem křepký stařík.

Nestěžuju si. Těším se! Podivuhodná výprava! Obyvatelstvo vybíhá na balkóny a ukazuje si na nás. Vepředu Cúňa s taškou vlíkne řvoucího Kastrola. Vzadu křepký stařík, jemu na loktech řvoucí a mrskající se Vysavač. Kastrol je zvládnutelnější. Řve, ale cape po svých. Vysavač se musí nést, jinak jde okamžitě k zemi. Ne že by neuměl chodit. Umí. V plížení je však přeborník.

———

Několik nezbytných vysvětlivek, Františku. Včera jsem spěchal. Teď mám tolik času, že bych ti ho mohl i polovičku darovat. Polovic večera z pondělka 1. října 1982, chceš? Zastrčil bych ho tady mezi listy. Sušený. Jako se kdysi sušívaly v památníčcích podléšky. Listoval bys, a najednou hele, čas.

Inu bodejť, k čemu by ti byl? Scvrklý, umolousaný, prožraný od molů.

Tvůj čas je lepší.

Važ si ho. Nebyl zadarmo.

Odpusť. Komentuju, klasifikuju, přednáším. Už jsem řekl, můj příběh je banální. Neskýtá patřičného poučení. A moje úvahy (snažím se jich vyvarovat, ale ne vždy se to podaří) jsou nadbytečné, do slohového cvičení rázu narativního úvaha nepatří. Ale čti, jestli tě na tom něco trošku baví. Když si tě představím, sedíš na balíku novin, jíš chleba s paštikou a čteš si mou závěrečnou písemnou práci, mou klauzurku ze slohu a z gramatiky…, přiznávám, je mi to milá představa, Františku.

(Já už totiž vím, proč to píšu. Kvůli Františkovi. Až umřu, moje listinná pozůstalost přijde do sběru. Tam bude zaměstnán František. Jako brigádník. Složil přijímačky na filozofickou fakultu, kombinace čeština a francouzština, a nepřijali ho. Přijmou příště, on si počká. On má kuráž a výdrž. Prozatím pracuje ve Sběrných surovinách, np. Rovná papír, textilie, váže balíky a vozí je na rudlu. Je mu osmnáct a půl. Je to chlapeček s řídkými vlásky, vychrtlý, bledý, v seprané košili. Ne, pozor, nejmenuje se Flanderka. Jmenuje se Fikejz. Nebo Falta. Fiala, Franěk, Fryč. Rozličných příjmení je v Čechách naseto.

A jednoho krásného dne si sedne na balík novin, aby v klidu posvačil chleba s paštikou. A jak tak bude jíst, maně vytáhne z haldy papíru růžové desky s nějakou písemností. Číst při jídle je rozšířený mužský zlozvyk. Otevře desky, ukousne si chleba, začte se. Strana 1. „Předevčírem jsem se opil. Vdávali jsme Cúňu.“ Kdopakví kam až dočte. Svačinka mine natošup. Že by si to odnesl domů? Ne jenom na čtení. Z listů se taky dají skládat šipky. A vlaštovky. Nevadí, že jsou popsané. Nazdárek, Františku.)

Nyní slíbené vysvětlivky. Vysvětlivky do slohové práce nepatří, jenže jak zařídit, aby se lidé v díle vyznali, koneckonců i já abych se v něm vyznal, cítím, že mi takzvaná matérie neboli látka leze mezi prsty bez kázně a motivy se potulují neočíslovány. Nuž tedy solidně a po pořádku.

Matka Zilvarová nedrží prase, protože je z ní vdova Zilvarová a je na všechno sama samotinká. Drůbež, králíci, jabka, brambory, štípat dříví, prát, žehlit, zavařovat, vymést komín, vyměnit zrezlou okapovou rouru, a k tomu ráno a večer na kole do kravína, v pátek navařit pro Cúňu a její lotry, upéct buchtu nebo vdolky nebo drobenkový koláč, Božena Zilvarová je zedřená jak soumar, ovce prodala, škodovku prodala, prasečí chlívek zeje neobydlen. Výnos z prodeje škodovky, třicet tisíc, dostal syn Petr. Na studie. Ať si s tím hospodaří, víc peněz z domova ať nečeká. Výtěžek z prodeje ovcí postačil na zapravení manželových dloužků a na dvě skrovné pohřební hostiny. Antonín Zilvar zemřel loni v srpnu. Infarkt myokardu. Babička zemřela loni v prosinci. Sešlost věkem, zápal plic. Petr Zilvar studuje v Žilině na vysoké železniční. Ze Žiliny je k nám 260 kilometrů. Cúňa lákala matku k sobě, pokojík po Viktorovi je volný, mlejn se prodá na inzerát, po mlejnech jsou Pražáci jako diví, Cúně by se ulehčilo, bába by ohlídala kluky, uvařila by, zanesla cejchy na mandl, ale Božena Zilvarová ji s tou ideou vyhnala. „Tady jsem žila, tady umřu. Nebude se mně cizej špacírovat po dvoře!“

Hodně jsme toho loni stihli. V březnu Cúňa porodila dvojčata. Kluky. Nazváni byli Zlatan a Zoran; u nás v kraji absurdní jména. Překřtil jsem si je: Kastór a Pollux, blíženci. Ujalo se to, avšak v pozměněné verzi. Z Kastora je Kastrol, z Polluxe byl zprvu Lux,

nakonec Vysavač. Jeden ze způsobů, jak zbavovat byt prachu, je pilné a časté plížení některého z členů rodiny. Pollux-Vysavač se plíží svědomitě a neustále. Vstřebává prach do vlasů, do tepláků, částečně ho i polyká. I Kastrol je nomen omen. Pokud se nevěnuje chůzi, svědomitě a neustále jí. Má svůj vlastní kastrůlek, dostaví se s ním do kuchyně, mlátí jím o sporák a vymáhá potravu. Je o šedesát deka těžší nežli Vysavač. Při transportech, například z jeslí, je to pro mne výhoda. Transportovat mrskajících se patnáct kilo až do Příčné 26, a v jedné ruce, neboť druhou rukou vlíknu Kastrola, mne někdy drobet zmáhá. Ale to je, prosím, tajemství. O tom před Cúňou ani muk.

Je jim rok a šest měsíců a deset dní. Jsou plavovlásci, širší veřejnosti rozeznatelní pouze díky Kastrolovu většímu břichu. Nebožtík děd Zilvar by se z nich pominul; jsou mu den ze dne víc podobní. Jsou to jeho kopie v zmenšeném sice měřítku, zato ve dvou exemplářích. Onehda se zamkli na záchodě a potom hýkali hrůzou. Reterát v paneláku nerozbořís, i když napřeš dvakrát patnáct kilo živé váhy. Plus šedesát deka. Odemknout se, to jim už jejich IQ nevnukl. Naštěstí se drámo odehrávalo kvečeru, uháněl jsem na Balkán pro pana Picka. Pan Picek blížence vysvobodil šperhákem a skamarádil se s nimi. Sedl si v předsíni na zem, oni po něm lezli a tahali ho za uši a plácali mu po pleši a on jim předváděl, jak kokrhá kohout a jak prdí motorka a jak hošíček v televizi smeká papírovou čepici a říká „Dobrý večer“, i doprovodnou melodii jim k tomu zapískal, ale to už mu vlhly oči a měl namále, aby jim neprozradil, o čem přemítá. Krutě jsem žárlil. Cúňa zvala pana Picka na kafe, pan Picek uctivě povstal, začervenal se a kafe odmítl, stydne mu v hospodě guláš. A byl tentam.

Blíženci jsou k pomilování. Viktor Mareš se loni v létě s Cúňou rozvedl.

„Záškoláctví se trestá!“ volám na ni už zdálky a co nejlaškovněji. Loni v létě. Vyčíhal jsem si ji na ulici. Na zapadajícím červencovém sluníčku. Vracela se z okresního města. Vím, co to je, vracet se od soudu po ukončeném rozvodovém řízení. „Jsem již potrestána,“ povídá ona, taktéž co nejžertovněji. Blíženci byli na den a noc v

Dolánkách; to jsem si zjistil obratným výslechem Cúniny sousedky z Příčné 26. Pozval jsem Cúňu do vinárny U pošty. I já jsem uléhal po ukončeném rozvodovém řízení k spánku na odrbaný gauč, a nedobře se mi usínalo. Přestože i moje manželství bylo dávno předtím nadranc. Pili jsme červené svatováclavské, jiné víno U pošty neměli. Jiná vinárna než U pošty u nás ve městečku není. „Uhnala jsem ho, tohle je trest," povídá Cúňa po čtvrté decince. „Nepotřebovalas nikoho uhánět!" rozčiloval jsem se. „To je ta vaše iluze," řekla. Snažila se vypadat cynicky. Nevypadala cynicky. Černidlo kolem očí se jí rozmazávalo. „Každá blbá ženská se potřebuje vdát. Mít děti. Sporák. Chlapa doma v posteli. A já jsem blbá ženská."

„Chlapů je jako blech!" namítal jsem už chaběji. „Ne pro holku, která s jiným bydlela nadivoko tři roky. Nejsme v Paříži, pane profesore. Poručte ještě flašku. Vy byste se mnou vstoupil ve stav manželský?"

„S nadšením. Před třiceti lety."

„Jsem zbabraná partie."

„A já ne?" Vypili jsme tři flašky, navrch po dvou vodkách. Motali jsme se nočním dusnem do Příčné ulice. Já do čísla 12, Cúňa do čísla 26. U nás v kraji se na morálku dbá. Krom toho nemám čerstvě ověřeno, není-li moje sexuální aktivita vyhaslá. A ověřovat si to asi ani nehodlám. Krom toho by mi Čúňa nafackovala; tak zcela namol nebyla.

Předtím už od února Viktor Mareš bydlel jinde. Na blížence se byl podívat třikrát. Prohlédl si je okénkem automobilu, zapálil si kentku a odejel. Ze svobody, rozvodem šťastně nabyté, se dlouho netěšil. Loni před vánoci ho sbalili. Zjara bylo veřejné přelíčení. Valuty, drogy, kuplířství. Zástupkyně gymnaziálního ředitele by žasla. Co všechno existuje, ať ona chce či nechce. „Vloupačky jsme mu nedokázali," postěžoval si mně poručík Vondrák, maturitní ročník 1960. „Je jak ouhoř." Vyměřili mu dva roky nepodmíněně. Jeho hotovost v dolarech, švédských korunách ap. byla zabavena. FIAT RITMO též. Hotovost v čs. měně hubená, věno zdárně rozfofrováno, zůstatek na vkladní knížce vyznačen trojmístnou cifrou. Čímž byly majetkové poměry shora uvedených účastníků rozvodového řízení

vyřešeny. Alimenty pobírá Cúňa přes národní výbor. Výše alimentů je závislá na výši výdělku. Výdělek trestance Viktora Mareše je velmi nízký. Normálka, Viki. V záhlaví holubičky.

Cúňa má byt v paneláku, sedmý barák ode mne. Byt hravě sehnal Viktor Mareš pár dní po svatbě. Tři pokoje a kuchyňka. Tapety v pastelových barvách. Okna k jihozápadu. Pod okny parčík, pískoviště, lavičky.

Inkaso (nájemné, voda, elektřina, TV) 485 Kčs měsíčně. A oblékat dvě děcka. A živit. A prošlapeš podrážky. A praskne žárovka. A porouchá se žehlička. A prášky na praní. A čistírna. A mandl.

Mohla požádat o sociální podporu. Nepožádala.

„Najdu si džob."

To byla moje příležitost. Chňapl jsem býčka za rohy.

„Najdi," povídám záludně, věda, co z toho vzejde.

Vzešel z toho řácký zádrhel. Ba ráčtější, nežli jsem předvídal. I džob byl slabanti. Marešův tým, notně zdecimovaný, Cúňu nepřijal. Co jim bylo do jakés rozvedené sajdky? Která, může být, i Vikiho práskla. Personál bufetu Jitřenka byl kompletní. V motelu Na vyhlídce novou recepční t. č. nehledali. Ani servírku. Ani pokojskou. Jedině do kuchyně. Mejt nádobí. „Nebo hajzlbábu," poděkovala se jim Cúňa za nabízený pugét možností. Cúňa neztratila glanc.

Nastoupila jako provozní v závodní jídelně Podokaru. PODOKAR je Podorlická karosárna. Provozní v závodní jídelně je administrativní síla, jež plánuje čtvrtletní spotřebu mouky, tuku na smažení, objednává karfiól a nudle, vydává stravenky, občas i škrábe brambory. Šestnáct set hrubého. Diškrece veškerá žádná. Kuchařky si aspoň vynesou přes vrátnici pod sukní kus špeku. Štangličku salámu. Provozní může vynést nanejvýš propisovačku. Pokud nejede s kuchařkami na díl. Cúňa s kuchařkami na díl nejede. Neztratit glanc je někdy člověku víc než štangle salámu. Zvlášť když je člověk v úzkých, ve srabu a v presu. A Cúňa byla v ráckém presu. Zaměstnání, děti, domácnost, nakupovat, vařit, prát, uklízet, takový ranec sama ženská neutáhne. Sama slabá a opuštěná a trucovitá ženská; Cúňa zhubla, vlasy si vázala na uzel, začala nosit

podprsenku. U řezníka kupovala jen přední hovězí, v zelinářství spočinula zálibným zrakem na pomerančích, a koupila mrkev.

A to byl ten můj býček.

Vetřel jsem se nepozorovaně. Zpolehýnka. Moje záludnost přerostla v systematické intrikánství.

Nejdříve jsem si posílil materiální základnu. Mé úspory jsou neslavné, přesně vyčísleno 5 390 Kčs, myšlením na zadní kolečka jsem se jakživ neobtěžoval. Pobírám dva tisíce důchodu. 300 inkaso, 200 cigarety, 300 stranou na zvláštní výdaje, zbývalo mi čtyřicet korun na den, to jsem kolikrát ani neutratil, i když jsem si dal na Balkáně k večeři svíčkovou a pivo a turka nebo malý rum. Obědvával jsem doma. Teď se to všechno krapet převrátilo.

Spával jsem do devíti, posnídal kafe s cigaretou a pilulku crystepinu, přelouskal noviny, přepral si trenýrky, ponožky a bavlněné tričko a poté jsem se oddával kuchařskému umění. Nikterak pestrý repertoár. Něco jsem odkoukal od Katy, bramboračku, rizoto, i palačinky svedu, a něco jsem i vynalezl. Kupř. polévku z tvrdého chleba. Znáš polévku z tvrdého chleba, Františku? Ta by se ti zamlouvala. Je výživná a levná. Napíšu ti sem recept. Až někdy.

Setsakramentsky se to teď převrátilo.

Obědvával jsem okolo jedné. Od dvou do pěti bylo životní vakuum. Bezcílné trvání v prostoru a čase. Bezcílné, marnotratné. Uvědomíme-li si, prosím, že pětašedesátiletému individuu zbývá k smrti kolikpak asi? Rok? Tři roky? A individuum ne že by využilo každičkou vteřinu, prožilo ji s úctou a vášní, vycucalo z ní krev i morek, ne, individuum se od dvou do pěti poflakuje po bytě nebo po parčíku pod okny, nemajíc do čeho píchnout. 10800 vteřin! 3942000 vteřin za jeden rok! No ale co? Plést košíky? Sbírat krabičky od sirek? Uhrabávat hrob? Scházet se v klubu důchodců s podobnými individui, jež nemají do čeho píchnout? Trvají v prostoru a čase a ošklivím si je. Sám nejsa jinačí. Od dvou do pěti. Další běh dne už byl snesitelnější. V pět jsem se vydal k Balkánu, pomalu, oklikou, dorazil jsem před šestou, prostudoval jídelní lístek, pozřel vepřovou s knedlíkem nebo španělského ptáčka s rýží, svlažil hrdlo pivem, poseděl, pokouřil, vyslechl drby, k osmé jsem se loudal domů, umyl

se, převlékl do pyžama, uvařil si čaj a četl jsem si. Jan Gebauer, Příruční mluvnice jazyka českého. Díl první. Nauka o slově. K desáté jsem si otevřel lahvové pivo, vlezl do postele a četl dál. František Jílek, Vtipná čeština. Josef Beneš, O českých příjmeních. Václav Machek, Etymologický slovník jazyka českého. Dobrodružná četba. K půlnoci jsem požil tabletku noxyronu, zhasl a hodinku se převaloval a posléze zpravidla usnul. Tak to šlo den co den. Nikterak pestré živobytí. No ale co? Lepší varianta se nenabízela. Přivykl jsem. Jenom někdy v noci ne a ne usnout. Převaluješ se, brejlíš do tmy, divže se nemodlíš Andělíčku, můj strážníčku, a nic. Požiješ druhou tabletku noxyronu, nic. Zmršená noc. Jsi sám, s tebou jen strojek budíku, zarudlé očíčko cigarety, tvé srdce, tvůj dech. A výprodej tvých vzpomínek, A všechny hříchy světa. Že všechny? Ano, prosím. Všechny. To je ta noc, kdy jsi vinen úplně vším. Vinen čárkou za slovem Dolánky. Vinen kuplířstvím Viktora Mareše. I vloupačkami, přestože nebyly dokázány. Vinen samotářstvím pana Picka. Sebevraždou Vojty Vacha, kapitána pěchoty, svobodovce a španěláka. Smrtí Emila Soyky. Maminky Růženy. Vinen druhou světovou válkou. První světovou válkou. Třetí světovou válkou. Vinen Hirošimou. Vinen nezákonnými procesy. Vinen válkami punskými. A balkánskými. Vinen povražděním Vršovců i Slavníkovců. Upálením Giordana Bruna. Jsme lidé? Jsme. Hranici na břehu Rýna, v sobotu 6. července L. P. 1415, nepodpálili kostničtí potkani. Alebrž homo sapiens.

A teď se to rázem převrátilo, že nevím, kam dřív skočit. Usínám bez tabletek jako nemluvně. Vakuum je pro mne fyzikální úkaz, který si nedovedu představit. Intrika se zdařila.

Materiální základnu jsem posílil pěti sty šedesáti korunami měsíčně. Čistého. Přijal jsem místo výpomocného účetního. Na poloviční úvazek Ne v Lužné v kolchoze; tam se autobus courá patnáct minut, zpátky zas patnáct, to je půlhodina, ta by mně chyběla, kdepak vozit se třicet minut marnotratně autobusem, můj rozvrh hodin je teď knap.

Účetnictví je nadále moje slabá stránka, ale zaměstnavatel to zatím nepoznal. Početní úkony obstará kalkulačka, já tisknu

knoflíčky. Jde mi to slušně. Malér zatím nebyl. Už jsem tam šestý měsíc. U OPBH. Džob mi dohodil pan Picek. Pan Picek umí ledaco. Spravovat budíky. Zachraňovat blížence. Rozpoznat, že dědek u vzdáleného stolu si odpírá malý rum, a ne proto, že by zápasil s hydrou alkoholismu, nýbrž ze šetrnosti. „Shánějí cifršpióna," povídá. Setkali jsme se na pisoáru. „U nás. U OPBH. Penzistu." A byl tentam.

Mezitím jsem se zpolehoučka vtíral.

Tu jsem jakoby náhodou bloumal Příčnou ulicí a vyšla Cúňa s potomky a já měl v síťovce pomeranče. Kastrol se neostýchal. Vzal to i se síťovkou.

Tu jsem jakoby náhodou bloumal kolem jeslí, před pátou odpoledne, z jeslí se vypotácela uřícená Cúňa, na jedné ruce Vysavače, ve druhé ruce tašku s nákupem, ucho tašky křečovitě svíral Kastrol a škobrtal a řval, i Vysavač řval a Cúňa vzteky brečela. „Dej sem tu tašku," povídám. Dala. Byly v ní brambory, kedlubny, dva pytlíky modrého mlíka, jogurty a bůhvíco ještě, stálo mě sakra přemáhání, abych předvedl, že takovéto břeménko unesu na dvou prstech své mužné levice a nevztekám se a nebrečím. To bylo, pamatuju, v pondělí.

V úterý a ve středu jsem udělal pauzu; jednal jsem nenápadně, promyšleně a zákeřně. Kolem jeslí jsem bloumal až ve čtvrtek. Taška byla jak hrom. Cúňa mně ji odevzdala bez řečí.

V pátek jsem se schválně o minoutku opozdil a Cúňa na mne před jeslemi čekala. Bylo napůl vyhráno. Taška vážila snad metrák. Vynesl jsem ji i do schodů. Přede dveře Cúnina bytu.

„Děkuju," řekla Cúňa. „Nezašel byste na kafe?"

„V pondělí," řekl jsem já. „Fajn," řekla Cúňa. „Já totiž kafe vlastně nemám." Kastrol mě kolegiálně kopl do kůtka. Bylo na celé čáře vyhráno. V pondělí jsem se dostavil před jesle, v kapse deset deka mletého semene kávovníku, značka Standard. Cúňa koupila pět deka. Odtransportovali jsme náklad. Zašel jsem na kafe, přikusovali jsme drobenkový koláč. Vysavač se nám plížil u nohou. Kastrol měl přední tlapky od povidlí a utřel si je do mých kalhot. Balada.

Můj rozvrh hodin:

(Asi by bylo správnější náš rozvrh hodin, ale to si ani napsat do slohového cvičení netroufám, já jsem, prosím, v té kompanii cizí element, dočasný, suplující, připravený na znamení zmizet, vypařit se, nebýt. Nicméně i za to dík, ó bohové olympští, jestliže mé fátum předsmažujete.)

Můj rozvrh hodin:

6.45 vstávám. Posnídám, vyvětrám, oholím se, atd., slupnu pilulku crystepinu. Crystepin je antihypertonikum. V 7.45 odcházím na pracoviště.

(Cúňa v 7.00 transportuje blížence do jeslí a odtud uhání na autobus, PODOKAR je za městem, Cúňa pracuje od půl osmé. Já od osmi.)

8.00 – 12.00 jsem polovičním účetním na poloviční úvazek. Samo o sobě nezajímavé. Za 560 Kčs je však 40 kg pomerančů. 9 kg šunkového salámu. Malér zatím nebyl. Pan Picek se u mne v kanceláři semhle tamhle zastaví a položí mi na stůl krabici od bot, převázanou špagátem. Uvnitř jsou ořechy nebo kus uzeného bůčku, tucet plínek, lipový květ. Jednou byl uvnitř živý ježek. „Pro trpajzlíky," řekne. A je tentam.

– Dobrodinečci! – pošklebuje se alter ego. Leží si v posteli, v pyžamu, a čte si Gebauera. Díl druhý, Skladba neboli syntaxis.

– Zalkni se, parazite! Zájmeny přivlastňovacími!

Já, prosím, nejsem dobrodineček! Pan Picek není dobrodineček! Jednáme čistě ze sobeckých důvodů!

Ostatně soudím, že pan Picek poslední dobou přehání. Nežádoucně se vtírá. Se svými ořechy. Se svým lipovým květem.

Lipový květ se dostane v každé lékárně. Libovolné množství. A prdět jako motorka taky dokážu. A s ježkem mě Cúňa vyhodila. Zbůhdarmá mrzutost. Ženské-li u nás v kraji něco není podle gusta, můžeš to mazat medem, ona si to do kvartýru nepustí. Pan Picek umí leccos, jenže blíženci se na záchodě již nezamykají. Má smůlu. Sleduje události zpovzdálečí. Z krabice od bot.

Já chodím do Cúnina bytu jako domů. Mám i svůj klíč. V předsíni

svoje trepky.

12.15 – 12.45 oběd. Obědvám na Balkáně; kuchtění bramboraček nepadá v úvahu, mně je minuta drahá, naházím do sebe guláš, bafnu nákupní tašku a trapem do města.

13.00 – cca 14.30 pobíhám po městě. Trasu i program si předem sepíšu na kartičku. Samoobsluha: mlíko, rohlíky, pribináky, táfličku čokolády, obden máslo, tvaroh nebo taveňák, a jinak co a kdy je potřeba, chleba, čaj, cukr, hořčici, sirky, džem. Zpočátku jsem v tom míval chaos, upaloval jsem o půl sedmé večer na Balkán pro sůl, Karel Čtvrtý mně ji přinesl v úhledném kornoutku a kuchařka jukala ze své rezidence a oba se zajíkali smíchy, doma u Cúni jsem sůl vysypal a na dně kornoutu byl prezervativ, naštěstí se i Cúňa zajíkala smíchy, vidouc můj vyděšený hled. Ale teď už je ze mne ostřílená hausfrau, soli je doma stálá zásoba, podél regálů v samce postupuji klidně a s přehledem. Ze samoobsluhy do prodejny polotovarů, mají-li obalovaný sýr; Kastrol ho rád, sní tři plátky, k tomu smažené hranolky a kompot. Dále masna, zelinářství, zhusta i drogérie, jindy zas čistírna, opravna obuvi, mandl, bývá to rajt a mašíruju na sídliště ověšený jak Ježíšek.

Utratím 60-80 Kčs denně. Cúňa mi na nákupy měsíčně přispívá pětistovkou. Víc od ní nevezmu. Pohádali jsme se kvůli tomu. Několikrát. Ze začátku. Neustoupil jsem. Spočetla mi, že doplácím tisíc korun. Seřval jsem ji, že neovládá základy aritmetiky. O principech hospodárného vedení domácnosti nemluvě. Domácnost nyní vedu já, ergo ať mi do toho nekecá. Přispívám pětistovkou, křičel jsem, stejně jako ona. Za tu pětistovku zde pravidelně večeřím, což by mi na Balkáně přišlo dráž, bilance je pro mne evidentně zisková, jsem profesionální účetní a musím o tom ježíšmarjá něco vědět! A basta! No zkrátka trapnost. Nevěřila mi. Dodnes mi nevěří.

Ale nemá sílu se donekonečna se mnou handrkovat. Na což já potměšile spoléhám.

Doplácím měsíčně patnáct stovek. Kdybych si to ukládal na knížku, vzrostl by můj vklad za tři roky zhruba na deset tisíc. Mohl bych přikázat v závěti, aby mi stokorunami vystlali rakev. Spočíval bych tam na zelené podestýlce jako vůl.

Cirka ve 14.45 si otvírám svým klíčem Cúnin byt. Sousedka odnaproti zašramotí vizírkou a zeza sklíčka na mne civí její ctěná oční bulva. „Kurevník se vkrádá do pelíšku," praví bulva. „V nákupní tašce dary pro svou metresu," praví bulva. „Lihoviny, krájenou šunku, kaviár," praví bulva. Kašlu jí na to. Přezuju se do svých trepek a rozmístím nákup jak náleží. Mlíko a pribináky do ledničky, rohlíky do košíku, přikrýt utěrkou, opravené střevíce do botníku, vymandlované ručníky do pokoje na stůl, šifonér s prádlem je pro mne tabu, nesluší se, aby dědek tajně očumoval Cúniny kalhotky. Pozotvírám okna, blížencům rozhodím peřiny. Cúniny postele se nedotýkám. Moje situace, ano, je v mnohém delikátní. Naštěstí Cúňa není cimprlich.

Zkontroluji zásoby poživatin a poznamenám si na kartičku, co chybí. Opláchnu hrníčky od snídaně. Očistím zeleninu. Vytřu dlážku v koupelně. Někdy z pilnosti i namočím dětské prádlo. Načepuje se teplá voda do plecháče, textilie se do ní naházejí (krom textilií z umělotiny, ty se namáčejí extra!), posype se to práškem NAMO nebo práškem MILONA, promíchá se to vařečkou a fertyk.

Že jsem blázen?

No a i kdyby.

Především, prosím: Je mně veselo. A nebývalo mně veselo.

16.45 jesle. Transport snadný, beru si kočárek. Dochvilnost nutná, blíženci mají v makovicích chronometr, dostavím-li se v 16.50, vyvádějí jak posedlí. Sestřičky krotitelky šelem mě dávno znají. I já jsem protřelý zákazník. Mé dvě šelmy jsou vypuštěny na chodbu, pochytám je, svléknu je ze služebního jeslového stejnokroje, obléknu do šatu vycházkového, vyvleču na chodník, naskládám do kočárku, přivážu řemeny a jedem. Vysavač visí přes postranici na levoboku a bezúspěšně se pokouší dosáhnout na kolečka. Kastrol visí na pravoboku a bezúspěšně se pokouší ulovit na zemi něco k snědku, byť to bylo i dřevíčko od nanuka.

Moji bývalí žáci, žije jich tu ve městě na sta, potkávajíce nás tváří se útrpně: Dědek zmagořil. Je vetchý na těle i na duchu, vozí v kočárku bůhvíčí haranty.

Neznají dějepis, lajdáci. Uniklo jim, že vychovatelem Dioskúrů

čili Blíženců, synů Lédy, královské choti spartské, byl kentaur Cheirón. Starý a moudrý. A navzdory věku statný. Zběhlý ve vědách, v umění a gymnastice. Jeho výchovné úsilí nebylo marné. Pollux, řecky Polydeukés, se stal nepřemožitelným mistrem v pěstním zápase. Kastór, latinsky Castor, věhlasným řidičem válečných vozů. Oba spolu pak prosluli četnými hrdinskými činy a byli zařazeni mezi heroje a na římském fóru stál jejich chrám. Kentaur Cheirón, přestože zpola kůň, mohl být hrdý na své žáky. Alespoň na ty dva. Z mých bývalých žáků ani jeden nemá u nás na náměstí chrám.

Tlačím kočárek, kašlu jim na útrpnost, tvářím se hrdě. Kastrol stojí na přídi a řídí vůz. Vysavač klečí na zádi a poulí na mne kukadla; nacvičuje si hrůzostrašné grimasy, užitečné při pěstním zápase. Sok se lekne, Vysavač ho skolí. Mistr. Náměstí je u nás rozlehlé, vešly by se na ně dva chrámy. S mramorovými sloupy. Budou mrkat na drát, lajdáci.

17.15 jsme doma. Nezranění a zvítězivší. Polydeukés zdařile přebalen. Plíží se. Já a Kastrol sedíme v kuchyni u stolku. Sousoší. Kentaur se svým žákem na klíně. Žák hryže jablko a kapou mu sliny. V dálce supí vlak naložený mramorem. Fanfáry. Vchází Cúňa.

Zbytek mých denních povinností je už zábava. Cúňa vaří večeři. My tři mužští si vedle v pokoji hrajeme. Výchovným cílem našich her jsou vědy, uměny a gymnastika. Z věd kupříkladu gnozeologie: Já štěkám, blíženci poznají, že jsem pes. Anebo logika: Bučím, blíženci rozhodnou, že jsem taky pes. Pes, jenž bučí.

Z uměn zejména hudba. Vysavač troubí na trumpetu. Kastrol mlátí kastrůlkem o těleso ústředního topení, já zpívám árie z oper. *Směj se, paňáco.* „Pef," identifikuje mě Vysavač. Pes, jenž mečí.

Vychován jsem již obstojně. Při gymnastice působím coby untrman. Podstavec. Dioskúrové na mně provádějí akrobatické cviky. Bolesti páteře zmírňuji acylpyrinem. Při přijímacích zkouškách do jeslí bych pravděpodobně obstál. V jistých momentech jsem od mrňousů k rozeznání jen vzrůstem. A nenosím plíny. Zato šišlám. A účastním se sborového jeku, když naše chronometry ukazují čas k večeři.

18.30 večeře. Jíme společně v kuchyni u stolku. Dřepíme na

nizounkých židličkách. My mužští mlaskáme a pošťuchujeme se. Cúňa nás sekýruje.

– Idyla! – poštívá alter ego. – V Persii nám bylo líp.

– Poslož si. Orient-expres třeba ještě jezdí. Z Istanbulu pěšky.

– Nesnáším život v zápecí! – mentoruje a chruje se pod prošívanou péřovou dekou.

– Předně to není zápecí. A za druhé buď bez obav. Ono to pomine. Nic netrvá věčně.

– Ani láska k jedné slečně, – pochichtává se a zakládá si stránku sirkou. Dočetl až k předložkovým pádům. Bude půlnoc. Jde na něho spaní. I na mne jde.

– Že bychom se s ní oženili? – poštívá a zívá, div si nevylomí panty. – O půlnoci bys v kuchyni poslouchal zprávy, ona by chrupala v ložnici na válendě. Válendu má širokou. A ty jsi kentaur zběhlý v gymnastice.

Imbecil.

19.30 Cúňa pouští vodu do vany. Na sobě jenom kalhotky a podprsenku; blíženci při koupání cákají až na strop. Dveře koupelny jsou zavřené, doléhá ztamad úpění: Šelmy jsou potápěny. Zapomněl jsem zkontrolovat, jestli nedochází šampon. Obouvám se a mizím.

Obvykle rovnou k sobě domů. Přeprat si, přelétnout titulky v novinách, vykoupat se, zalehnout, spát.

Jsem-li míň uondán, a to je zřídka, zajdu i na Balkán. Paralyzovat infantilní vlivy v kolektivu dospělých mužů. Karel Čtvrtý přede mne postaví rum a účastně vzdychne. Pan Picek přemítá a nekomunikuje. Zbylí dospělí mužové mastí karty, diskutují o fotbalové lize, o televizním seriálu, dojednávají meloušky, klevetí, tloustnou, stárnou. Netěší mě to tam.

Když se vracím z Balkánu, v Příčné 26 ve čtvrtém patře se ještě svítí. Levé krajní okno. Cúňa záplatuje Vysavačovy tepláky. Nebo čte Tarase Ševčenka? Hajdamáky? Blíženci chrní. Cúňa je sama. Válendu má zbytečně širokou.

Cimprlich ale vskutku není. Onehda mě kliďánko poprosila, abych ohlídal kluky i večer, že by šla do kina. A nebylo to poprvé. Dovtípil jsem se, že možná ani nejde do kina. Prkvajs mi do toho je. Hlídal

jsem kluky. Zlobili, skákali v postýlkách, po deváté padli. Cúňa si to přihasila ve tři čtvrtě na dvanáct. Z kina? Kino končí před desátou. A bylo to už potřetí. Kde byla? Inu kde byla, tam byla. Nebuď zvědavý, staroušku. Co tě nesvrbí, nedrbej.

A s kým byla?

Konec.

Čeho konec? No přece rozvrhu hodin. Směšný rozvrh, viď, Františku? Jaktěživo mně nebylo tak veselo.

O sobotách a nedělích jsem fraj. Králová spartská a její proslulí zápasníci jsou u báby v Argolidě. Neboli v Dolánkách. Bába tam vlastní stádo velkookých krav. Družstevní vlastnictví; Božena Zilvarová pracuje v kravíně.

Mám volno a těkám jak bludná duše. Sedají na mne chmury. Chmury á paní Mrázková. „Váš domeček už bourají.“ Zajisté, vážená. Jsem informován. Obhlédl jsem si dějiště včera dopoledne. Zbourají, zplanýrují. Domečky netrvají věčně.

Cúně se cosi přitrefilo. Jakási nepříjemnost. V zaměstnání. „Zavřít je všecky, až by zčernali,“ vyhrkla ondy při večeři. Strhla ze sebe zástěru a zvedla se, ani nedojedla. Jedli jsme švestkové knedlíky. Švestky byly od pana Picka, jak jináč. Kam chodí na ty krabice od bot? Kastrol si přitáhl Cúnin talíř a jeho obsah chutě zlikvidoval. Není mi jasné, co se jí přitrefilo. Mockrát už jsem ji přesvědčoval, ať si sežene něco přiměřenějšího, nežli je evidence nudlí a rozpočítávání vepřových žebírek na porce moravského vrabce se špenátem. Kdyby šla na národní výbor, buďsi jen za šrajbku, mohla by si dálkově vystudovat práva. Nebo na záskok do jeslí, sestřičky jedna za druhou jsou na mateřské, a přitom dálkově pedagogickou fakultu. Proč by to bylo nemožné? Já po večerech beztak podřimuju nad novinami. Podřimoval bych u bližeńců, aby se neodkopali, a ona by se v kuchyni učila. Římské právo. Komenského Didaktiku. Ne. „Zůstanu u branže,“ trucuje. Jakápak kristepane branže? Bufet Jitřenka? Tuk na smažení? Zvyk. Inercie. Či dosud blahodárné fluidum geniálního podnikatele Vikiho? Nevím. Houbec je mně do toho. Třebas v té branži prostě našla zalíbení. A nepříjemnosti ona zvládne. Je

vycepovaná.

Domeček mi zabrali rok po Kateřinině smrti. Ještěže se toho nedožila.

Tedy ne že by zabrali a chuděru obyvatele vyhnali na mráz. Vykoupili zmíněnou nemovitost, jež si donedávna lebedila v kotlince za městem, chlubila se pelargóniemi, město ať jí s prominutím vleze na hrb. Město jí vyhovělo a vlezlo jí na hrb. Kde byl domeček, bude severní sídliště. Pelargónie si račte s prominutím strčit za klobouk. Vskrytu jsem to de facto uvítal. Kdo se má do omrzení soužit kvůli zpuchřelému plotu a vlhkým flekům na stěnách? Vykoupili, promptně zaplatili, sumu jsem bez nesnází prošustroval, těch 5390 na knížce je pozůstateček, přidělili mně garsonku na západním sídlišti, v Příčné 12, šesté patro, ústřední topení, teplá voda, plyn. Není námitek. Lift nefunguje. Námitky neúčinkují. Bydlím tu šestý rok. Domeček se mezitím dočkal letošního září téměř nedotčen. Jen okna byla vytlučená, ze zahrádky džungle, plot se svalil, venkovní futra ukradli. Výstavba severního sídliště se nekonala. Pozdržely se projekty. Nebyl dodavatel stavby. Nebylo investiční krytí. Letos v září konečně začali planýrovat. Buldozery se činí ostošest.

Včera dopoledne, hned ze hřbitova, jsem se v rámci těkání vydal obhlédnout své majetnické Waterloo. Bitva byla nedobojována. Nedělní přestávka. Na zahrádce, v Kateřinině záhonu fazolí, stál buldozer. Fazolím to nevadilo, fazole pochopitelně už nejsou. Z domečku zbylo torzo. Krov rozebrali. Buldozer rozmanžíroval světnici a síňku. K nebi trčí zdi kuchyně, vymalované kytičkovým válečkem. Maloval pan Picek. Za stravu a dvě pardubické desítky. Honorář rozdurděně odmítl.

I kamna ukradli. Pusto. Drť a prach. Díra do sklepa.

Přes řeku Desnu, oblastí Černigovskou, jsme pochodovali do předmostí na pravém břehu Dněpru. V říjnu. Rozrytá, rozmanžírovaná pole. Ze vsí spáleniště. Pobořené kamenné pece, ožehlé prsty komínů. Zuhelnatělé zrní. Popel a seškvařené chuchvalce peří, mrtví lidé, vyzáblé vypelichané kočky. O přeražený kmen jabloně, zčernalý požárem, opírá se Katy. Je pobledlá a jsou z ní cítit pohřební věnce.

„Ty všecko zničíš," povídá.

„Ale to Němci!" jektám. „Fašisti! Generál Speidel! Ustupovali! Taktika spálené země!"

„Taktika?"

„No ano, hanba, já se nehádám. Byla to zvěř!"

„Zvěř nezapálí vesnici."

Byli to lidé.

Hrůza pomyslet.

Promenoval jsem po kuchyni. Rozšlapával plásty spadané omítky. Ve zdi vězela skoba. Po obraze. Slunečnice od van Gogha. Oblíbený dekor českých středně inteligentních příbytků. Kýč to není, supermoderna taky ne, dostanou se v papírnictví za necelé dvě stě kaček i s rámem. Katy mi je věnovala k pětapadesátým narozeninám. Nezdržel jsem se kyselého obličeje. Plakala.

Sluníčko zastřel mrak, v kuchyni se zešeřilo. Obraz tam na zdi najednou visel. Seděl jsem u okna, i okno tam najednou bylo, a Katy mně přes cedník nalévala bylinkový čaj. Z podběle. Odvar z podběle je na průdušky. „Vypij to horké," povídá. „Bez cukru?"

„Je to účinnější," objasnila mi. Nu ano, nehádám se. Pil jsem účinný odvar bez cukru. Hrneček v rukou hřál. Byl prosinec, za oknem bílo od sněhu. Katy kverlala mouku v mlíce. Na palačinky. S meruňkovou marmeládou. Za Dněprem se střílelo. Kanóny. A samopaly. Značka Špagin. S bubnovým zásobníkem. Za svítání šestého listopadu jsme osvobodili Kyjev. Laco Brezina mně minulý týden poslal šrůtek domácí slaninky. Prý abych nejedl pořád jen špek, ve špeku je cholesterol. Ve slanince není, píše, slaninka je pokrm slovenský a pod Tatrami se cholesterol nevyskytuje, země Slovenská je země panenská, vzdoušek jak v lese nad studánkou. (Již roku 1932 – viz Masarykův slovník naučný – byly v Ružomberku dvě celulózky, papírna, fabrika na zpracování bavlny. A vojenská posádka. A tamním farářem byl Andrej Hlinka. Lacova představa o panenství je veskrze naivní, i jemu bylo v příslušném věku souzeno častěji rýt palposty než deflorovat panny.)

Laco Nikolajevič. Tak mu říkala dáma jeho srdce. Tamarka od radistů. Padla na Dukle. Pohřbena v hromadném hrobě. Na Dukle

jenom z naší roty padlo jedenatřicet vojáků. Byli to lidé. Co je člověk? Proč se střílí? Proč člověk na člověka střílí? Kdo zabil Tamarku od radistů? Žije? Mudruje o fotbale? Zbožňuje Franze Beckenbauera? Pije bylinkový čaj?

Bylo to vůbec?

Bylo, Františku.

Sedím u okna, hřeju si ruce o hrneček, a stojím ve spadané omítce a dívám se na sebe. Sněží a kvetou slunečnice. Sám. Člověk je příliš často sám.

Katy se rozplynula. I slunečnice. I sníh, průdušky, meruňková marmeláda. Sbohem, Tamarko. Mé rozkverlané vzpomínky. Soboty a neděle jsou dny mizerné, bylo by nejlíp někam odjet, jenže kam. Do Ružomberka je 320 kilometrů. Vytrhl jsem si tu skobu. Na památku. Suvenýr bývalého majitele nemovitosti.

Odpoledne ve čtyři jsem zasedl na Balkáně.

V devatenáct nula pět přijela Cúňa, na stanici autobusu jsem byl o deset minut dřív.

Transportovali jsme šelmy a košík vajíček a uzlík tvarohových buchet. S večeří se Cúňa nepárala, herojové beztoho byli přecpaní, před odjezdem z Dolánek spocívali k svačince po čtvrtce kuřete. Dostal jsem kapucínka a dvě buchty. Kastrol mi přinesl boty. Abych už vypadl a nesežral mu zítřejší snídani. Chmury odvanuly. Všecko zas bylo v pořádku.

———

7. října 1982

Laco Nikolajeviči!

Srdečné díky za slaninku. Podělil jsem se o ni s přáteli. Uspořádali jsme si týden slovenských specialit. V pondělí halušky se slaninkou. V úterý volská oka na slanince (předpokládám, že volská oka jsou rozšířena i na Slovensku). Ve středu šťouchané brambory (slovensky zemiaky), polité slaninkou uškvařenou na cibulce. Tím náš slovenský týden předčasně skončil. Hlavně slaninka skončila.

Motúzok my v Čechách nejíme.

Proč se lidi střílejí, Laco?

Moji přátelé se jmenují Zlatan a Zoran. Efektní jména, že? Jsou to ztepilí jinoši, prospívají ve vědách, jejich názor na operní árie je osobitý a jejich gymnastický talent nevšední, lze jim předpovídat skvělou budoucnost. Snad v pestrém světě sportu. Snad v říši umění. Snad ve filozofii. Nejspíše ale u cirkusu.

Jen aby nikdy nemuseli střílet.

Ne, já nevtipkuju, Laco. Ty přátele jsem si nevymyslel. Ti jsou. Živí a zdraví. Někdy až moc živí a zdraví. Sehnat přítele je dnes vzácnost; banány a telecí játra se shánějí snáz. A já jsem sehnal. Dokonce dva.

Jezdíme společně vozem. Je to vůz zahraniční značky. Dvousedadlový a bezmotorový. Namísto motoru ho pohání kentaur.

Denně je navštěvuju v jejich bytě. Společně stolujeme a holdujeme hazardním hrám. Nehrajem o peníze. Hrajem o život. Oni jsou ovšem džentlmeni, berou na sebe skoro všechno riziko. Spolykají tubu prášků proti menstruačním potížím, a na mně je už jenom, abych volal záchranku. Vyhodí oknem nočník, a já už jen zjišťuju, jestli to někoho dole nezabilo, oni bydlí ve čtvrtém patře, přepychový byt, tapety v pastelových barvách, na metr vysoko zdobené originálními kresbami a rytinami, poněkud se to tam podobá jeskyni v Altamiře, a po podlaze se válejí polštáře a součásti oděvů a sametoví medvědi, čímž to zas připomíná budoár Velké odalisky, ve vzduchu jemné parfémy i drsné chlapské pachy, postele rozhozené, shrnutý koberec, nemravné doupě a v něm my tři. Od 17.30 pak čtyři. Předtím od 17.15 horempádem uklízíme.

Oni totiž mají u sebe v bytě ženskou, víš? Ženská se jmenuje Zuzana. Milujeme ji všichni tři. Zlatan a Zoran mladistvou láskou, ohnivou a bez zábran. Já se zábranami. Zuzana a stařec. To je tuším ze Starého zákona, ne-li jen ze starozákonních apokryfů, Starý zákon Tys jistě nečetl, Andrej Hlinka už byl poslancem a farnost zanedbával, když Ty ses učil číst. Zkrátka Zuzana se koupe a starci na ni čučí z křoví, jsou na ten námět i olejové obrazy, ale něco jiného je ten námět namalovat v oleji, a něco jiného je zažít ho na vlastní

kůži, na obrazech starci čučí chtivě, ale na vlastní kůži je to, milej Laco, trapné. Trapné a trošilinku nahořklé.

Vzpomněl jsem si onehdy na Tamarku. Laco, ona už je tam pod hlínou třicet osm let!

A už se zase střílí. Hände hoch!

Ani mě nenapadne! Stát na světě jak blbec s rukama vzhůru? Jsme lidi, nebo ne?

Koneckonců oni by mně to nedovolili. Moji přátelé. Řvali by, až by se barák třásl. Kopali by mě do kůtek. Že kdo jim elgot sundá balón ze skříně? Kdo sakla otevře konzervu s mandarínkovým kompotem? A kdo je opldele přebalí?

Už jsi pochopil? Je jim rok, šest měsíců a šestnáct dní. Jsem u nich za komorníka. A za dvorního šaška. A za tělocvičné nářadí. A za nákupčího. A za kentaura. A za jazykového poradce; ty nadávky jsem jim vštípil do paměti já. Je jim fuk, proč se střílelo a střílí. Seslala mi je matka historie. Dáreček na rozloučenou. A na odškodněnou. A na důkaz, že mezi nebem a zemí není doposud vše ztraceno.

Odpusť, že píšu v jednom tahu o sobě. Je ze mne egoista, a k tomu záludný. A urputný. Urval jsem kořist a nepustím ji z drápů. Jsem šťastný dědek, Laco. Prozatím.

Kvůli té zhrzené lásce mě nelituj. Nejde o případ smrtelný. Letmé poblouznění pětašedesátiletého chasníčka. Nahořklé je i pivo. Pivo já rád.

Zdravím Tě, abys byl zdráv. Až moji přátelé kapku dorostou, přijedeme do Ružomberka. O prázdninách. Rychlíkem. Přespíme, ráno se nasnídáme, napakujem si ranec jídla a vyjdem s písní na rtech a půjdem bez přestání do kopce, směrem severovýchodním, a dorazíme na horu Kriváň. Vzdálenost 56 kilometrů. Měřeno sirkou na mapě. Za den a noc tam budeme. Nahoře vztyčíme prapor. Poté se navrátíme do Ružomberka a tam Ti uděláme takovou ostudu, že Ti nezbude než se odstěhovat sem ke mně. V restauraci Na Balkáně se přeškolíš z vínka na pivo. Moji přátelé koncem prázdnin odcestují na studia. Do Moskvy. Na cirkusovou školu. Zuzana taky dospěje, přestane se koupat a zachutná jí pivo. Trošilinku nahořklé. Pít pivo budeme v zahradní restauraci Na Balkáně. Bude podzim. Budou

padat kaštany. Bude nám hej. Hej?

Tvůj František Flanderka

(1983)

Podzim (Líčení)

Obligátní téma slohových kompozicí. Na gymnáziu. Za mých mladých let. Očekával se od nás výkon na samé hranici básnictví, doba výkonu 50 minut, rozsah výkonu tři až pět stran rukopisu, toť se rozumí na hranici básnictví uměřeného a klasického, žádný surrealismus, nejlépe tak ve stylu Jaroslava Vrchlického, *zvadlé listí šustí a svistí*, maximálně ve stylu Karla Tomana ze zralého období, *můj bratr dooral a vypřáh koně*, my arci nebyli básníci, my byli řadoví sextáni či septimám, v palicích všechno možné, od bordýlků za Svatým Duchem až po usoplené Henleinovy ordnery, jenom ne přírodní lyriku, psal jsem ty kompozice těžkou rukou a s mozkem ospalým, listopad 1936, ve Španělsku se střílelo a my smolili cosi kdesi o ocúnech a o deštíku v aleji, *líčení jest formálně vytříbený a subjektivně zabarvený básnický popis*, barvili jsme to přičinlivě svým subjektivnem jako kraslici, jenomže subjektivnem falešným, předstíraným a disciplinovaným, na mdlé lyrično laděným, naše pravé subjektivno švencovalo neboli dlelo mimo školní budovu, v palicích se nám honily motivy nelyrické a neuměřené, cestou do školy jsem si v trafice kupoval Rudé právo a pět zorek, předválečné zorky byly tenké cigarety s černým sprostým tabákem a kouřil jsem je v předsíňce školního záchoda, mocně se zakuckávaje, Rudé právo jsem čítal pod lavicí při matematice a při zeměpise, asi i proto mě spolužáci povětšině přezírali, bledé chůdě z půjčovny kostýmů, matka prý kdysi herečka, otec prý mrtev, byl-li jaký, že ano, s kolegou Václavem Novákem jsme se čas od času v předsíňce záchoda poprali, a to s výsledkem vždy stejným, tedy pro mne nikoli vítězným, kolega Václav Novák byl ze vsi ze statku, fyzicky štědře vybaven, kouřil memfisky a čítal si pod lavicí Venkov, deník strany agrární, Evropa hučela jak v pozdní podvečer ptačí budka, ve které se

usídlili sršni, a naše subjektivno tápalo v těch houstnoucích stínech, podzim jako takový jsme nepovažovali za interesantní a zvadlé listí nás nedojímalo.

Podzim (Líčení)

Padá zvadlé listí. Poprchává. Listopad 1983. Rychnov nad Kněžnou. Hotýlek Na hvězdě. Úterý večer. Cúňa má odpolední směnu. Od dvou do deseti. Blíženci jsou u mne, nahoře na pokoji. Spí. V mé posteli. Lehnu si na zem, nafouknu si matraci. K Cúně je dovedu až ráno.

Výčep na Hvězdě je neútulný. Celý ubytovací hostinec Na hvězdě je neútulný. Neútulný a levný. Sedím ve výčepu a líčím tento podzim.

V Rychnově jsme už byli. Patrně také na podzim. Maminka byla herečka. Mně bylo málo přes rok. Nevedlo se nám tu. Třebas to ani není pravda. Jak se ti vede, Františku?

Včerejší večer jsme tu strávili s Cúňou. Blíženci u mne nahoře spali. Cúňa měla volno od rána, v restauraci hotelu Sport je pondělí zavírací den, ale přivedla mně kluky už před polednem, abych je ohlídal, že jde k zubaři. Hlídal jsem kluky, společně jsme stolovali, k obědu guláš tady na Hvězdě, potom zdravotní procházka a prohlídka hračkářského výkladu, začalo pršet, rázovali jsme domů, i Vysavač už rázuje po svých, domů, tj. na Hvězdu, Cúňa tam nebyla, k večeři chleba s máslem a s tvarohem u mne na pokoji, bylo osm, bylo půl deváté, Cúňa nikde, nedivil jsem se, opakuje se to skoro každé pondělí od té doby, co jsme v Rychnově nad Kněžnou, čili od srpna, i blíženci jsou tomu navyklí, svlékli se do košilek, ošpláchl jsem je v lavóře a oni poslušně zalezli pod deku, jsou jak vyměnění, plaší, zakřiklí, asi je to zmáhá, to trantlování, i mne zmáhá, ale neprotestujem, co bychom si taky vyprotestovali, svítí nám kalná hvězda, nepříznivá hvězda na Hvězdě, výčep zatuchlý, na ubruse skvrna po mastném talíři, ta tu byla i včera. Cúňa přikvačila k deváté hodině. Od zubaře!

– Byl nával? – ptám se jí.

– Kde?

– To je počasím. Lidem naprší do huby a rozbolí je levá zadní.

– Co? – stále jí nezapalovalo.

– Stolička. Zub!

Teprve se rozpomněla. Že byla u zubaře. Údajně. Smál jsem se. Nemám právo na stížnosti. O tenhle taneček jsem požádal dobrovolně. Ba vyškemral jsem si ho.

No jistě, nepředpokládal jsem, že to bude i s cestováním. Že budem šmejdit po kraji jak šlejfíři. Rychnov nad Kněžnou, před Rychnovem Kostelec nad Orlicí. Před Kostelcem Choceň. Ale všecko je vždycky aspoň drobet jinak. Naše chyba, nepředpokládáme-li.

– A vy mně ještě něco věříte? – rozesmála se i ona. – Poručte flašku.

A vtiskla mi do dlaně stokorunu.

A já jsem neprotestoval. Moje bilance je povážlivě ztrátová. Kde přišla k té stokoruně? Inu kde přišla, tam přišla. Poručil jsem flašku vodky. Hanácké. Je levnější. Namažem se, napadlo mě. Já snesu čím dál míň, a na Cúně je znát, že už si dneska vypila.

– Je mně fajn, – řekla až okázale nahlas, protáhla se a uhnízdila se v koutku výčepu.

– Mně taky, – řekl jsem tišeji, jsem osoba letitá, nepřísluší mi vytrubovat, jak je mně fajn.

Bylo nám fajn.

– Nezmokli jste? – cvrnkla ulomeným nehtem do klíče od mého pokoje, kde spali její blíženci.

– Zmokli.

– Jen aby nemarodili. To by nám scházelo.

– Chlapovi deštík neublíží. Tys byla s ním?

– S kým jako? – naježila se. Houby je mně do toho.

– S Marešem, – dotíral jsem. Tuplem se rozesmála.

– Odjel v neděli. Normálka. Že prej se utopí, – napodobila jeho bezdné zoufalství a přidala necudné a pohrdavé gesto. Její vztah k mužskému pohlaví je přímočarý. To zdědila po otci. A vypěstila zkušenostmi. Blíženci a já jsme výjimka, nás za muže nepokládá. – Jsem nána, viďte? Zamilovat se do onuce! Vy jste ho znal, a mlčel

jste. Měl jste mi střihnout jednu za ucho.

– Nebejval onuce, – ušlechtile jsem hájil svého soupeře ve stříbřité vestičce. – V lapáku zplihne nakonec i Belmondo.

– Obraťte list, – nedovolila mi šířeji uplatnit mé šlechetné city.

Mohl jsem si je lajstnout, vulgárně řečeno. Nebyly nebezpečné. Cúňu povadlý Viki nedojímá.

Povadlý pardál a první milovník. Odkroutil si své nadělení, dostavil se na staré působiště, vlakem, z nádraží pěšky, a tým ho nepřijal. Co jim bylo do jakéhos propuštěného kriminálníka? Který je v péči sociálních kurátorů? Který, může být, i fízluje. V motelu Na vyhlídce nového barmana t. č. nehledali. Všechen lepší personál ve městečku byl kompletní. Mareš s úsměvem přislíbil, že jim to, hajzlům provinciálním, dlužen nezůstane, a přesunul se do krajského města. Krajské město uživí početný houfec barmanů a ouhořů a účtujících číšníků. Jenže i provinciální tým mívá dlouhé prstíčky. Cinknuté eso naší domoviny se ve vyšších kruzích neprosadilo. Krajské týmy byly rovněž kompletní.

A tatík Mareš-Pupenec synáčka přijal neláskyplně, se zavřenou náručí. Usmrkl mu tisícovku a ukázal mu na ceduli Odjezdy autobusů, připíchnutou nad šenkem. V prosperující živnosti hostinské se kriminálník nepěkně vyjímá. Tak ještě ve stavebnictví. Při cukrovarnické kampani. Na státním statku, pastvinářském, stranou civilizace.

To nemám z autopsie, líbezný Marešův kontrfekt jsem už půltřetího roku nespatřil. To mám od Cúni. A jen ve stručném podání. Doprovázeném pohrdavými gesty. Zkrátka kdeže je trávníček a na něm pružný Viki se svou Zuzi, oba v blankytných svetřících? Nádherný Viki jezdí pokorně a v pomačkaných gatích za Cúňou, do Kostelce, do Rychnova, vlakem a z nádraží pěšky, je vyvržen, je sám, čeká na ni při malém pivě v restauraci hotelu Sport, dolézá, odprošuje, stěžuje si, žadoní o lítost. Meteor žuchl do písku. Pohasla jeho zář.

Pracuje v Lužné na návsi. Jídelna U sochy. Ráno salámy a tlačenky, po tlačenkách svačinové polévky, po svačinách obědy, ve tři se končí. Viki v zástěře točí pivo, nalévá limonády a frťany.

Nekasíruje. Kasíruje manželka vedoucího. Rodinný podnik. Výčepní, nadto propuštěnec, nemá právo na podíl. Ve tři hodiny umyje sklo, poutírá pult a dostane dvacetikorunu. Měsíční gáže též hubená. Minus alimenty. Bydlí v mansardě nad hospůdkou. V neděli je u Sochy zavírací den, v neděli se Viktor Mareš kodrcá autobusem a vlakem do Rychnova nad Kněžnou. Když vyjede z Lužné po osmé, v Rychnově je před jedenáctou. Čtyřikrát přesedá. Po jedenácté si v restauraci hotelu Sport objedná malé pivo a čeká na Cúňu. Cúňa si k němu přisedne na čtvrt hodinky. On si stěžuje a žadoní. Cúňa otráveně vrtí hlavou, jako by za ní přijel nevlastní strýček z domova důchodců. Po půl třetí vyjíždí Mareš vlakem z Rychnova. Čtyřikrát přesedá. O půl sedmé vystoupí v Lužné z autobusu, vyšlape schody do mansardy, zatopí si v bubínku, povečeří studenou sekanou s tvrdým rohlíkem a čte si o slavných pilotech formule 1 v obrázkovém týdeníku Svět motorů.

Tak se zamotávají do sítí vezdejšího světa lesklí ouhoři. Vše míjí, fortuna míjí, i my míjíme.

Ne snad že bych já číhal jako kanec za bukem: Cúňa pohrdla mladým samečkem, Cúňa se spokojí kusem postarším. Nesmysl. Už jsem zdůraznil a zdůrazňuji, mé zápisky ať se nevykládají oplzle. Spoléhám na tvou mravní zachovalost, Františku. A ty spoléhej na mou.

A Cúně není zapotřebí spokojovat se! Cúňa je stella maris! Hvězda mořská! Svítí nám! Stella fortunata! Příznivá, blahodárná! Zachránkyně lodí a maskot pilotů!

V hotýlku Na hvězdě.

– Jste nastydlý?

I nejsem. Jsem naměkko. A houbec je ti do toho.

– Je mně fajn, – lhal jsem po jejím světlém vzoru.

Už jsem zas vinen? Kdo zapřáhl tohleto komické spřežení? Vepředu olezlý kentaur a mořská hvězda, táhnou káru. Na káře pod dekou dvé proslulých akrobatů. Prší. Mořská hvězda má ulámané nehty, nezdravou pleť, je uštvaná, je zavinutá do sebe, ztrácí sílu a zanedlouho ztratí i glanc. Akrobati jsou plaší, jímá je závrať z výšek. Před hračkářským výkladem se posmutněle krčí, nevymáhajíce ani

gumovou opici; to je zlé znamení. Při odpočinku, nikoli ve stínu košaté lípy, alebrž v zaplivaném výčepu, nalévá kentaur dámě svého srdce nikoli růžový sekt, nikoli sladké a husté malvazí, alebrž hanáckou vodku; a dáma mu na ni přispěla stokorunou, vydělanou bůhvíkde a bůhvíjak. Rychnov nad Kněžnou. Za měsíc dejme tomu Opočno. Nebo Žamberk? Kam se to suneme?

Přeborníci z týmu kdysi Marešova navázali loni v září s Cúňou kontakt. Předhodili jí nabídku. Závodní jídelna Podokaru je velká. Tři sta čtyři sta strávníků. Pozoruhodné možnosti. Strávníci figu vědí, patří-li do šunknfleklí uzená krkovice anebo lidový český kabanos. Je-li v receptuře předepsáno na řízky maso z kýty nebo odborně nařezaná plec bez kosti. Do moučníku marmeláda nebo žloutkový krém. A podobně. Chce to systém, chce to organizaci, chce to praxi. Systém, praxi i organizaci dodají odborníci z týmu. Cúňa dodá mlčení a podpisy a razítka. Rozdíl v množství a kvalitě materiálu se bude automaticky předisponovávat do motelu Na vyhlídce; tam se řádně zpeněží. Kuchařky v Podokaru budou do nezbytné míry vyrozuměny a instruovány a obdrží dohromady deset procent čistého výnosu. Cúňa osobně též deset procent. A perspektivně místo v recepci motelu.

Cúňa není anděl, Cúňa se rozmýšlela. Čtrnáct dní. Načež poslala vyjednávače do háje. Pak se mi svěřila. „Zavřít je, až by zčernali!“ Byl jsem na ni pyšný. Náš domácí rozvrh hodin pokračoval v klidu a bez komplikací. Bohužel nedlouho. I provinční tým miluje disciplínu. Tresty jím vynášené jsou prostinké, leč řízně exemplární.

V říjnu dodali Cúně ze skladu ovoce a zeleniny do závodní jídelny dva metráky jablek. Napohled kvalitních, v říjnu je jablek dost a dost a nebývají s nimi problémy. Zběžně si je prohlédla, podepsala a orazítkovala dodací list. Nazítří zjistila, že kvalitních jablek je v přepravkách jen horní vrstvička; pod nimi že jsou padavčata. Červivá, nahnilá, nepoživatelná. Lumpárna, ale za skandál to nestálo. Kloudná jablka se vybrala, kuchařky z nich vyrobily kompot, rozmnožily ho trochou zavařených třešní, rozředily cukrovou vodou, ochutily skořicí, strávník ošizen nebude. Padavčata se vysypala do sudů na splašky a už dopoledne si je odvezli jezeďáci. Cúňa vykázala

do papírů spotřebu 200 kg jablek, v duchu si vynadala do telat a umínila si, že skladníkovi od zelinářů ten žertík nedaruje. Malér se zdál zažehnán.

Nebyl zažehnán. Strávníci se řadili do fronty, kompot už byl připravený v mističkách, vtom se přiřítila hospodářská kontrola.

Šli najisto. Zřejmě dostali avízo. Hmotnost jablek v kompotu odhadli na dvacet kilo. Rozdíl činil 180 kilogramů, odrůda Ontario, I. jakost. Kde jsou? „V prasírně," odsekla Cúňa. Sepsali protokol. Cúňa vyfásla důtku, náhradu škody a pokutu. „Narafičili to na mě," vyhrkla při večeři. „Kdo?" ptám se nevinně. „Kamarádi! Že s nima nepeču! O to nic, já bych řekněme i pekla, ale oni jsou křiváci! já se jich bojím."

„Přijde léto, vyschne bláto," utěšil jsem ji staročeským příslovím.

Přísloví jsou moudrá ponaučení, bláto v létě vyschlo. Ale to už jsme byli v Kostelci. Mezitím, ještě v říjnu, projevili kamarádi Cúně svou důvěru a přízeň podruhé. Kajícně se přiznali k té legrácce s jablky. Naznačili, že příště by to legrace už nebyla. Zároveň zvýšili nabídku na dvanáct procent. Vyrazila je z bytu.

Navrhl jsem, že zajdu za poručíkem Vondrákem. Poslala mě s tím návrhem do prčic.

Běsnila. Žhnula vzteky. A zábl ji strach.

Její praktická reakce byla brzká, razantní a nepředložená; i to zdědila po otci. V sobotu ráno, svůdně vyštafírovaná, vyklusala v Příčné na chodník. „Ohlídáte je?" zavolala na mne do okna. A zamířila k autobusovému nádraží.

Ohlídal jsem je. Po poledni byla Cúňa zase doma. Uvázala si zástěru, zapálila plyn, vyndala z ledničky mraženou květákovou polévku. V očích vzdor, rty činorodě sevřené. Obul jsem se, v sobotu jsem obědval na Balkáně.

Příští neděli, po ránu, byl jsem v pyžamu, někdo zvoní. Asi domovní důvěrník. Kvůli brigádě. Shrabovat listí. Jdu, trhnu dveřmi, byla to Cúňa. I s potomky. Žinantní situace. Mé pyžamo je střihu staromódního a scházejí mu knoflíky. Prchl jsem do koupelny, navlékl jsem si koupací plášť, nasadil zubní protézu, přičísl kadeře a vykročil coby vládní rada v. v., jenž přijímá oficiální delegací Svazu

požární ochrany. Šéfka delegace zatím již v kuchyňce postavila vodu na kafe a přehlížela expozici umazaného nádobí, posypaného vajgly a slupkami od brambor. Blíženci řádili v pokoji.

„Jdeme se rozloučit," pravila.

Klesl jsem na židli. Plášť se mi rozevřel, zubní protéza mi cvakla. Cúňa slila kafe. Pobryndal jsem si pyžamo. Potom mi konečně došlo, že jedou do Dolánek. Bába Zilvarová zařízla husu. Přivezou mně stehýnko. Tak ale jaképak rozloučit? Dolánky nejsou na Kamčatce.

„Už máme sbaleno," pravila.

„Kam?" nechápal jsem.

„Do Chocně. Zejtra ráno nastupuju. Jako servírka."

Nositelem dědičnosti jsou, nemýlím-li se, geny. Jakési nutkavé potvůrky, vandrující z pokolení na pokolení a obdařené nevkusnou pamětí. V Zilvarovic rodě se vyskytují geny obzvlášť paličaté a divoké. K čemu ausgerechnet do Chocně? Co je to za buličí vtip?

„Budeš dojíždět?" hrál jsem na ten vtip. „Na bicyklu?"

„Budem tam bydlet. V podkroví hotelu. Přechodné ubytování. Od zejtřka," pravila.

„I kluci?"

„Jo!"

Byl v tom vztek, byl v tom strach, a hlavně to byl truc. Cúňa vyklízela bitevní pole. Bála se chlapečků s dlouhými prstíčky. Ustupovala ve spořádaném šiku a s korouhví nepotřísněnou. Alespoň domnívala se. Že je to ústup obratný. A dočasný.

„Jsi pitomá!" suverénně jsem uplatnil svou stařeckou autoritu.

„Ať," suverénně uplatnila svou mladistvou pitomost. A šla vylákat kluky z pokoje pod záminkou, že na náměstí jsou houpačky.

„Přijeďte se na nás podívat," shrnula diskusi. Na houpačky mě nelákala. Nepobídla mě, abych jí s blíženci pomohl. Musí si zvykat. Od zítřka bude na všechno sama. V Chocni. Kde nezná živáčka.

Houpačky! V listopadu! To si vyprávěj cvrčkům!

Ta nezodpovědnost! Ten hazard! A bláznovství! Nežili jsme si obstojně? Měli jsme hlad? Teklo nám do bot? Houpačky jsme nevynechali ani jedinkrát! Byli jsme na výstavě psů a koček! Na loutkovém divadle! Minulou středu jsme pouštěli draka! Můžu já za

to, že nám uletěl? Stavili jsme se cestou domů v cukrárně, zapít ten žal. Koka-kolou. A zajíst trubičkami plněnými šlehačkou. Můžu já za to, že nám po nich bylo špatně? Všem třem?

Sbalí se, přijde si, zazvoní, sbohem. Do Chocně!

Přechodné ubytování! V kdovíjaké díře. A nakupovat bude kdo? A pobíhat po městě kdo? Bůhsámví je-li v Chocni čistírna. Trénovat akrobaty bude kdo? Změknou jim svaly! Splaskne duše herojů!

Co by na ni tak strašného mohli narafičit? Když si dá pozor? Jabko není člověk, aby se jeho velectěná červivost projevila až za sedmkrát sedm let!

No bon, řekl jsem si, uklízeje po Zuzaně Zilvarové-Marešové, maturitní ročník 1977, šálek od kávy. Pro jedno kvítí slunce nesvítí, připomněl jsem si moudré přísloví. Co s ní? Je potrhlá. Ať si se odstěhuje k cvrčkům. Její věc. Její fátum. Adié, mořská dámo. Míjíme se.

Zaseješ hrášek, sklidíš krtka. Ejhle vděk. Fortuna sype na nás růže. Přidrátkované ke špejlím. Drátky se lámou. Růže bere vítr. Padají špejle.

No budiž, no dobrá, no bon. Uzavřeme tu kapitolku svého žití. Byla beztak jen pro zasmání. Odskok od dějové linie. Puchýř na ideové paži, jež dále a neochvějně ukazuje přímo vpřed. Uzavřeme, odložíme do regálu zapomnění, je toho tam už víc. Punktum finis, řekl jsem si, pendlovat mezí jeslemi, mandlem a samoobsluhou není ta nejžádoucnější rozkoš starců, samota má své výhody.

Do měsíce jsem byl v Chocni.

Přechodně ubytován. Podnájem mi sjednal pan Picek. I v Chocni je OPBH a klempíři a jiní řemeslníci a vdovy po těch řemeslnících, stačilo zatelefonovat.

Nebýt pana Picka, byl bych asi přespával pod mostem. V prosinci. Byl bych se odstěhoval za Cúňou i na Kamčatku. S rohlíkem v kapse. Pěšourem.

Jsem vinen?

Nu ano, sloužím jí, ba co dím posluhuji, v obtížných okolnostech jsem jí k praktickému užitku, činím se pilně, usilovně, ale znovu si dovoluju upozornit: To není dobro. Dobro jakožto morální kategorie.

Mé konání, jeho podněty i smysl (lze-li tu mluvit o smyslu) jsou jaksi nepřehlednější. A taky obyčejnější. Nepatří do kategorií. Immanuel Kant by je rozpačitě a s lehkou nevůlí pohodil do spodního šuplíku mezi „varia“, tedy „různé“, tedy mezi rozskřípaná pera, oharky svíček, děravá fiží a podobně. Koneckonců i já jsem nad nimi dosti v rozpacích.

Koneckonců: Co jest dobro? (Pontský Pilát nechť mi promine, že ho parafrázuji.) „Morální hodnota jsoucí v souhlase s lidskostí a s příslušným vývojovým stupněm lidstva“ (dle slovníku). „Nikdo není dobrý, než jediný, totiž Bůh“ (dle evangelia sv. Matouše).

A co jest medle lidskost?

A Bůh-li není?

Znal jsem i lidi hodné, mouše neublížili, takzvané dobráky, a byli to v jádře mrchy. Anebo zbabělci. A znal jsem obhroublé rabiáty, vylezli ze zákopu do předpolí, pod palbou, a přitáhli raněného. Možná z frajeřiny. Nicméně přitáhli.

Banální řečičky, já vím. Už s tím přestanu, Františku. Můj úkol je popisovat. Líčit. Ne soudit. Soudit budeš ty. Jenomže aspoň malinkaté znamení kdybys mně dal. Jestli jsem vinen.

Ne, samozřejmě vinen jsem. Všichni jsme vinni. Vším.

Ale do jaké míry? Vědomě, nebo bezděky? Napravitelně, nebo nenapravitelně?

I já jsem hodný člověk? Bodré dobračisko? Které ovazuje psíčkům zlomené nožičky? A s nyvým zadostiučiněním, potkávajíc vyspravenou oběť své dobrotivostí, hladí ji po prašivém kožíšku, potrhaném kňafáky zdravých a plnohodnotných psů: Jak roztomile kulháš, bratříčku! „Polib si elipsy,“ odvětil by mrzák čokl, umět česky. S hodnými lidmi opatrně, Františku. Já ale nejsem hodný člověk, to ti přísahám.

Venku je tma. Mokré listí. Cúně pomalu skončí směna. Ještě vytře kuchyň, vynese odpadky. Na dvoře hotelu Sport jsou krysy. Všude na hotelových dvorech jsou krysy.

Čím jsem jí prospěl? Jen jsem jí pomohl prodloužit to bloudění. To hauzírování od nuly k nule. Od výčepu k výčepu. Choceň, Kostelec, napřesrok dejme tomu Lanškroun. Hlídám blížence. Platím

za ně guláš; guláš je nejlevnější. Ošplachuju je v lavórech. Utírám jim nožičky. Beze mne by se Cúňa ustarala. Uštvala by se, šeptám si s nyvým zadostiučiněním. Padla by na čumák.

Beze mne by padla na čumák už loni. Hned v Chocni. A bylo by po pitomostech. A po trucování.

Odřela by si čenich. Nakřápla by si tu svou zilvarovskou pejchu. Malou. Českou. Vesnickou. Postačující tak na rozbití reterátu. A musela by si pořídit nějakou větší.

Jenže kde? A jakou?

Avanti! Nepřestávej, staříku. Plivni do kalamáře. Přiostři brk. Zapisuj svoje převýborné myšlenky. Ztratils dech? Neporadíš své premiantce, své poslední a milované žákyni, co a jak? Kudy dále? Vpřed? Hrdě? Neochvějně? Za patnáct set měsíčně?

Neporadím. Venku poprchává, po okně stékají drobné kapky. Kterýsi z domorodých podnapilců, poroučeje závěrečnou rundu, omylem zahrnul do objednávky i mne. Zdejší Karel Čtvrtý (slyší na jméno Bimbo) přede mne staví štamprli griotky. S povděkem se uculuji na svého mecenáše. Mecenáš mě nevnímá. Z rádia pípá časový signál. Deset hodin. Jsme v takřečené rejži, hvězdo mořská. V Rychnově se nám nevede.

V Chocni byla servírkou. Na výpomoc. Do letošního dubna. Pak ji už nepotřebovali. Táhli jsme dál. V Kostelci dělala pokojskou. Pak si stěžoval nějaký host, že mu podvakrát odmítla ustlat postel. S postelí ta příhoda asi souvisela; nejspíš ale o chloupek jinak. Pohádala se s hoteliérem, pardon, se soudruhem vedoucím. Použila několika razantních substantiv: štěničárna, hampejz, bordelfotr. Humorná příhoda. Táhli jsme dál. Bylo léto, vedro jak v tanku, na týden jsme se utábořili u řeky Orlice. Na louce je tam kemp. Cúňa a kluci spali pod stanem, já pod hvězdičkami. Zemský ráj. Kastrol se každodenně topil. Každodenně jsem ho zachránil; brouzdat se ve vodě a zachraňovat lidské plémě je slast kentaurů. Večer jsme si na ohníčku opíkali buřty. Štípali nás komáři. Na stráni v bodláčí blikali svatojánci. Ráno s rosou jsem vyskočil, zaplaval si, oblékl kalhoty, a než se mrňousové vykulili ze stanu, už jsem tu byl s mlíkem a s houskami. A s máslem a s moukou. A s košíkem kradených rynglí. K

obědu Cúňa vařila ovocné knedlíky. Nebo jsme rožnili kuře. Nebo jsme zhltali kotel salátu ze sardinek a z vajec natvrdo a ze studených brambor a z okurek a z rajčat, to vše zalité kyselou smetanou. Ztloustli jsme. Opálili jsme se. Zpívali jsme si. Hulákali jsme. Rozfofrovali jsme za ten týden zbyteček mých úspor. V rubrice ZŮSTATEK mám nyní krasopisně vepsáno 44,90 Kčs. Ale nešť.

Sedmý den pršelo. Sbalili jsme své svršky, posbírali skořápky od vajec a slupky od okurek, vyčistili ohniště. Zemský ráj trval šest dní. Přechodné ubytování. Táhli jsme do Rychnova nad Kněžnou.

Výstavné městečko. Zámek Kolovratů Krakovských-Libštejnských. Obrazárna. Rodiště F. M. Pelcla. Kostely. Nádraží. Turistické východiště do Orlických hor. Cúňa je v hotelu Sport výpomocnou kuchařkou. Od šesti do dvou nebo od dvou do desíti. Krom pondělků. Nehty má zulámané, vlasy mastné, do kůže na rukou zažranou špínu. Stella maris. Zamžená. Vymáchaná v louži. Vychladlá. Pondělky tráví bůhvíkde. Bůhví s kým. Večer se přihrne s přebytečnou stokorunou. Na nehtech oprýskaný glanc.

– A vy mně ještě něco věříte?

Věřím ti všechno, Cúňo. My dva už nemáme sílu povzbudivě si lhát. I když se o to dosud občas pokusíme, čím dál řidčeji a s neúspěchem čím dál trapnějším: Pravda z toho čouhá jako ze svatebního lože násada od biče. Není nám fajn. Jsme v bryndě, jsme v loji, náš kočár uvázl uprostřed třasoviska, voní tu rez a pohřební chryzantémy a trouchnivina podzimu a kočárek se propadá. Zdařile napsáno, ne? Formálně vytříbené souvětí. Subjektivně zabarvené. Smutek, slovesně zpracovaný s jemným citem pro jeho poetično a komiku.

– Budu se vdávat, – řekla Cúňa bez přídechu komična i poetična a usrkla hanácké vodky. – To mně věříte?

– Za koho? – nastražil jsem ucho a pochybovačně našpulil pysk.

– Za mužskýho.

Vtom mi svitlo, že nejde o vtip. A že Zuzana Zilvarová právě položila na stůl cosi nového. Novou kartu. Novou minci duše; snad pouhopouhý halíř, ošoupaný, ale platný. To nebyla pejcha. To byl drsný cit pro realitu.

Přiznávám, zamrazilo mě. Ke smutku jsem byl ještě bytost použitelná. Ba schopná konkurence. Dokonce bytost perspektivní. K realitě? K realitě již stěží.

Ty chryzantémy jsou speciálně moje? Speciálně můj kočárek se propadá? Nečekaný zvrat událostí.

Mnou nečekaný. Chyba, stařiku.

Toho však bohdá nebude, zabejčil jsem se. Král je v bryndě, král je chud a slep, v neznámé krajině, se zbrojí rezavou, přestárlý, nepoužitelný, uprostřed třasoviska sám třasovisku podoben, leč král se nevzdává!

– Za pingla? Ve zlaté vestičce? Jeden ti nestačil?

– Za ajznboňáka, – věcně a stručně mě Cúňa poučila.

– Adónis?

– Vdovec. Je mu pětačtyrycet. Ze Svojšína. Svojšín je na trati z Plzně do Chebu. Jmenuje se Josef Švarc, je ve Svojšíně výpravčím. Seznámili jsme se na inzerát. Děti vítány. Nějaké další otázky?

Svíravá bolest na prsou. Pod plochou kostí hrudní. Infarkt to není. Necouvat. Nevzdávat se.

– To je ten, co s ním o pondělcích spáváš? Za stokorunu?

– Ne. Spávám s různejma. A za tři sta, – kasala se, aby mě rozčilila. A zesměšnila. Nesedl jsem jí na lep. Neobrátil jsem list. Hnal jsem se kupředu jako beran. Za pravdou. Nabrat ji na rohy. Roztřískat pravdu na maděru.

– Už jsi ho vůbec viděla?

– Dvakrát tu byl. A nespali jsme spolu, i to mně věříte?

– Přesídlíš do Svojšína?

– Přesídlím.

– Budeš tam točit pivo?

– Budu tam výhybkářkou. Tohle je blázinec na kolečkách. On je výpravčím a má domek. Za domkem zahrádku. Ukazoval mně fotografii. Já už jsem celá uškobrtaná. Na zahrádce mu roste rybíz. Co na mě vejráte?

– Ztrácíš glanc, Zilvarová, – nevzdával jsem se v lítém boji a sekal mečem vpravo vlevo.

– Nemějte péči. Neztrácím.

– A já?

A já jsem ztrácel. Vůčihledně ztrácel. Ne že bych sekal mečem. Mlátil jsem klackem. Vpravo vlevo. Bojoval jsem za svou dámu. S úzkostí pod plochou kostí hrudní. Způsobem nečistým.

– Svojšín! Co je to, vesnice? V pohraničí? Ajznboňáci jsou věčně od oleje! Od sazí! Sichr tam není čistírna!

– Můžu prát v neckách.

– Svojšín neexistuje! Víš, kolik hus už naletělo na inzerát? Ten chlápek je sňatkový podvodník. Anebo sexuální maniak!

– I kušte!

Inu poškorpili jsme se. Ráno už mě to mrzelo.

Půjdu spat. Nafouknu si gumovou matraci. V mé posteli se rozvalují blíženci. Naposled?

Domek! Zajisté cihlový. Na zahrádce rybíz. A fazole. Myslí to doopravdy?

Tak se zamotávají do sítí vezdejšího světa parádní holky s dlouhýma nohama. Já jí neporadím. Od griotky mám ulepený chřtán. Spláchnu ji pivem. Bimbo na mne nerudně zahlíží. Jsem tu sám. Kapky stékají.

Svojšín existuje. Nahlédl jsem dnes do jízdního řádu. A do map a do příruček v místní lidové knihovně. Trať Plzeň – Cheb, dvanáctá zastávka. Méně než 2000 obyvatel. Nad řekou Mží. V okolí lesy. Musel bych vlakem přes Prahu. Třikrát přesedat. Příliš složitá realita. I sloupce číslíček v jízdním řádě jsou pro mne příliš složité. Nejsem ajznboňák. Zato jsem na obtíž. Skončeme to.

Budu si Svojšín představovat. Kdo mi to zakáže? Kostel sv. Petra a Pavla, původně románský, přestavěný v XVII. století, s mohutnou věží v západním průčelí. Pod věží trávníček. Na trávníčku Cúňa.

Barokní zámek, jednopatrový, s portálem a balkónem. Na balkóně Cúňa.

Kašna z roku 1722. V kašně je prohřátá voda, ne víc než na píď vody, ráchají se v ní blíženci. Kastrol a Vysavač. Jak dojemné! K slzám! Jen k tomu přimalovat srdce z pouti. Probodené deštníkem. A půjdeme se klouzat. I s dobrem. A s Immanuelem Kantem. Kant v zánovním fiží. Vytřela nám zrak, Švarcová Zuzana.

———

Ještě epilog. K solidním písemným pracím, jež jsou mi příkladem, bývá na konci připojen epilog. Nejsem si jenom jistý, že můj epilog bude na konci. Příběh Zuzany a starce je víceméně uzavřen, ale třeba mě potom napadne ještě něco připsat; kdo mi v tom zabrání? A třeba nenapadne. Nebo už nebude kdy. Průměrný věk občana ČSSR je, nemýlím-li se, 67. Mně je 66 a půl.

Dočetl jsi až sem, Františku? Nebo už není kdy? Učíš se k přijímačkám? Nezapomeň na genitiv záporový. Gebauer o něm pojednává ve druhém díle. Část tuším osmá. Pády prosté. „Chudoba cti netratí," atd. „V jazyku spisovném máme genitivu záporového co možná šetřiti," nabádá nás Jan Gebauer. A darmo. Nešetříme. Zlenivěli jsme. Neboj se a hezky jim to pověz, Františku. Pokud jsi dočetl až sem.

Blíženci u mne tehdy nespali naposled. S oddavkami je kupa starostí, příprav, zařizování. Ale děj čile cválal k cíli. Cúňa zajela i do Svojšína. Omrknout si domek. Když realita, tedy jaksepatří. Netoliko na fotografii. Toť se ví, v listopadu těžko poznáš, jaká je na zahrádce půda. Promrvená-li či nepromrvená. Vhodná-li k pěstování fazolí. Fazole se vysévají v květnu. A rybíz nutno prořezávat. Zmlazovat. Okopávat. O tom ona nemá představu. A domek, když je odspodu halabala izolovaný, ledaskde natáhne vlhkost. Fleky jak Austrálie. Chlápek šikovně přistrčí ke zdi jarmaru, Cúňa flek objeví až na jaře. Při gruntování. Pozdě.

Pozdě. Včera byla svatba.

Vdávali jsme Cúňu. V sobotu 17. prosince 1983. V Rychnově na národním výboře.

Já a pan Picek jsme ji vdávali. Totiž byli jsme za svědky. Ženich si svědka nepřivezl. V Rychnově je sice spoustu ajznboňáků, já však mezitím zatelefonoval panu Pickovi. Ať přijede. Ať vidí. Drobátko se mně po něm najednou i zastesklo.

Božena Zilvarová nepřijela. Je s Cúňou na kordy. Znelíbil se jí Cúnin kočovný životní modus. Pokládá Cúňu za rajdu roztrajdanou. Ženská-li u nás v kraji opustí stálé bydliště, vymkne se sousedské

kontrole a nenavštíví rodnou ves ani na Dušičky, je pokládána za rajdu. I kdyby ve skutečnosti působila jakožto docentka na pedagogické fakultě. Nejezdí na Dušičky, kurcungut kurví se.

Byli jsme za svědky a za truchlící pozůstalé, pan Picek a já. Pan Picek se dostavil ranním osobákem, v božíhodovém kvádru pod ošuntělým zimníčkem. V podpaží krabici od bot. Dostavil se s výrazem seriózně zachmuřeným a ostražitě pietním. Jednoduše nevěděl, jak se na ten případ tvářit. Zda gratulovat nebo kondolovat. Pan Picek se jaktěživo neženil a na svatbě hádám jaktěživo nebyl.

I Švarc Josef přicestoval v božíhodovém, kol sebe oblak naftalínového odéru. Je pomenší, byl nevzhledně ostříhaný na ježka a škrtil ho límeček od košile. Napohled se mi zdál přijatelný. Praktický člověk. Ale ne pro Cúňu.

Skončeme to. Po oddavkách jsme se přemístili do odděleného salónku v nedalekém pohostinství. Druhá cenová skupina. Bylo jedenáct hodin. Počasí pošmourné. Nálada taktak. Hlavně už to mít za sebou.

– Na oběd brzo, – odháněl nás tamější Ganymédés v oblýskané vestičce.

– I na studený předkrm? – zpražila ho Cúňa. A posadila se do čela stolu, blížence po boku. Měla na sobě tmavomodrý kostým. A sešlapané lodičky. Vlasy si umyla a svázala do uzlu. Blíženci byli vymydlení a vyhřebelcovaní jako z reklamy na šampon. Z děje chápali jen tolik, že jsou v hospodě. Což je uspokojovalo.

Poobědvali jsme. V závětří, bez čurbesu a bez filharmonie. Bez pentlí, bez holubiček.

Předkrm ruská vejce, pak v nastalé pauze po půldecáku vizoura, blíženci mošt. Bez proslovu. Já a Cúňa jsme pili na ex. Pan Picek rozšafně a obezřele ulizoval. Švarc Josef nejdřív ochutnal, zřejmě mu ten nápoj byl cizí, ajznboňáci přikládají pod kotel podřadnější palivo, ale hodil to do sebe stoicky a snášenlivě, stejně tak by, počítám, do sebe houkl padesát gramů dekadentního absintu i sto gramů optimistické samohonky (absint znám z literatury, samohonku z osobní zkušenosti), pije se, co je, jako spolustolovník mi byl sympatický. Jako Cúnin manžel už míň. Povolil si kravatu.

Ostýchavě se usmál na Cúňu. Ze zvyku se podíval na hodinky.

– Vy jste byl na Dukle? – otázal se náhle a nepatřičně.

– Byl, – povídám s netajeným údivem. Půldecák vizoura, a už mu to rejduje šrekou? Či že by mínil Duklu Praha? Dukla Praha je fotbalový klub. Chystám se mu ten rozdíl vysvětlit, ale on fixíruje pana Picka.

– A vy v Osvětimi?

Pan Picek neurčitě pokrčil rameny. Cúňa, jak vidno, poodhalila ženichovi základní údaje z našich kádrových materiálů.

– Hernajs! – hlesl nepatřičně konverzující novomanžel a podepřel si pěstí bradu, ne zrovna perfektně oholenou.

– Za to se neomlouvejte, – povídá pan Picek, který bystřeji než já sledoval hnutí mysli ajznboňáka Švarce Josefa.

– Pročpak ty vaše vlaky jezdí se zpožděním? V Častolovicích mně sedmička ujela před nosem. A že mám frňák sakra veliký.

– Bordel, – přikývl Josef Švarc, zdařile odlákán panem Pickem od válečné tematiky a od úcty k veteránům dějin.

To už kučeravý Ganymédés prostíral stůl. Tedy podělil nás polévkovými talíři a příbory v papírových ubrouscích. S nevalnou ochotou. Ošacoval nás na vesnické příbuzenstvo, jež zavítalo do Rychnova na pohřeb a z neznalosti poměrů zapadlo do podniku vyšší společenské úrovně, než hodlalo. Nám mužským bylo srdečně jedno, nač nás kudrnáček šacuje. Cúně ne. Přivolala si ho a štítivě mu podala svou vidličku.

– Já jsem pomocná kuchařka, víš? Bejvalá. Ze Sportu. Sport je třetí cenovka. Ale příbory se tam hostům nosí nezaprášený.

Pingl s kyselým obličejem prozkoumal vidličku, necekl a curukoval s ní ke kuchyni.

– Ne! – zastavila ho velitelsky Cúňa. – Vyměníš všecky příbory. A ty papírový ubrousky, do těch si zabal domů svačinu. Upaluj, polepši se. A ať ti to odsejpá. Polívku hovězí s knedlíčkama. Knihu stížností měj připravenou. Tu žvejkačku si přilep v kuchyni na futro. Nestůj jak necky u půdy. Hoď sebou.

Sakrment! Cúňa zaperlila, řečeno středoškolským slangem. Cúňa byla z branže.

– Hoď sebou, – nadšeně repetýroval pan Picek, když byl pingl z doslechu. A ponatočil ke mně svůj cyranovský nos.

– To zavedeme na Balkáně. Už se tam na vás všici těšíme. Pan Picek vnímal mnohá hnutí mysli. Ba předjímal. Kdo by to do něho řek.

Byli jsme poctěni naleštěnými příbory a lněnými ubrousky. A polévkou s játrovými knedlíčky. Blížencům kadeřávek vlastnoručně podsunul pod zadečky polštáře.

– Sorry, – ospravedlnil se Cúně jazykem v branži běžným.

– Oukej, – pravila Cúňa touž plynnou američtinou s východočeským přízvukem.

Vysavačovi se chtělo čurat. Josef Švarc ho zavedl na pisoár. Kastrol šel solidárně s nimi.

– Bude je adoptovat, – prozradila nám Cúňa, zatímco čurali.

Potom už nebylo, co by se přihodilo pozoruhodného.

Smažený vepřový řízek s bramborovým salátem. Pivo. Já a pan Picek sýr. Blíženci omeletu s jahodovým džemem, Cúňa to po nich dojedla. Káva a kubánský rum. Platil Josef Švarc. Něco přes šest stovek. Blíženci přejedeni tloukli špačky. Josef Švarc zastrčil odřenou šrajtofli a lovil v kapse hodinky.

Drama spělo k závěrečné katastrofě. Katastrofa v dramatu není živelná pohroma ani srážka mezinárodních rychlíků, nýbrž umné a promyšlené rozuzlení děje. U klasiků zpravidla tragické, souboje, bitvy, hrdinova smrt, my ale žijeme distingovaněji, mrtvoly a drastické výjevy vídáme na veřejnosti neradi, jenom když je to historicky a politicky nezbytné, a i to pokud možno ve filmovém týdeníku anebo v televizi. Rozuzlení našeho děje mělo proběhnout zhruba takto: Výjev prvý. Manželé Švarcovi s dětmi se odeberou do hotelu Sport, naloží Cúniných pět švestek na vypůjčený dvoukolák a zamíří k nádraží. Prázdný dvoukolák ponechají v úschovně u staničního pakra. (Pakr je staniční dělník. Zřízenec u příjmu a výdeje zavazadel. Železničářský slang.) Vlakem v 18.09 odjedou směr Častolovice, tam přesednou, nato ještě dvakrát přesednou, kolem desáté budou částečně doma. Částečně, tzn. u nás ve městečku, v Cúnině bytě. Tam stráví svatební noc. (S průběhem patrně

všelijakým, budou unaveni jak eskymáčtí psi.) Zdrží se přes pondělek. V pondělí Cúňa odhlásí elektřinu, plyn a zařídí všechno, co k trvalé změně bydliště náleží. V úterý se přesunou do Svojšína. Na středu má Josef Švarc zajednaný náklaďák, vyjede za tmy, ze Svojšína je k nám 270 km, a odveze Cúnin nábytek, peřiny, koberce, botník, sametové medvědy, pachy i vůně, zbudou tapety v pastelových barvách, zdobené kresbami a rytinami, pradávná, lidmi opuštěná jeskyně v Altamiře, čtvrté patro, Příčná 26. Tak aby na Štědrý večer byli sakumpikum ve Svojšíně, Cúňa, kluci, hrníčky na kafe, prášek MILONA, vánoční stromek svítí, řeka Mže zamrzá, veselme se, THE END. Výjev druhý. Já a pan Picek zítra ráno vyzvedneme u pakra dvoukolák a odtlačíme ho do hotelu Sport. V hotýlku Na hvězdě si potom sbalím věci, mám všeho všudy kufr a cestovní tašku. Pan Picek mně s tím pomůže k vlaku. Naobědváme se v nádražní restauraci. Odjezd ve 14.39. Večeřet už budem na Balkáně. Opona.

Zatím jsme ale seděli a dokuřovali a vrtěli se na židlích, jako by nás svědilo. Cúňa si zamračeně okusovala nehet na palci. Předstírali jsme, že dopíjíme kávu. V románech se to nazývá loučení.

Josef Švarc vyrovnal účet, zastrčil šrajtofli a podíval se na hodinky.

– Času dost.

A tu, dočista mimo program, vypukl svévolný sólový výstup pana Picka. Neumný a nepromyšlený. V rámci katastrofy žánrově nenáležitý.

Pan Picek zčistajasna vyskočil a pelášil ke kuchyni. Motovidlo, pomyslel jsem si. Toalety jsou na chodbě. Jenže pana Picka zachvátila jiná potřeba. Našup byl zpátky a před ním kráčel pingl. Pingl s flaškou šampaňského. Pan Picek se čtyřmi sklínkami.

Bouchlo to, až se blíženci vzbudili, pan Picek tleskal a náznakem napodobil tanec zvaný odzemek; u osoby hebrejského původu to působilo obzvlášť bizarně.

– Juch! – vzkřikl.

Neměl jsem tuze důvodů k veselosti, ale tohleto namoutě byla sranda.

My tři dospělí mužští, a že nám bylo dohromady nejmíň sto pětasedmdesát, jsme vína šampaňského dosud v žití neokusili; v našem společenském milieu nebylo toto pitivo obvyklé. Lili jsme je do sebe jak limonádu. Další flašku poručil Josef Švarc. Po ní už jsme si tykali. Třetí flašku já. Čtvrtou pan Picek. Tančili jsme odzemek a střídavě s Cúňou tango. Bez hudby. Pěli jsme *Je na západ cesta dlouhá* a *U našich kasáren stojí v noci stráž.* Blíženci ožili a hráli si s námi na vlak. Výpravčí Švarc nám dával popelníkem znamení k odjezdu a stahoval a vytahoval šraňky. Jezdili jsme se zpožděním. Pan Picek smělými výkřiky ostouzel ministerstvo dopravy. Švarc Josef s ním vřele souhlasil. Objímali jsme se. Pan Picek vydoloval zpod stolu svou krabici od bot, přeřezal špagát a vyňal tři přenádherné indiánské čelenky, kožené, echt ruční práce, s kohoutím a holubím peřím, orlů je u nás v kraji poskrovnu.

– Ta větší byla pro tebe, – zašeptal mi. – Ale Pepovi by to bylo líto.

– O tom se nedebatuje, – povídám já a nasadil jsem čelenku Pepovi Švarcovi na jeho mile okudlanou hlavu. Objali jsme se. Tančili jsme rozmanité indiánské tance.

V 16.00 nás Cúňa rezolutně srovnala do latě. Začínal výjev prvý. Manželé Švarcovi s dětmi se odebrali. Já a pan Picek jsme to zprvu mylně pochopili jako součást hry. Osaměli jsme. Vydýchli jsme si. Vysvětlil jsem číšníkovi geografický rozdíl mezi Duklou Praha a průsmykem Dukelským. Nezaujalo ho to. Objednal jsem dva dvojité turky. Pan Picek zaplatil rozbitý popelník a natrženou záclonu.

Když jsme se vedli na Hvězdu (pan Picek podpíral a vedl mne, já vedl a podpíral pana Picka), v dálce kodrcal po dláždění dvoukolák. Tlačili ho tři Indiáni. O pár kroků vzadu je následovala holka s dlouhýma nohama, blondýnka trošilinku do zrz. Podivuhodná výprava! Náročný, ale dekorativní transport. Beze mne. Dáma byla oděna v tmavomodrý kostým a přes tvář jí splýval mušelínový závoj. Nebo to byla mlha? Nebo bublinky ze šampaňského? Mířili jakoby k nádraží. Asi se nám to zdálo.

Na Hvězdě jsem pana Picka propašoval do svého pokoje. Stmívalo se. Jakžtakž jsme se svlékli. Uložil jsem hosta do své

postele a přikryl jsem ho. V tu ránu spal. Nafoukl jsem si matraci. Lehl jsem si. Zapálil jsem si cigaretu, popel jsem odklepával na podlahu.

Ráno po snídani jsme se vydali pro dvoukolák. Vlekli jsme ho po městě jako pobudové, co sbírají odložené šatstvo. Mžilo. Mží na řeku Mži. Pan Picek si pohvizdoval. Vyspal se do veselíčka.

– Jste hodnej, – povídá. – Že jste mě pozval na tu svatbu.

– Inu co, – neutrálně jsem zamručel. – Není vám zima? Už jsme si zase vykali.

– Správňácká svatba, – pochvaloval si, klábosil, obtěžoval. Nesporně usoudil, že Cúňa došla štěstí.

Byl jsem poněkud odlišného názoru. I nálady. Ve 14.39 jsme se rozžehnali s Rychnovem nad Kněžnou. Doufám, že navždy. Konec epilogu.

Teď mě napadlo připsat, že na peróně, když se vlak rozjížděl, zničehonic stála maminka Růžena. Já nevím, jak se tam octla. Snad s divadlem, ona byla herečka. Snad v Rychnově hráli Hamleta. Ale to už by muselo být hrozně dávno.

Ledaže by byla nakreslená.

Večeřeli jsme na Balkáně. Pan Pícek guláš. Já znojemskou s rýží.

(1984)

Polévka z tvrdého chleba (Recept)

Dáme ve větším hrnci vařit vodu (luxusní model: vývar z vepřového kolena), doporučuji přibližně dva litry. Do vody nakrájíme nebo nalámeme tvrdý chleba, přibližně půl kilogramu. (Předtím ho prohlédneme, není-li plesnivý.) Na stupni tvrdosti nezáleží. Oloupeme stroužky česneku, čím více stroužků, tím lépe. Kvůli šmaku i proti upírům. Se špetkou soli rozetřeme česnek nožem na prkýnku. Rozetřenou hmotu seškrábeme do hrnce. Přidáme kmín. Máme-li doma zbytek točeného salámu a není zezelenalý, nakrájíme ho a naházíme tamtéž. (Salám však není nutný!) Vaříme až do rozvaření chleba. Semtam se vhodným nástrojem přesvědčíme, nelne-li chleba ke dnu nádoby. Je-li tekutina přespříliš hustá a začne připomínat kaši, přiléváme vodu. Je-li přespříliš řídká, přikrájíme chleba. Vhodíme dvě kostky potravinářského výrobku zvaného MASOX. V troše studené vody rozšleháme vejce a vzniklý nažloutlý sliz nalijeme do zmíněné tekutiny. Zamícháme. Povaříme. Odstavíme z plotny. Výsledkem našeho úsilí je značné množství ne sice nejpřepychovější, zato výživné polévky, jejíž výrobní cena je (salám nekalkuluji) cca 5 Kčs a jíž se můžeme sytit po dva až tři dny: ideální pokrm pro osamělé a nezámožné jedince mužského pohlaví. Jíme ji lžicí z misky nebo i z talíře. Zbudou-li v ní polorozvařené kousky chleba, přesvědčíme sami sebe, že jsou to ústřice. Misku (talíř) umyjeme po zkonzumování veškeré polévky. Dobrou chuť, Františku.

No a je po vánocích. Leden. Sedmého. Sobota po Třech králích. Spal jsem do devíti, posnídal kafe s cigaretou a pilulku neocrystepinu, přelouskal jsem Rudé právo, přepral si trenýrky, ponožky a bavlněné tričko. Obědvat jsem mínil okolo jedné. Polévku z tvrdého chleba. Od dvou do pěti životní vakuum. Bezcílné trvání v prostoru a čase. V pět se teple obleču a vypravím se k Balkánu,

pomalu, oklikou, dorazím před šestou, prostuduji jídelní lístek, atd. atd.

– To už jsi líčil, – vytrvale popouzí alter ego. – Na straně 72. Předloni.

– Jest mi povědomo. K některým motivům se nyní budem vracet.

– Nuda.

– V pozměněném kontextu.

– A to je co?

– Zážitky. Životopis. Zkušenost.

– Z Rychnova nad Kněžnou?

– Taky.

– Upadáš.

– Hledám.

– Tajemství bytí?

Jde mi příšerně na nervy. A nejhorší, že jsem to já sám. Já sám v své levé botě.

Já sám.

Který se vysmívám. Sám sobě.

Který pronáším proslovy. Sám k sobě.

Nebo se ptám a odpovídám si. Otázky kladu zchytrale a nenápadně. Jakoby mani, spatra, náhodou.

– Jak se jí asi vede? – kladu otázečku.

– Báječně, – odpovídá alter ego. – Je zaopatřená. Bydlí hned vedle nádraží. Kouzelný domek. Zahrádka, dvoreček, na dvorečku králíkárna. Je nadosmrti zaopatřená. Teď právě svolává chlapy k obědu. I v tom je tajemství bytí, neošklíbej se. Hovězí s rajskou omáčkou a knedlíky. Omáčku zahustila perníkem. Směje se. Volá: Hošíí! Je rozpálená od plotny. Po obědě pošlou chlapečky na dvorek stavět sněhuláka, zamknou se v kuchyni a budou souložit. Večír to nejde, ten člověk má dnes noční. Bejt výpravčím je odpovědná služba. Frčí tamtudy i rychlíky. I Západní expres, je to v jízdním řádě, díval ses, že? Praha – Stuttgart. Praha – Paříž. Ve Svojšíně arci žádný rychlík nestaví. Jenom tak přefrčí. Výpravčí stojí v pozoru a salutuje. Když je ve službě. Když není, štípe doma dříví, shrabuje sníh, čeká na oběd. Hovězí s rajskou omáčkou. Případně koprovou.

Po obědě pošlou chlapečky…, jak jsem již děl. Až pojedem do Paříže, budeme Svojšínem projíždět před půl čtvrtou odpoledne, viď? Našels to v jízdním řádě, ne? Zamáváme jim. Budou stát na dvorečku. Sněhulák bude postavený a soulož odbytá. Těšíš se? Dokud se na něco těšíš, pořád je proč žít. Jenže co v Paříži? My jsme experti na Balkán.

Žvanil a žvanil. Neposlouchal jsem ho. Nanejvýš na čtvrt ucha. Chleba ve vodě měkl. Tu polívku jsme vynalezli za studií. V Masarykově koleji neboli Masarykárně. V Dejvicích. Laco Brezina přivezl z domova česnek a vajíčka. Přebývali jsme spolu na jedné cimře. Laco studoval práva, ale nedokončil je, odvolali ho do Žiliny, za krajského tajemníka SČM. Stranický úkol. Už je tomu osmatřicet let, a polívka se nezměnila. Jen nebyl MASOX, bylo MAGGI. A přebýval se mnou Laco. Posluchač práv a podporučík v záloze. A dnes jedině tenhle paskřivec. Ostatně ani nemám hlad.

– Balkánské války, – žvanil, – pamatuješ? Psali jsme o nich na fakultě seminární práci. V pátém semestru. Války jsou naše chlouba. Pročpak se nám tak líbí v restauraci Na Balkáně? Balkánských válek bylo jedenáct! Táhli jsme s Čáslavským regimentem do Bosny a Hercegoviny, nepamatuješ? V hodnosti kaprála infantérie. Na podzim. Už je tomu sto a šest let. Brodili jsme se blátem. Tekla krev, a ne rajská omáčka. Prapory vlály. To bys měl sepisovat. Bitvy. Zánik a zrod říší. Dějiny lidstva. A ne tyhlety serepetičky.

– Do Bosny a Hercegoviny táhl Franz Josef. Kašlu ti na říše!

– Ne, my jsme táhli! Franz Josef smolil politiku. My byli vojáci. Voják umírá v bitvě!

– Kašlu ti na bitvy.

– A Dukelský průsmyk? To nebyla bitva? Už se k ní nehlásíš?

– Hlásím.

– Už je to hrozně dávno?

– Není. Bylo to včera.

– A zej tra zas.

– Ne!

– Bojuješ za mír? Jen si nelži. Zalezls. Vaříš polívčičku. Přemejšlíš, jak se odstěhovat do Svojšína. Nenápadně. Pod šikovnou

záminkou. Že je tam zbytek románského kostela, věž ze sklonku dvanáctého století, že tam byl rodový dvorec pánů ze Svojšína, o těch je zmínka už z roku 1176, Odalrichus et Beneda de Svaysin, i to sis našel, nejenom odjezdy a příjezdy Západního expresu, jsi koneckonců dějepisec, že, napíšeš o Svojšíně odbornou stať, nikdy jsi odbornou stať nenapsal, ale co na tom, kstáru se věnujem ledačemu, nač nám dřív nevybýval čas, napíšeš stať „Svojšín za panování krále Přemysla Otakara Prvního“, ovšem potřebuješ si to tam nejdřív prostudovat, že, na místě, že, ubytuješ se v místním hostinci, nenápadně a zchytrale, ze zdvořilosti navštívíš manžele Švarcovy, posedíš, popiješ bílé kávy, pozeptáš se, jestli by jim nevadilo, kdybys jim naštípal dříví, zaběhl do samoobsluhy, ohlídal chlapečky. Kastrol tě kopne do holeně, Cúňu pozveš do Plzně do vinárny, až ten člověk bude na noční, ze Svojšína do Plzně je osobákem slabá hodinka, to se zvládne, a ona si ti nad hanáckou vodkou postěžuje, jak je jí teskno, jak se jí stejská po hajdamácích, po maturitním večírku, po Březinovi, od kterého nepřečetla ani básničku, a ty ji utěšíš, ty jsi její anděl strážný, její notorický obětní beránek, sluha své dámy, její podkoní, půjčíš jí kapesník na slzičky, půjčíš jí padesátikorunu na rumové pralinky, ten člověk jí pralinky jakživ nekoupí, budeš jí účtovat za nákup v samoobsluze o pětikačku míň, a mandl, švec, a z hospody kornout soli, bude vyhráno. Překlepeš to tam. Rok? Dva roky? Zkrátka až do smrti. Co tady? Tady jsi skrznaskrz sám.

Obluda. Bestie. A nejhorší, že nebyl daleko od pravdy. Ty pány ze Svojšína jsem si našel. Nežili za Přemysla Otakara Prvního, roku 1176 v Čechách vládl kníže Soběslav Druhý, ale to je detail, záminku k výletu do Svojšína jsem si vymýšlel, toť se ví ne takhle dopodrobna, jen jsem si o tom dumal, jenom jsem si to v pastelových barvách maloval.

Dumal a maloval. Až polívka zhoustla na kaši a kaše se připálila. Dočerna. Čmoudu jak z dýmovnice. Vynesl jsem ten hnus i s hrncem před barák do smetí. Vdova Mrázková na mne čuměla z balkónu. Himlfix! Chlupatý čert mně ji poslal do cesty!

Ne, vdovu Mrázkovou ne. Cúňu! Paní Švarcovou. Zilvarovou-

Marešovou-Švarcovou. Strouhá perník a manžela brzo povýší na přednostu stanice. Kastrol a Vysavač dostanou k narozeninám elektrický vláček. Vláček projíždí Svojšínem. Hajdamáci visí na lucernách. Cúňa se směje. Volá: K obědu, přednostové stanice! Tak česká děva přišla k štěstí. Povídka z Pečírkova kalendáře. „Kdo dbá, ten má."

– Hoď to za hlavu, – povídá alter ego. A kupodivu zmírna. Takřka přátelsky. Asi mu břesklo, že přehnal. Nebo i on je v tísni? V zašitém rukávě?

Hodil jsem to za hlavu. Berme věci, jak jsou. Polívka na uhel, v kvartýře smrad, dole ve schránce jen papírek od bonbónu. Laco se neozývá, třeba umřel.

Hodil jsem to za hlavu jak vyschlou kost.

Místo oběda jsem si listoval v jízdním řádě. O trať číslo 17 jsem však ani nezavadil. Trať číslo 17 je Praha – Cheb. Já jsem jel opačně. Na východ. Nalistoval jsem si trať číslo 1. Praha – Česká Třebová. Potom trať číslo 27, Česká Třebová – Bohumín, pak 32 do Žiliny a 40 až do Kysaku, a z Kysaku do Prešova 44 k. Z Prešova nejspíš autobusem. Do kopce. Do hor. Giraltovce. Svidník. Průsmyk Dukelský. Co tam dnes je?

Pomník. A sníh. Les roste rychle. A malinčí a trnčí ještě rychleji. Připadal bych si tam jak turista. Okouní. Prolézá suchým křovím. Plaší zvěř. Ztratil peněženku?

Ale bylo to včera!

Obleču se a půjdu na Balkán. Trať číslo nula. Dvojnásobnou oklikou. Abych potejral tělo. Spoléhám, že chytím rýmu. Chytit rýmu je lepší nežli chytit deprese. Deprese jsou pro lidi vyšší společenské úrovně. U nás v kraji, když už ti haraší, jsi rovnou prostě cvok. A cvok já nejsem. Krucištyrycet!

———

Ba ne. Darmo to házet za hlavu jak vyschlé kosti. V noci nemůžeš usnout, hypnotikum se nemá k dílu, ticho, za oknem šedý přísvit, a ty vylézáš ze svého zahřátého trychtýře do předpolí, v pyžamu, bos, a

jdeš to sbírat. Špendlíček po špendlíčku. Kámen za kamenem. Vzpomínky. Zanedbané příležitosti. Křivdy. Selhání. Plané iluze. Zbabělé mlčení. Neodpírání zlému. A chvíle, kdy jsem měl být šťasten, a já byl šťasten málo, opatrně, s rezervou! A veliké a vážné podniky, (to je z Hamleta, Františku. Ale starý překlad, Sládkův. Dotyčný monolog umím dodneška nazpaměť. Příznačné, viď?) do kterých jsem měl vložit celou duši, a já nevložil celou, já si nechal kousek pro strejčka Příhodu, abych nebyl naivní a směšný, abych si uchoval nadhled a eleganci, já, já venkovský pozůstalý, jemuž elegantně nepadne ani čepice! A toho porcelánu, co jsem rozšlapal. Těch podaných rukou, kteréž gesto jsem nepochopil. Těch lidí, co jsem s nimi žil, leštil s nimi hadrem od petroleje kanónek ráže 45, pil sodovku s éterem na cimře v Masarykárně, protože jsme se chtěli opít a nebylo čím, vyznával jsem jim lásku a orvával jasmín přes plot cizí zahrady, vštěpoval jsem jim základní pravidla gramatiky, hádal se s nimi na schůzích, šermoval broušenými argumenty i tupou demagogií, zpíval s nimi Internacionálu a věřil a pochyboval a věděl, že i kdyby stokrát zklamal Ten či Ten, lidi budou žít dál a půjdou dál, a že osobně znám třicet, čtyřicet, padesát takových, kteří v naléhavém případě popadnou loukotě kol a znovu a znovu vyprošťují náš společný fasuněk z louže; a jedem dál. Zadarmo. Bez nároků na vilu s bazénem, na tituly, na kariéru. A když si teď v paměti shledávám jejich podoby a jména? Prokristapána, Františku. Nanejmíň dva ze tří už jsou po smrti. A o ostatních mám jen kusé zprávy, tamten leží v budějovické nemocnici se zeleným zákalem, tamten je v domově důchodců a vnoučata ho šidí o peníze, tamten je náměstkem ministra. A já? Civím do šedého okna a sčítám, co jsem zpackal a co jsem promeškal.

Neříkám, byly tu i skutky dobré, obecně prospěšné; ale ty se ti jako na potvoru nevybaví, když je šest ráno, osmého ledna, neděle a motýlokřídlý Hypnos nekoná svou povinnost. Vybaví se ti jenom trapnosti.

Vstanu a uvařím si kafe. Neslavný kontext, což?

– Radosti stáří, – smířlivě povídá alter ego, opouští levou bačkoru, abych ho nezašlápl, a ochable zívá, je už asi tím ponocováním

znaven a nebaví ho popouzet.

– Jo, – povídám já, zmírna a takořka přátelsky. – A samota.

A na frontě jsem usnul, sotvaže jsem lehl. Přísvit mohl být jakýkoli. Když jsem se probudil, vždycky vedle mne někdo byl. Ne dvojník, pomyslný tvor. Tvor zcela konkrétní. Spal nebo už si plnil zásobník a nadával na špekouny, že není snídaně. Zmínit se o velikých a vážných podnicích, o nutnosti odpírati zlému, poslali by mě na latrínu, tam že to ze mne nejsnáz vyleze. Pak byl nástup a šli jsme odpírati zlému. Když se střílí, když se na tebe valí tank, ty si ho napíchneš doprostřed nitkového kříže a dílek po dílku ubíráš délku a čekáš, čekáš, až bude blíž, a zmáčkneš spoušť a trefíš se a ta plechová krysa zvadne a hoří a zevnitř z ní vyskakují panáci v přiškvařených kožených přílbách a kosí je kulomet, a když je nakonec po všem a když se jásá, když hraje hudba a všecko všudy je jasné a vlají prapory a v Praze na Staroměstském náměstí je přehlídka a ty dupeš v padesáté řadě, čtvrtý odleva, to si kolikrát ani neuvědomuješ sám sebe. Jsi část, jsi v družstvu, družstvo v četě, četa v rotě, pochoduješ na čáře mezi Samborem a Krosnem, jinudy nelze, patříš k prvnímu armádnímu sboru, k Čáslavskému regimentu, k devatenáctému manipulu deváté kohorty, útočí se v trojřadém šiku, útočí se v rojnicích, selhání se exemplárně trestá, vybočit a jít si po svých je dezerce, vojákův životopis je jednoduchý, rozkazy jsou srozumitelné, válka se buď vyhrá, nebo prohrá, voják ji buď nepřežije, nebo přežije.

V míru je všecko jaksi spletitější. Navenek ne, navenek je obyčejně tíško, počasí setrvalé, tank spatříš jednou za uherský měsíc, a že budeš tuto neděli 8. ledna zabit, je zhola nepravděpodobné. Jenomže vybočíš a jdeš si po svých, a nic, nikdo tě neupozorní. Vypiješ si svoje ranní kafe, za oknem svítá, začíná den, a není nástup. Nejsou rozkazy. Libo-li, můžeš hupnout do kanafasu, polštář na ucho, možná usneš. Nelibo-li, použij soukromé splachovací latríny, osprchuj se, ustroj se a vyjdi do ulic, choď dopředu anebo pozpátku, na chůdách anebo po uších, pověz vdově Mrázkové, ať dnes nevychází z domu, že je hon na čarodějnice, anebo jí to nepověz, po libosti si selhávej, věř, mlč nebo křič, odjeď do Kysaku,

odjeď do Svojšína, nejezdi nikam, všecko je na tobě. Na tvůj rozkaz a na tvoje triko.

A pozotvírej dveře a klusej z koupelny do kuchyně, z pokoje do předsíňky, nahlédni do skříně, jukni pod postel, znovu to oběhni, nikdo tu není. Mír. Ráj na zemi. Zahradní restaurace U Františka Flanderky. Kaštan je bez listí. V noci mrzlo, dole na chodníku je klouzačka. Obřadně, soustředěně se tam klouzá Immanuel Kant. Krk omotaný vlněnou šálou. A Baruch Spinoza v ovčím kožichu. Platón ne, Platón už je nemožně starý. Přihlíží, v podpaží knihu. Nu ano, zajisté, Politeia. Jak zřídit ideální stát. Vydání z roku 1921, v Praze nákladem Jana Laichtera; taky to vlastním, antikvami exemplář, samosebou nedočtený, založený propadlým lístkem z menzy na straně 282. A už se hrnou, myslitelé. Biskup svatý Augustin, v podpaždí něžně hýčká knihu, vlastnoručně ji sepsal, De civitate Dei, lord kancléř Thomas More, v podpaždí dvoudílnou Utopii, Tommaso Campanella posvátně třímá Civitas Solis, lord Francis Bacon Novou Atlantidu, a kloužou se a kloužou, led je jak zrcadlo, v neděli se u nás chodníky neposypávají. Ideální stát? A v jeho čele filozofové? Ušlechtilí, moudří a spravedliví?

Myslitelé se kloužou a na obzoru mašírují vojska. Alexandras a jeho 35000 Makedonců. Do Tarsu, k Foinikii, za Eufrat, vyrabovat a spálit Persepolis, dobýt Médie, Baktrie, Indie, bůhvíproč, pomřít na zpátečním pochodu v gedrósijské poušti, bůhvíproč. Učený Campanella dopisuje Civitas Solis, sní, že v čele státu bude filozof nazývaný Slunce, jemu k službám Moc, Moudrost, Láska; a v Evropě se vesele vraždí a vojáci umírají v bitvách, bez chlouby, císařská vojska, dánská vojska, Bethlenova vojska, Valdštejnova vojska, Švédská vojska, bitva u Mantovy, bitva u Lützenu, bitva u Rocroi, rozrytá pole, pobořené pece, mrtví lidé, zvěř nezapálí vesnici. A já?

A já civím do šedého okna, v pyžamu, bos, a nikdo tu není a je mně úzko.

A už mě zblejskli. Přerušili svou lední revui. A už si na mne ukazují: „Hele ho!“

„My se tu pachtíme, toužíce spasit svět, a on to kazí!“

„Nedočetl Politeiu! A kvůli čemu?“

„Kvůli výletu!“

„Do jakéhosi průsmyku!“

„V slunečním státě nejsou průsmyky!“

– Hnali jsme fašisty! – bez hlesu řičím do zavřeného okna. „Dlíš v bludu, milý synu. Zásadně. Ve státě božím nejsou fašisti.“

– Jenomže tady byli! Tanky! Miny! Pěchota zakopaná jak milión krtků! Plamenomety!

„Kýs žoldnéř,“ pohrdlivě mě odhalují šlechetní lordové. „Pěší. Čili neurozený. Zběhl z vojště a skrývá se. V šaškovském odění.“

„Bojuj,“ pohrdavě mě popobízí Tomáš Campanella, do slunečního státu se mu zřejmě nešiknu. „Vévoda Valdštejn shání arkebuzíry. Číst a psát není podmínka. Co jsou to plamenomety?“

– Nevím! Nechci vědět! Z obličejů jsou škvarky! Smrt zadušením! Přílba se nedá sundat, pánové! Je připečená k lebce! A to je, prosím, předpotopní zbraň! Teď už jsou lejzry a onačejší hejble!

Učený Vlach ohrnul pysk, nic mu to neříká. Je v sedmnáctém století. Lejzru se neděsí. Lejzr neexistuje. „Pěší a zbabělý,“ přitakává ctihodnému lordu Baconovi. „A to nezažil třicetiletou válku.“

„Arkebuza je strašlivá zbraň,“ přitakává mu ctihodný lord.

Čmert je vem. Nebudu se s nimi dohadovat o válkách. S nikým se nehodlám dohadovat o válkách!

„A v míru?“ snaží se mi vyjít vstříc děd Platón, je mu osmdesát, má s lidmi strpení. „Čím jsi prospěl?“

– Já?

„I ty jsi člověk, ne? Ratolest veškerenstva. Čím ses zasloužil?“

– Nemůžu posoudit, – ošívám se. – A samochvála smrdí. „My posoudíme,“ uklidňuje mě klasik a kroutí si v prstech

plnovous, jako by z něho ždímal med. „Ty jenom podej hlášení.“

– O sobě?

„O kom jiném? A hezky zčerstva. Heslovitě. Udej systém a uveď skutky. Obecně prospěšné.“

Bůhvíco do mne vjelo. Najednou se hájím jak o posledním soudě. A před kým? Před mátohami. Nedočtenými. Které jsem si přibližně vyfantazíroval.

– Vysázeli jsme hektar lesa, – nahonem šmátrám v paměti. – Roku

1976. Roku 1974 půl hektaru. Se třetí B. Brigádnicky. Byl to můj nápad.

„Lesa?“

– Smrkového! – zadýchávám se, prahna po slůvku uznání. „Aha,“ netečně rezonýruje mudrc. Pranic mu to neříká.

Smrk se v okolí Athén nevyskytuje. „A z jaké příčiny?“

– Ekologické! Dílo veřejného blaha!

„Aha,“ napodobil ozvěnu. (Tzv. rýmové echo, Františku. Nezřídka slovní hříčka. Např. „Jak je ti, Rakousko?“

„Ouzkó.“)

Posmívá se mi? „Pokračuj.“

– Skoro o každých volbách jsem byl ve volební komisi. Byl jsem i poslancem okresního národního výboru. A instruktorem. A delegátem na krajské konferenci. Vedl jsem četná školení.

„Školení?“ zavětřil. „Filozofická? Na způsob peripatetiků?“ I starou belu. Filozof jsem já asi tolik, jako je brabenec pán tvorstva. A neprocházeli jsme se v tógách mezi mramorovými sloupy. Zasedali jsme někde v šatně nebo v koutě závodky, já se pokoušel během šedesáti minut vysvětlit NEP nebo rozklad feudalismu od děkabristů až po narodniky, ženské přitom štrikovaly svetry.

– Jezdil jsem na chmel. Na brambory. Organizoval jsem estrády. Recitační soutěže. Kulturní vložky. Vylepoval jsem nástěnky.

„Vložky?“ tápe otec objektivního idealismu. Zjevně nepovažuje mou výpověď za seriózní. Snad ho mate mé proužkované pyžamo. Bůhvíkterý běs mě žene, abych ho přesvědčil.

Nebo sám sebe abych přesvědčil? Že jsem přispěl k dílu veřejného blaha? Jak jsem sliboval? Což byla moje jediná šance?

– Vykonával jsem povolání středoškolského profesora. Průměrně placené. Jsa k tomu jakžtakž kvalifikován. Jedenadvacet hodin výuky týdně. Navíc dozory. Časté suplování. Doučování slabších žáků. Třídnictví. Vyplňování lejster, vysvědčení, výkazů. Statistiky hodin omluvených a neomluvených. Porady. Schůzky rodičovského sdružení. Třídní výpravy do kina. Na výstavu králíků. K zubaři. Učil jsem, prosím, češtinu a dějepis. Svědomitě. S vervou a radostí, přestože sil posléze ubývalo a pochybností o výsledcích

pedagogického úsilí přibývalo. Čeština a dějepis jsou důležité předměty. Naše město kupříkladu založil Přemysl Otakar Druhý. Neseš vyčistit sako pobryndané hrachovou polívkou, a naproti sběrně se tyčí hradby ze třináctého století. Nasucho kladená opuka. To je povznášející pocit!

Nezabírá. Byl už šestnáct století mrtev, když tu opuku kladli. Hraje si s plnovousem. Ani slovíčko uznání. Jako by to všecko byla samozřejmost.

– Samozřejmě že samozřejmost! Já jsem řadový občan socialistického státu, prosím! Na pocty, na sochu v parku, na mimořádné příděly si nečiním nároků! (Genitiv záporový, Františku.)

„Pokračuj. Ale k věci. Soud nezajímá tvoje socha."

– Soud? – potím se a je mně zima, brada se mi třese, podlaha pod oknem studí, začíná vlhce sněžit, oni jsou venku, přízraky, porotci, meteorologické balóny. – Pečoval jsem o své přátele! Zpíval jsem jim árie z oper. Kvůli obveselení. Běhal jsem pro pribiňáky. Pro sirky, chleba, džem. A na mandl a do masny a do prodejny polotovarů. Kupoval jsem jim pomeranče. Čínský mandarínkovy kompot. Trubičky se šlehačkou! Doplácel jsem měsíčně patnáct stovek! Praskly na to i moje úspory!

Znemožňuju se. Ztrapňuju se. Platón zhnuseně utkvěl pohledem na mé bradě. Roztřesené a neoholené. „Na mandl?"

– Takový stroj. Aby se ručníky a cejchy nemusely žehlit. To za vašich dob nebylo.

„I bylo," pomžourává. Něco má asi za lubem. „Hodně chleba?"

– Obden štrycli.

„Chléb je pokrm laciný."

– Ale i housky. A slané tyčinky. Tukové rohlíky. Šampon. Pastu na zuby. Toaletní papír.

„Měsíčně patnáct stovek?"

– Leckdy i víc.

„A všechny úspory?"

– Přes pět táců.

„Přesně to nevíš?"

– Vím! Pět tisíc tři sta pětačtyřicet korun a deset haléřů! Promluvil

džentlmen. Fujtajvl. Který pes mně štije na duši, že se tak smrskává? Pes jménem Úzkost. Čuba vypelichaná. Hvězda zvaná Pelyněk. I byla shledána lehkou, i hmoty porézní a vsáklivé, a andělé se k ní slétali, přišlo-li na ně nutkání močiti.

„Lapálie," podtrhl a sečetl mé skutky vrchní stařec s medovým bíbrem. „Kde je v tom systém, člověče?"

– Jaký systém?

„Filozofický!" hřímá. Tak tlustý hlas z tak hubeného těla! Nadto vybáchořeného!

„Základní dogma! Věčná pravda! Dokonalost! Božství! Absolutní duch!" hřímá.

„Slunce!" hřímají myslitelé. „Moudrost a láska!"

„Víra!"

„Moc!"

Stáhl jsem roletu. Nebudou mě tu docírovat! V neděli o půl sedmé ráno. Biskupové!

No bodejť, oni jsou si jisti. Vším.

Já máločím.

Ale žiju si na své triko! Není mi zapotřebí strážných balónů!

Já Flanderka František tímto na své triko prohlašuji: Dokonalost není. Všichni jsme více nebo méně od smíru. Když prší, bývá bláto.

Nesnáším činané hošíčky.

Ani pan Picek by v ideálním státě neobstál. Se svým frňákem. A ty krabice od bot byly jistojistě kradené.

Nebudou mě soudit kdejací absolutní duchové! Premianti dějin! S jejich nekonečnou, nekonečně nudnou jistotou!

No dobrá, připouštím, nezaškodilo by krapet přemejšlení. Proč jsem žil. Mnoho-li snů se stalo skutečností, mnoho-li jich dosud klíčí a kvasí a v jitřních parách jiskří kopýtky, mnoho-li jich zkapalo na křivici a na chudokrevnost. A mnoho-li jsem jich poztrácel jak zrní z děravé kapsy. Ale to všechno si rozsoudím já! Já sám!

Nebo na to sám nestačím?

A kdo se bude se mnou párat? Dva ze tří už jsme po smrti. Do Budějovic je daleko. Do Ružomberka ještě dál. Do Svojšína nejdál. Pan Picek vpovzdálečí o čemsi tajném přemítá. Katy se opírá o

zčernalý kmen jabloně, umřela před devíti lety. Maminka Růžena stojí v Rychnově na peróně, umřela včera, umřela před bezpočtem let.

Lapálie! A co když ne? Ušel on někdy bez přestávky sedmdesát kilometrů, filozof? A z pochodu rovnou do útoku? Ta rána ve stehně mě dodnes pobolívá. Zvlášť mění-li se počasí.

A minimálně patnáct set studentů obojího pohlaví jsem dovedl k maturitě! Byla by jich plnička Příčná ulice! A neklouzali by se jako horda infantilních stařík. Seřadili by se do osmistupu, ve svátečním odění, já bych ze samého nadšení utrhl roletu a rozrazil bych okno dokořán a oni by zvolali unisono, trošku slavnostně a trošku z rošťárny: Zdar, soudruhu profesore!

– Nazdar!

Chumelí. Balóny jsou pryč. Roletu mně spraví pan Picek. Pan Picek umí všecko na světě.

Hupnu do kanafasu. Polštář na ucho. Drobátko se prospím. Odpoledne půjdu na Balkán. Zahrada je pod sněhem, sedá se ve výčepu. Je tam sucho a teplo.

(1984)

Neděle. Osmého října. Kvečeru. Balkán. Sedíme venku ria zahradě. Sluníčko ještě hřeje. Je sucho a je teplo.

Slunce je hvězda spektrální třídy G. Vyzáří do prostoru za sekundu 89 kvadriliónů cal. Cal je tepelná jednotka. Kvadrilión je číslice s patnácti nulami. Z dotyčných kvadriliónů zachytí Země asi jednu miliardtinu, která dostačuje všemu vezdejšímu životu. Tyto informace jsem načerpal z naučného slovníku. Povrch Země absorbuje dopadlé záření, ohřívá se a vyzařuje opět teplo do prostoru, čímž se znovu ochlazuje. Tak to jde furt. Život, měřeno mírou lidské představivosti, je věčný. Pan Picek je po smrti.

Sedíme jako zařezaní. Televizor v okně výčepu je slepý. Karty zahálejí. Na pivě spadla pěna. Kořínky antisemitismu sice přetrvávají, ale tohle byl štamgast. Štamgast u nás v hospodě je osoba víceméně nedotknutelná. Karel Pátý (ano, již pátý, nekulhá, není však o moc mladší nežli já) položil na jeho osiřelý stůl jídelní lístek. Z piety. Vepřová s knedlíkem, guláš s knedlíkem, plíčky na smetaně, španělský ptáček s rýží. Pan Picek skoro pokaždé večeřel guláš. Pan Picek se dnes ráno oběsil.

Rozkřiklo se to brzo odpoledne. Na Balkán to zanesla kuchařčina švagrová; chodí si pro zbytky od oběda. Praseti. Personál si chvíli zasmušile šuškal v kuchyni, pak vyšel Karel Pátý a oznámil nám to. Věcně. Bez eufemismů a bez metafor. Lze namítnout, že brutálně. Jenže k čemu by byly metafory? Sám fakt byl ažaž brutální.

– Na prádelní šňůře, – řekl. – Našli ho, už byl studenej.

A v nastalém tichu smetl utěrkou z mého stolu světlounce žlutý kaštanový list. Bylo známo, že pan Picek je napůl, na čtvrt můj kamarád. Pokud vůbec byl pan Picek s někým kamarád. Všichni se na mne zahleděli. Nechybělo, a snad by mi i vyjádřili upřímnou soustrast. Přestože, když už jsme ve zlomcích, s panem Pickem jsem byl kamarád asi na jednu miliardtinu. „Co se patří?“ zahleděli se na mne.

Povstal jsem.

Patří se posloužit zemřelému kamarádovi. Byť miliardtinovému.

Nasadil jsem si čepici. Po mně povstali i pan Pouch a pan Dejdar. Pan Pouch je zámečník. Dělá u OPBH. Pan Dejdar věděl, kde pan Picek bydlí. Kde pan Pícek bydlí, věděl málokdo. Šli jsme.

Ne že by s nadšením. Aspoň co mne se týče. Oběšenec je vždycky škaredý.

Pan Picek bydlel za říčkou. V přízemním domku. V podnájmu. Ale už nebyl doma. Pohřebáci to měli při cestě, v noci umřela jakási babka za mostkem, pana Picka naložili s ní a odvezli ho. Kam? Nejspíš na prosekturu. Šoupli ho do lednice. Věta jednoduchá. Metafora by tu působila zcela nemístně. Nezapírám, Ulevilo se mi. Oběšenci jsou velmi škaredí.

– Našla jsem ho po ránu. Na půdě. Hledala jsem tu šňůru na prádlo. To byla moje šňůra, – řekla majitelka domku. Čili páně Pickova bytná. – Utíkala jsem pro zeťáka. A od zeťáka pro esenbáky. Bydlel tady třiatřicet roků. Skromná osoba. O Mikuláši by to bylo třiatřicet roků.

Kouzelný domeček. Číslo popisné 402. Střecha pokrytá térpapírem. Pod střechou starožitná folklórní architektura, východní Čechy L. P. dejme tomu 1860. Zdi z nafialovělých cihel, slepovaných jílem. Odloupaná omítka. Okýnka jak do holubníku. Rozdrolená záprseň. Populární objekt se srdíčkem, v úřední terminologii suchý záchod. Kol dvorku ztrouchnivělý plaňkový plot, na dvorku v prachu slepice. Vzadu králíkárna a dřevník. Překocená psí bouda. Zelné košťály. Střepy. Špína. Nepořádek.

– Zajdete? – pozvala nás bytná, když jsme se nehýbali k odchodu.

Zašli jsme. V síňce překážela starožitná vařenka, otýpky roští a kbelík s podezřelým obsahem. Z pootevřených dveří do kuchyňky se linula vůně mokrého prádla, mazání na regma, přepáleného tuku. Nebydlel bych tu ani zadarmo. Bytná, tuším společenskou neúnosnost kuchyně coby přijímacího salónu, vedla nás do Pickovy světničky.

– Do seknice vás vzít nemůžu. V seknici suším křást. Dáte si čaj?

Zdvořile jsme odmítli. Pan Dejdar zamumlal cosi v tom smyslu, že on odvar z babských fuseklí v oblibě nechová. Pan Dejdar byl o zdejších poměrech očividně informován. Sídlí i s rodinou v řadovce na protějším břehu řeky.

Světnička jako nudle. Původně bezpochyby komora. Postel pečlivě ustlaná. Stolek a jedna židle. Polička a v ní štětce, pilky, hasák a hoblík, malý svěrák, elektrická vrtačka. Starodávný lékařský kufřík, asi na vercajk. Stojan s umyvadlem, konev. Mýdlo v mističce. Kamínka, uhlák, bedýnka s dřevem, navrchu hranička smolných třísek. Na almaře budík a čtyři krabice od bot. Všude čisto, všecko srovnané, z podlahy by se mohlo jíst.

Na stolku byla jen bakelitová lampička, včerejší Haló sobota a kniha. Lampička svítila. Bytná ji ruče zhasla. Komůrka potemněla, připadal jsem si jako v polním krytu. Nahoře nad námi je válka. Válka ne a ne skončit. Pan Picek neprozřetelně vyběhl do předpolí, zapomněl se krýt. Padl zasažen zbloudilou střelou. Čest jeho památce. A já?

Kniha byla z městské lidové knihovny. Božena Němcová, Babička. Pan Picek, jak vidno, nepadl bez boje. Bránil se. Střely bloudily, a on jim navzdor, jim na posměch hledal klid. Závětří. Idylu, alespoň v knížce. Nenašel. Strana 119 je založená účtenkou ze železářství. *Kněžna ale stála u okna a dívala se za odcházejícími, dokud vidět bylo bílé šaty děvčat a bílou holubičku babiččinu zelenem prokmitat.* Nedočetl.

– Takže my půjdem, – řekl pan Pouch a mrkl na Dejdara. Podrbali se na zátylku a odešli. Usoudili, že bych tu rád zůstal o samotě. S knížkou po kamarádovi.

Bytná usoudila, že tu o samotě nemá nikdo co zůstávat. Dokavad se nevyřeší majetkové záležitosti. Už jen ta elektrická vrtačka by safraportsky stála za hřích. A šaty v almaře. A mýdlo. Téměř neomydlené.

– Zeťák ho odřízl, – řekla, když jsem nejevil úmysl odejít. – Byl to žid, ale zvykli jsme si. Vy jste jeho bratr?

Komické. Stojím tu, nejbližší příbuzný, miliardtinový, sněží a kvetou slunečnice, pan Picek rovná třísky, buldozer se valí. Ano, velevážená. Lidé jsou si bratři. Takříkajíc.

– Nevlastní, – formuloval jsem opatrně, s rezervou.

– Za nehet po něm nezbylo! – zaútočila, abych splaskl, dřív než se nadmu. – Nábytek je můj. U sebe měl sakumprásk devadesát korun.

Jsou v šuplíku i s portmonkou. On se oběsil v saku, rozumíte? A v čistý košili. Oblík se jako na svatbu. Jedině kravátli si nevzal. A peřiny jsou taky moje. A vercajk i šatstvo sepsali esenbáci. Tady se nenapakujete. Pohřeb prej zaplatí ROH.

Rázně vytáhla šuplík a vrazila mně do ruky portmonku. Byla kožená, ohmataná, s vytlačenými a zpola setřenými iniciálami A. P. Došlo mi, že neznám Pickovo křestní jméno. Alois? Antonín? Áron? Vrátil jsem peněženku do šuplíku.

– Já na nic nereflektuju.

– Co? – vyvřískla a naježila se.

Reflektovati je slovo původu cizího, latinského, avšak zdomácnělé. Ji ale vyvedlo z konceptu.

– Zeťák se obrátí na advokáta, – vřískala. – Ať na to rupne třeba pětistovka.

Třeba i šest set, pomyslel jsem si. Pan Picek určitě neměl u sebe na hotovosti pouhých devadesát korun. Pojal jsem úmysl spěšně odejít.

– Domek byl vlastně jeho, já nezapírám, stejně by vám to dosvědčili sousedí, slota, i kdyby jenom ze závisti, lidi jsou zlí, vy nejste zdejší, že ne, vy víte houby s voctem, jak tu bylo ve válce, – chrlila na mne zmatenou předmluvu jakési statě z místních dějin. – Byl jeho, tenhle barák, byl, a nebyl. Protože na něj neměl papíry. Když ho přivezli z koncentráku. Kdo moh vědět, že tu psírnu přežije? Ostatní ani jeden nepřežili. Lidi si bydlí v jejich chalupách, myš proti tomu necekne. Papíry neměl, a můj muž měl. Teda mužovo táta je měl. Jenomže byly od Němců.

Propánakrále, teta! Dějiny čísla popisného 402. Majeteček. Slepovaný jílem. K zblití.

– Můj muž je nebožtík! – vřeštěla a přitom nabírala do breče. – Oni se mezi sebou dohodli! Picek se nejdřív někam zdejch, zem se po něm slehla, šest roků byl bůhvíkde, v nějakých Židech, povídalo se, že je ostrov a tam že se houfujou židi, co přežili, já jsem osel ženská, mně na tom nesejde, nebuďte na mě ras, šest roků o něm nebylo slechu, byl v emigrácii, sháněli se po něm četníci, já nemám zdání, kde byl, v Indii možná, někde za mořem.

– V Izraeli, – vypomohl jsem jí.

– Pro mě za mě i v kokrheli, – motala zeměpisné pojmy. – A pak se tu zas objevil. V prosinci.Mrzlo. O Mikuláši. Na sobě ani zimník. Ani rukavice. A že se mu tam nelíbilo. Na tom ostrově. Reparýroval.

– Repatrioval.

– Ale dohodli se! Přisámpámbů! On a můj muž. Picek se vším souhlasil!

– Co mu taky zbejvalo? – neodpustil jsem si malou jízlivost.

– No právě, – živě přitakala. – Prdlačku mu zbejvalo. Můj muž byl, pane, kos. Picka to tam sec mazec skříplo, na tom ostrově. A že mu stačí komora. Že si z ní prorazí díru do komína. Baráku že není žádostivej. Přece byste mě odtad nevyhnal! Kampak uložíruju slepice? A králíky? Jsem tady odmlada! Od toho dne, jak jsem se přivdala! Jsem tady v létě v zimě! Krovy hnijou! Ve sklepě je voda! Umřely mně tu dvě děti! Ježíšimarjájosef!

Bacit ji polínkem? Mečela by jak koza na kostelní věži. Sbíhali by se sousedé. Veřejnost by mě odsoudila. Že jsem ublížil bezmocné stařence. Ze sadistických pohnutek. Že jsem nenormální. Že jaképak by tohle bylo občanské soužití? Pohlaďte nevinnou stařenku, občane! Lidé nechť jsou si bratři! A to okamžitě! Odteďka!

Narazil jsem si čepici a šinul jsem se k Balkánu. Řeka šplounala. Sluníčko šimralo mě svými zlatistými paprsky. Jež dostačují vezdejšímu životu. Ačkoli už je říjen, bylo i u řeky poměrně teplo. Čeho si více přát?

Karel Pátý roznáší guláš. Mexický. O korunu dražší. Pro mne za mne i indický. Knedlíky jsou oschlé. Maso pravděpodobně z bernardýna. Chcíplého na záškrt. Mně na tom, teta, nesejde. Já jsem se s panem Pickem nedohodl. A to mě tíží. To mě křeše. Ježíšimarjájosef.

Já jsem se tady na Balkáně totiž pozdržel. Předvčírem tejden. V pátek. Oslavoval jsem. Psal mi Laco, narodila se mu vnučka. A jmenuje se Tamarka. Dal jsem si druhý rum. Tamarka je živá. Přebývá v Banské Bystrici. V porodnici. Je dlouhá 50 centimetrů. Oči má modré. Věnem dostane Nízké Tatry. Od dědouška. A kdoví jestli ne i Vysoké. Dal jsem si třetí rum. Na zdraví, Tamarko!

Pan Picek nevidoucím zrakem mhoural na televizi a přemítal. Při mém třetím rumu na mne koutkem oka zašilhal. A objednal si také. Druhý. Zazdil ho do piva. Co by pan Picek oslavoval? podivil jsem se. Pan Picek nemůže mít vnučku. Jako my.

A proč by koneckonců neoslavoval? Může mít jinou radost. Radosti stáří jsou rozličné. Vypadl mu ledvinový kamínek. Dočetl se, že život na Marsu je možný. Nebo podobně.

Bylo před desátou, zbyli jsme tu sami, každý na svém vysezeném místě, Karel Pátý na nás káravě zahlížel. Štamgasty roztrpčuje, když se na ně před zavírací hodinou káravě zahlíží. Poručili jsme si rum. Já čtvrtý, Picek třetí. Šoustli jsme ho do sebe. Zaplatili jsme. Okrášlil jsem se čepicí a odcupital jsem na pisoár. Picek taktéž. Mlčíce vymočili jsme se. Vyšel jsem z domovské restaurace a stanul jsem uprostřed vozovky na dešti hvězd. Paráda, prosím. Nedozírno. Věčnost. Otočím se, a Picek stojí vedle mne. Ne vpovzdálečí. Přímo vedle. Slyšel jsem jeho dech. To bylo naprosto neobvyklé. Ba k nevíře. Porušení všech vžitých obyčejů. Přistihnout nás takto kdokoli ze stálých hostí anebo z personálu, úžasem by zkoprněl. Pan Picek, kam lidská paměť sahá, se při odchodu z restaurace nikdy s nikým nesdružoval. Odcházel sólo. Vyčíhal si příhodný okamžik a nespatřen se vytrácel, Prchal jak zajíc. Zavalitý a nemotorný zajíc s velkým čenichem. Proto jsme ani nevěděli, kterým směrem bydlí.

Jistěže, v Rychnově nad Kněžnou jsme se mimoděk sblížili. Ale to byl chvilkový rozmar. V mimořádné situaci. Pak se to vypařilo. Náš vztah se znovu přizpůsobil vžitému obyčeji. Za ten rychnovský poklesek jsme se vskrytu drobítek styděli. Zdravili jsme se, zahřívali jsme svoje vysezené místo, jaksepatří spolu nepromluvili, dojedli, dopili, zaplatili, a mezitímco jsem dokuřoval či zdobil se čepicí, pan Picek se vytratil.

Je opilý?

Nebyl opilý. Stál uprostřed vozovky, čímž se hrubě prohřešoval proti dopravním předpisům, a slyšitelně dýchal. Astma, diagnostikoval jsem. Hvězdy sršely.

– Je jich tam na nebi jak štěnic, – povídám co nejledabyleji, abych té kromobyčejnosti srazil tipec, nezbožňuju dojímavé scény u

hospodských vrat.

– Doprovodím vás, – řekl pan Picek. Zkoprněl jsem úžasem.

Loudali jsme se směrem severozápadním. K Příčné ulici. Je to 2620 kroků, mám je odpočítané. Pan Picek kráčel s nosem svěšeným k městskému dláždění. Snad počítal dlažební kostky. Hrozilo, že družně utoneme v marném močálisku mlčení. Rozhodl jsem se čelit tomu bodrým humorem.

– Ludvík Jagellonský, – povídám nazdařbůh. – Utonul. V močále. I s koněm.

– Drzost, – řekl si pro sebe pan Picek. Neposlouchal mě.

– Nám jednou zapad do bahniska kanónek, – dál bodře rozprávím. – V Haliči. Uvázali jsme na něj lano, zapřáhli tank a kanónek jsme vysvobodili. Byl od bláta, že by ho vlastní máma nepoznala.

– A vlezlost, – řekl si pro sebe pan Picek. S medvědem po telefonu se dohovoříš snadněji.

– Za Jagellonců halt nebyly tanky. V tom je ten vtip, – neumdléval jsem. – Jaká drzost?

– Že jdu s vámi, – řekl asi po sto krocích pan Picek a nepatrně ke mně zvedl svůj chobot. – Vy máte rád štěnice?

Tím mínil sebe. Nebyl v nejlepším rozpoložení.

– Moc ne. Jenomže vy mně štěnici nepřipomínáte. Spíš toho koně, – konverzoval jsem ostopéro. – Francouzsky destrier. Byli to těžcí koně. Jezdilo se na nich do války.

– Do války, – přemítavě pokýval pan Picek čichovým orgánem. – To jo.

Opět jsme ušli cca 100 kroků.

– Víte, já jedu pořád, – stále ještě kýval. – Ustavičně. Teď už toseví pozpátku. Inu jsem kůň.

A nahrbil se a nemotorně imitoval koně, jenž nese skvostného a vítězného rytíře.

Ten kůň byl velice těžký. Ten kůň klopýtal únavou a kopyty se bořil do země.

Rytíř ho švihal skvostným bičíkem a zatínal mu skvostné špory do slabin.

Ale ne, pan Picek namouduši nebyl opilý.

Pan Picek naneštěstí nebyl opilý.

Dnes si to vyčítám. Že jsem načal řeč o válce. Jenže on na ni beztoho myslel. Ustavičně. Pan Picek ji měl v sobě zarostlou. Jako trn v patě. Ne, v patě ne. V srdci.

A já?

– Vyhrál jste v matesu? – odskočil jsem zas honem do humoru. Humor je moje hlubina bezpečnosti. Častokrát se do ní vnořím až na samé dno. Tudíž až po kolena. Nehluboká hlubina.

– V čem? – nespolupracoval pan Picek. Dosud stále byl kůň. Koně nesázejí do lotynky.

– Zdá se, že něco oslavujete, – naléhal jsem. Nikterak se mi ovšem nezdálo, že by pan Picek pěnil povznesenou náladou. Ale někam odvést řeč jsem musel. Není zdrávo drásat si nitro válečnými zážitky.

– To jo, – konečně přisvědčil.

– Jmeniny? Příchod jara? Vskutku osobitý humor. Bylo 29. září.

– Výročí, – suše odpověděl pan Picek, nesdíleje se mnou moje bujné veselí.

– Narozeniny Evžena Savojského? – rozhlaholil jsem se jak trhovec. – Zamlada na koleji, aby byl důvod k napití, jsme slavívali kdejaké výročí. V září to bylo, pamatuju, mimo jiné úmrtí Jaroslava Vrchlického, narození Albrechta z Valdštejna, bitva u Lučence, bitva u Borodina a bitva na Marně. Já jsem studoval dějepis, na data já mám pamatováka. Pili jsme všelijaké dryáky. Chemici na ně v cimře sestrojili celou fabriku. Pálili samohonku bůhví z čeho všeho, hádám že i z komářího sádla, sichr v tom byl metylalkohol, ale co jeden nevydrží, když je mu osmadvacet a je po válce? Jaké je s dovolením vaše výročí?

– Čtyřicáté, – zkrátka odpověděl pan Picek.

– Nějaká rodinná událost?

– Jo, – zkrátka odpověděl.

Kdybych si to byl, trouba, aspoň odečetl. 1984 minus 40. Ale kdežpak. Já žertoval a žertoval.

– Pradědův sňatek? Koupě panství?

– Ne. Cesta. Jízda. Pořád tam jedu. I teď.

– Na koni?

– Vlakem.

– A kam?

Kéž by mi býval jazyk zdřevěněl!

– Z Terezína do Aušvicu, – vyhověl mé zvídavosti pan Picek.

A bylo jasno jako po dešti. Sbohem, ó hvězdy! Osvětim-Auschwitz. Vyhlazovací a pracovní tábor. Selekce. Cyklón B.

A bylo po humoru. Ušli jsme dalších 200 kroků. Pan Picek se zastavil a utkvěl na mně přemítavým pohledem. Vypadalo to, že nyní on si žádá odpovědi.

– Čtyři milióny, – řekl.

– Mrtvých, – řekl.

– Mimo jiné můj otec, – řekl, – moje matka, strýc David, sestra Judita, bylo jí dvanáct, sestra Verunka, bylo jí šest. Mně bylo osmnáct. Já jsem byl práceschopný. Bohužel.

– Proto jste přežil, – tiše jsem namítl.

– Ano, – řekl pan Picek a bylo znát, jak se nutí k rozvaze a umfrněnosti, ani on jistě nezbožňoval dojímavé scény.

– Pracoval jsem v zelinářské zahradě. Pak ve skladu. Třídili jsme kabáty, kufry, papuče, spodní prádlo. Vpolou ledna začala evakuace. Zmatek. Zavrtali jsme se do těch roztříděných hromad. Já byl v pánských kloboucích. K ránu jsme vylézali a šmejdili jsme po lágru. Kvůli potravě. Nakonec bylo všude pusto prázdno. Leželi jsme v magacínu na podlaze, nebyli jsme v stavu se hnout. Z hladu. Sedmadvacátého ledna nás zachránili. Vojáci. Byla sobota. Vojska prvního ukrajinského frontu. Vy jste byl voják?

Přikývl jsem.

– Tenkrát v září jsme útočili na Dukle. V sestavě prvního ukrajinského frontu. („V sestavě“ je rusismus, Františku. Ale já českou vojenskou terminologii neovládám. Ač podplukovník v záloze.) Třicáté osmé armády. Velel jí generálplukovník Moskalenko. Granáty, miny, mlha, protiútoky.

Urazili jsme posledních sto kroků. Příčná 12. Tu i onde se v oknech svítilo. Odkudsi zněla sladká hudba. Lidé.

– Přežili jsme, – konstatoval pan Picek.

– A to je štěstí, – na to já. A vtom ta lampa pukla. Skleněná., Ze vzácného skla. Rubínového. Broušeného. Rozprskla se na kvadrilión střípků. Ta lampa. Ta usmýkaná lampa v dutině hradní. Za šestým až devátým žebrem. Páně Pickovým.

Chňapl mě za klopy. Jeho rozvaha ztratila balanc a spadla, jako by ji snajpr sestřelil. Rozčilil se. Rozlítil se. Byl menší nežli já, a prskal mi do obličeje.

– Seru vám na to štěstí! Zvysoka! Oni jsou tam, v Aušvicu, je z nich popel, je z nich bláto na poli, a já žiju! Žiju a žiju, do zblbnutí žiju! Svinstvo, člověče!

– Žít není svinstvo! – zařval jsem na něho, seč jsem byl. Umlkl. Pustil moje klopy. Svěsil nos.

– Jak chcete. Ale mě to netěší. Pardon. A odcházel. Vzdaloval se. Zašel do tmy.

A co jsem si měl počít? Co jsem mohl? Co byla má povinnost? Pomáhejte si, lidé. Ale jak?

Pořád odchází. Pořád zachází do tmy. Bez kravaty. Bez rukavic. Vzdalujeme se. Člověče.

Na Balkáně se už neukázal.

– Nastyd, – ujistil nás Karel Pátý. Minulou neděli totiž pršelo.

Dnes je již zase sucho a teplo. Sluníčko se sklání k obzoru. Tedy ke korunám hrušní za vilou zdejšího primáře. Primář má zánovní vilu. Pěstěný sad. Meruňky, ořešáky, štěpy. Hrušně Paříženky. A Boscovy lahvice. U nás se ovoci daří. Vysazujeme zákrsky a polokmeny. Stavíme si vily. Pořizujeme si barevné televizory, sledujeme hokejová utkání a hudbu z respiria. Žijem.

———

Panu Pickovi jsme dali vytisknout parte. Složili jsme se na ně. Já sesumíroval text, konzultoval jsem ho s přítomnými štamgasty i s Karlem Pátým a s oběma kuchařkami. Dejdar s Pouchem obstarali výrobu a distribuci. A zkontrolovali, je-li i s pohřbem všechno v pořádku. Bylo to celkem v pořádku. Pohřební služba u nás funguje spolehlivě. Nezbytné údaje, zejména o stránce finanční, jí už poskytl

zeťák Pickovy bytné. Dejdar při té příležitosti objednal za nás kytici. I na ni jsme se dodatečně složili. Nebyla drahá.

Parte je vylepené všude po městě. Leckde i v krámech; na dveřích nebo ve výkladní skříni. I tady na Balkáně. Na stěně za výčepem. Aby si lidé povšimli.

Jsme na to parte hrdí. Nebýt nás, sešel by pan Picek ze světa a nedochovalo by se o tom žádného oznámení. Vytratil by se a záhy by chyběl rozhodný důkaz, že tady byl. Nalepím ti sem to parte, Františku.

Text je stručný, ba chudý, připouštím, my jsme toho však o panu Pickovi víc nezjistili.

VČT jsou nejspíš Východočeské tiskárny. Citát je z Platóna. Apologia. Obrana Sokratova. Ne, nečetl jsem ji. Kdysi jsem si ty věty odkudsi opsal do notýsku. Představoval jsem si, jak jinak nežli s humorem, že se mi mohou hodit na parte. Přepustil jsem je panu Pickovi.

Právě jsme povečeřeli. Vrátili jsme se z Pardubic. Z kremace. Vlak přijíždí v 18.02. Jednou se přesedá.

Bylo nás z Balkánu na kremaci pět. Ostatní čekali návštěvu. Bolely je zuby. Atp.

Nás pět á dvoučlenná delegace ZO ROH z OPBH. Sedm lidí. Všechno bylo celkem v pořádku. Obřad kraťounký. Hudební doprovod jsem sám osobně vybral. Hráli z ampliónu *Zasviť mi, ty slunko zlaté.* Spektrální třída G. Tak to jde furt.

– Hlad mám jak vlk, – přiznal se pan Pouch, když jsme v Chocni přestupovali do motoráku.

Napadlo mě, co bude s popelem. Správa krematoria sdělí písemně termín, kdy lze vyzvednout schránku s popelem zesnulého. Komu sdělí?

Motoráček sebou cukl, vyjížděli jsme z Chocně. V Chocni nejsou příliš významné historické památky. Renesanční zámeček. Barokní kostel. S roztomilou baňatou zvonicí. Věži ze sklonku dvanáctého století se to arci nevyrovná. Svojšín je starší než Choceň. Jak asi žije Cúňa? Už je jí čtyřiadvacet pryč. Třeba se rozvedla. Je v Plzni. V Mariánských Lázních. Přechodné ubytování. V podkroví hotelu.

Ale už je čas, abychom se rozešli;
já na smrt, vy k životu.
Kdo však z nás jde k lepšímu údělu,
není známo nikomu, leda bohu.

Sokrates

S bolestí oznamujeme, že od nás nečekaně odešel pan

Arnošt Picek

zaměstnanec OPBH, bývalý vězeň
v Osvětimi

Po nelehkém a osamělém životě zesnul náhle dne 8. října 1984 ve věku nedožitých 59 let.
Poslední rozloučení konati se bude v městském pardubickém krematoriu dne 13. října t.r. ve 14.00 hod.

P ř á t e l é

VČT 16

Blížencům bylo v září tři a půl. A kdo je po večerech ohlídá?

Z nádraží jsme namířili rovnou na Balkán. Měli jsme všichni hlad jak vlci. Kuchařky pro nás rezervovaly vydatnou večeři. Svíčková na smetaně. Masa 150 gramů. Pan Pouch snědl osm knedlíků.

A u Pickova stolu někdo seděl. Jakoby nic. Loupnu okem po Karlovi Pátém, a ten jenom krčí rameny. Navěky stůl být neobsazený nemůže. Zákon ekonomiky.

Nu ano. Pochopitelně.

Mladík, přeměřil jsem si vetřelce. Ke třiceti. V tmavomodré kombinéze. Bafčí a pije tonik. Šofér, ocajchnoval jsem si ho. Přespolní. Vzal ho nešť. Karel Pátý mi servíruje lžíci. Abych vyjedl omáčku.

Dopil tonik, zamáčkl cigaretu. Posbíral si své krámy. Krabičku spart, sirky, klíčky. Šofér. Toulavé plemeno. Před Balkánem stojí zaprášený náklaďák s vlekem. No buďsi. Šofér od náklaďáku. Vyjedl jsem omáčku. A teď turečka, bendil jsem si. Po turečkovi čtvrtdecák rumu. Nebo slivovice? Až podle okolností. Není vyloučeno, že se sesednem. (Čeština má i svá úskalí, Františku. Příklad: „Nesnese se se sestrou.“) Pohřební parta. Přitrousí se kuchařky, otřou si ruce o zástěru a budou se vyptávat. Slušnej pohřeb? Chudák pan Picek. Už to má odbytý. Jsou v Pardubicích banány?

Šklebí se na mne. Hleď si svého, cizince.

Připomíná mi někoho. Maturitní ročník 1975? 1977? Jako Cúňa? Absolvoval vysokou pedagogickou a nad první učitelskou gáží se mu rozbřesklo, že šofér od náklaďáku bere i dvakrát tolik? Vzal ho ďas. Ale cosi společného s Cúňou jako by tu bylo. Nebo je to má obsese?

Kdyby nebyl nakrátko sestříhaný. Kdyby se mu na rtu vlnil hebký knírek.

Kdyby se pod montérkami zastříbřila vestička.

Panenko svatokopecká! Viktor Mareš. Tys mně tu scházel, nádhero. A zrovna dnes!

Přistoupil k mému stolu. Hyena. Obchází naše stoly. Až umřem, bude u nich sedat. Se svými kumpány. Střídání generací. Pěkně děkuju.

Teď mě pozdraví „bonžúr“ anebo „uctivý hlubosklon, pane

profesor“, přivolá si Karla, osloví ho „garson“, s nosovkou a s přízvukem na druhé slabice, a pozeptá se, jaký zde v této tratorii vedou koňak. Martell? Hennessy?

Padej, nádhero! Odprejskni, emaile! Huš!

– Dobrý den, – řekl. Docela obyčejně.

– Bonžúr, – zaskočen jsem zakoktal. A zmaten jsem neovládl svou pohostinnou pravici, jež ho zvala, aby si přisedl. A on si přisedl.

– Nový džob? – vzchopil jsem se a vyzývám ho na souboj, poukázav ironicky na jeho modráky. On se však neurazil.

– Co je se Zuzkou? – zeptal se trochu provinile a zcela mírumilovně.

– Není mi známo, – odsekl jsem.

– Nadobro se odstěhovala?

– Vdala a odstěhovala. Loni.

Svojšín jsem zatím zapřel. Ať se fešák namáhá. On ale podumal, kousl se do palce, palec byl od šmíru, a potom ten začernalý palec obrátil dolů k zemi. Prastaré gesto. Poražený gladiátor prosí shromážděný lid římský o holé bytí, lid římský, nespokojen s jeho produkcí, obrací palce dolů k zemi. Rozsudek smrti.

Ale on zas tak složitě nehistorizoval. Se svým nedokončeným gymnaziálním studiem se sotva vyznal v tajích římských reálií. Symbolika gesta byla nicméně zhruba táž. Šlus. Finis. Dokonáno jest.

– To jsem prosral, – povídá. Reálná analýza. Nevyvracel jsem mu ji.

– Tutově, – povídá. Strčil si cigaretu obráceně mezi pysky, škrtl sirkou a zapálil filtr.

– Kruci, – povídá. Ulomil filtr a znovu zapálil. – Neobtěžuju?

A proč by odprejskával? Vyslechnu si. Jak se tuží můj bývalý žák. Svižný a pružný dědic této země. Můj kardinální pedagogický neúspěch. Zmužněl, milovníček. A nechová se jak onuce. Otrnulo mu? Veze v náklaďáku pašované hodinky?

– Židle byla volná, – řekl jsem rezervovaně a usrkl jsem turečka. Hustého. Protekčního. Pro členy funebrální expedice. – To venku je váš náklaďák?

– Můj, – přisvědčil.

– Soukromý? – pravím výsměšně. Nahmatal jsem jádro pudla. Byl jsem na stopě. Černá jízda. Ne zrovna nutně pašované hodinky s vodotryskem; skutečnost bývá méně dobrodružná. Veze soukromému zákazníkovi soukromou fůrku písku. Cementu. Střešní krytiny. Státním, respektive družstevním vozidlem. Meloušek. Za stovečku. Není-li ten cement i odcizený. Denně stovečku, měsíčně tři tisícovečky. Pružný šofér od náklaďáku bere sumárum třikrát tolik co učitel. I čtyřikrát. A už se sesedli. A kuchařky se přitrousily s moučníkem. Švestkový koláč! A já tu mařím čas s recidivním švencířem. Hochštaplírkem. Nedávno z basy vylezlým.

– ČSAD, – odvětil, jako by se nechumelilo. Kurážný mladý muž. Povedli se nám, dědicové. Budu o něm vyprávět panu Pickovi. Na onom světě. Na Marsu. – Se divíte? Pingl, a šofíruje náklaďák. To je, co? Už od jara. Změna je život, pane profesor. Točit pivo a čumět na náves, i hrobník si vás hnusí, že jste basista. Špatenka. A kámoši jsou svině. A Zuzka je pro mě zabitá. I s klukama. Definitivně. Já vím.

A podruhé si sbírá svoje sparty a sirky.

– Pojedu, – povídá. – Po půlnoci jsem v Plzni.

– V Plzni? – nechápu. Co zas lže o Plzni?

– Říkal jsem, ne? ČSAD Plzeň. Moje mateřská základna.

– Vy žijete v Plzni? Tu je to jadýrko.

Dolízá. Za Cúňou. Od města k městu, šmejd. Cúňa jde z práce, on na ni čeká na schodech.

– Se věčně divíte. Ukážu vám občanku. Je tam i adresa. Přes den ale většinou nejsem doma. Jezdívám tuhle štreku. Do Ostravy, do Bruntálu, do Olomouce. Ráno tam, kvečeru zpátky. V pondělí náhradní volno. Mně je jednoho kriminálu dost. Touhle dobou už bejvám mezi Prahou a Berounem. Jenže mně vylítla trubka ke vstřiku. Vypadla matice na čerpadle, víme? Za Litomyšlí. Hrabal jsem se v tom dvě hodiny. Jedu z Opavy.

Znělo to věrohodně. Já ale nejsem dnešní, příteli. Políčíme si na ouhoře.

– Je servírkou? – vypálil jsem znenadání od boku. Však on se podřekne.

– Kdo?

– Cúňa! Totiž Zilvarová! Hledí na mne jak na pomatence.

– Zuzka? A kde je servírkou?

– V Plzni! – hulákal jsem na něho. – V Mariánských Lázních! Nebo kde! Já nemám potuchy kde! Proč jste se nakvartýroval do Plzně?

Karel Pátý si opodál decentně odkašlal. Zde v této restauraci se nehuláká. Notabene po pohřbu štamgasta. Mareš se lehýnce podmračil, pak ale zřejmě usoudil, že proti věku není léku a že ve mně hlodá skleróza.

– Abych byl co nejdál, – povídá shovívavě. – Když už to potřebujete vědět. A nekřičte na mě. Ona je v Mariánkách? Já byl v té ulici. Příčná dvacet šest. Asi tak před měsícem, jel jsem ze Svitav, vezl jsem soustruh a obrážečku, a nedalo mně to a že se podívám na kluky. Jestli budu mít štígro, půjdou ze školky. A nešli. Vartuju před domem, nejdou a nejdou. Číhnu na zvonek, ne, zazvonit jsem se nechystal, to by nemělo cenu, jenom jsem zavadil očima. Bylo tam cizí jméno. Pacák Jindřich. Může bejt vdala se, mutýroval jsem. Ale pak mně to připadlo srandovní. Že by byla Pacáková. Kluci že by byli Pacáci. Tak ona se přece vdala? A někam jinam? Alimenty já posílám sem. Zbytečně si je postrkujou z pošty na poštu. Ona se vdala do Mariánek?

Znělo to věrohodně a bylo to věrohodné. Vida. Viktor Mareš s veškerou pravděpodobností nelže. S veškerou pravděpodobností jsem se zmýlil. Jako již mnohokráte.

Odpusť, Mareši Viktore. Že jsem ti nadával. Že jsem tě podezíral z krádeže cementu. Že jsem tě nechal propadnout z češtiny, jelikož to bylo nejjednodušší řešení.

Odpusť, šofére od ČSAD Mareši Viktore, kaju se, přeju ti všecko nejlepší, vydrž, tohle je slibná štreka. Ale Svojšín ti, nehněvej se, zatajím. Já to znám. Já bych se býval za Erikou taky rozejel. Kdybych tušil, kde je. Zda na Mallorce nebo na Minorce. Nebo v Sydney, velkoměstě australském. A na zvonek bych u ní zazvonil. A kam by to vedlo? Nevedlo by to nikam. Blíženci nemůžou mít dva otce. Jejich otcem je Josef Švarc, Josef Švarc není srandovní. Cúňa

se nerozvedla a není v Plzni, není v Mariánkách, to jsou zas moje iluze. Josef Švarc je ajznboňák a o blížence se postará. I když je, zdá se, neadoptoval. Protože k tomu by byl potřeba tvůj souhlas. Tohleto soudit nám ale nepřísluší, tohleto už je jiná písnička, Svojšín je daleko. Vydrž, Mareši Viktore, a co sis nadrobil, jez.

Neodpovídal jsem mu a on pochopil. Zvedl se. Podali jsme si ruce.

– Máte recht, – řekl. – K čemu bych jí byl?

Výborně, Mareši. Ta písnička se nezpívá o nás. Ta písnička se zpívá o Cúně.

– Šťastnou cestu, – povídám já.

– Normálka, – povídá on. – V noci se dobře jede. Zbyl na mne růžek koláče. Venku naskočil motor.

– Trambus. Křáp do muzea, – odborně se zaposlouchal pan Dejdar. – To byl příbuznej?

– Ne, – odbyl jsem stroze jeho všetečnost.

– Že jste na sebe ňafali.

– I neňafali.

Trambus. Být to FIAT RITMO, vyjadřoval by se uctivěji. No ať si. Normálka.

Zapili jsme pana Picka slivovicí. Přetáhli jsme zavírací hodinu. Očka se mi klížila. Putoval jsem domů. U Pacáků se svítilo. Příčná 26, čtvrté patro, levé krajní okno. Ulicí odcházel pan Picek. Klopýtal únavou. Vzdaloval se. Byl to perný den.

(1985)

Podzim v zahradní restauraci

Kolikátý už?

Čtyřiadvacátý. Pokud se opět nemýlím. Mýliti se je moje nezřídkavá nectnost.

Nesnáším ctnostné hošíčky.

Už poslední?

Možná že jo, možná že ne. Jen žádnou larmoyanci, bratříčku. Napij se zhluboka.

Černé kávy. Sodové vody. Lipové thé tu nepodávají. A pivo odpoledne uspává.

A rum mi jaksi neslouží ku zdraví. Mám alespoň ten dojem. Nejde-li o stařeckou hypochondrii.

Jak bych to delikatesně naznačil? Inu jsou tady jisté zdravotní potíže.

No ven s tím, vždyť hospoda kvůli tomu neshoří. Občas močím krev. Ne že by ze mne chlístala. Ale moč je zřetelně načervenalá. Nechutné, ovšem, Františku. Slušelo by se básnit o půvabech podzimu. Padají hrušky, vadnou růže, a podobně. A já o moči.

Bylo by správné svěřit se obvodnímu lékaři. Obvodní lékař by mě zahnal do nemocnice. V nemocnici jsou dotěrní, pro-hmatávají pacienty a šíří se tam choroby. Nesvěřím se.

Na restauračním pisoáru musím obezřetně manévrovat tělem. Aby se někdo nezděsil.

Dnes problém manévrování odpadá. Jsem tu sám. Latinsky solus: pouhý, samojediný. Karel Pátý mě obsluhuje liknavě. Je úterý. V úterý je na Balkáně mrtvo. Z důvodů mně odevždy nejasných. „I host má právo na odpočinek," explikuje Karel Pátý daný jev. Ale že vždycky v úterý? A všichni v úterý? Jak k tomu přijdu, sedět tady solus? A nedbale obsluhován? Sodovka je jakoby slaná. Podám si na něho stížnost. Je starý a je nahluchlý.

Úterý čtyřiadvacátého září. Počtyřiadvacáté čtyřiadvacátého září.

Hle, kterak trapně vycházejí numera.

Numerus clausus. Uzavřený počet. Numerus clausus tohoto úterý v zahradní restauraci Na Balkáně rovná se kolik? Rovná se jeden.

Taky bych mohl luštit křížovku. Vyložit si pasiáns. Odříkávat si australská města. Melbourne, Sydney, Toronto.

Toronto ne. Toronto je v Kanadě.

A Erika je na Havaji. Tancuje v květované sukýnce za doprovodu kytar. Nahoře bez. Po tanečku přijímá azyl v chatrči misionáře Vincence, španělského dominikána ze XVII. století. Oba tam pospolu souloží. Mauna Kea, zdánlivě vyhaslá sopka, malebně soptí.

Aby tě husa kopla, odporný důchodce Františku Flanderko. Jdi na náměstí, vylez na morový sloup a vrč na lidi. Jsi mrzut, ať si to lidi odnesou.

Nebo se kousni do zadku.

Na náměstí jsem byl předevčírem. V neděli. Hned po ránu. Zbožní věřící se v kostele účastnili mše svaté. Já jsem se poflinkával po náměstí. Bylo tam daleko více atrakcí než v chrámu Páně. Kolotoče. Autodrom. Houpačky. Blíženci by žhnuli vášní a mámili ze mne pětikoruny. Lochneska, cukrová vata, střelnice. Náměstí třeštilo v peřestém reji.

Nu tak doslova netřeštilo, bylo devět hodin, u nás se v neděli nikam nekvaltuje, hlouček věrných se tratí v chrámové lodi, ojedinělí snaživci odjíždějí na bicyklech ke svým pozemkům v zahrádkářské kolonii, ojedinělí sportsmani chvátají do městského bazénu nebo na tenis, a jinak obyvatelstvo nepospěšmo větrá peřiny, snídá, sundává si natáčky, rozkládá žehlící prkna. Houpačkáři a kolotočáři a jiní komedianti byli pohotově, reostaty pod proudem, vzduchovky na pultech, dvoumetroví kačeři Donaldi v pozoru, ale kšeft se dosud nehýbal, leckterý alík pod maringotkou ještě dospával prohýřenou noc, po náměstí mezi všemi těmi zábavními aparaturami jsem se promenoval já a deset patnáct výrostků, jenom tak nezávazně a na čumendu.

Nebyl jsem nadšen. Příliš mnoho techniky. Veselíce na elektriku. Ozubená kola, kabely, megafony, magnetofony. Za mého dětství se kolotoč roztáčel ručně. Měl půdičku, my šprčci jsme se na ni po

žebříčku vyškrábali, opřeli se o trámky a kolotoč jsme tlačili. Pětkrát tlačit, jedenkrát se svézt. A pod lipou chlap s motýlkem na holém krku prodával mast na kuří oka. „Tady je to varieto!“ Za mého dětství. Nedlouho po válce. Po první válce. Medvědář, flašinet, papoušek a planety a štěstíčko. A echtovní turecký med. A pimprlata. A maminka Růžena…

Kde se mi tu zčistajasna vzala maminka Růžena? Prodávala snad turecký med? Maminka byla herečka.

Zpočátku byla herečka. Dokavad jsme kočovali. Kutná Hora, Pelhřimov, Třeboň. Já byl bledé chůdě od komediantů. V zadní škamně. Z Třeboně jsme brzy jeli dál. V Třeboni se nám nevedlo.

Pak jsme se usadili. Maminka půjčovala kostýmy. Přespával jsem ve skladišti. Od stropu splývaly rukávy a šosy. V regálech se třpytily masky s flitrem. Byl jsem student gymnázia. Maturitní ročník 1937. Proč se tam za pultem se vzduchovkami krčí maminka Růžena?

Šel jsem blíž. Byla to památeční střelnice. Plechový bubeník s terčem na levé straně prsou. Když trefíš, začne bubnovat. Plechoví akrobati. Plechové slepičky. Plechový švec a plechová ševcová; trefíš, a švec mlátí ženu potěhem. Vše sytě malováno. Názorné. Směšnosmutné. Jarmareční. Zkrátka umění. Na kterém smetišti je vyhrabali? Rozhlížím se, není-li autor dole v rohu podepsán. Nebyl. Nahoře však visela cedule. A na ceduli jméno majitele. Josef Lagron. Spím, či bdím?

Já jsem, prosím, jako svou seminární práci ve třetím semestru, na podzim roku 1938, psal cosi z dějin českého loutkářství. Téma jsem si vybral z vlastní iniciativy. Puzen postpubertálním steskem po divadle. „Loutkářství v českém obrození.“ Lze předem uhádnout, že jsem penzum náležitě nedokončil, posluchač třetího semestru je co do vědeckých zkušeností trdlo. Pošťoural jsem se v časopisech z anno dazumal, několik dní strávil v divadelním oddělení Národního muzea, s nepatrným zdarem navštívil i zemský a městský pražský archív, výsledek mého snažení byl žalostný. Ale Lagron? Na jméno Lagron si vzpomínám. To není jen nějaký hej a počkej. Jen přicmrdáválek, který si najal atrakci s kačery Donaldy. To jsou, prosím, dějiny! Prokazatelně téměř 200 let se již Lagronové

potloukají po Čechách. A neprokazatelně? Kdopakví! To jsou dějiny českého umění! Umění non plus ultra! Loutkáři a komedianti jsou v Čechách odnepaměti. Jsou starší nežli jejich nejodřenější pimprle. Chodili po provaze. Předváděli parterní akrobacii. Vojákům vévody z Valdštejna. Měšťanům kutnohorským. Čeládce pana z Rožmberka. Z Pelhřimova do Třeboně, anžto v Pelhřimově se jim nevedlo. Čtyři sta, šest set, osm set let! Když pak se národ obrodil a pimprlovou hru prezentýroval i kdejaký ochotnický spolek, přeškolili se z musu na kolotoče. A houpačky.

A střelnice.

Nevymřeli. Jsou. Na ceduli Josef Lagron. 22. září 1985! Jeho prokazatelný prapředek Antonín Lagron žil a tvořil za napoleonských válek, je to stále, je to nezničitelné, je to furt.

– Jak se vede, Mistře Lagrone? – pravím k trojici plechových akrobatů. Uprostřed nich je terč.

– Tři za pět, – opáčila dívka v záplatovaných kalhotách a nabila mi vzduchovku.

– Vy jste Lagronová? – šeptám divže ne s úklonou.

– Nojo.

– Ale to je slavný rod! – horlivě jí objasňuju. – Vy o tom nevíte?

– Vím. Střelíte si?

Nestřelil jsem si. Uctivě jsem couvl. Vystřídal mě adolescent v kovbojském širáku. Čarostřelec. Akrobati si plivli do dlaní a zahájili svou každodenní rachotu.

„Nevede se," potěžoval si mi mezi dvěma salty Lagron Antonín. „Je válka."

„Už zas?" povídám z dostatečné vzdálenosti, abych mu nezavazel při produkci.

„Konce to nebere. Vy jste z branže?"

„Ne. Kantor. Taky jsem byl ve válce."

„U Austrlic?"

Austerlitz, česky Slavkov. Bitva tří císařů. Austerlitz, Auschwitz. Tři akrobati alou do plynu. I to je furt?

Nevyčkal mé odpovědi, nabral švih a předvedl dvojité salto nazad. Jako přídavek. Nebylo provedeno čistě. Dopadl na všechny čtyři.

Zakamufloval to kotoulem napřed a poté komickou pointou: Stáhl si kalhoty a plácl se do nahé zadnice.

Takzvaná triviální komika. Náročná umělecká disciplína. Komu se nezamlouvá, běž tamhle do kostelíčka a vyslechni si kázání. Odcházeje, zaplať však laskavě v stánku uměn vstupné.

„Jsem osláblej," omlouvá se Antonín Lagron a ztěžka oddychuje. „Ještě pár štací, jako je tuten srab, a půjdem radši žebrotou."

„Taky jsem se toulal, Mistře," osměluji se upozornit. „Rychnov nad Kněžnou, Kutná Hora, Teherán, Novochopersk, Kostelec nad Orlicí, znovu Rychnov. Byly i světlé okamžiky."

„S komedií?" kolegiálně se nastražil. „Jakpak by nebyly světlé okamžiky? Nebejt jich, nač by se jeden narodil?"

„Ne, s komedií ne."

„Cestovatel? Á la Marco Polo? To jsme hráli. Indiánka. Dvojzpěvy, patos, ryzí milostné city a nádavkem evoluce na laně. Nad vodopádem. Niagara. Lili jsme vodu z konve do lavóru. Entre nous, kasaštyk to nebyl. Kasa jako by byla děravá."

„Ryzí cit je dnes vepsí," přizvukuji mu. „Válka zpochybňuje hodnoty. Hráli jste ten kus po první světové nebo po druhé?"

„Po sedmileté," dí on. „Za Marie Terezie."

Rozcvičoval si prsty na rukou. Dokonalá tělesná kondice je akrobatovo živobytí. Jemu praskalo ve všech kloubech. A byly nateklé. Jeho mysl též se nezdála ve valné kondici. Soudíc dle sedmileté války, jeho stáří se dalo odhadnout minimálně na 230 roků. A Marco Polo u Niagary nebyl.

„Být vámi," nadhodil jsem co nejšetrněji, „poohlédl bych se po vhodném domově důchodců. Jaký má smysl tohle trápení? Toulání a harcování? Kasa bude věčně děravá. Ryzí ideály netáhnou, Mistře. Skličující fakt. Mnohé ty domovy jsou téměř komfortní."

„Komfortní?" rozvzteklil se, až mu v hrdle sípalo. „Domov důchodců? Po česku starobinec, že? A moje tuplsalto jste neviděl? Skáču ho dnes a denně! Jako přídavek! Zdarma! I kdybych měl při něm zhebnout! V luftě! Kasa mě neinteresuje! Toulání a harcování mě interesuje! Avanti! Od štace k štaci! Z placu na plac! Z rachoty do rachoty, vašnosti! A Niagara je všude! Zejtra Choceň. Pozejtří

Lanškroun. Popozejtří Polička. Lidi se na mě těší! Lidem se třesou lejtka, když vyseknu ryzí lagronovský tuplsalto. A doma se zamknou v obýváku a zkoušejí si ho. Devětadevadesáti se nepovede. A jednomu se časem povede! Když nepovolí. Když si bude dnes a denně rozbíjet kebuli. A potom přiharcuje za mnou, přes lán světa přiharcuje, až do Strakonic přiharcuje, a řekne děkuju pane Lagron, co jsem dlužen, pane Lagron. A já mu řeknu, nic nejste dlužen, příteli, to bylo zdarma, příteli, to bylo z lásky, příteli. Co že je vepsí? Vy jste vepsí! Poklona!“

Nejsem si jist, reprodukuji-li jeho projev doslovně. Ba nejsem si úplně jist, neproslovil-li jsem něco z toho i já sám. Sám k sobě. V tom případě šlo o dvojzpěv.

Dali jsme mu co proto, Františku Flanderkovi. Důchodci ohavnému. Utřeli jsme ho. Rozmašírovali jsme mu ciferník. Vyprali jsme mu žrádlo. Hanba ho fackuje.

Avanti! Ať žijou ryzí ideály! A rozbitá kebule! Dokud člověk stojí na nohou!

Přikrčena za pultem se vzduchovkami, tichoulince nám zatleskala.

Kdo? Nu přeci maminka Růžena.

Kde se tu vzala?

Nu přeci byla od komediantů. Herečka, akrobat, chlap s motýlkem na holém krku, to je si všecko podobné. Rozdíl bývá jen v kvalitě. Někdo umění, někdo šunt. Někdo roztřese lejtka, srdce, někdo tak nejvejš mozek pošimrá, a někdo balí kozí pšouky do celofánu.

Nebo v tom byly i ty flinty na pultu střelnice? Které jako by mířily do jednoho bodu? A ona se mi v tom bodě zjevila?

Před hlavněmi popravčí čety?

S terčem na levé straně prsou?

Ale to se stalo ve válce! Začátkem září roku 1944.

Jak jsem se o tom dověděl?

Od paní Vašíčkové jsem se o tom dověděl. Když jsem suploval v H. na reálce. V šestačtyřicátém. S dosud nehotovou státnicí. O podrobnostech maminčina zmizení jsem dotud marně pátral. „Prej gestapo,“ vyhýbavě mě informovali tamní sousedé a sousedky. „Víc by vám řek Cajsik. Cajsika v květnu pověsili na kandelábr.“

Kdo byla paní Vašíčková?

Paní Jarmila Vašíčková sloužila za války u advokáta JUDr. Jaroslava Vašíčka. Po válce se vdala za jeho syna; společenské přehrady náhle přestávaly být natolik strmé. Služebná Jarmila, rozená Poláková, vynikala koneckonců fyzickými přednostmi, které věru stály za to zbourat nějakou tu přehradu.

JUDr. Vašíček senior se ještě k zármutku své právnické duše dožil znárodňovacích dekretů, synovy svatby se nedožil. Jaroslav Vašíček junior, ač také JUDr., se nad znárodňovacími dekrety nermoutil. Naopak. Vyhledal si dočasné, leč výnosné zaměstnání až v T. V pohraničí. Jakožto národní správce textilky. Textil byl pro něho španělskou vesnicí. V majetkových machinacích a v pokoutním odprodeji luxusního bytového zařízení po Němcích, perských koberců, klavírů, sloupkových hodin ze zlaceného bronzu ap. se vyznal skvěle.

Před vánoci 1945 se Vašíček junior oženil. Se služebnou Jarmilou. Byla s ním těhotná.

Paní Jarmila Vašíčková tedy nadále bydlela na Velkém náměstí. V témž bytě, kde donedávna sloužila. Naproti kostelu Nanebevzetí Panny Marie. Byt s balkónem. Bydlela tam víceméně sama; dítě potratila v pátém měsíci a manžel z T. dojížděl. Vlakem. Nepravidelně. Jeho tělesnou konstituci nebylo lze nazvat atletickou a měl cukrovku. „Chramostejl," s despektem se o něm vyjadřovala jeho choť, jež komplexem z mezaliance netrpěla. Jarmila Vašíčková byla čupr holka bez komplexů a skrupulí. A moje konstituce byla tehdy atletická. Seznámili jsme se na podsíni, jež od severovýchodu vroubí náměstí a za deště je vítaným útočištěm. Do ložnice manželů Vašíčkových bylo odsud cca sto kroků a třicet schodů. Jasné, že? Banální jak háčkovaná dečka na šifonéru. Ani bych se o tom nešířil, není se čím chlubit; ale podivuhodným řízením osudu jsem se od té paní jednou při večerní siestě dověděl. Co jsem se dověděl?

Takovou příhodu. Služebná od advokáta Vašíčka Jarmila Poláková byla zrána kteréhosi zářijového dne roku 1944 se síťovkou pro mléko a pro housky. Na podsíni. Tou dobou jistá její známá (znaly se jen povrchně, jen od kupce a z mlékárny) šla napříč

náměstím k radnici. Na prsou hvězdu. Přišitou. Žlutou židovskou hvězdu. Ačkoli byla árijka. Bylo to zvláštní. Byl to hazard. Byla to provokace. Bylo to neuvěřitelné bláznovství. Bylo to tak sugestivní (paní Jarmila použila adjektiva „rajcovní“) bláznovství, že služebná Poláková neodolala a ženu s hvězdou následovala. Strachy se jí přitom třásla lejtka, nicméně následovala. Zároveň s ní i mimojdoucí listonoš. A kominík. Ubírali se od radnice svažitou uličkou řečenou V kopečku směrem k hotelu Grand. U hotelu Grand je předběhl pan Cajsik, všeobecně proslulý konfident. Pískal na služební píšťalku. Z automobilu parkujícího před hotelem vystoupili dva neuniformovaní gestapáci. Cajsik cosi vykřikoval. Žena s hvězdou mu dala přes hubu. Gestapáci bryskně rozehnali srocující se chodce, včetně listonoše, kominíka i služebné Jarmily. Ženu s hvězdou zatkli a odvedli. Nikdo už ji pak nikdy neviděl. Jak se jmenovala?

„Pakštajnová,“ rozpomněla se paní Jarmila, hryzajíc jablko. „Ona se vdala za žida. Ve válce.“

„Předtím se jmenovala Flanderková,“ rozpomněla se. „Růžena. Nebyla to tvá příbuzná? Vem si jabko.“

Popravčí četa míří. Bubeník má hvězdu na levé straně prsou. Nestřelíte si? Feuer! Foltrefa. Plný zásah. Bubeník bubnuje.

„Hrozný kravál,“ povídá tichoulince maminka Růžena. „Jsi tady?“

„Jsem, maminko. Jsem tady, piju černou kávu, přemejšlím.“

„Tys býval přemejšlivý chlapec. Vrátil ses? Z války? Trošku pozdě. Minuli jsme se. Byls u Tobruku?“

„Všelikdes.“

„Bojovals? Za svobodu? Vyhráli jste, viď? Ta kráva se mně vyšklebovala. Tchyně. Ona je v dámském nebi. Nosí plášť lemovaný kožešinkou. Látky Flanderka. Tvůj otec je ve vojenském nebi.“

„Kdo byl můj tatínek?“

„Marcel Flanderka. Byli jsme sezdáni v posádkovém kostele. Tys ztratil křestní list?“

„Neztratil. Kdo byl Marcel Flanderka?“

„Voják.“

„A padl? Ve válce?“

„Určitě,“ odpověděla poněkud neurčitě. „Tys taky padl ve válce?“

„Já jsem živ!“

„Živ,“ opakovala po mně jaksi s údivem a obhlížela si mě jakožto hříčku přírody. „A vysedáváš tady v hospodě?“

„A kde bych vysedával?“ namítám ostražitě. Mrtví jsou neúprosní. A vyčítají nám. „V parku na lavičce? Je mír.“

„U vnoučat! Ty ses neoženil?“

„Dvakrát. Manželství byla bezdětná. Jsou ukončena. Oseta trávou.“

„Takže jsi sám.“

„Ne!“ hájím se. „Mám kamarády. Laca Brezinu. Žije v Ružomberku. Píšeme si. Pojedu za ním a vyrazíme spolu do Tater. A bratry Švarcovy mám, Zlatana a Zorana. Ti žijou ve Svojšíně. Až pocestují do Moskvy na cirkusovou školu, já na ně počkám v Chocni. V Chocni rychlík staví, pohovoříme si. Ne?“

„Určitě,“ odpověděla ještě neurčitěji. „To jsou všichni?“

„Ale kdež!“ halasím optimisticky. „Například Viktor Mareš. Šofér od ČSAD. Jezdí tuhle trasu. Chodívá sem na tonik. A pan Picek, ten na mne čeká před domem na chodníku. Večer co večer. Imituje koně. Odchází.“

„Divná kumpanie.“

„Veselá! To ale pořád nejsou všichni. Je tu paní Mrázková. Vdova. Pečuje o mou pověst. A babička od Zilvarů, opíjí se a hraje mariáš. Ta je ovšem nakreslená. A alter ego! Ironik a klaun. Teď si vykládá pasiáns. A František! Teď svačí krajíc chleba s paštikou. A otevírá desky s touhle písemností. A čte. Ten je ovšem až v čase budoucím.“

„A tak jsi sám,“ uzavřela můj výklad.

„A Cúňa,“ pípl jsem ještě do ztracena. Vyschlo mi v hrdle. Slaná sodovka zteplala. Karel Pátý asi v kuchyni spí. Prokletá putyka! Sedím tu jak jezevec v kukani.

„Byly i světlé okamžiky!“ rozdurdil jsem se. „Bojovali jsme! Za svobodu! Za ideály! A nepřestanem! Dokud stojíme na nohou! Nemůžu za to, že je mně osmašedesát. A hlodá ve mně skleróza. A močím krev.“

„Já ti nic neupírám,“ povídá tichoulince. „Já jen že samotnému je

smutno. Člověku.“

„Tys byla taky sama!“

„Ne!“ vzepřela se. „Měla jsem kamarády. Listonoše. Kominíka. Služebnou od Vašíčků. A psa! A hvězdu! To bylo ve válce!“

Ve válce. Všecko bylo ve válce. Jsme počati ve válce. Vyseknem tuplsalto, a spadnem do války. Maminka Růžena už se vzdalovala. Zmenšovala se. Bořila se do země.

„Zastřelili tě?“ ptám se tichoulince.

„Co to meleš? Kvůli čemu by mě zastřelili?“

„Kvůli bláznovství.“

„Jakému bláznovství? Neříkej tomu bláznovství!“

„Nemám rád velká slova, víš?“

„Já jsem byla jen malá ženská.“

„No právě.“

„Jinak to ani nešlo. Byla to povinnost.“

„No právě. Ono je to na nás.“

„Co?“

„Obecné blaho. Bonum publicum. I když v tom nemáme vždycky systém.“

„Kážeš jak velebníček. Sbohem, Františku.“

„Sbohem, maminko.“

Zastřel jsem si tvář novinami.

Načež jsem ji zas odestřel. I v novinách se psalo o válce. Ne o minulé. O přítomné. Libanon. Irák. Atd.

Je to na nás, ale je toho na nás nějak moc.

– Vychází, – zaradoval se alter ego.

– Slunce? – ironicky jsem ho usadil. – Kvečeru zpravidla zapadá.

– Pasiáns vychází! – radoval se. – Vše spěje k happy endu. Nezoufej.

(1986)

(Dopis, který jsem nenapsal)

5. března 1986

Nejdražší Laco!

Teď už Ti to můžu říct bez okolků. Bez falešného studu, který nám hloupým lidem brání pojmenovávat věci tak jak jsou. I city tak, jak jsou.

Od člověka k člověku je někdy nesmyslná dálka. Žijou spolu, čtou jedny noviny, potkávají se na jedné chodbě, mluví spolu, souhlasí spolu, potlapkávají se po rameni, a nerozumějí si ani ň. I kdyby se do roztrhání snažili. (Oni se ale mnohdy nesnaží.) Ne, já nikoho neobviňuju. Nejsem o nic lepší. Přesněji vzato: Všichni jsme si vinni. Říkám „si“, protože nejvíc tím člověk uškodí sám sobě.

Kážu jak velebníček, viď? To je jen úvod. Jen rozběh. Dělostřelecká příprava. A vlastně, ano, okolky.

Podařené slovo, „okolky“. „Okolkovat“. Ploužit se okolo, jako jezevčík kolem stolu s hrncem dršťkové polívky, jezevčík je zvíře přemejšlivé, co jestli je to narafičená past, co jestli v hrnci polívka není, nýbrž jen atrapa polívky, voňavý sen o polívce, co jestli oknem nakukují fešné fenky a budou se mně smát, anebo polívka v hrnci je, avšak otrávená arzenikem, strychninem a podobnými jedy z detektivních románů, anebo za dveřmi hlídkuje děvečka s koštětem, lačná pomsty za noční štěkot na jejího amanta, jezevčík neví, jezevčík se bojí, jezevčík se ostejchá, jezevčík si zachovává odstup, plouží se okolo, hanebně si ucourává uši, čichá, vzdychá, a já už zas okolkuju a schovávám se za jezevčíka. Davaj, Laco. Přískokem vpřed! Ať nás to psisko nezahanbí. Skočme do hrnce.

K Tobě já jsem měl vždycky blízko. Přestože Ružomberok je od nás bůhvíkolik kilometrů. Bývají večery, že jsi u mne v pokoji. Já ležím na posteli, oblečený, jen boty zuté, deku jsem odhrnul a prostěradlo je beztak ušmudlané od popela z cigaret, a Ty sedíš v

křesle. Zpola mladý, na sobě vyrudlou polní uniformu, tak jak jsem Tě nejlíp znal, a zpola dědek, na sobě svetr z ovčí vlny, od snachy upletený, na klíně vnučku Tamarku, tak jak si Tě představuju. A povídáme si. Všecko. Není mezi námi nejmenšího tajemství.

Povídáme si o nemocech. Já samozřejmě skuhrám a panikařím. Ty jsi klidnější. Když se na nás valil tank, Tys mě krotíval. „Čekej, neplaš se. Aby byl blíž.“ A tos byl nabíječ. Já byl mířič. Nabíječ nabije, hlásí „Nabito!“, zalehne a dál se starat nemusí.

Že musí? Já vím, musí.

Povídáme si o ideálním státě. Pokud na to náš rozum stačí. Četls dneska noviny? Ideální stát samosebou není a nikde nikdy nebude. Ideální stát jest ten, který jako stát odumřel, a tedy není. (Čehož se, milej Laco, už zaručeně nedožijeme.)

Povídáme si o válkách. Balkánských válek bylo, považ, jedenáct. Nejdelší mír mezi nimi trval 31 let. Byl-li to mír. Teď máme mír už skoro 41 let. Je to mír?

A musíme se starat? Zalehnem a je po parádě, ne?

Musíme, já vím. Ale jak?

Že bychom zase táhli přes Pazardžik, přes Cařihrad, přes Teherán? Netáhli bychom, Laco. Zabilo by nás to v posteli. Na ušmudlaném lajntuchu.

Povídáme si o Tamarce. O obou Tamarkách. A o tom, jak jsi mě nesl na zádech. Noha krvácela. Lapiduši pámbuvíkde. Obvaziště pámbuvíkde. Pán Bůh pámbuvíkde. Hnátu mně ufiknou. Nabeton nepřežiju. „Neplaš se,“ říkals a potil ses jak valach. Přežil jsem. Stojím na nohou. Bylo to štěstí?

Pamatuješ v Boskovicích? Jak jsme se opili? Trofejním koňakem? Vojta Vach zpíval Cikánko ty krásná. Vojta Vach se zastřelil. Až přijedu do Ružomberka, opiju se hned na nádraží. Neslouží mně to ku zdraví, ale just se opiju.

Škoda že není život věčný, Laco. Pro mne za mne přinejhorším i na nebesích. Pluli bychom na obláčku, v nočních košilích s kraječkou, a povídali bychom si a dívali se dolů. Jak odumírá stát. Všeliké konzervativní elementy ho křísí, a on just odumírá. A je mír a na lučinách i ve skalinách je spousta zahradních restaurací a ani

jeden execírák. A Tamarčina dcera Tamarka se vdává. A v Moskvě na cirkusové škole přednáší teorii triviální komiky zasloužilý profesor Švarc, kmet a mezinárodní kapacita, českého původu, přednášku doprovází praktickými ukázkami, navzdory věku je v perfektní kondici. Bouřlivý aplaus na zemi i v nebesích.

Četls ty noviny? Od minulé středy dodneška čtu a čtu. Moskva, zpravodaj ČTK. Něco se děje, Laco. Chtěl bych u toho být. Život věčný není, ale škoda ze nejsme mladší.

Ležím obložený novinami a pozoruju ručičky budíku. Proč tolik utíkají?

Na spánek je brzo. Na zdravotní běh přírodou je pozdě. Všichni odešli. Ty ne, Ty jsi u mne v pokoji. Sedíš na bedýnce od nábojů. Na kraji palpostu. Do nedozírna je pustá země. Sníh. Zčernalé prsty komínů. Kůží od špeku si natíráš chodidla. Je ticho. Je konec? Ne, je přestávka.

Tys byl stejně odjakživa můj nejlepší kamarád. Nejlepší a nejvěrnější kamarád. A poslední kamarád. Teď už Ti to můžu bez okolků říct, protože…

(Dopis, který jsem napsal)

5. března 1986 Vážená paní!

Přijměte, prosím, projev mé upřímné soustrasti k úmrtí Vašeho chotě Ladislava Breziny. V hluboké úctě

František Flanderka

Já tu paní neznám, víš, Františku? Laco se oženil až asi patnáct roků po válce, jaksi mu na to dřív nevybyl čas.

A na pohřbu jsem nebyl. Darmo bych tam překážel. Opil jsem se, ano, slib jsem dodržel, ale opil jsem se doma. Sám. Na kraji palpostu. Koňakem značky Courvoisier. Spořádaně za tím účelem zakoupeným v samoobsluze. Je nekřesťansky drahý. Flaška 315 Kčs. To bylo předevčírem. Ještě dnes je mně mizerně. Pořád už mně bude mizerně?

(1986)

Podzim v zahradní restauraci

Pětadvacátý. To bylo paniky! František Flanderka je, prosím, neustále a notoricky naživu.

Roku 2027, neboli zanedlouho, oslavím stodesáté narozeniny. Bude o mně ve zprávách. V Televizních novinách. Svět se o mně konečně doví. „Ve městě N. (na obrazovce panoráma našeho rozkošného městečka), turisty neprávem opomíjeném, byl nalezen nejstarší občan střední Evropy. Pronikli jsme za ním až do zahradní restaurace Na Balkáně (na obrazovce naše milovaná restaurace, hosté mažou karty, Karel Dvanáctý roznáší španělského ptáčka s rýží), kde se tato rarita pozemské fauny převážně vyskytuje, ukrývajíc se ve větvích kaštanu. Omluvte laskavě zhoršenou kvalitu obrazu.“ Na obrazovce já a odvážná reportérka. Ani jsem se moc nezměnil. Civím reportérce na kozičky. Jsou akorát. Nehoupu se na větvi kaštanu, vysedávám za stolem jako odjakživa, ale stůl je rozmazaný, technická úroveň televize pokročila. „Jak to, že žijete?“ brebentí odvážná slečna. „Sám se divím. Žiju a žiju,“ mumlám já, kupodivu schopen lidské řeči. „Snídáte kyselé mléko? Obědváte jogurt?“ povzbudivě ona. „Ne, prosím,“ s ošklivostí já. „Snídám cigá…“

„Cigánskou pečeni,“ pohotově dopoví úhledný hlasatel, mezitímco já z obrazovky nenápadně mizím, jelikož jsem nesprávně odpověděl. Cigaretu a kafe, jsem odpověděl. „Ale jen výjimečně, cigánská pečené mu působí zácpu,“ správně za mne dopoví hlasatel. „Obvykle zdravě snídá jablečné pyré s piškotem, zdravě obědvá 14 gramů luštěnin, půl vajíčka a půl dekagramu mouky. Umírněně sportuje, nikotin i alkohol pokládá za přežitek a metlu lidstva.“ Hodím po obrazovce táckem od piva. Netrefím se. Karel Dvanáctý mi naservíruje nezdravý guláš s knedlíkem a odnese vysypat popelník s nedopalky přežitků. „Příště si dejte bacha na jazyk,“ napomene mne. „Nalezou nám sem turisti, a kuchařky aby strouhaly jabka. A slečny si sem nevoďte.“ Zkrátka svět se konečně doví, že

žiju a že mám zácpu.

A je podzim.

A letos v červnu mně bylo devětašedesát.

Maminku Růženu zastřelili ve dvaapadesáti. Byla to její povinnost?

Nevinen, vinen, kdo nás rozsoudí? Snažili jsme se, Františku. Nebýt sami. Být k něčemu. A odpírati zlému.

A kaštanové listí zažloutává a tamo v trávě rostou václavky.

Tristně tesknit by bylo nevkusné. Dám si pivo. Budu se rozpomínat na chvíle šťastné a veselé. Just se na ně budu rozpomínat.

Jak jsem se ženil na radnici v L. Erika byla v růžovém kostýmku. S růžovou kyticí. Milovali jsme se. Bylo nám lhostejné, že berem dohromady šest tisíc měsíčně. Ve starých korunách, prosím. Ty se pak roku 1953 vyměňovaly pět ku jedné. Měnová reforma. Čechové si zoufali, tedy ti majetnější a spořivější, ti nejmajetnější Čechové s humorem vpravdě šibeničním vyhazovali po hrstech bankovky oknem na ulici (postupem času se s novým oběživem smířili a naschráněli si bankovek ještě víc, pořádkudbalý Čech se vždy smíří a vždy si naschrání). Nám to bylo lhostejné. Žili jsme, dvé šťastných holoubků, já chudý, ona chudá, k večeři bramborové placky a Čajkovského symfonii z rádia. A elán a nadšení. Milovali jsme se do skonání.

Nebo ne?

A jak pan Picek tančil odzemek a vzkřikl: „Juch!“ Také na svatbě. Na slavné a hlučné svatbě. Kterou jsem já osobně zorganizoval. Přičítám si to k zásluhám.

Nebo ne?

A jak jsme vdávali Cúňu! V Dolánkách! Dolánky jsou miniaturní ves. Český betlém. Dvacet chalup, pstruží potok a mlýnské kolo, v pozadí šumný bor. Dostavil jsem se včas, autobusem ČSAD, a byl jsem mile přivítán nevěstiným otcem. Ano, ano, Zilvar Antonín, už je taky…

Už je taky v důchodu, to nám to utíká. Byl dojat, kdo by nebyl, vdával dceru za číšníka z nedalekého zájezdního hostince, číšnické zaměstnání je těžké, ale spravedlivě ekonomicky stimulované, já

toho chlapce znal, či vlastně neznal, znal jen povšechně, od vidění, byl tehdy nesporně, talentovaný. A Zuzanku Zilvarovou jsem učil na gymnáziu. Byla (a jistě dodnes je) vášnivá čtenářka. Básnické dílo Otokara Březiny uměla celé nazpamět. Jistě ji ty verše dodnes provázejí životem. Otec Zilvar mě přivítal po staročesku, horkým ovarem z vepříka, koušťkem jater a koušťkem ouška, krmi jsme svlažili štamprličkou čehosi ostrého, až jsem se zakuckal. Byla u toho, neklame-li mě paměť, i babička. Přikládala suché roští do kamen, častovala nás nakládanými hříbky a vyprávěnkami z vesnického rodinného prostředí. A potom už vjížděli. Svatebčané. V kočárech. S písní na rtech. A začaly radovánky. Nevinné jako dětská dlaň. Překrásně nám to začalo! Absolutní blaho. Idyla. Leťte, mé vzpomínky!

Rozpomínám se mimo jiné na průvod. Uspořádali jsme si průvod.

Nebo ne?

Ustup, zlolajná skepse!

Slavnostní průvod. Po zahradě, po zeleném trávníčku. V čele panna nevěsta s myrtovým věnečkem a ruměný ženich, toť že kapinku neotesánek, tlačila ho perka, bylo nám ho až líto, ale snažil se, všichni se snažíme, povytáhl si manžety a nabídl nevěstě rámě, tak jak ho poučili v předmanželské poradně. Slušelo jim to. Panna se pýřila.

Že byla těhotná? Proboha ne! Těhotenství je tělesný stav ženy, jež v dutině děložní přechovává oplozené vajíčko, z něhož vyvíjí se zárodek čili embryo. To je pohlavní zdravověda, to se sem nehodí, teď pořádáme slavnostní průvod, ustupte, malicherné stavy tělesné!

Za ženichem a za nevěstou já. Korunní svědek. Vychovatel. Rádce. Na botách psí dečky, na hlavě cylindr. Na tváři bezkonfliktní úsměv. Jděte, mé dítky, směle jděte, cesta je umetená. Nebojovali jsme nadarmo.

Za mnou nevěstini rodiče. Ztichlí a družně dojatí. Drží se za ruce a pobzukují si na známou notu. Kdeže jsou doby, kdy provdat dceru byla starost, finanční problém, břemeno! A toho handrkování! Kvůli věnu! Dneska je svatba natošup.

Ať žijí novomanželé! V průvodu jásot a třepotání. Příhodně

sestavené dvojice.

Babička nakreslená pastelkou, s ní nedočtený, a tedy neškodný děd Platón.

Otokar Březina a Laco Brezina. Vtipné, že? Pan učitel Březina prozrazuje Lacovi své pravé příjmení. Laco mu na revanš prozrazuje, že Stalin byl zamlada v kněžském semináři. Hihňají se, trhají švestky a rozpustile plivou pecky Platónovi do záhybů tógy.

Že jsme vypili čtyři sudy piva? A basu prostějovské režné? Že jsme se prali? Ale proboha! Já, středoškolský pedagog! Antonín Zilvar, hlavní zootechnik! A předseda MNV! A JZD! A farář!

Že jsem to zevrubně popsal na počátku tohoto manuskriptu? I s aktem dávení? A nahou dámskou zadnicí? Nemohu uvěřit. A kdy? Před šesti roky? Zásadně nemohu uvěřit.

A i kdyby. Písmenka se píšou, voda teče. Co když jsem si jen vymýšlel? Rád si vymýšlím.

A i kdyby nevymýšlel. Je třeba získat odstup od skutečnosti. Nežli ji dokážeme správně pochopit.

A koneckonců kdo se s tím bude číst? Ani mně se už nechce po sobě ty necudnosti číst.

A František dojedl krajíc chleba s paštikou a jde si po své práci.

Nebo ne? Nebo ho přijali na fakultu? A tu mou písemnost má doma? V čase budoucím?

I nepřijali ho. Je v Sběrných surovinách. Přeložili ho do kanceláře. A písemnost bude rozšrotována na papírovou drť. A časy už se mi nezřízeně pletou. Trvající, ukončený, futurum, plusquamperfektum, semotamo mám z toho galimatyáš.

Byl průvod, byl a basta. Kam jsme šli? Kampak asi? Po trávníčku. Okolo. A bylo dojetí. A píseň na rtech. Šťastlivý začátek. A šťastlivější pokračování. A tak je tomu stále. Žijem a žijem. Na mírném sklonku tisíciletí. Krásný podzim. Příjemné počasí. Trháme pozdní švestky, plivem pecky. Všichni jsou samý žert a smích. Nebo ne?

Nebo ne.

Nebo je všecko jinak.

Skutečnost s námi bydlí a čistí si zuby naším kartáčkem. Rakety.

Zbrojní arzenály. Atentáty. V Paříži se střílí. Ve městě Hebronu v krajině kananejské se střílí, kosti Adama a Evy v jeskyni Machpelah (Údajně je tam jejich hrob. Dle talmudu. Bible to ale nepotvrzuje. Mají v tom galimatyáš, Františku) roztahávají psi. Antonín Zilvar zemřel v srpnu 1981. Odstupme od skutečnosti na kilometry, ona se nezmenší.

A prali jsme se. Je někdo proti? Deset. Kdo je pro? Deset. Děkuji. My totiž se ještě možná budem prát. Že se to nehodí? No právě proto.

Antonín Zilvar se vysoukal ke komínu, nadrátován jak zákon velí, olízl si pysky a troubil na křídlovku. Ačkoli jeho zemského pobytu už bylo namále, jeho tepny věnčité byly v nepořádku a příštího září už se nedožil. Troubil jak o život, byla to velikánská a opravdovská radost. Jen žádnou larmoyanci, lecčeho je namále. Neposereme se, řekl by razantně Antonín Zilvar. Je někdo proti? Já jsem pro. Všemi deseti.

Co tyto řádky píši, zašustělo nade mnou listí a spadl zralý, lesklý kaštan. Mně do piva. Tak přece. Dočkal jsem se.

Čeho všeho už jsem se nedočkal. A teď i tahle přívětivá pozornost. Díky, osude! Velebně to žbluňklo. Hospoda byla rázem auf. Gratulovali mi. Prstem jsem kaštan vyndal a odevzdal Karlu Pátému, aby jej navěky vystavil na regále za výčepem jako pamětihodný exponát. Dokud se nescvrkne. Pivo jsem dopil. Gaudeamus igitur!

Příští týden nastupuju do nemocnice.

(1986)

V úterý jsem nastoupil. Tady to nazývají příjem. Mně to připomínalo nástup. Nástup do kasáren.

Prý deset dvanáct dní. No uvidíme. Prý cystoskopie (Takové speciální vyšetření, Františku. Možno-li, vyhýbej se mu.) a při té příležitosti eventuálně lehký zákrok. V narkóze, bezbolestně. No uvidíme, pomyslel jsem si. Nevzpíral jsem se. V urologii nejsem honěný.

S dalšími několika rekruty jsem se v 9.00 hlásil u okénka přijímací kanceláře.

Potom jsme čekali. Zavazadla mezi koleny. V zavazadlech ručník, mejdlo, bačkory, prostě vše, co je k lidskému existování nezbytné. Vešlo se mi to do nákupní tašky. Čekali jsme dlouho. Jako se čeká na vlak, na dostavník, na Charónovu loďku. Na zdi ručička elektrických hodin sebou cukala. První rekrut se nám svěřil, že močí ztěžka a nitkovým pramínkem. Druhý rekrut se nám svěřil, že močí prakticky bez přestání. Zaťal jsem zuby a nesvěřil jsem se.

Potom jsme byli vyvoláváni. Flanderka František, 1917. Byl jsem z rekrutů nejstarší. Želbohu zdaleka ne poslední trapnost, jež mě tu měla stihnouti.

Předložil jsem občanskou legitimaci. Sepsali si mé nacionálie. Žádali i adresu nejbližších příbuzných. Nepochybně kvůli zprávě o úmrtí. V případě úmrtí posílá se telegram. Telegram přinesl pan Roubal, listonoš. Když Katy zemřela. Před jedenácti roky. Maminka Růžena zemřela před dvaačtyřiceti. Dědeček Swoboda někdy po první válce. Strýc Eduard a strýc Alfréd někdy po druhé válce. Tetinka Fína nevím kdy. Z rodu Flanderků už jsem zbyl jen já. Rod Flanderků mnou vymře. Nadiktoval jsem úřednici adresu zahradní restaurace Na Balkáně. Telegram do Austrálie by byl drahý. A zbytečný. Erika je předsedkyní spolku pro ochranu zvířecích druhů, ohrožených vyhynutím. Tuleňů. Ptakopysků. Já mezi ně nepatřím. Nepřijela by. Že žije v Austrálii, jsem si ostatně vymyslel. Žije i v Ohňové zemi. Na ostrovech Šalomounových. Žije i nežije. Úřednice, patrně přesvědčena o mé mentální nedostatečnosti, nechala rubriku

nevyplněnou. Odebrala mi obálku, co jsem si přinesl ze střediska. „Chybí ékágé," vytkla mi, když obálku roztrhla. „Chybí," doznal jsem. „Nefunguje," vysvětlil jsem. Vzdychla. Přistrčila mi k podepsání nacyklostylované prohlášení. Stálo v něm zhruba, že se mnou při lékařském úkonu smějí nakládat podle svého. No a jak jinak? Podle mého? Já podle mého bych teď odvolal výpověď, již jsem učinil obvodnímu lékaři, a navrátil se domů a dále močil červeně, jenže už mě to znepokojovalo, takže jsem zmíněného lékaře navštívil a pak už události dostaly spád na mně nezávislý a bylo pozdě bycha honiti. Podepsal jsem. Za odměnu jsem byl předán sestřičce v minisukničce a ta mě jak ovci odvedla do šatny. Zde budu ostříhán dohola, napadlo mě, vyfasuju polní uniformu a půllitráky. Osobní zbraň až nahoře u roty. „Převlékněte se do pyžama," probudila mě z militárního snění. „Nemáte pyžamo?"

Nevrle snáším, když si mě vysvlečeného prohlíží sestřička v minisukničce. Ona si mě však ani půločkem neprohlížela. Pyžamo jsem měl. Zato jsem si zapomněl župan. Vyfasoval jsem erární. Štráfkovaný. Vzdáleně připomínal uniformu. Nebo vězení?

Uložila můj civil mezi ostatní, bylo jich tam víc než ve vetešnictví, a vydala mně potvrzeníčko. Sako 1 ks. Kalhoty 1 ks. Tričko 1 ks. Čepice 1 ks. Polobotky 1 pár. „Počkejte venku," rozkázala mi. Usedl jsem na chodbě na lavici, tašku mezi koleny. V bačkorách, ve staromódním pyžamu (knoflík jsem si doma přišil), ve špitálním županu, jehož velikost byla na mně nezávislá. Do šatny byl zaveden ten, který močí bez přestání. Už taky podepsal. Procedura se zřejmě ničím neliší; jsme si tu rovni. „Počkejte venku," rozkázala mu sestřička za chvilku mezi dveřmi. Usedl na lavici. V bačkorách, v pyžamu a v honosném tříčtvrtečním županku z velbloudí srsti. Jsme si rovni, leč župan praví: Až pocaď, příteli.

Přihnán byl ten, který močí ztěžka a nitkovitým pramínkem. Postup týž. Župan průměrný. Sestřička v mini (nožky akorát) nás tři seřadila a dirigovala k výtahu. Prohodil jsem galantní slůvko o nožkách. Odvrátila se ode mne. Trapnost č. 2. A bylo teprve půl jedenácté. Dopravila nás do druhého patra. Předala nás dospělejší sestře. (Staniční sestře, jak už vím.) Odtančila. „Ach nožky, nožky,

kde jste nyní?“ Puškin. Ona tě přejde bujnost, dědku Flanderko. Na stojánku se blyštěly zašpuntované zkumavky. Do těch sbírají krev.

Byli jsme zváženi a byl nám změřen tlak. Poté jsme byli eskortováni do pokojů předem určených. POKOJ PACIENTŮ, sdělovala horní tabulka na dveřích. 231, upřesňovala dolní tabulka.

Přijatelný pokoj. Světlý. Nedávno vysmýčený. Podlaha z PVC, semtam posetá kousíčky vaty nebo čeho (buničiny, jak teď už odborně vím) a semtam potřísněná kapičkami vody (ne vody, nýbrž moči, jak už teď vím). Skříně ve zdi. Čtyři noční stolky. Čtyři židličky. Přijatelný pokoj, nebýt těch tří dědků, kteří se tam váleli. Nepřijatelných dědků. S nimi strávit deset dní? Od rána do rána? A toho pachu! A toho chrápání! Jedenáct dopoledne, a dědek v posteli u okna spí! Na jeho nočním stolku se povaluje ohryzek!

„Lůžko číslo čtyři,“ pokynula mi sestra. „Skříň číslo čtyři, nad umyvadlem sklenička číslo čtyři, na záchodě konvalinka pod číslem čtyři. Oběd budete mít dnes bez masa. Vybalte se.“

Konvalinka? A na záchodě? Dělá si ze mne srandu? (Konvalinka je název baňaté skleněné nádoby na sbírání moči. Nemocniční slang. Jak už teď vím. Spoustu už toho vím. A to jsem tu všehovšudy šestý den.)

Osaměl jsem. Když nebereme v úvahu ty tři dědky. Nehodlal jsem je brát v úvahu. Vybalil jsem si holení, bylo navrchu, a cigarety a sirky. Dostal jsem neodkladnou chuť si zakouřit. Někam zalézt a zapálit si a vzpamatovat se, shromáždit zbytky lidské osobnosti, říci si aspoň polohlasem: Klid, Františku Flanderko, neboj se, jsi to ty, lůžko číslo čtyři je jen krátké přechodné ubytování, na devět noclehů, jméno ti zůstává, manšestráky a bavlněné tričko jsou v šatně, oni ti je zas vydají, i sako a čepici, a půjdeš si, kam se ti zachce, si půjdeš, lidi si budou ukazovat: „Hele, starej Flanderka,“

„Vykřesal se z toho, starej Flanderka,“

„Halt má kořínek, starej Flanderka,“ doma si lehneš na postel, řádně oblečený, jen boty zuté, a navíc budeš zdráv, tvoje moč bude průzračná, jen kliďánko, jenom se usebrat, najít nějaký kouteček a zapálit si, kafe být nemusí.

Nedovybalil jsem, s paklíčkem apollónek v hrsti jsem

vypochodoval z pokoje číslo 231. I chodba páchla. Močí a doktořinou. Kam teď? Všude dveře do pokojů. 232, 233, 234. Zasklený kumbál. Stojánek se zkumavkami. Zaklepal jsem a vešel. „Promiňte. Kde se tu kouří?“ ostýchavě se tážu staniční sestry. „Nikde,“ sjela mě.

Stál jsem na chodbě. Kolem promenovali protřelí pacienti v různobarevných soukromých županech. Někteří v kalhotách od pyžama, někteří s holýma nohama. Těm s holýma nohama vyčuhovaly zpod županů jakési průsvitné hadice se žlutou tekutinou (močí, jak už vím) a vzduchovými bublinami. Otřesné. Oni si toho nevšímali. Byli na to asi zvyklí. Copak si může člověk zvyknout na cosi tak ohavného? Nedůstojného? Promenuješ, s kolegy rozmlouváš, a mezi nohama ti bimbá hadice. (Může si zvyknout, jak už vím.) „Půjdete do přízemí, vlevo od výtahu, třetí dveře, je na nich cedulka ékágé. Pospěšte si,“ oslovila mě staniční sestra a vtiskla mně do ruky papírek. Usebrání lidské osobnosti bylo nutno odložit. Pospíchal jsem do přízemí. Po schodech. Výtahům nedůvěřuji. V přízemí jsem zabloudil. Nakonec jsem je našel. Dveře s cedulkou EKG. Ékágé nebolí. Jenom lechtá. A vrčí. „Nedýchat.“ Vrčí. „Dýchejte.“ Klap. „Vemte to s sebou,“ přikázala mi paní od té mašinky, skončivši výkon, a vtiskla mně do ruky papír. „Oblékněte se,“ ještě mi poradila, neboť jsem odcházel polovysvlečen. Trapnost č. 3. Dále je nebudu počítat.

Škrábal jsem se do schodů, v ruce papír s předtištěnou růžovou mřížkou, uvnitř byl doklad o mém srdci, šifrovaný, a i tak pro mne tajný: Bylo to přelepené izolepou.

Sotva jsem stihl oběd. Už mně kručelo v břiše. Dostal jsem hromádku brambor. Postrkován zástupem ocitl jsem se u stolu v jídelně. Všichni kolem mne jedli maso. Hovězí. Vypadalo na roštěnou. Já rád jím hovězí roštěnou. I telecí na paprice. A vepřový bůček s kůžičkou pokrájenou na čtverečky. Jedl jsem brambory. Připadal jsem si jako pária. Maharádžové žvýkají skopovou kýtu, kuřecí jatýrka, pária žmoulá rozvařené erteple. V erárním chalátě. Bylo mi stydno. Nikoho jsem tu neznal. Ani nehodlal znát.

– Dáme si dvacet, – ozvalo se od okna, když jsem s bramborami v

žaludku vstupoval do pokoje pacientů číslo 231, abych se vybalil a nebyl od sester peskován. Dědek, jenž chrápe, už zase lezl na kutě. Neboli ukládal se k odpolednímu odpočinku na lůžko číslo jedna. V žaludku hovězí roštěnou. Můžeš mně políbit šos, pomyslel jsem si. Hergot! Krucinál! Nákupní tašku, nevybalenou, jsem hodil do skříně číslo čtyři. Lehl jsem si na lůžko číslo čtyři. Založil jsem si ruce za hlavu číslo čtyři. Dědek u okna zachrochtal. Klid a zhluboka dýchat, Františku Flanderko. A usnul jsem.

– Chrápete jako medvěd, – ozvalo se přibližně metr ode mne, když jsem procital a maní sáhl pro cigarety na peřiňák, který mám doma vedle postele. Peřiňák nebyl. Cigarety nebyly. Popelník nebyl. Nahmatal jsem jen hladký plech nočního stolku. Číslo čtyři. Za nočním stolkem, přibližně metr ode mne, byla hlava. Lidská. Někdo tam ležel. Číslo tři. Jsem v nemocnici. Krucinál.

– Vítám vás u nás, – řekl ten někdo. Odkopl deku, pokrčil nohy v kolenou, chňapl po takové jakoby hrazdičce, jež nad ním visela, a povytáhl se.

– Je tady vedro, – řekl. – Říjen, a je vedro. Neodpovídal jsem mu. Nehodlám konverzovat o počasí.

Mimochodem je třicátého září. Hovno říjen. Odpalíroval jsem ho ledovým mlčením.

Jen jsem ho úkosem pozoroval. Byl takřka nahatý. Na sobě nic než kraťounkou bílou nemluvnědí košilku. Kryla ho ani ne po pupek. Sodoma a Gomora. Co je to prokrista za maškarádu? (Je to andělíček. Plátěná nemocniční košile s dlouhým rukávem, zavazuje se vzadu na tkaničky; pokud nejsou utržené. Teď ji nosím taky. Je praktická.)

Pod košilkou se mu vzdouval nehorázný břich. Jeho tlusté tělo bylo neuvěřitelně chlupaté. Deset dní! Až do přespříštího čtvrtka! A zaspat se to nedá. Zdřímneš, a on tě probudí. Já že chrápu? No ano, chrápu. Katy si zprvu stěžovávala. Ale taktně si stěžovávala!

Z břicha, přelepeného náplastí, mu něco trčelo. Trubička. Haksny jsem si měl přerazit, a ne jít k tomu obvoďákovi! Individuum metr ode mne funělo. Bodejť ne, s touhle tloušťkou! Do nemocnice bych ho nepřijímal! Ať nejdřív zhubne! Bodejť by mu nebylo vedro! Je

jako vepř.

Přímo z přirození mu vycházela hadice. Se žlutou tekutinou. S bublinami. Vinula se mu pod masitým a chlupatým stehnem a ústila do igelitového pytlíku, připevněného zavíracím špendlíkem k prostěradlu na boku postele. Pytlík byl dopola plný. No ovšem. Moč. Evidentně z toho člověka vytékala a naplňovala igelitový sáček. Člověk je připoután na lože. Za přirození. K sáčku. Ve dne v noci. A v břiše trubičku. Úděsné. Infernální. Rytiny inkvizičních tortur jsou proti tomu primitivní selanky. Umírá? zděsil jsem se.

Vtom člověk znovu chňapl hrazdičku, přitáhl se, hekl a sedl si. Odšpendlil sáček a vzal ho do chlupaté pracky. Spustil nohy dolů z postele. Obul si pantofle a odešel.

Odešel na záchod. Bylo slyšet, jak spláchl. (Záchod máme my čtyři extra pro sebe. Jde se do něho z naší předsíňky. A sprchu máme. A umyvadlo. Je to tu málem jak v hotelu. Apartmá pro čtyři osoby.)

A už byl zpátky. Sáček přišpendlený k lemu košilky. Prázdný. Hadice se mu bimbala mezi nohama. Z vlhkého sáčku párkrát ukáplo. Nijak zvlášť tedy neumíral. Jeho přirození, týrané hadicí, bylo ovšem k nepotřebě. Takřka nepodobné lidskému. K politování.

Sedl si na lůžko. Zavrtěl sebou, aby lépe rozprostřel své hýždě. Upřel jsem zrak nezúčastněně do stropu.

Kde už jsem viděl takto rozprostírat hýždě? A proč se mi zjevuje vepř? Ne, celý vepř ne, ale ovar. A jitrnice. A hasičská přílba a varhany. To ti ještě chybělo, bývalý Františku Flanderko, pomyslel jsem si. Deset dní na urologii, a pak šupito presto na psychiatrii. Proužkovaný župan na doživotí. Marnost. Vzdej se. Hände hoch! Zapomeň na bavlněné tričko. Na adresu Příčná 12. I svoje ctěné jméno zapomeň. Ze špitálu živ nevyjdeš. A v márnici dostaneš číslo. Umrlec číslo čtyři. Kdopak to asi byl?

– Pan profesor Flanderka! – ozvalo se metr ode mne.

Vytřeštil jsem na něho oči. Živáček! V poušti! On mě zná!

I já ho rány boží znám! Pan Doubek! Mistr řeznický. Uprostřed kuchyně na vále nacpává jitrnice. „Škoda že se v kostelíčku posraly varhany. A Kominík tu bude?“ Dolánky! Mlejn! Venuše věstonická!

Bohyně plodnosti!

– Náhodička, co? – chechtal se a pleskal se dlaněmi po chlupatých tlustých stehnech. – Vy už mě nepoznáváte?

– Poznávám, pane Doubek. Poznávám, – rozesmál jsem se i já. Chtě nechtě. A spíš chtě. – Vdávali jsme spolu Cúňu.

– Koho že?

– Zilvarovou.

– Ja rychtyk. Za pingla. A byla s outěžkem.

– Už není. Už má dvojčata.

– A co vy? Taky s prostatou? – zprudka zarejdoval zpět k realitě.

– Ne, – zklamaně jsem zamručel. Nemohli jsme si jaksepatří potlachat o Cúně? Naposled? S kým si o ní ještě kdy potlachám?

Nemohli.

– Já s prostatou, – bezstarostně se svěřoval pacient číslo tři pan Doubek.

Zvážněl jsem. Nemocniční dialog.

– A prognóza? – řku opatrně.

– Co?

„Infaustní prognóza," poučil mě MUDr. Skalický. „Na oddělení je řada případů."

– Jestli se uzdravíte? – řku neohrabaně a neomaleně. Nebyl jsem dosud v nemocničních dialozích zběhlý. Za těch šest dní jsem se jakžtakž vydrezíroval.

– Já už jsem zdravej, – lehkomyslně se chechtal pan Doubek, pacient s hadicí vraženou do přirození a s rourou v břiše. – Prostata je prkotina. Ačkoli já ji prasecky zanedbal, však mě tu zprdli jak dorostence.

Moje znalostí o prostatě byly rovněž mlhavé. Za těch šest dní vím o prostatě vše. Ne od doktorů. Od pacientů.

– Tady jsou machři doktoři, – drezíroval mě mistr řeznický pan Doubek. – Rentgen. Angiografie. Izotopy. Bakterky. A všecko zdarma! Tenhle šlaufek mně vyndají pozejtří a cévku v pondělí. Když to nebude mokvat. Odedneška za tejden jsem doma. Čtrnáct dní polehávat, a pak už zabíjím. Začne sezóna. Zhubnul jsem o pět kilo, bude se mně lehčej žít. Šel bych si krucihiml zakouřit.

– Není kde, – posteskl jsem si.

– I je. Ale já nesmím chodit, víme? Kvůli tomuhle kurva šlaufku. Zblikne mě staniční, a byla by polízanice. Zburcujem Báťu, on vás tam dovede.

Báťa byl očividně dědek u okna.

– Až potom, – zahleděl jsem se na něho. Chrápal s otevřenými ústy. Hnědaly se v nich ojedinělé pahýly zubů. Nelákala mě jeho společnost.

Pan Doubek, který nesmí chodit, slezl z postele a špacíroval po pokoji. Šlaufek před sebou jako tykadlo. Obdivuhodné. Věstonická venuše je symbol vitality. Pan Doubek je její báťa. Pan Doubek z doby kamenné.

– Vy se mně smějete? – rozkročil se nade mnou, div mě nepošimral tykadlem.

– Nene, – spěšně jsem zkrabatil líčko a zaplašil představu baculatého boha s ňadry kojící matky, porostlými srsti, an se nade mnou sklání jak nad uloveným seletem.

– Takže tu máte bratra, – pokusil jsem se o šprým.

– Bratra? Já?

– Slovo báťa ve staročeštině znamenalo bratra, – objasňuji svůj učitelský vtípek.

– Ale ne! Firma Báťa! Ze Zlína! On děda byl švec. Tenhleten děda. Jmenuje se Flajšingr nebo Pišingr nebo jak. Překřtil jsem ho na Báťu. A on se uráží. Je mu pětaosumdesát, už mu dost šplouchá na maják. Řezali mu ledvinu. A vylízal se. Ten půjde domů dřív než já. Jak se mu mrňá jazyk v hubě, heleďte. Co kdybysme mu namalovali fousy? Černou fixkou. Jenomže kde ji vzít?

– Pane Doubek! Alou do postele! Sakrament, co tu běháte po cimře? – prořízl naše bodré barytony přísný sopránek. Sestra. S tácem zdravotnických potřeb. Moc přísně ale nezahlížela.

– Byl jsem se vymočit, Mařenko, – zkroušeně odmlouval sádelnatý bůh.

– Z okna?

– A to se nesmí?

– Jen v pondělí, – nedala se přetrumfnout. – A nejsem Mařenka. A

lehnout! A teploměr!

I mně přidělila teploměr.

– Vy jste pan Flanderka?

– Flanderka, – vděčně přikyvuju. Že by to byla moje žákyně? I kuš, dědku. Leda dcera mé žákyně. A na zdravotce jsem nikdy neučil. Na zdravotní škole je čeština tak dvě hodiny týdně. Ne-li míň. Jestlipak probírají alespoň zájmena přivlastňovací? Že by se mne přišla na něco zeptat? Píšu dopis svému chlapci, je na vojně, pane profesore, a jsem si nejistá. Je lepší dativ tatínkovu koni nebo tatínkovému koňovi? Jen ať se zeptá. Milerád posloužím. Zájmena přivlastňovací, na těch jsem s gustem rajtoval.

– Užíval jste doma nějaké léky, pane Flanderka?

Léky. Do háje s vašimi léky. O ničem jiném tady s člověkem nepromluvíte.

– Nějaké prášky, rozumíte mně?

Rozumím, dcerunko. Nemluv se mnou jak s blbým koněm.

– Neocrystepin, – nevděčně jsem zavrčel. Zapsala si to. Klap.

– A něco na spaní, – poroučel jsem si. Nezapsala.

– To určí ošetřující lékař.

A zalomcovala Báťou. Báťa nastavil ruku, zachrčel a vložil si teploměr do podpaždí. Neprobudil se.

Číslu dvě zasunula teploměr sama. Předtím pacienta nadzvedla, dala mu napít, urovnala mu polštář a utřela mu bradu. Byl to mladík. Čtyřicet bych mu hádal. Vyzáblý, oční důlky propadlé. Nespal. Ale jako když nevnímá.

– Přijďte zas, Mařenko, – šaramantně se loučil pan Doubek s Aeskulapovou dceruškou a poslal jí vzdušnou pusinku. Koketně ji opětovala, přestože nesla tác.

No prosím! A mně jen: Užíváte léky?

Inu taky jsem se obzvlášť šaramantně nechoval.

– Já jim všem říkám Mařenko, – spokojeně mlaskl pan Doubek, odkopl deku, termometr odložil na noční stolek a slezl z postele. – Holka jak laň, no ne? A laň neumí takhle vrtět prdelkou.

Má kliku, že už nejsou ve špitálech jeptišky.

Ale holka to byla vskutku jako laň. Ba i s tou zadničkou nebyl pan

Doubek daleko od pravdy. V duchu jsem mimoděk mlaskl. Zešeřívalo se. Pacient číslo dvě zdvihl vyzáblou paži k hrazdě, a nedosáhl na ni. Pan Doubek k němu přispěchal.

– Bažanta?

Člověk jen zasténal. Mistr řeznický ho opatrně odkryl, z jeho nočního stolku vzal jakýsi předmět směšně bizarního tvaru a přidržel mu ho mezi nohama. Pak ho zas uklidil a pečlivě přetáhl přes člověka deku. Dojímavá scéna, pomyslel jsem si. Lidé v mezní situaci a jejich solidarita. Řezník, a jak ho diskrétně a jemně obsloužil! A jak ochotně! Byl bych toho já schopen? Pochybuji. Ale co, nerozněžňuj se, Flanderko. Nejspíše je to páně Doubkův příbuzný. Synovec. Dali je vedle sebe. Náhodička. Anebo protekce. Svůj k svému. U lidí sobě cizích by takové jednání bylo až nepochopitelné. Nebo ne?

(Bažant je nádoba, do které močí pacienti trvale upoutaní na lůžko. Její tvar je velice praktický.)

– Ten je na úhyn, – zašeptal mi pan Doubek, splniv své samaritánské poslání a opět rozloživ hýždě metr ode mne. Soustrastně jsem se na něho zachmuřil.

Mohl ale volit decentnější termín, pomyslel jsem si. Zejména jde-li o synovce.

– Do prkenný vohrady s inštrumentem! – rozlítil se náhle a jal se montovat svou močovodnou strůj. Hadice vyklouzla z igelitové jímky a výměšek ledvin třísnil podlahu. Pan Doubek vztekle cpal koneček hadice úzkým otvorem zpátky do sáčku. Loužičku na podlaze rozmazal pantoflem. Zadržel jsem dech.

(Nyní již nezadržuji. Ta hadice občas vyklouzává. Každému. I mně. Nejhorší, když vyklouzne ve spaní. Ráno je u postele potopa.)

– Můžu rozsvítit? – šoural se pan Doubek k vypínači. Pak zahnul do předsíňky. Asi k umyvadlu, opláchnout si upatlané prsty. Zářivka pomrkávala. Vstal jsem, abych se konečně vybalil. U nohou mně to cinklo. Shlédnu a vidím. Teploměr.

– Pane Doubek! – švihla v předsíňce přísným hláskem Mařenka.

– Byl jsem se vymočit, – stereotypně lhal. (My s hadicí se samozřejmě nechodíme vymočit. Moč stéká samospádem do sáčku.

Sáček je kalibrovaný. Tíží-li nás už, jeho obsah vylijeme na WC; dřív se však přesvědčíme, kolik toho v sáčku je.

Cifru hlásíme sestře. Tři sta. Pět set. Scilicet mililitrů. Sestra to zapíše. Upatlané prsty si opláchneme. (Poněkud naturalistické, že, Františku? Ale i to je život. Jsou, já vím, i noblesnější choroby. Já jsem si tuhle přisámbohu nevybral.)

Vešla a nastavila ke mně ručku. Znejapna jsem se pousmál.

– Kde máte teploměr?

– Tady, – ukázal jsem jí střípky rozseté po podlaze. I kulička rtuti se tam třpytila. „Třpytiti se“ vzniklo obměnou z „třepati se“, připomněl jsem si.

– No tě pic, – povídá sestra a šla lomcovat Báťou.

– Skočte si pro smetáček a pro lopatku, – houkla na mne přes rameno.

Kam? Mžoural jsem jak vylíhnuté kuře.

– Doprava a třetí dveře naproti, – drezíroval mě z lůžka pan Doubek. – Je na nich cedulka Špinavý prádlo. Já nesmím chodit

Ne, nezesměšňoval mě. Na těch dveřích opravdu byla cedulka PRÁDLO NEČISTÉ. A vevnitř puch. Našel jsem vypínač i nástroje na zametání. Utíkal jsem zpět do pokoje. Smetl jsem trosky teploměru. Zčásti i rtuť.

– Rozumí se, že ho zaplatím, – provinile jsem sliboval.

– Šetřte si na rakev, – pochechtával se tlustý a chlupatý pan Doubek.

I sestřička se uculovala. Sklepala jeden z použitých teploměrů a zapůjčila mi ho.

– Pak mně ho přineste.

Sehnula se pro zametací nářadí. Pan Doubek mlaskl nahlas, já potají.

– Děkujem, Mařenko, – dvojsmyslně podotkl nemravný řezník.

Zamávala mu. Mně ne.

Zahříval jsem teploměr. Kdo ho zahříval přede mnou? Báťa? Nebo ten vyzáblý? Ten umírající?

– To je váš příbuzný? – šeptl jsem Doubkovi.

– Můj? Ne. A proč?

– A kdo je to?

– Bůhsámví. Takhle tu ležel, už když jsem nastoupil. Prej že ho operovali. A prej že ještě budou. Mlčí a někdy naříká.

– A co mu je?

– To oni nepovědí. Ani sestry. Úřední tajemství. Jasně že rak, – odčítal jsem panu Doubkovi z jeho masitých rtů.

Rak. Čili rakovina. Zhoubný nádor, informoval jsem se předem doma v naučném slovníku. V těle se vytvoří primární ložisko, z něho pak metastázy, jejichž bujení vede k celkovému úbytku sil a k smrti. Příčina známa není. Nějak tak to tam bylo. Informoval jsem se čistě ze zájmu. Pro poučení. Ten slovník je koneckonců zastaralý. Dnes jsou moderní metody. A machři doktoři. V příštím století rakovina dozajista vymizí. Najde se na ni lék. Přízrak se rozplyne. Bude propíchnut jak balónek z pouti.

V příštím století.

A od čeho já močím krev?

Ne! Já mám zánět. Chorobný proces, avšak vyléčitelný. Snadno. Penicilínem.

A jak to, že mě ženou na operaci? V narkóze?

Vyškrabat zánět. Vymačkat hnis a podobně. Poté se nasadí penicilín, to už budu doma. Čtrnáct dní polehávat a šmytec. Jen žádnou paniku. A hlavně pozor na teploměr! Jako svátost jsem ho vyňal z podpaží. 36,8.

– Jsem zdravej, – meldoval jsem panu Doubkovi. A samostatně jsem se vydal na chodbu a k zasklenému hnízdišti svůdných absolventek střední školy zdravotní.

– Necourejte se, je vizita, – zapudila mě Mařenka. Odevzdal jsem teploměr a peláším do pokoje. V zmatku jsem vpadl do jiného. Váleli se tam nesprávní dědci.

– Vizita, – horlil jsem. Zpráva je nevzrušila.

– Vizita! – alarmoval jsem osazenstvo svého pokoje, když jsem se do něho strefil.

Báťa spal. Pan Doubek ledabyle ulehl, přepnul si pytlík z košilky na prostěradlo, přikrýváním holých údů se neobtěžoval.

– Vizita je ráno. Teďkon obchází jeden doktor. Jenom prolítne.

Spočítat mrtvoly. A bude večeře.

Pokojem prolítl doktor. V rozepjatém plášti. Holobrádek. Zjevu nepříliš seriózního.

– Nějaké stížnosti? – zašpásoval.

– Já umírám, – špásoval i pan Doubek.

– S tím počkejte do rána. Nebudu vyplňovat úmrčák.

– Zas vám napařili noční, pane doktor?

To je mně povedená vizita, pomyslel jsem si. Nejenom nemoci, leč ani lékaře si však nevybíráme. Berme, co je.

– Mám zánět, pane doktore? – vyjel jsem na něho, abych ho přinutil k odpovědnému výkonu služby. Přeměřil si mě.

– Pan Flanderka? Vida. Jméno se naučil.

– Ukažte, – přistoupil k mému lůžku. Stáhl jsem kalhoty. Prohlédl si mé (Tady se to pojmenovává všelijak. Bohatý názvoslovní rejstřík. Lingvista by byl v sedmém nebi. Tebe tím nebudu zatěžovat, Františku. Ani detailním popisováním těch úkonů.)

– Při močení vás pálí?

– Ne. Ale močím krev.

– To víme, – chlácholivě se na mne usmál a odstoupil. Holobrádek, ale přečetl si mě ajncvaj. Že se bojím.

– Pozejtří jdete na sál, pane Flanderka. My se do toho podíváme. Do měchejře, víte?

– Je v něm rak? – vyhrkl jsem, použiv výrazu z Doubkovy profesionální terminologie.

– A proč by zrovna rak? Nebuďte jako dítě. A neposlouchejte pacienty, oni vyrábějí diagnózy na způsob lidových výšivek. Že, mistře?

A poctil Doubka opičí grimasou.

– Měchejř znám jenom z prasete, – ohradil se pan Doubek.

– Napíšu vám prášek na spaní, – vlídně mi přislíbil onen mladý, nicméně seriózní lékař. – A nebojte se.

– Kecá, – zhodnotil pan Doubek vizitu. – Měl by si poslechnout Šamana. Ten seká diagnózy! Čipernějc než já kotlety.

Kdo je Šaman, jsem netušil. Pevně jsem si ale umínil nejančit z pacientských tlachů na medicínská témata.

Báťa se rozkašlal a povstal. Staříček trpaslíček. S rukama jak lopaty. I on byl v bílé košilce. Bez hadice. Odešel se vymočit.

– Večeře, – konstatoval pan Doubek. – On ji cejtí. Na dálku. Někdy i uhodne, co přivezli.

– Zemlbábu, – potvrdil Báťa svoje prorocké vlohy.

– Slyšíte ho? Báťu? – plesal pan Doubek. – Čich jako křepelák!

– Pičumpajdum čich, – zchladil ho Báťa. – V neděli byla vánočka, ne? Tu nikdo nežere. A včera ráno rohlíky a dneska zase rohlíky. Zbyly. Co s tím? Zemlbábu, ne? Mysli, řeznickej!

– Večeře! – rozlehlo se chodbou.

Báťa si navlékl župan. Byl mu až po kotníky. Proužkovaný. Erární. Potěšil mě.

– Přinýst? – obekl se na Doubka.

– Jo, – laskavě svolil řeznickej.

– Ty seš tu novej? – vyslýchal mě Báťa po cestě.

– Novej.

– Taky řezník?

– Ne, uzenář.

Obdržel jsem talíř žemlovky. Báťa dva talíře. Zasedli jsme v hodovní síni. Zemlbábu já nerad. Ale hlad byl silnější než chuťové rozmary.

– Vystydne, – s uspokojením odstavil Báťa tu připálenější z obou porcí. – Řezník si pochutná.

Jedli jsme jak zjednaní. Nestydět se, snad bych i slízl zbytek másla na dně talíře. Báťa se nestyděl. Dokonce uďobl sousto i z Doubkova přídělu.

– A ouchcapky si schovej pro dětičky, – poznamenal při zpáteční cestě.

– Jaký ouchcapky?

– Že jsi uzenář.

– Z čeho soudíš, že nejsem?

– Uzenář jinak smrdí. A netykej mně, krávy jsme spolem nepásli.

Obtížný staříček.

– Vystydla! – vítězoslavně podával Doubkovi talíř s nevábnou hmotou. – A je spálená!

– Tohle nežeru, – lítil se mistr řeznický. A slupl žemlovku, jen se po ní zaprášilo.

– Nežere, ale jí, – smála se Mařenka. Krmila pacienta číslo 2. Jogurtem. Po lžičkách. Pomalu, trpělivě.

– A do sklepa! – zavelel mi Báťa. – Kouříš, ne? Tázavě jsem pohlédl na Doubka. Šplouchá mu na maják?

– Jen s ním běžte, – upokojil mě pan Doubek. – Je trotl, ale nezabloudí.

– Sám jsi trotl, – uprskl se na něho stařík.

– Vykuřte půlčíka i za mě. Servus, Báťo! – vyprovázel nás pan Doubek. – A neztraťte ledvinu, už máte jen jednu!

– Lež, upadnou ti oba pytlíky! – gustýroval si Báťa tu výměnu názorů.

Táhli jsme chodbou, párek proužkovaných spiklenců.

Z chodby na schody. Po schodech, v poloutmě, níž a níž.

– Do kuřárny? – ozvalo se zhloubi schodiště. Ustrnul jsem. Lékař! Jsme prozrazeni.

– Na čouda, – dobrovolně se přiznal Báťa. Lékař nás bez námitek propustil.

(Kouření v nemocnicích je problém. Kouření v nemocničních areálech je zakázáno. Prý ministerským výnosem. Výnos je správný. Jenže co my? Odnaučte se kouřit, naznačuje výnos. Ono se to lehko naznačuje. Na ministerstvu zdravotnictví je dejme tomu kuřárna. Pro nenapravitelné. V areálech nemocnic kuřárny nejsou. Kouřívalo se ve vyhrazených prostorách, tvrdí zkušení pacienti. Vyhrazené prostory jsou zakázány. Nenapravitelným lékařům a nenapravitelným sestrám se neřest trpí, pokud primář není nelida, holdují-li jí ve svých cimřičkách. Jenže co nenapravitelní pacienti? Kouření je problém ožehavý, i ožehavé problémy však neváhejme řešiti. Řešení je zajisté v různých nemocnicích různé. Zde v naší nemocnici putujeme do sklepa. Sestry o tom vědí. Lékaři o tom vědí. I primář o tom asi ví. Ministerstvo je v Praze. Do Prahy je od nás 160 km. Šedá je veškera teorie a pouze strom žití se zelená. Goethe.)

Sestoupili jsme do podzemí. Katakomby; labyrint; ale Báťa nezabloudil. Dveře a dvířka. Na jedněch nápis KOTELNA. O kus dál

prostorný výklenek. Ve výklenku, v přísvitu uprášené lampy, cáry a chuchvalce kouře. V kouři roztodivné župany. V županech bytosti povětšině pokročilého věku, s hadicemi i bez. Shromaždiště prvotních křesťanů.

– Servus, – pozdravil Báťa latinským substantivem, pochyceným od Doubka.

– Dobrý večer, – pozdravil jsem v řeči mateřské.

– Čau, – přivítal nás muž s oholenou lebkou a s mohutným plnovousem.

– Uhni, – osopil se Báťa na jednu z bytostí.

Byla tam i lavice. Prastará, ošoupaná, kdoví ne-li z dob, kdy na tomto místě stával útulek mnichů špitálníků. A bylo tam i křeslo. Čouhala z něho koudel. V křesle trůnil onen muž s oholenou lebkou a s plnovousem. Zjevně to bylo předsednické křeslo.

– Sedej, sedej, – kočíroval mě Báťa. – Co kouříš? Nabídl jsem mu apollónku. Zapálil jsem mu, po něm i sobě.

Zaškaredil se.

– Seno. Ameriky jsou fajnovější. Tadyhle řídící, – uvedl mi za vzor pána v županu saténovém, se šálou kolem krku, – kouří jedině pelmelky. Má osobní důchod. Tři a půl hadru, podrž se.

– Doma báníš bramborovou nať, – uťal mu řečnickou žílu ten s oholenou lebkou.

Řídící se úslužně zachichotal. Báťa si jen skromně odplivl. Ten s holajznou tu zjevně požíval autority.

– Šaman, – drcl mě Báťa loktem.

Zábava plynula. Vajgly jsme házeli do kýblu. Zapaloval jsem si druhou apollónku. Báťa, jemuž řídící pelmelku nenabídl, přešel na sparty. Od dědoucha, kterého tituloval inžinýre a který pobírá dva hadry důchodu. Svoje cigarety si Báťa schrání nahoře v nočním stolku. Marsky. Ve sklepě je jinšího kuřiva, co hrdlo ráčí.

Námětem rozhovorů byly choroby. Ve foyeru koncertní síně jsou námětem rozhovorů sonáty a smyčcová kvarteta. My byli v suterénu okresní nemocnice.

Vyslechl jsem mnohá ponaučení o prostatě. Prostata je předstojná žláza. Svízele s prostatou pocházejí z infekce. Svízele s prostatou

jsou průvodním zjevem stáří. Svízele s prostatou nastávají v důsledku pohlavní abstinence. Svízele s prostatou jsou vyléčitelné. Svízele s prostatou jsou nevyléčitelné. Muž s holou lbí shovívavě pokuřoval, jako by dával najevo, že tato začátečnická škobrtání o práh lékařské vědy ponechává bez komentáře.

Vyslechl jsem zevrubné údaje o klystýrech, o umění klystýrovati a rozličné intimní příhody s daným počinem spojené.

– Mně klystýr nevadí, – holedbal se dědouch inžinýr.

– Klystýr je věc zvyku. Já jsem tu potřetí.

– Já poosmnácté, – prohodil jakoby pro sebe holohlavec. Řídící pochlebně hvízdl.

– S tím se vytahuje osmnáctkrát za den, – kazil Báťa hru. Dokouřil a šilhal do inžinýrovy krabičky tvrdých spart, zbývá-li v ní i pro něho.

– Před tebou bych se nenamáhal, – sžehl ho osmnácterák. – Kdo bije slabšího, je srab.

I řídící pohotově Báťu sžehl. Beze slov. Inžinýr ostentativně zastrčil krabičku spart do kapsy. Báťa, uznamenal jsem už tenkrát, je zde na nejspodnějším společenském špruslíku. Nabídl jsem mu albánské seno. Neškaredil se.

– Kámen? – vyvolal mě Šaman jako studentíka, který si pod lavicí od souseda vypůjčuje rodokaps.

Neporozuměl jsem otázce. Na co kámen? Jaký kámen?

– Ptá se, jestli máte v ledvinách kamínek, – interpretoval řídící předsedův dotaz. (Řídící je penzionovaný ředitel Podokaru. Náhodička. Byla by příležitost potlachat si o jeho někdejší zaměstnankyni. O Cúně. Jenomže je mi nesympatický.)

– Kde je psáno, že v ledvině? – odhalil Šaman mezeru ve vědomostech žáka řečeného řídící. – Kámen i cestuje. Až když uvízne, je fal.

(Fal v lékařské hantýrce znamená těžký případ.)

– Fal, – šplhounsky přikyvoval řídící.

– Jsou lidi, že se jim podařilo kámen vyskákat, – přispěl do debaty modrý župan, na klopě pocintaný šťávou z roštěnky. – Skákali třeba celou noc, a kámen vypad.

– Záleží na tvaru, – podmínečně připustil Šaman, neustávaje v průzkumu mé vizáže. Tak zkoumá abatyše přibylou novicku. – A doporučuju pít stolní olej. Močíte krev?

– Ano. Ale kamínek to není, – zdrženlivě jsem mu ozřejmil, že si výslech může odpustit. Zábavnou konverzací nepohrdnu, sběratel lidových výšivek však nejsem. – Vy jste v civilu lékař?

– Lékař! – pohoršil se vzorný žák řídící, ucítiv odstín ironie v mé otázce.

– Písek? – ignoroval muž s lysou lbí významové odstíny; on poskytuje konzultaci a publikum ať si piští nebo aplauduje, choroba a její dcera smrt jsou nepodplatitelné. – Písčitost ledvin, tu máme kdekdo. Byla kolika?

Připomínal mně kozáckého atamana. Z nějakého slavného obrazu.

– Kolika je bolestivý záchvat, – napovídal mi ředitel Podokaru, odložený do výslužby. Jistě pro neschopnost. Obecenstvo vyjma Báťu zasvěceně přitakávalo. Už mi to šlo na nervy.

– Žádná písčitost, – řízně jsem odbyl lysouna. Nejsem kdekdo, brácho. Když mě onehdy na ambulanci prohmatávali, byl u toho i primář! A hmátl si! Vědecký název této ochmatyky zní palpace. To znám ještě od pana doktora Skalického. MUDr. Skalický je asistentem v Praze na interní klinice. Ty mě tu nebudeš před pacientskou obcí shazovat, bratře atamane. – Mám něco s měchejřem.

– Jo s měchejřem! – radostně se zazubil a pokynul mi, jako by mi blahopřál při křtu prvorozeného syna. – Papilomy. Ty má kdekdo. Modlete se, aby to byly jenom papilomy.

– Co jsou papilomy? – uvázl jsem drápkem.

– Výrůstek. Na způsob polypu, – vyšíval. – Velikost hrášek až ořech. Nezhoubný.

– Není v něm rak?

– Vždyť povídám, že je nezhoubný. Novotvary jsou maligní a benigní. Modlete se, aby ten váš byl benigní.

– Papilom, říkáte, je nezhoubný!

– Když je to papilom.

– A co to je, když to není?

– Když není papilom, – povzdechl si nad mou nedovtipností, – je karcinom. Tumor. Nádor, kapírujete? Maligní.

– Zhoubný?

– Vždyť vám povídám, že maligní.

– A to se pozná při operaci?

– To se pozná až na histolce.

– Nebo v pitevně, – debilně zažertoval kýs černý župan.

– Omyl, – usměrnil Šaman černého župana. – Z pitevny jde vzorek taky na histolku. Buňky nejsou brabenci. Prosektor buňku nevidí.

– Histolka? – vyzvídal jsem. Můj odpor byl zlomen. Byl bych z fleku doskočil Šamanovi pro pivo.

– Histologie. Prohlížejí si vaše buňky. Pod mikroskopem.

– Moje buňky?

– A čí asi? Odfrézujou vám ten nádor a z něho odeberou vzorek.

– Odfrézujou?

– Dřív se uřízla část měchejře. Dneska jsou rotační frézičky.

– Oni mě budou řezat?

– Vždyť povídám, že ne. Zavedou vám tam frézičku.

– Kudy zavedou?

– Kudy asi?

Frézičku! Ještěže ne hoblík.

– Jdeme dom, – navrhoval mi Báťa. Nudil se. – Řezníkovi se po mně stejská.

Byl to moudrý návrh. Ale já už jsem se neovládal. Prahl jsem po výšivkách jak drůbež po pšence.

– A potom? – hlesl jsem a úslužně jsem hololebcovi podal sirky. Zapálit mu jsem se neodvažoval; abych nezpůsobil požár plnovousu. Prstíčky se mi chvěly jako lístky osiky.

– Rutina. Nemocnice, pane, to je dnes fabrika. Z nádoru vezmou vzorek, pošlou ho do laborky, vy čekáte. Vzorek číslo devadesát devět. To čekání vám teda nepřeju.

– Na co čekám?

– Na výsledek. Čekáte, srdce vám tluče až pod jazykem. Byl to rak? Nebyl to rak?

Už jsem se dusil. Úzkostí. Taková na mne padla tíseň, že to ani vypovědět nemůžu.

– Říkal jste papilom, ne nádor!

– Říkal jsem, modlete se.

Benigní. Maligní. Prosektor. Buňky. Velikost ořechu. Čekáš a čekáš. Uprostřed nitkového kříže. Abys byl blíž. Už jsem z toho byl trotl. Proč jsem se nevyptal primáře? Doktoři určitě vědí, co v mém měchýři je.

– Doktoři vám prozradí jenom to nejnutnější. Že je vše v mezích normy. Že za čtvrt roku se do toho zas podívají a popřípadě budou zákrok opakovat. Že se nesmíte oddávat chmurným myšlenkám. Ať si vyserou voko.

Šaman ztichl a oddával se chmurným myšlenkám. V potrubí ústředního topení škrundalo. V hadicích pacientů pluly bubliny. V měchejnch pučely novotvary.

– Vy máte totéž? – nesměle jsem ho vyrušil.

– V pokročilejším stadiu, – vytahoval se. Nebo se nevytahoval?

– Zhoubném?

Řídící mně šlápl na palec. Šaman mou nevychovanost velkoryse ignoroval.

– Pro ně je to pár klikyháků na papírku, – prohodil jakoby pro sebe. – Pacient Novák, devatenáct set devatenáct, TU.

– Jaké té ú?

– Obyčejné. Píše se velkými písmeny. Značka pro nádor. Tumor, kapírujete? Až pošlou zprávu obvoďákovi a on ji bude před váma opisovat do karty, mrkněte na ten papírek. TU poznáte i vzhůru nohama.

Naslouchal jsem, tichý jako pěna. Všichni jsme naslouchali jako pěny. Ďábel psal po zdi TU. Obrovitými písmeny. Byli jsme prolezlí rakovinou. Bujela v nás divočeji než houby v zapařeném mlází. Hrách nás nadýmal. Těžkli jsme, plni kokosových ořechů.

– Doporučuju odvar z kopřiv, – ordinoval Šaman. – Litr denně. Nalačno.

– Vyzkoušená věc, – nejistým hláskem pěl inžinýr chválu kopřivového odvaru.

– Pomáhá, – nejistým hlásečkem přizvukoval i řídící.

– Mně ne, – doznal muž s hladkou lebkou a křovinatým plnovousem. Vrátil mně sirky a dvěma prsty mně zasalutoval. Prsty se mu nechvěly. – Tak na shledanou někde jinde.

– Vy jdete zítra domů? – zplodil jsem další neomalenost.

– Ne, já jdu zejtra na sál.

– Na velkou operaci, – s úctou zašeptal řídící a přišlápl mně malíček.

Na velkou operaci. S měchejřem. Poosmnácté. Že já se tomu obvoďákovi prokletému přiznával! Zdechnout, budiž, ale sám! A ne pod dozorem pana Doubka!

– Umřít na to nemůžeme, – rozpoznal Šaman třas mé duše. – V posledním stadiu nám všecko vykuchají a udělají nám vývod. A budeme žít dál.

– Vývod? Odmítnu!

– I neodmítnete.

– Žít jako kripl?

– Ale žít.

– Rozchod! – ozvalo se ode dveří do kotelny. V rozepjatém plášti tam stál doktůrek holobrádek, kterému napařili noční. (Pergl se jmenuje. Je šest let po promoci. Je to můj anděl strážný. V nemocniční hantýrce ošetřující lékař.)

– Tady se kouřit smí! – mrmlaly župany, zvedaly se však disciplinovaně k odchodu. K rebeliím v nemocnicích nedocházívá. – Nebo už taky ne?

– Pan doktor má pro cigárko pochopení, – blahovolně se Šaman ujal benjamínka.

– Pro cigárko možná, – pohlédl doktůrek na Šamana a pak hned na mne, ještě roztřeseného jak sulc. – Pro vaši podzemní poradnu už míň, pane Hnátek.

– Hnátko, – poopravil ho Šaman. – Hnátko Stanislav. Od zejtřka se poradna zavírá. Pro nemoc.

– Vy budete ordinovat i na intenzívce.

– Vynasnažím se. Pokud mně nedáte trubici i do huby. Rozcházeli jsme se. Šaman posbíral špačky a uklidil kýbl do kotelny.

– Čau, – rozžehnal se s žactvem a vytratil se v šeru katakomb. Za ním stádo županů. A zívající Báťa a pestře vyšívaný já.

– Ten vás zřídil, – povídá doktůrek.

– Jsem tu prvně, – povídám já a osušil jsem si čelo. – Jsem tu jak zajíc v zoologické zahradě.

– Pojďte se mnou, – povídá on.

Vedl mě do přízemí k výtahu. Báťu poslal spat. Báťa nezabloudí.

Zavedl mě do cimřičky v podkroví. Kanape, psací stolek, židle, umyvadlo. Vařič. Postavil na kafe. Vykouzlil cigarety, zapalovač a popelník.

– Kouřit se tady taky nesmí, – povídá. Zapálili jsme si.

– Být po mém, – povídá, – na každém oddělení by byl psycholog. U nás je jeden na celou nemocnici. A k tomu ženská. Svobodná matka. Děcko věčně marod.

Je mi hanba to říct, ale svobodná matka i s děckem věčně marod mně byla toho času lhostejná.

– Lhal mně?

– Kdo?

– Šaman. Hnátko Stanislav.

– Asi ne. Ale přeháněl. Je důležitý. Upozorňuje na sebe. Nahrazuje si tím ztrátu sebevědomí nebo čeho. Buduje si z toho náhradní životní náplň. On je tu málem víc než doma, pochopte.

– Chápu. I já tu budu víc než doma?

– Zatím to není pravděpodobné.

– Doktoři prozrazují jen to nejnutnější?

– Doktoři neprozrazují, co nevědí.

Slil kafe, hledal cukr a nenašel. Pili jsme hořké. Nejen kafe.

– Byl mistrem v Podokaru, – povídá. – V lakýrně. Dálkově studoval vysokou chemicko-technologickou. A najednou je v invalidním důchodu. Měl s sebou skripta. Na dnešek v noci je naházel do koše.

Vyhrabal ze zásuvky svazeček potrhaných skript. Utrápeně si v nich listoval. Pak je zas nacpal do zásuvky a přirazil ji, až se stolek zakymácel.

– Já nejsem psycholog. Běžte spat.

Bylo půl deváté. Copak o půl deváté usnu? Nezbude než se talácet po chodbách. Doktůrka darmo zdržuju. Je ve službě. Nicméně jsem otálel.

– Hnátko Stanislav umře?

– Všichni umřeme.

– Zítra mu všecko vykucháte?

– Co všecko?

– Nevím. Měchýř například.

Zaváhal. Ovšem. Lékařské tajemství. A před ním roztřesený pacient. Huspenina Flanderka František.

– Ano, – řekl nelítostně.

– Uděláte mu vývod?

– Ano.

Vida doktůrka, pomyslel jsem si. Nelže mi.

– Hnátko Stanislav umírá na rakovinu měchýře?

– Ne. Hnátko Stanislav si musí umřít na něco jiného. S naším vývodem bude žít.

– Jako kripl.

– Je to nepohodlný život.

– K utopení.

– Nepřehánějte. Je to život. On s operací souhlasí.

– Já osobně bych prosil umřít na infarkt.

– Vynasnažte se, – usmál se na mne a zapálil mi vyhaslou cigaretu. Prstíčky už se mně tolik neklepaly. Pomlčeli jsme ještě. Venku se rozpršelo. – Je vám líp?

Bylo mně líp.

– Díky. Zdržel jsem vás. Jste ve službě.

– Tohle k ní patří, ne? Kdybyste nespal, dojděte si za sestrou. Dobrou noc.

Na pokoji 231 se Báťa i Doubek sžírali závistí.

– On je váš příbuznej?

– Píchal vám inzulín?

– Vitamíny?

– Dolsin? Proti bolestem?

– Ne, – napínal jsem je a vybaloval jsem si z nákupní tašky své

existenční prostředky. – Povídali jsme si.

– Jenom tak naslepo?

– Jenom tak naslepo.

– Nalil vám frťana?

– Uvařil mně kafe.

Přeberte si to, mazáci. Když se tu ve všem vyznáte. Kde je smetáček. A kde je lopatka. A kdy se půjde domů.

– A o čem jste si povídali? – žebronil pan Doubek. – Nebuďte ošklivej.

– Kafe, a už se naparuje, – hudral Báťa a utěsňoval okno státním županem. Připravoval se ke spánku. U okna je cukluft. – U nás v hospodě si zaplatím kafe, kdy si umanu. Mně ale kafe nešmakuje. Píval jsem kozí mlíko. Nežli koza chcípla. O čem jste povídali, krucinálfagot?

– O životě. A o smrti.

To je zmátlo. O slivovici, v tu ránu by měli kopu poznámek. O prejtu. O staniční sestře. O domácím zvířectvu. O papeži. O Černobylu. Ale o životě? A o smrti? V hospodě snad. Ale tady?

Došel jim benzín. Leželi na zádech a dumali. Též jsem si lehl na záda.

Přikvačila sestřička s táckem. Darovala mi jeden noxyron. Málo, děvenko. I doma brávám dva. A zapiju je pernštejnem. Bude dlouhá noc.

– Vás ukolíbat? – zašpásovala s Doubkem.

– Cože? – propásl pan Doubek příležitost k milostnému duetu. Dumal.

Pacientovi č. 2 píchla injekci. Oči měl zavřené. Přikrývka na jeho prsou se nepatrně zvedala a klesala. Dýchal.

– Zhasnout? – dotkla se perleťovým nehýtkem vypínače. Nikdo jí neodpověděl. Zhasla.

Dveře klaply. Kramflíčky ťukaly chodbou, pak už ne. Na stropě prohledávala šmouha světla z pouliční svítilny. Prší? Asfalt se leskne? Lidi jsou v biografu. Ve vinárně U pošty. Na schůzi občanského výboru. Až půjdou domů, zmoknou. My zmoknout nemůžeme. Není nám toho přáno. Ležíme na zádech. Pan Doubek

dumá o smrti.

Pan Doubek zhluboka zafuněl. Dumá o pitvě. Nebo o dřevu rakve. Vanitas, tučný příteli. Není dřeva, jež by neztrouchnivělo. A tuk žlukne a maso odpadává od kostí. Zafuněl a pšoukl. Ano, i plyny budou. A hniloba a hnis.

– Za války, – promluvil. Metr ode mne.

Válka. Ta nám tu chyběla. Jdi do prkenný vohrady, obézní příteli.

– Za války, takhle v prosinci, už přimrzávalo, – promluvil, – jsme zabíjeli prase. U Stachů. V Dolánkách. Načerno, to se vajs. Slavili křtiny, narodila se mladá Staška. Dnes už má vnoučata. Mně bylo třiadvacet. Tehdá ve válce. Bylo to moje první samostatný prase. Vážilo dva metráky a sedmdesát kilo. Nevěříte?

Ponadzvedl se, aby dohlédl na Báťu.

– Spí, – shledal. – Jo tak o tom praseti.

Jdi do prkvantic s prasetem. Ovar, to se vajs. A jitrnice. A tlustý od šunky. A farář zpívá requiescat. Bez varhan, varhany se posraly. Rakev aby sis objednal na míru, do konfekční se nevejdeš, barokní příteli.

– Jí bylo ke třicíti. Roků, ne kilo. Nějaká sestřenice od Stašky. Z Prahy, – motal dohromady nějakou sestřenici s prasetem.

Snažil jsem se ho neslyšet. Dolánky. Mlejn. „Je hluchá jako pařez.“

„Když chce,“ dodal otec Zilvar. Babička křísila oheň.

– Inu byl hlad. Lidi se sbíhali zešíra, jen zavoněla polívka. A za černou porážku Němci posílali do koncentráku. Válka je na pytel, – motal pan Doubek dohromady nějakou sestřenici, první prase a druhou světovou válku.

Ten film byl příběh z války. Katy se na mne podívala a v koutku u nosu se jí zaleskla slzička. „Zvěř nezapálí vesnici.“

– Byla z Prahy a rozvedená. Pysky namalovaný, nehty jak od krve.

Vyčíhal jsem si ji na ulici. Vím, co to je, vracet se od soudu po ukončeném rozvodovém řízení. „Jsem již potrestána,“ povídá Cúňa. Erika mi zatíná nehty do zápěstí. Malovala si je na tmavočerveno. Lebe wohl.

– Říkalo se jí Anita. Dneska už je mně jasný, že to byla prachobyčejnská Andula, člověk se nesmí poddávat iluminacím.

– Iluzím, – korigoval jsem jeho cizokrajný lexikon.

– Jo. Ale tehdá se jí říkalo Anita. O Anitě byl takovej šlágr, pamatujete? A v módě byly sukně po kolena. Když dala vsedě nohu přes nohu, na tý dolejší noze jí byl vidět podvazek. Dneska je mládež o to ochuzená. Zahlídnout podvazek byla epes rares iluminace. Vy jste byl kdepak? Když vám bylo třiadvacet?

– Já? Někde v Bulharsku.

– V koncentráku?

– Ne v koncentráku. Ve válce.

– Můj táta umřel v koncentráku. Ale ne že by kvůli praseti. Kvůli letákům. Mládež nic nepamatuje. Nosily se podvazkový pásy. Totiž holky z města je nosily, s tím já zkušenosti neměl. V Bulharsku se nosily podvazkový pásy?

– V Bulharsku o ženskou nezavadíte, – pokoušel jsem se omezit příval jeho lascívního žvatlání aspoň jen na střední Evropu. – Nevycházejí z domova.

– No koukněme. A po ulicích všecko jenom chlap? Jo o tom praseti. Přijel i Kominík. Tenkrát to ještě nebyl Kominík. Učil v Přelouči na měšťance. Ona trdlouka voní z Dolánek až do Přelouče. Nebožtík Zilvar byl z nás tří nejmladší. Ale na křídlovku už troubil obstojně.

Film, Přelouč, koncentráky, křídlovka, oběma se nám to v myslivně motá, no nešť, kalého smyslu se v tom nedohledáš, ale vypovídej se, příteli, beztak prší a není kam jít.

– Ve válce se zabíjelo hlavně pro sádlo. Já ale vypravuju o Anitě, abyste rozuměl. Prase je vedlejší. Zabíjeli jsme v tmavý noci. I s baterkou jste musel opatrně, bylo zatemnění, a na četníky spoleh nebyl, vyskytovali se mezi nima práskači. V tý tmě, já jsem ho nešikovně bouch, prase nám uteklo. Honili jsme ho po dvorečku, ono kvičelo, Staška, to jako stará Staška, dnes už je nebožka, mu narazila na kebuli železňák, pak teprv zpitomělo, zahnali jsme ho do kouta, povalili, přitáhli nečičky a já ho pích. Ve tmě. Popaměti. Byli jsme umazaný jak dobytek. Anita přijela k polednímu. To už jsem se v

kuchyni myl. Jitrničky už byly na prkně. A křtiny odbytý. Ovar jsem jí ohřál, kouštěk ledvinky a maso z líčka, na ochutnání. Bože můj, to vám byla saze! Jedla ovar a dala si tu nohu přes nohu a všimla si, že jí brejlím na podvazek, moc dobře si všimla, a neošklíbala se, já byl dopolou těla svlečenej, jak jsem se zrovna myl, dneska je na mě hrůza pohledět, ale tehdá, pane, tehda mně bylo třiadvacet a ona na mě pohlídla se zálibností. Bejvalo by se zofort přihodilo kdovíco, jenomže Staška na kamnech míchala mozeček, museli jsme s tím posečkat až do odpoledne. Láska na první pohled, co vám mám vykládat. První prase a první láska. A ve válce!

– A odpoledne se přihodilo? Kdovíco? – i ve mně procitla obscénní představivost.

– Nebuďte sprostej, – stroze mě umravnil pan Doubek. – Víc vám neřeknu.

Ale řekl.Vydržel mlčet sotva minutku.

– Já bydlel u mámy na chalupě. Na půdě jsem si zařídil komůrku. Kamínka, postel, pelech jak pro jezevce. Odpoledne jsme tam odjeli. Na bicyklu. Anita na rámu. Vlasy jí voněly, to se vajs jinak než prasečí polívka. Heřmánkem nebo čím.

– Byla do zrz?

– Tician. No pravda, to jsem tehdá nevěděl. To jsem se až po letech dočet ve Vlastě. Přeliv tician. U toho barevná fotografie. Anita byla hezčí. Roztopil jsem kamínka, v aktovce jsem měl čtyři jitrnice, na zakousnutí, a za oknem flaštičku od alpy a v ní rum. Vánoční příděl. Z fabriky. Já dělal v Hradci. Ve zbrojním průmyslu. Svrab a neštovice, ale líp než bejt v rajchu, že? Anita uvařila grog, sednout si nebylo leda na postel, a tak si svlíkla šaty. Že aby si je nepomačkala. A zůstala jen v kombiné. Mně stály i vlasy, pane profesor. Sami dva v chalupě. Máma se pozdržela u Stachů.

– V černém kombiné? A vyhrnulo se jí?

– A proč by se jí hnedka vyhrnovalo?

– Když si lehla, – ukvapoval jsem se.

– Nebuďte čuně, sakra, – napomenul mě. – On je v tom závěrečnej vtip. Dělal jste ve zbrojním průmyslu? Za války? Totalajnzac?

– Nedělal.

– Ne že bysme se prací přetrhli. Ale desítka, teda šichta od šesti do šestnácti, i v sobotu, to samo o sobě utahá. A já dojížděl. Bicyklem na nádraží, vlak mně jel ráno ve čtvrt na pět, vstával jsem chvilku po třetí. Nazpátek jsem byl doma v osm večír. Naštípat mámě polena, nanosit vodu od studny, poklidit ve chlívě, najíst se, ošpláchnout se, kolikpak toho zbylo na spaní? Neděle, ty jsem prospal. Jenže tuhletu neděli, co vám o ní vypravuju, jsem ode tmy už zabíjel. O spaní zase tolik nebylo, zdřím bych si odpoledne. Jelikož ale k polednímu jsem se zamiloval, že? A odpoledne jsem si ji přivez do pelechu, že? A uvařila grog. A seděli jsme na posteli, přilepení k sobě jak syndetikonem, já už jí rejdil dlaní po hřbetě, abych jí delikátně rozepnul podprsenku, tenkrát byly podprsenky na knoflíček, pamatujete?

– Byly i po válce. A bejvaly s tím potíže. Ale jak už se rozepnula podprsenka, bylo vystaráno.

– Nojo. Jenomže tak daleko já se právě nedostal. S Anitou. Zničehožnic vám na mě padla mrákota, asi i z toho tepla, v kamínkách hučelo, přitisk jsem si jí hlavu k prsoum, teda k podprsence, byla zapnutá, a pak už nevím.

– Vy jste usnul.

– Jo. Vzbudila mě, už se smrákalo. Byl bych si nejradš nafackoval. Hopem se na ni vrhnu, že jako abych vykonal mužskou povinnost, ale ona byla jak ještěrka. Vyklouzla, způsobně si sedla, a já holt vedle ní. Políbila mě. Znova se pídím po knoflíčku. Přitáhla si mou ruku. Na dlaň mně nakreslila kroužek. Do kroužku tečičku. A políbila mě na tu tečičku. Nemám šajnu, co to znamenalo. „Jsem usnul. Nepočítej mně to za zlý," povídám jí. „Nepočítám," povídala ona. „Ještě to stihnem. Pospíšíme si," povídám. „Takhle na mě spíš nezapomeneš," povídala ona. A oblíkala si šaty. Jiná by vyváděla jak střelená. A ona si mírnyx oblíkla šaty, upravila si trošku ten svůj tician, a prej pojď, Honzíku, aby nás u Stachů nesháněli k večeři. Povídala. A prej nezapomeň na mě, já si to do roka a do dne zkontroluju, jestli nezapomínáš. Povídala. Z čehož jsem vyrozuměl, že zas přijede.

– A přijela?

– I kdežby. Vidu ani slechu. Až se někdy podezírám, že se mně to zdálo. Ale nezdálo! Toník Zilvar je svědek. Totiž není. Ale byl! Přijedem ke Stachům, cestou jsme se pusinkovali jak na lochnesce, při jízdě, u Stachů slezem z bicyklu, ona proklouzla do seknice, pošmajchlovat tetičky a babičky, a mně dejchlo něco do ksichtu. Znáte tu dusnou směs, když chlap nasává od rána a už se stmívá. Pivo, borovička, praděd, česnek a cibule, byl to Zilvar. Pověsil se na mě, fajfky se mu rozjížděly, ale namol nebyl, to ne. „Máš cucflek. Pod uchem," povídá. „Kdepak jsi byl? V sedmým nebi?" povídá. „V osmým," povídám já. Ten den jsme založili filharmonii. Přímo tam na dvorku. Křídlovka, harmonika, bicí. Bicí byl plech na buchty. Hasičská přílba byla Stachova. Zilvar ji s ním potom vyhandloval za patnáct viktorek. Viktorky byly cigarety. Ve válce! Hráli jsme Zelení hájové! Hráli jsme, až se třásla stodola. Ve tmě. Němci Neněmci! Já byl šťastnej jak blecha. Taky jste někdy takhle byl?

Byl. Dohledali jsme se, mistře.

Na stropě prohledávala pozdní iluminace. Podzimní sluníčko starců. Mistr řeznický ležel a nehýbal se. Vtom jsem zaslechl, že si tenince hvízdá. Pamatuju ten šlágr. *Anito, tím chci říct, že jinou nechci znát.* (Kvůli úplnosti podotýkám, že pan Doubek je řádně ženat, zplodil v loži manželském čtvero dětí, děti zplodily devatero vnoučat a rodinný život mistra řeznického v. v. Doubka Jana by mohl sloužit za příklad všemu obyvatelstvu východních Čech. Možná i západních.) *A že mám jen vás, Anito, rád.*

– V prosinci zabíjím u Stachů. Už je tam nová mladá Staška. Teda jmenujou se Rouskovi. Třeba má v Praze sestřenici. Že bych si zase zdřímnul na podprsence?

A usnul. I Báťa spal. I pacient číslo 2 měl asi oči zavřené. Bylo přibližně deset hodin. Co teď?

Vydal jsem se na obchůzku přechodného bydliště. U umyvadla jsem zapil ten jeden noxyron. Který mě neuspí. Zašklebil jsem se na sebe do zrcadla. Pak jsem vestoje na záchodě vykouřil cigaretu. Kouř jsem vyfukoval nahoru k větrací mřížce, bez kladného výsledku; nevyvětralo to ani do rána. Ve sklepních katakombách bych byl

samotinký zabloudil. Vkradl jsem se znovu do pokoje a převalil se na postel. Šmouha se nezměnila. Báťa chrápal. I Doubek mocně chrápal. Moje maková víla nepřicházela.

– O záhrobním žití? – nabízel se mi alter ego k důvěrné konverzaci. Ovšemže je i tady, skrčenec. Přestože jeho močový měchýř je z lékařského hlediska naprosto nezajímavý.

Navlékl jsem si župan a vydal jsem se na obchůzku přilehlých chodeb. Třeba potkám sestřenici.

– Nebo anglickou královnu, – šklíbil se skrčenec.

Nepotkal jsem živou myš. Jen cucky buničiny a na zdi ručičku elektrických hodin. Bylo 10.33. V kuchyňce někdo nechal rozsvíceno. Z kohoutku nad dřezem kapala voda. Na dně košíku zmíral tvrdý rohlík. Kterápak byla moje první láska? Noci v nemocnici jsou dlouhé a neutěšené. Už se to ve mně zase střídá. Křídlovka a skrčenec. Jenom spánek se nehlásí. *A spánkem, řekněm, ukončit bol srdce…* (Tamto byl plytký šlágr, tohle už je zas Hamlet, Františku. Jednání III., scéna 1., síň na hradě.) Proč, princi dánský? Dokavad jsme vzhůru, bráníme se osudu. Tísní i radostí. Dokavad se nám nohy nerozjíždějí. Davaj vperjod!

Mašíroval jsem chodbou. Raněný veterán. Hlavní chodba oddělení měří 180 kratších kroků. Když jdu zvolna, přejdu ji za 4 minuty. Bylo 10.46. Tam a zpět 8 minut. 10.54. Se zastávkou u okna 12 minut. 11.06. Hodiny cvakají. Na stojce před velitelstvím brigády taky ubíhal v noci čas tak pomalu? V Novochopersku? Až se někdy podezírám, že se mně to zdálo. Ale nezdálo! Emil Soyka je svědek. Vojta Vach je svědek. Laco Brezina je svědek. Totiž nejsou. Ale byli! 11.18. Do půlnoci ještě třiapůlkrát tam a zpět. „Kdybyste nespal, dojděte si za sestrou.“ A co budu u sestry pohledávat? Hřejivé citoslovce? Útěchu?

11.30. A kdo říkal, že ne útěchu? Zdravotní sestra je síla kvalifikovaná. I základy psychologie se na zdravotce dozajista probírají.

Není mi zapotřebí útěchy! Již mnohou sirou noc jsem zvládl.

– Citoslovce by ale přišlo vhod, – tokal v kuchyňce alter ego. Očichával rohlík. V nemocnici bývá hlad.

– Hřejivé? – vysmál jsem se mu.

– Lidské, – unyle špitl a šťouchal přitom do rohlíku. – Opíct ho na vařiči, změkl by. Naše první láska byla Sobotková Libuše. Ze třetí B. Složili jsme na ni báseň. Začínala: ach. Ach je citoslovce. Vyjadřuje touhu. Nebo překvapení. Nebo i soucit. Například: Ach pane Flanderka, vy nespíte?

Mašíroval jsem od kuchyňky co nejdál. Věděl jsem, co má skrček za lubem. Rohlík a sebelítost. Obojí se mi příčilo.

– To byla věta tázací, – dohonil mě. – Hřejivá, což? Nevyjadřuje uslzenou útěchu. Vyjadřuje účast. Přišla by ti vhod lidská účast? Nezapírej!

– Nezapírám, – odsekl jsem.

– Účast a porozumění, – nakřáple tokal. V kapse jsem nahmatal rohlík. Celkem vzato i ztvrdlé pečivo může v nouzi přijít vhod, nepopíral jsem.

I porozumění, nepřel jsem se. Prostinký noční rozhovor. O čemkoli. Jen aby ticho nešumělo v uších. Voda do dřezu aby nepřestajně neodkapávala.

Obcházel jsem cimřičku sester. Dveře byly dokořán. Sestra v křesílku odpočívala. Mohla by to být moje dcera. Mít s Katy dceru, bylo by jí dnes třiadvacet. Jako ve válce Doubkovi. Časně zrána bych vstal a doběhl pro mlíko a pro pečivo, ona by přišla z noční a na stole by už stála konvička s bílou kávou a cukr a v košíčku housky a já bych na sporáku smažil tři vejce na špeku. Posypané strouhaným sýrem. Najedla by se, osprchovala by se a šla by si zdřímnout. Až do oběda. Oběd by byl později, aby se vyspala. Hovězí roštěná s hráškem. Zaklepal jsem na futro dveří.

– Copak je?

Vstoupil jsem, ač vlastně nepozván. K čemu však ceremonie? Je noc a šumí v uších a oba nespíme.

– Jste ospalá? – počal jsem prostinký rozhovor. Zahleděla se na mne, jako by odhadovala, jsem-li natolik drzý anebo natolik mešuge. Upamatovala se však.

– Aha, pan Flanderka!

Těžko posoudit, byla-li v tom účast. Ba co víc lidské porozumění.

Ať tak či onak, na regále měla připravenou injekční stříkačku a jakousi ampuli.

– Ukažte zadeček.

A to byla všechna rozprávka. Stáhl jsem kalhoty, přidržel cíp županu a ukázal zadeček. Postříkla mi ho sprejem, bodla mě jehlou, přetřela ranku vatičkou.

– A spát!

Divže mě po té prdeli neplácla. Šup na pec, dědku! Bez odmlouvání!

Ale injekce byla kvalitní. Koňská. Odpochodoval jsem na pokoj, lehl jsem, usnul jsem. Zdálo se mně o vejcích na špeku.

Ráno kolem páté zamrkala zářivka. Byla středa 1. října. Dobré jitro. Kde to jsem? Ve špitále jsem. Kdo to chrouní metr ode mne? Pan Doubek chrouní metr ode mne.

– Teploměr!

Ano. Teploměr. Lékařský. Do podpaží. Nerozbít. Usnul jsem. Injekce byla pro dvojspřeží. Bílých lipicánů. Lipicáni jsou cirkusoví koně. Počkám si na ně v Chocni, v Chocni rychlík staví, pohovoříme si. Před šestou začal čurbes. Do pokoje se vřítily činorodé sestřičky. Bylo jich nejmíň patnáct. Prozřel jsem. Byly v mlze. Byly dvě. Opásané zástěrami a nabité energií.

– Dobré jitro!

A štvaly nás na chodbu. Mne a Báťu. Pana Doubka šanovaly, pan Doubek je ležící pacient, pan Doubek přijde, až se vyspinká. Teploměr jsem v pádu zachytil. Sestřičky pozotvíraly okna a tryskem stlaly postele. Znechuceně jsme s Báťou vyklidili bojiště.

– Ani vytento jednoho nenechají, – brsnil Báťa.

– Hnus, – brsnil jsem já. Byl jsem již ostřílený chovanec. Vyřítily se z našeho pokoje. Pentle za nimi vlály.

– Nestůj tady jak sloup, (Některé Báťovy výrazy upravuji, Františku. Jeho slovník je místy přemrštěně razantní.) – drcl do mne Báťa a zapadli jsme do ubytovny. Báťa, ustláno neustláno, rovnou pod deku. Já k umyvadlu a podobně. Zadřímnout v tomhle provozu by stihl jen déleslouží poddůstojník a obstárlý kocour. A Báťa.

– Stolice byla? – burcovala ho vzápětí Mařenka, když si zapsala

naše teploty.

– Co bylo?

– Stolice! Včera!

– Byla, – mrčel zpod deky.

– Dědo! Zmuchláte povlečení, a je dnes velká vizita! Ven z díry! Umějte se! A nenacákejte!

Báťa trpitelsky přestěhoval svou vetchou schránu na židličku. Báťa se myje a holí pouze v den návštěv. Čtvrthodinku před jejich příchodem.

– Nebyla! – uštěpačně popřel svůj předchozí výrok o stolici.

O poezii na přelomu století se ráno v nemocnici nediskutuje.

Vřítil se lékař. Jiný nežli můj doktůrek; můj doktůrek byl po noční. Postál v mlčenlivém zamyšlení nad pacientem č. 2. Mařenka přistrkala vozík s různými vatičkami a vodičkami a kovovými hračičkami. Lékař se s rozmachem pustil do Doubka. Železňák na kebuli mu nenarazil, ale jistá podobnost s páně Doubkovým řemeslem se tu rýsovala. Strhl mu náplast na břiše, pomazal místo činu chomáčem vaty pokapaným citrónovou vodičkou a zas to přelepil. Odpojil hadici močovodu, zbyl jenom gumový ocásek, trčící z Doubkova zmučeného ocásku. (Cévka, jak už teď vím.) Něco s ním kutil, s tím gumovým, nato ho vytrhl. Pan Doubek kvikl.

– Hotovo, mistře. Močit do konvalinky.

– Za tejden domů?

– Když to nebude mokvat.

– Nebude! – zapřísahal se blažený (Nevěřil bys, co je to za blaho. Jak duše plesá a životní perspektivy se jasní, když ti vyndají obyčejnou pitomou cévku. Banální, viď?) pan Doubek. Vizita byla po snídani. K snídani rohlíky a máslo a med.

K vizitě primář a hejno lékařů. Drahnou chvíli se zaměstnávali pacientem číslo 2. Radši jsem se tam nedíval. Nás tři odbyli povzbudivým slovem.

– Uděláme vám vylučovačku, – povzbudil mě pan primář. Už tě unavuju, viď, Františku? Je to pořád stejné. Vylučovačka taky není nic kór zábavného. Svlékneš se, položí si tě, přivážou, do žíly ti vpraví nějaké prevítstvo a pak nad tebou s kraválem pendluje nějaký

přístroj, vypadá trochu jako jeřáb, ale je to rentgen. Ležíš tam skoro hodinu. Na márách z plechu a z trubek, jakpak se asi člověk cítí na pitevním stole?

Nijak se necítí.

Odpoledne byly návštěvy. Pan Doubek dlouze uvažoval, přinesou-li mu smažené řízky nebo kuře. O štrúdlu nepochyboval. Báťa se myl a holil se a cákal. Vypravil jsem se do sklepa. Jako polární badatel. Sám a sám. Co bych se obveseloval sčítáním Doubkových vnoučat? Koblih a květinek? Za mnou návštěva nepřijde. Stezku k pólu jsem zdárně nalezl. KOTELNA. O kus dál výklenek. Vzduch čisťounký, narkomani už na pokojích kvokali. „Mamino!“

„Štrúdl!“

Štrúdl jsem naposledy jedl před jedenácti roky. Z lístkového těsta. S rozinkami. Před jedenácti roky a pěti měsíci. Katy umřela v létě 1975.

Nedopalky jsem házel do kýblu. Už tam byly čtyři.

– Co kouříš? – vyrušil mě z dum. Báťa, kdo jiný? Ochotně jsem mu nabídl. Chrápe, ale kamaráda nezradí.

– Odešli? – předhodil jsem mu šanci poklábosit o příbuzenstvu. Jež oddaně navštěvuje nemocného dědečka.

– Nikdo tu nebyl, – zachrčel. – Ležím tady pět neděl, ještě nikdy tu nikdo nebyl. Na holení se příště vykvajznu. Tys doma taky na obtíž?

– Nemám komu být na obtíž.

– A je to tak lepší?

– Není.

Pan Doubek tonul v blahobytu. Jeho noční stolek přetékal. Dva řízky, půlka kuřete. Štrúdl a švýcarská čokoláda. Afrikány a jiřiny. Vše na hromadě jak dary sultánovi cařihradskému od osiřelého harému. Avšak sultán se lahůdek netknul a potěšení nejevil.

– Posložte si. Já hubnu. A nemám náladu.

Báťa si ruče posloužil. Splivl řízek a zajedl ho štrúdlem. Já heroicky hladověl. Den před operací přijímá pacient potravu naposledy v poledne. Kvečeru přijímá klystýr. Za normálních okolností bych byl vystaven sprše otřepaných žertíků. Atmosféra

však nebyla žertíkům příznivá; pan Doubek vůčihlendě trpěl. Sžíral ho tajný žal.

– Čekuládu a štrúdl odlifrujte k mařenkám. I kvítí, – zaskuhral. – Je mně mdlo.

Báťa se ujal toho úkolu. Jeho nepřítomnost se podezřele prodloužila. Kvítí, lze předpokládat, svědomitě odevzdal. Účastně jsem se naklonil k zarmoucenému Doubkovi.

– Smutná zpráva? Zafuněl.

Nejbližší příbuzné je nutno informovat. Černý kostým neušije Oděvní služba na počkání. A oni to zatepla vytrandají pacientovi.

– Z histologie?

– I hovnajs, (Těžko upravitelné. „Houbičky“ by pan Doubek v této náladě neřekl. Řekl-li by to vůbec kdy.) – řekl.

– Zamiloval se do racajdy, – řekl.

Spadl mi kámen ze srdce. Ať už se zamiloval kdokoli a do kohokoli, byla to veselá zpráva. Dle mého mínění. Ne však dle Doubkova.

– Vnuk, – hořekoval hůř než Job na hnoji. – Ten nejstarší. Je rozvedená a s dítětem.

– Tician?

Zamračil se na mne. V hlavě se mu to mlelo. Mlýnské kameny se třely. Hřídele skřípaly. A pak se rozchechtal. A urval stehno z kuřete.

– Dneska je jinší doba! Dělají se osmičky. A v sobotu je fraj. Lidi nejsou tolik ospalí.

– A holky jsou čím dál hezčí.

– Prr. Šlajfujte. Hezčí nejsou. Ale vy jste karakter. Pomoh jste mně v mým neštěstí.

Zahřálo mě to. Že jsem mu pomohl v neštěstí. A že jsem karakter. Dle jeho mínění.

I pan Doubek je karakter. I on porozumí člověku v neštěstí. Zaškroukalo mně v břiše.

– Bude klystýrek! – nadšeně jízlil karakterní pan Doubek.

– Klystýrek! – radostnil ve dveřích Báťa, vyfutrovaný štrúdlem a devizovou čokoládou.

– Pane Flanderka! – vyřvávala na chodbě něžná Mařenka. –

Klystýrek!

Klystýr je oáza v suchopáru dní. Gaudium pro obec pacientskou. Arciže kromě postiženého.

A tak dále a tak podobně. V noci pochod tam a zpět, ukažte zadeček, injekce. Ráno čurbes. A roztřesené prstíčky. A hlad.

– Snídaně jako v arestu, – zvěstoval Báťa a předával Doubkovi kelímek s biokysem, nožičku studeného párku, dva rohlíky.

– Schovejte si to na zimu, – nepřijal Doubek jitřní dávku potravin.

Báťa půlpárek splivl, rohlíky a kyšku schoval na zimu. Doubek vyčaroval ze šuplíku vídeňský řízek v mastném papíře. Sestřička krmila pacienta č. 2. Zaujal jsem polohu ležícího střelce. Vypostěné útroby se chovaly tišeji. A nebylo mně vidět do obličeje. Co je komu do toho, že se bojím?

Ve válce, při přechodu řeky, při průzkumu, při útoku, se člověk také bojí. Ale jinak. Běží. Míří. Cupitá jak myška, aby větvičku nezlomil. Dupe a křičí. Vyhýbá se nášlapným minám. Zaléhá. Zasouvá zásobník. Skáče na břeh. Je jednající subjekt. Na civilní, upocený, nakyslý strach není dost času, jsou jiné starosti.

Tady tě položí, přivážou, uspí a budou se ti přehrabávat ve vnitřnostech. Jako když kuchařka kuchá slepici. Lesknou se nástroje. Pomocný personál přihlíží. Slepice je bezmocná. Slepice je kuchaný objekt. Doktůrek vyplňuje úmrčák.

Ani se nezastavil na kousek hovoru, jen před snídaní prolítl pokojem. A při vizitě jako by mě neznal. „Všichni jsou na sále," poučila mě Mařenka. Byla mi změřit tlak. „Vy ležte. Čekejte. Jste druhý na řadě."

Čekal jsem. Tele na porážku.

Ve válce se také čekávalo. Ale s palcem na spoušti. Náboj v hlavni. Pětačtyřicítka. Průpalný. A tady?

Jsme demobilizováni, vysloužilče Flanderko. Třesem se o život. A jenom o svůj. Nevalná pointa. Už ať je po všem, krucifix!

– Operace sama o sobě je to nejmenší, – líbě rokotal pan Doubek a zažíval svůj obalovaný šnycl. – O ničem nevíte.

– Ono jde o poprvé, – připojil se Báťa. – Poprvé je strach.

– Jste druhej na řadě a za chvilenku začnou, – sledoval Doubek na

hodinkách operační program. – Před ním je kdo?

– Vaverka autobusák, – referoval Báťa. – Bludná ledvina.

– To bude delší. No ale dočkáte se. Mařenka vám teď zafačuje nohy, pak píchne oblbovačku, a pak přijede vozejčkář. Všecko v klidu, oni se vyznají. Vysvlečete se, – vypravoval mi to pan Doubek jako pohádku o kůzlátkách.

– Vyndáte si zuby, – sekundoval mu Báťa. Málem že mě přitom nekolíbali.

– A přelezete na vozejk. Nahej jak jéžišek. Na sále budete čubrnět. Světla. Naleštěný kachlíčky. A stojánky a kolečka a mašinky, chybí jedině flašinet.

– Anezioložka je čičina. Vyholuje si obočí, – rozplameňoval se Báťa.

– Anesteziložka, – přeslabikoval Doubek. – Ta vám dá čuchnout Rajskýho plynu. Někomu prej se potom zdá, že se s ní muchluje v parku za prádelnou. Dneska ty mladší chodí bez podprsenky. I doktorky!

Málem jako by mně záviděli.

– Mně se nic nezdálo, – uřekl se Báťa.

– Protože vy jste impotent. Panu profesorovi se bude zdát! Pan profesor je ještě kanec!

Doubek si k tomuto slavnostnímu prohlášení vstal a potřepal mě po plecích.

Nevymlouval jsem jim toho kance. Byli na mne laskaví. Předstírali i závist! Pomáhali mně v neštěstí. Báťa už mohl nerušené spát, a odepřel si své libido! Vypravoval mně o čičinách! Po kterých sám by ani ve snu nevzdechl! A především mi připadali nepřijatelní. Jsem osel. Ale snad přijatelný osel, alespoň pro jednoho řezníka a jednoho ševce, a to platí, to je výborné, to hřeje, to vlévá sílu do zkornatělých žil.

Všechno šlo před se, jak pan Doubek nastínil. Přelezl jsem na vozejk. Bezzubé jezulátko. Byl jsem zahalen přikrývkou, abych nezpůsobil veřejné pohoršení.

– Zdar, zdar, nazdar! – vyprovázel mě pan Doubek všesokolským pozdravem.

– K obědu jsou floky nakyselo, dlouho tam nebuďte, – překonával se Báťa, emeritní švec.

Na chodbě se potulující pacienti utvořili špalír a mávali mně. Odpovídal jsem lehkým pokynutím pravice. Byl to triumfální odjezd.

Ve výtahu jsem povadl. I sál zklamal mé očekávání. Kachlíčky, no bože. Přendali si mě na ty své máry. Přihotovili si mě k mučení. Nohy roztažené a zvednuté. A přivázané. I ruce přivázané. Nahý. Bál jsem se jako prvnička. Čičina mě sladce oslovila a při té příležitosti se mi zaryla jehlou do předloktí. Bystřil jsem smysly, seč jsem byl; jenom neztrácet glanc, Františku Flanderko, dohrát hru do konce, s bravurou, s opaskem utaženým, v hrsti pugét, jsi krásná, Julie, došermovat a uklonit se, adié. Jen nebýt slepice!

Byla krásná. Obočí vyklenuté. Čáry kolem očí nakreslené došikma. Z perských hranic jsme jeli přes Turkménii. Země Asijská. Ašchábád. Kazandžik. Step. Dál už nic nevím.

V dýmu ze spálené vesnice stojí doktůrek. Za doktůrkem Katy. Přišla mně popřát dobrou noc.

– Slyšíte mě? – naléhá doktůrek.

Slyším. Dokonce i žiju. Jsem přikrytý. Na vozejku. Děj se odvíjí pozpátku? Budou mně fačovat nohy? Vždyť je mám zafačované.

– Nespěte!

Nespím. Bystřím smysly. Operace sama o sobě, o té vám povypráví pan Doubek, já ležím a já čekám, nepřerušujte mě.

– Není vám zima?

Ano. Byla mně zima. Ležel jsem na chodbě. Kachlíčky. Průvan. V ústech vyprahlo.

– Budou mě operovat?

– Už jsme vás operovali!

Dál zas nic nevím. Probral jsem se až doma. Tedy na pokoji číslo 231. Nade mnou na stojanu baňka. Z baňky vedla trubička. Dolů. Mně do žíly. V baňce, v té vodě nebo co tam bylo, perlily se bublinky. Stoupaly nahoru ke hladině. Pravidelně. Jako korálky, (infúze. Takzvaná kapačka. Běžný úkon.) Bylo mně psovsky.

– To po narkóze vždycky, – nakláněl se nade mnou tělnatý pan Doubek. – Lokněte si.

Vypodložil mě svým polštářem a naservíroval mně pod nos sklenici čaje. Lokl jsem si. Polil jsem se. Pan Doubek mě poutíral dlaní.

– No a je po ptákách, – konejšil mě.

Bleskem jsem asocioval. Volnou pravačkou jsem zajel pod deku. Byla tam. Hadice.

A stále bublinky. A kapky. Hladina se čeřila. Kapalo to věčnost. Až to dokapalo. Zaplaťbůh!

– Poplach! – zvětřil pan Doubek spícího Báťu. – Pro Mařenku!

Báťa přivábil sestru. Vyměnila prázdnou baňku za plnou. Druhá věčnost. V kříži už jsem byl jak přeražený.

– Otrava, co? – soucítil se mnou Doubek. – já vám to zrychtuju.

A pootočil šroubečkem. Bublinky stoupaly čileji. Vody v baňce zřetelně ubývalo.

– Bůhvíco to do nás kapou, – sejčkoval Báťa.

– Výživu!

– Tak ať mu dají buřta, ne?

A kramařil ve svém nočním stolku. Pak se loudal jakoby ven. A přitočil se ke mně a šoupl mi cosi pod deku.

Čokoládu. Švýcarskou. Oříškovou. Dopola nakousnutou.

Před Doubkem jsem tu lumpárnu zatajil. Ne kvůli táfličce čokolády. Kvůli Báťovi. Doubek by ho seřval. Baťa by si to líbit nenechal. Na pokoji 231 by pominula družná pohoda. Vzájemná účast. A porozumění.

Čokoláda byla prvotřídní.

I druhá věčnost dokapala, Mařenka přístroj odvlekla a oděla mě v bílou plátěnou košilku. Slušivé. Andělíček veterán.

Z přirození mně vychází hadice. Ústí do igelitového sáčku. Sáček je připevněn k prostěradlu zavíracím špendlíkem. Lze ho odšpendlit a přišpendlit k lemu košilky. Čímž se z ležícího pacienta stává pacient chodící. Oblékne si župan a jde se projít. Hadice mu bimbá mezi nohama. Moč stéká nepřestajně a samospádem. Zpočátku je krvavá. Sáček-li mne tíží, jdu a vyliju jeho obsah na WC. Tři sta. Pět set. Upatlané prsty si opláchnu.

Toť můj nynější stav.

V tom stavu zastihla mě Cúňa.

Ano, ano, živá. Vězel jsem ve sklepě. Sám a sám. Na pokojích řádily návštěvy. Vtom se kdosi blíží labyrintem. Báťa.

Neoholený. Za Báťou ženská postava. Ve svetru, v přiléhavých texaskách, s cestovní kabelou. Blondýnka do zrz. „Nepočítej mně to za zlý.“

„Nepočítám.“ Mrkla na mne a uličnicky povyplázla špičku jazyka. Cúňa.

– Děkuju, dědečku, – uvědomila Báťu, že jeho přítomnost již není nezbytná.

– Nejsem tvůj dědeček, – zavrčel Báťa, mrkl na mne, mrkl na Cúňu a diskrétně se vypařil.

Byla tu, byla živá, všecko bylo jako dřív.

– Ó sílo extází a snů, – řekl jsem.

Seděli jsme na ošoupané lavici, v podzemí okresní nemocnice, byla sobota 4. října 1986, bylo 42. výročí karpatsko-dukelské operace, počasí venku slunečné.

– Jsem tady od čtvrtka, – řekla ona. – Prodávala jsem mlejn. Vy marodíte? Co je s váma?

Jen žádný nemocniční dialog! Nemarodím. V sobotu 4. října 1986 ne. Až zítra.

– Maminku vezmeš k sobě?

– Na jaře umřela.

Božena Zilvarová umřela. Na srdce? Na ledviny? Na raka? Jenom ne o nemocech! Jenom ne o smrti. Soustředit se. Upřímně. Lámání chleba. Poslední dialog.

– Blíženci jsou v pořádku?

– Kluci? Za rok jdou do školy. Vy jste po operaci?

Po operaci. Nemluv o tom. Ve čtvrtek. Předevčírem. A před dvaačtyřiceti roky. Tenkrát nás bylo víc. Stahoval jsem si šosy županu, aby si nepovšimla hadice. Velitel protitankového kanónu v nedbalkách. Neslavná oslava výročí.

– Mluvil jsem s Marešem.

– Teď někdy?

– Předloni. Hledal tě. Já jsem se mu o Svojšíně nezmínil.

– Doptal se u slečny na poště. Přijel a zase odjel. Dala jsem mu kafe a vánočku. Kluci na stráni sáňkovali, nezavolala jsem je. K čemu by nám byl?

Jistě. Rozumné stanovisko. K ničemu by vám byl.

– On je neadoptoval?

– Švarc? Ne. Přišli bychom o alimenty. Je to dost peněz. Ukládá jim je na knížku.

Jistě. Tři roky, měsíčně dejme tomu po dvou stovkách, Kastrol i Vysavač mají na knížce jeden každý přes 7 tisíc. Za deset let to bude 30 tisíc. Plus úroky. Za 30 tisíc je nábytek do obýváku. Rozumné. Josef Švarc je muž se smyslem pro realitu.

– Už je přednostou stanice?

– Není a nebude. Finančně je to nevýhodné. Když započítáte přesčasy a příplatky, gáže výpravčího je průměrně o dvě stovky vyšší.

Aha.

Za tři roky o 7 tisíc. Za třicet let o 70 tisíc. Za 70 tisíc je nábytek do dvoupokojáku. A pračka. Automatická. A snad i kotel k etážovému topení. Jsi naivní, jsi kojenec, Flanderko.

– A ty?

Zapálila si. Rty se jí na mžik zkřivily. Vydechla kouř.

– Kasírka. Na nádraží. Prodávám jízdenky, odbavuju bagáž, spěšniny, vedu vlečkovou agendu, knihu služebních zásilek, potvrzuju dělnické a žákovské průkazky. Objednávám tiskopisy. Zpracovávám přehled o výkonech stanice. Dva tisíce dvě stě měsíčně. Pondělí až pátek, pracovní doba od půl sedmé, končím ve tři. Vyzvednu kluky, cestou nakoupím, jdu vařit večeři. Stačí?

Cúňa je ostrovtipná holka. Vystihla směr mých úvah. Ale já nepovoloval.

– A mlejn?

Oči se jí zúžily. Blýskla v nich břitva. Samice brání hnízdo proti vetřelci.

– Dvě stě tisíc, – řekla s medovým úsměvem.

– Pěkný peníze, – řekl jsem s cukrkandlovým úsměvem. Dozrávali jsme k hádce.

– Pěkný, – nepovolovala. – Koupíme škodovku.

– Béžovou?

Ale ona se nedala vyprovokovat. Byla klidná a byla dospělá. Jen rty se jí zarputile křivily. A čelo přetínala klikatá vráska. Dodávala jí rozvážného vzhledu. To dřív nebylo.

– Koupíme škodovku a ten zatracenej kotel a něco na sebe a klukům lyže a v létě si zajedeme do Bulharska. A pořád ještě zbyde přes sto tisíc. Kdybych si z toho vybírala tisícovku měsíčně, můžu přejít na půl úvazku. Vyšetřím čtyři hodiny denně. Přihlásím se na vysokou dopravní. Dálkově. Já to zvládnu. Je mně šestadvacet.

No přece. Už jsem se obával, že uvázneme u kotle. A u rozpočtu nákladů na uhlí.

– A budeš inženýrka, – řekl jsem. Béžová škodovka odpuštěna.

– Dostanu místo v Plzni u Jihozápadní dráhy.

V Plzni ne! V Plzni je Mareš. I když polepšený. Ale kupříkladu v Olomouci je správa Střední dráhy. Nadarmo jsem nelistovával v jízdním řadě.

– Nebo i jinde. Poperou se o tebe, – řekl jsem. Olomouc je město staroslavné a výstavné. Od nás je do Olomouce 120 km.

– A budeš samostatná, – řekl jsem.

V Olomouci je gymnázium. A filozofická fakulta. Blíženci, kdyby cirkusový talent zakrněl, mohou vystudovat i středoškolskou profesuru. Při výběru předmětů bych jim poradil.

Jenže co se Švarcem? A domek?

– A nebudu se nikoho prosit, aby mě vzal jednou za měsíc do Mariánek na večeři! Pak mně při snídani předčítá z účtenky! Třiačtyrycet korun, to že byl ten můj biftek! Za třiačtyrycet korun že se doma nají celá rodina!

Sakryš, zatrnulo mi. Rozvážná Cúňa vypadla z role. Tohle už není iluminace. Tohle je ozlomkrk.

Já už ti, holka, nepomůžu. Mne už za polovičního účetního nevezmou ani v invalidním družstvu. A nákupní tašku s litrem mlíka a s pěti kilo brambor a v druhé ruce balík vyčištěných kabátů, tolik já už neunesu, jsem převálcovaný, jsem po operaci. Rozvažme to, holka, rozumně.

– Nojo, – řekla a obnovila vrásku a ohlížela se po kabele. – Jsme obyčejný lidi, patří nám to. Těch sto tisíc uložíme na knížku. A jezdit do Bulharska, i bez toho se dá žít. Kluci se naučí plavat u nás v řece. A na sebe si koupím tepláky. Manžel mě přemlouvá, abych zůstala doma. Že bychom zkusili porodit dceru. A část těch peněz by se mohla vrazit do něčeho, co vynáší. Chovat čistokrevný psy. Nebo nutrie, u nás pod zahrádkou je potok, za kožku z nutrie se platí i šest set. Když budu doma, obstarala bych je. Ty psy. Nebo ty potkany. Nebo aspoň kachny. A barák potřebuje okapy. A vyspravit fasádu. A až bych potom posílala kluky do Plzně na gymnázium, taky to nebude zadarmo. Boty, prádlo, jen školní atlas stojí pětasedmdesát korun, a rukavice a vlněný ponožky, u nás je zima už v říjnu, my jsme podhoráci. Člověk se musí ohánět.

To už jsme se proplétali katakombami.

Takový obyčejný dialog.

„Konec návštěv!“ znělo shůry.

– Vracíš se dnes? Do Svojšína?

– Dnes. Rychlík z Chocně jede v devatenáct osmnáct. Před půlnocí jsem doma. Manžel má noční, ale kluci už budou spát. Oni se o sebe postarají, když to musí bejt.

Musí. Musí to bejt. Nežijem na věži, v záři reflektorů a barevných žároviček. Nejsme kavky, jsme lidé.

– Sbohem, Cúňo.

– Moment. A co je s várna? Co je vám?

– Nic. Nestarej se. O vánocích za tebou přijedu.

– Fakt?

– Fakt! Rychlík z Prahy jede ve dvanáct čtyřicet.

– Ve Svojšíně ale nestaví. Přestoupíte si v Plzni na osobák. Čekáte jen půl hodinky.

– Starou bačkoru čekám! V Plzni si vezmu taxíka! Maličko jsem to gesto přehnal. Povšimla si hadice. Moč po dvou dnech je dosud krvavá. Zděsila se. Ale hru nepokazila. Díky, Cúňo.

– Dostanete se kstáru do dluhů, – zalaškovala.

– Pro vás i do otroctví, Zilvarová, – zalaškoval jsem.

– Sbohem.

Na pokoji, na mém nočním stolku, stála v hrníčku kytka afrikánů. A v jejím stínu paklíček marsek.

– Máte svátek, ne? – divil se pan Doubek, že se divím. – Svatýho Františka, ne?

– A od koho to je?

– Od pionýrů, – chechtal se pionýr Doubek. Pionýr Báťa mžoural zpod deky.

Zítra jdu domů. Dnes je čtvrtek. Jsem tu devět dní, sedm hodin a deset minut. Čekáme na večeři. Ukázněně čekáme.

Báťa šel domů dneska. Vyprovodil jsem ho až k vrátnici.

Byl to sympatický stařík. Je z Paletic. Zval mě, ať za ním přijedu. Nebylo by to nesnadné, jede tam od nás autobus. Pět Šest stanic. Poklábosíme, pro pivo si pošleme.

– Snachu. Aby baba viděla, že mám nóbl kamarády. Řekneš jí, že jsi uzenář.

Panu Doubkovi to mokvá. Znovu mu zavedli cévku. Přikázali mu ležet Ve vlastním zájmu. Leží a nadává.

Mně cévku vyndali předevčírem. Vysprchoval jsem se, oblékl si pyžamo a zašel dolů do bufetu na kávu. Poflakuju se jako knížepán.

Na lůžku č. 1 už je nováček. Byl eskortován dopoledne. Zhrozil se nás. Našeho pachu. A chrápání. Vybaluje se.

Oběd jsem Doubkovi donesl, nádobí po něm jsem pak uklidil. Po obědě si přál smíchovskou dvanáctku. Donesl jsem mu z kuchyňky konvici čaje. Nadával, ale pil. Zatoužil po něčem k zakousnutí. Donesl jsem mu z bufetu malinové oplatky. Pochutnal si. Teď budou teploměry, po teploměrech prolítne doktor, kterému napařili noční, a potom donesu Doubkovi večeři. Jen aby nebyla zemlbába. Včera byla studená sekaná, dnes bych hádal rýžovou kaši se skořicí a s máslem. Pan Doubek bude nadávat, ale slupne ji.

Nováčka pro jistotu upozorním, ať si hlídá teploměr. Zapomeneš se, a je po něm. Přivedli bychom nemocnici na buben. Já už rozbil dva.

Taky mu doporučím, ať poprosí doktora o prášek na spaní. Případně i injekci. První noc v nemocnici je neutěšená. A on se hrozitánsky bojí. Přivezli ho už k ránu, sanitkou. Čekal dole na

ambulanci, až se uvolní lůžko. Říká, že doma skučel a svíjel se a proklel manželku, když mu nutila acylpyrin a tvarohový obklad. Zkrátka kolika. Asi má kámen. Je o rok starší než já. Na ambulanci mu něco píchli, patrně dolsin, po obědě zas. Bolesti ustoupily. Zítra, neklame-li mě praxe, půjde na rentgen. Pořád na cosi čekáme.

Předstírám, že se nic neděje, ale srdce mi tluče až pod jazykem. V noci. I devátá noc v nemocnici je neutěšená. Nebyl to jenom zánět. Nějakou potvoru mně tam odškrábli. Výrůstek.

– Papilom? – udeřil jsem na doktůrka Pergla, poučen Šamanovým výkladem.

– Odebrali jsme vzorek. Čekáme, – vyřkl nepřesný ortel. Doktoři neprozradí, co nevědí.

– Na výsledek?

– Ano.

– Z histolky?

– Ano.

– Jestli to náhodou nebylo maligní?

– Ano, – přiznal nelítostně.

Takže se čeká. Čekám a čekám. Mají toho tam v laboratoři asi mnoho. Nebo vzorky někam posílají? Do krajské nemocnice? Do Prahy? Že já se Šamana líp nezeptal!

Šaman je na JIP. Jednotka intenzívní péče. Izolace. Mučírna. Ale žije, ujistily nás sestry, proč by nežil? Žije a zlobí. Vymáhal na primářovi cigaretu.

Nováček je civilním zaměstnáním zedník. Toť se ví bývalý. Všichni jsme tady bývalí. Říká, že tuhle nemocnici stavěl. Před válkou. Stavěl, a teď v ní leží. Jmenuje se Josef, příjmení jsem přeslechl. Pan Doubek ho překřtil na Sněhuláka. Asi proto, že tam u okna tak rozpačitě postává. První den v nemocnici se člověk ostejchá i zajít na záchod.

– Ono jde o poprvé, – drezíroval jsem ho, když jsem ho vedl k bezmasému obědu. – Člověk si zvykne i na smrt.

– Na smrt? – zbledl.

Inu je to taková průpovídka. Lidová moudrost. Naplňují se naši dnové. Ne že by bylo naspěch. Ale zvyknout si na to pomyšlení

musíme.

Taky mu podrobně vysvětlím, co a jak s panem Veselkou. Pan Veselka je pacient číslo 2. Onehdy při vizitě jsme s Doubkem zaslechli jeho jméno.

– Smutnej Veselka, – zašprýmoval si omrzelý pan Doubek.

Ale do šprýmů nám není, když někdy v noci naříká. Pan Veselka naříká tiše, tence, jako by komár bzikal. Kdoví má-li ještě jaké pomyšlení. Nejspíš má. A nejspíš se mu jako naschvál a příliš velmi chce žít. Ba ne, na smrt si člověk do smrti nezvykne.

Ostych neostych, během dneška všecko Sněhulákovi vysvětlím. A předvedu. Poněvadž od zítřka je tu on na pokoji jediný chodící. Na mého nástupce spoléhat nemůžeme; co jestli to bude nemehlo v sametovém županu? Anebo těžký případ čili fal? A není myslitelné, aby se pro každou hloupost zvonilo na sestru. Sahá-li pan Veselka po hrazdičce, znamená to přidržet mu mezi nohama bažanta. Anebo ho nadzvednout a svlažit mu rty čajem. Čaj nesmí být moc horký. A utřít mu bradu. A urovnat polštář. A neštítit se jeho pachu; až my budeme trávit naznak dny i noci, ani z nás nepovane vůně fialek.

A pokud pan Veselka naříká silněji a hryže si pysk a zatíná nehty do dlaní, přivábit sestřičku. A potom se tam radši nedívat.

A když se něco rozlije, skočí se do skladiště špinavého prádla pro hadr.

A když je košilka bez tkaniček, pacient pacientovi ji vzadu sepne zavíracím špendlíkem. A neštítí se jeho nahatého zadku, chlupatého či nechlupatého.

A když pana Doubka popadne zlost a začne hartusit, že je tu na úhyn a že doktoři jsou lempli a on že z toho plesnivýho kurva špitálu živ nevyjde, znamená to zpražit ho jako dorostence, prostata je prkotina, a kdo si ji prasecky zanedbal, ten ať leží a kušuje, za těch čtrnáct dní čuníci žalem po něm nepochcípou a pak si bude zabíjet do aleluja.

A když pan Doubek nehartusí, když jenom zdlouha funí a zírá do stropu, neboli když ho popadne chandra a temná beznaděj, znamená to zakormidlovat hovor například k pupíku. Expozé páně Doubkovo o rozdílu mezi pupíkem vepřovým a lidským, tj. ženským, je sice

nezáživné a v podrobnostech nevkusné, ale páně Doubkova chandra se přitom rozptýlí.

Na chodbě bouchají dveře a ťukají kramflíčky. Mařenka roznáší teploměry. Snad jsem na nic nezapomněl. Po večeři zahájím výcvik Josefa Sněhuláka. Abych šel zítra domů bez obav.

Koneckonců v sobotu je návštěvní den, mohu se tady stavit. Co doma? Bloumat po bytě? Stavím se tu, donesu Sněhulákovi noviny, Doubkovi kakaové oplatky, zkontroluju, je-li vše jaksepatří, pobudu zde třeba až do pěti hodin a vůbec to nebude nápadné, prostě návštěva, bratranec, kamarád z vojny, sestry mě samozřejmě poznají, bodejť by nepoznaly, ale ani sestry mě možná neuvidí nerady, byl jsem nenáročný pacient, a kdopakví, i dopis možná bude, dopis chlapci a v něm gramatický oříšek, čeština má hojná úskalí, chlapec kupříkladu vojákuje u pohraničníků v sušické posádce a ona mu píše, že za ním přijede – do Sušic, nebo do Sušice, pane profesore? Milerád posloužím. A kdyby i něco jiného, zanést dopis do schránky, vyzvednout kožíšek z čistírny, obstarat lístky do kina, opravdu milerád, tedy ne snad denně a ne pět kilo brambor, natolik už se necítím, ale hodit dopis do schránky nebo ho na poště poslat rekomando, to ještě ježíšmarjá svedu, nejsem kripl.

– Vy taky máte kámen? – vece ke mně Sněhulák, ustrašeně zahřívaje v podpaží teploměr, již upozorněn na pomíjivost této věcičky.

– Já? – zasmál jsem se a lehkomyslně jsem se sklouzl po PVC k vypínači, otrlý pacient umí zahřívat teploměr i v poklusu. – Já už jsem zdravej! Můžu rozsvítit?

———

A kaštan už je téměř bez listí. Jen pár posledních se na holých větvích třepotá jak zimomřivé duše ptáků. Ostatní na zemi tmavnou dohněda a budou proměněny v zem.

Byl jsem dnes po poledni na Balkáně. Solus, pouhý, samojediný: Je úterý. Zahradní restaurace už je vyklizená. Sedá se ve výčepu. Tam je nepřívětivo. Kafe bylo snad ze žaludů. Čpěl pisoár.

Ale ne, nesužuje mě smutek, nesužuje mě úzkost, jsem v pohodě, je mně klidno. Podzim je letos mírný a suchý. Úroda hrušek byla uspokojivá. Šel jsem z Balkánu velkou oklikou. Těším se z darů podzimu.

V sobotu jsem ve špitále nebyl. Pozastavovali by se. Nač tu ten dědek vizitýruje. Doma ho svrbí? Zachtělo se mu švýcarské čokolády? Smažených řízečků?

Lístky do kina obstarávají Mařenkám jejich Jeníčkové; a ne geronti, kteří tu ještě minulý týden pobíhali s hadicí a se svraštělým moudím.

Není mi zapotřebí řízečků. Až se mi zachce, usmažím si. I kuřátko si upeču.

Nebo si ohřeju buřta. Co bych se piplal s kuřetem?

Je tu zima. A nevyvětráno. A v dřezu pánev od vajíček. Ze včerejška. A upustil jsem rádio. Když jsem je přenášel do kuchyně. Nehraje. A všude plno prachu. Čistotný dědek by vyluxoval. Já nevyluxuju.

Něco je s tlakem. Atmosférickým. Mizerně se mi dýchá. Lapám vzduch jako kapr na suchu. Asi se bude měnit počasí. Budou plískanice. A bláto. A šero už ve čtyři odpoledne a v květinářství chryzantémy.

A kapr nelapá vzduch! A co je mně do kapra? Hergot.

Nu ano, ano, ano, byl jsem včera na ambulanci. Za doktorem Perglem. Objednal si mě. Obvyklý postup. Rutina. Nevím, proč se o tom šířit. Takových pooperačních kontrol je patnáct do mandele.

Že bych přece jen vyluxoval? Nebo se vypravil do kina? Smráká se. A dýchá se mně čím dál hůř.

Atmosférický tlak se měří na hektopascaly. Vysílají to každodenně v televizi. Proč nás tím obtěžují? Nezajímá mě, kolik je hektopascalů. Zajímá mě, jestli nebude zejtra pršet.

A pro mne za mne ať si i prší. Přispím si, usmažím si vajíčka. Až vydrbu tu pánev.

Vajíčka taky nesmím. Jenom půlku za den. A co s tou druhou půlkou? A jak rozpůlit syrové vajíčko? Příručka mlčí, příručka neprozradí. Ale o tom už jsem psal Lacovi. Dávno. Na frontě jsme

fasovávali chleba, cibuli a špek. Strašně dávno. Rádio nehraje.

– Močíte bez potíží? – tázal se doktor Pergl, když mě byl předtím prohmatal.

– Močím bez potíží, – poslušně jsem potakal, věda, že to hlavní teprv přijde. – Semtam žmoleček sedlé krve.

– Ovšem, – neznepokojil ho žmoleček. – Rána se hojí. Můžete se obléknout.

Natáhl jsem si trenýrky, tričko, kalhoty.

Jsou odřené, látka prosvítává. Koupím si nové. „A ne zas manšestráky!“ lamentovala by Katy. Houbeles. Koupím si manšestráky. Jsou levnější, víc vydrží a nevadí, když jsou nevyžehlené.

– A jinak? – vysoukal jsem ze sebe, věda, že to hlavní teprve přijde.

– Bakterka negativní, krevní obraz v normě, – přerovnával papírky. To hlavní stále nepřicházelo. – Játra vás nepobolívají?

– Játra? Já mimochodem nemám zdání, kde jsou. Zasmáli jsme se.

I na ambulanci je podlaha z PVC. A porůznu i kapičky. A na poličce flaštičky a zkumavčičky. TU jsem na papírcích nezahlédl.

Jaterních chorob je řada, jak jsem se doma dodatečně vzdělal. Ciróza. Tuberkulóza. Hlízy. Atrofie neboli úbyt. Nádory. Mne ale játra nepobolívají. Přestože jsem již poučen, kde jsou.

Že bych si uvařil polívku z tvrdého chleba? Je výživná. Budu v pohodě srkat horkou polívku a v pohodě si číst noviny.

Neuvařím. Není česnek.

Katy mívala na zahrádce záhonek česneku. Pravdaže paličky byly zakrslé. Zato Laco mi jednou poslal čtyři palice jak pěsti. „Abyste v Čechách věděli, co je česnek,“ psal. Začínal tehdy školní rok. Katy nasmažila bramboráků pro celý učitelský sbor.

Katy není. Laco není. Bramborák jsem naposledy jedl u Cúni. Umaštěný až za ušima. Cúňa není.

– A jinak? – dorážel jsem, jako by nebylo už tak dost legrace s játry.

Doktůrek shrnul papírky do desek, desky vsunul do obálky, obálku přelepil izolepou.

– Bylo to maligní, – řekl.

Podlaha z PVC se pode mnou zhoupla. Maligní rovná se zhoubný. Maligní nádor. TU.

TU! psali prstové tajemní na stěnu, an král Baltazar pil víno, pil král a pili knížata a ženy jeho i souložnice jeho a chválili bohy zlaté a stříbrné, měděné, železné, dřevěné i kamenné. A mysl královská zkormoutila se velmi a kolena jeho jedno o druhé se tlouklo. A v touž noc zabit jest Baltazar, král chaldejský.

Uvařím si polévku hrachovou z kostky fy Vitana. Do ní zlomky ztvrdlého chleba, osmažené na oleji fy Kosmos. Poté sýr ementálský, poněkud zaschlý. Poté černou kávu. Vztyk a do díla!

Anebo ne. Nevím, proč bych tu lisovanou jíchu vařil. Hladu ni chuti nemaje.

Uvařím si kávu. Povzbudím líné cévy. Točí se mně hlava. Nebo jsem ospalý?

– A z toho plyne? – pravil jsem ležérně, abych dokázal, že doposud jsem lidská osobnost. A ne hromádka neštěstí číslo devadesát devět, hynoucí na raka.

– Z toho plyne, – řekl doktůrek, – že novotvar o průměru osmi milimetrů, který jsme vám odoperovali, (Za přesnost citací neručím. Doufám, že nestuduješ medicínu, Františku.) byl maligní. Tečka.

– A prognóza?

– Nejsem ptakopravec, – řekl nerudně. Nejsa psycholog.

– Všecko mně vykucháte? A budu žít?

Podíval se na mne. Podíval se na hodinky. Na chodbě před ambulancí se tísnilo nejmíň tucet pacientů. Všichni v úzkostech.

– Posaďte se, – řekl.

– Novotvar neprorůstal tkání, – řekl. – Přišel jste včas. Nic vám nevykucháme.

Včas! On si řekne včas! Hnáty jsem si měl zpřelámat, a ne jít k obvoďákovi! Umřu tak jako tak, jenomže odborně poučen! A dekorován hadicí!

– Za tři měsíce se vám do měchýře zase podíváme, – řekl.

Do háje zelenýho s měchejřem!

– Proč?

– Papilomy se rády tvoří znovu.

– I nádory?

– I nádory, – řekl nelítostně. – Zákrok je nutné opakovat.

– Kolikrát?

– Pokaždé, když se vytvoří papilom.

– Nebo nádor.

– Nebo nádor.

Osmnáctkrát. Šaman se nevytahoval.

– Pokaždé za tři měsíce?

– Tentokrát za tři měsíce.

A budu tady víc než doma. Hadice na doživotí. Strach na doživotí.

– Umřít si musíte na něco jiného, – řekl doktor Pergl. Nevzmohl jsem se na žertík.

– Rakovina je, račte vzít na vědomí, smrtelná! – rozkřičel jsem se na něho. Kolena se mi tloukla. Slina mi potřísnila bavlněné tričko.

Ze sousední kóje vyšla statná sestra v naškrobeném čepci. Patrně nasadit mi svěrací kazajku. Doktůrek si jen sundal brýle a promnul si oči. Byl unavený. Počkal, až se vydýchám. A až si utřu poslintané tričko.

– Rakovina je mnohdy smrtelná, – řekl. – Vy rakovinu nemáte. Račte nám zachovat svou důvěru. Novotvar, který jsme vám odstranili, byl maligní.

S důrazem na slovech „odstranili“ a „byl“.

– Ohlaste se tu po vánocích, – řekl ještě a vyprovázel mě ke dveřím. Brejličky se mu blyštěly.

Situace si možná žádala zpražit mě jak dorostence. „Váš výrůstek o velikosti hrášku je prkotina, vážený! Deset dní jednou za tři měsíce, cystoskopie v narkóze, i to je prkotina, vážený! Sypte domů a cestou mi hoďte tuhleten dopis do kastlíku! A vyzvedněte mi sako z čistírny! A v hospodě si dejte panáka a spláchněte ho pivem! A kdyby vám někdo radil odvar z borových šišek, kopněte ho, víte kam! Nejste ježíšmarjá kripl! Čelem vzad! Odchod!“

On ovšem není psycholog. A na chodbě uvadalo tucet prostatických dědků. Všichni hynuli na raka.

– Další, prosím! – řekl doktor Pergl.

Sestra mně pomohla do kabátu. Byl jsem z toho jelen.

Setmělo se. Voda na kafe se vaří. Můžu rozsvítit? Pan Doubek večeří zemlbábu. Báťa se škorpí se snachou. Zilvarovic babička ve smrčí nad serpentinkou sbírá bělounké hříbky. Nejsou tam miny? Cúňa napřesrok porodí dceru. Bude se jmenovat Eva. Bude letuškou. Na lince Praha – Havana. Praha – Sydney. Praha – jižní pól. Pan Veselka asi už umřel. Laco umřel. Katy umřela. Pan Picek umřel. A otec Zilvar troubí na křídlovku „Zasviť mi, ty slunko zlaté“. Na pozdrav vnučce Evě, která nad ním letí. Blázen.

Buďte blázni!

„Nejsem blázen,“ křiví rty Cúňa. „Školní atlas stojí pětasedmdesát korun. Letenka do Austrálie dvacet pět tisíc. Budem si cestovat prstem po mapě.“

Do Austrálie? Cúňa? A štupovat blížencům ponožky bude jak? Dálkově? Jsem z toho jelen.

– Smrt na rakovinu je bídná smrt, – prozpěvuje si alter ego.

– Nemám rakovinu!

Rozvaluje se v cukřence. Nevyvrací mi můj názor. Mou iluminaci. Jen si hvízdá.

– Co bude s majetkem? Propadne státu.

– Nemám majetek.

– A já?

– Ty nebudeš. Ty zmizíš. Z povrchu zemského.

– Odmítám zmizet! – rozvřískal se. Kolena se mu tlučou. Vida ho, parazita. Ono se mu odtud taky nechce. Zvykl si na cukr.

Zmizíme, kamarádíčku. Nebude na nás zdálky od rybníka volat kropenatý křístel. Nebudou nás uspávat aoristy a supina. A budit holky na vysokých šteklích. Žili jsme. Čas minulý.

Žili jsme dobře? Vždycky a veskrze?

Nejsem si tím jist.

Ty oběšené děti, Františku. V Solomence. Nemohli jsme je ani pohřbít! Nebylo kdy.

Na tomhle světě.

Byl to můj svět.

Někdo zvoní. Koho sem čerti nesou? Asi haranti. Též jsme

zvonívali na domovnice. Domovnice nejsou, zvoní se na šmajdavé penzisty. Folklórní obyčeje nevyhynou. Potěšitelné.

Nebyli to haranti. Byla to listonoška. Telegram. Otvíral jsem ho ne bez rozechvění. Srdce se mi rozbušilo, hrdlo sevřelo. U nás v kraji dostáváme telegram, když z Prahy přijíždí neteř Anča na nečekanou návštěvu, tedy naložit si auto proviantem, anebo v případě náhlého úmrtí. Neteř z Prahy za mnou přijet nemůže.

A nastojte! Pan Doubek! Nenene, nezemřel! A už ho pustili! Je zdravej!

ZABIJACKA V SOBOTU U STACHU DOLANKY

UCTIVE ZVE DOUBEK

A teď se zblázním já.

No radostí!

V sobotu. To je pozejtří. Přivstanu si. Abych nepropásl ovar. Ohřátý ovar už nemá ten šmak.

Stachovic famílii neznám. Ale co na tom? Pozval mě pan Doubek, mistr řeznický. Při zabijačce je řezník nad generála. Představím se Stasce jako jeho bratr. Báťa. Nevlastní. Levoboček nebožtíka starého Doubka, taktéž mistra řeznického. U Doubků je sexuální zdatnost a všestrannost v rodě. Pokud u toho neusnou.

Lidí tam beztak bude nával. Zešíra. Příležitostný statista se mezi nimi ztratí. Najím se a poveselím se. Občerstvím si znalost razantních substantiv a mužných souvětí. A známost s karaktery, oplývajícími družností a veselím. O půlnoci se budem prát.

Koneckonců kdo tvrdí, že přijedu s prázdnou? Přivezu něco hospodyni do daru. Bonboniéru.

I kozla bonboniéru. Becherovku. Tu největší! *Pod buku košatou klenbou jsem o tobě, Tityre, zpíval!*

Před ovarem bude rum. Nalitý do čajových sklenic. Po ovaru bude borovička. Po borovičce trdelová polévka. Pak jitrnička se zelím nebo s křenem. A krev s kroupama. A pivo ze džbánu. To už budeme kapku zděláni. A pan Doubek se v kuchyni ve škopíku umyje a zakousne si kouštěk ledvinky, rozprostře na lavici své božské hýždě, cvrnkne si rumu a zahledí se oknem šikmo vzhůru, na střechu Zilvarovic mlýnice. A tam se nadzvedne taška a dírou se vysune

mosazná hasičská přílba. V paprscích zapadajícího slunce ticiánově červená. I střecha bude tician. A křídlovka bude tician. A půjdeme přes Persii, přes Astrachaň, Voroněž, Kersk, pošleme domů vagón uhlí, všecko se změní, i svět.

– Vy už mě nepoznáváte? – píchnu ho vidličkou do stehna, abych odvedl jeho pozornost od zrzavých iluminací k fádní skutečnosti. Skutečnost budu já.

– Poznávám, pane Flanderka, poznávám. Vdávali jsme spolu Cúňu. A pomáhali jsme si v neštěstí.

A pan Doubek praští do bubnu nebo do plechu na buchty, nebo jen tak do dubového stolu, z radosti, z neskonalé radosti.

Někdo zvoní. Už zas?

Ne, někdo mě praštil do prsou. Jenže nikdo tu není. Sám sebe jsem asi praštil do prsou. Svíravá bolest Pod plochou kostí hrudní. A úzkost, úzkost.

Je to infarkt.

Konec písemné práce.

– Zdar, soudruhu profesore!

Nazdar, Františku.

TŘETÍ PŘÍBĚH „PĚŠÍCH PTÁKŮ“

Poslední Šotolova próza – Podzim v zahradní restauraci – *je třetí částí volné řady menších románů, která začala před pěti lety* Malovanými dětmi *(1983) a pokračovala knihou* Róza Rio *(1986). Zatímco úvodní díl se odehrával v těch válečných měsících, kdy se bortila stará Evropa a rozpadala se rakousko-uherská monarchie, a prostřední za světové války vedené proti fašismu, nynější „podzim“ probíhá v naší přítomnosti. Základní orientace a podoba Šotolovy prózy je ovšem dána už dvacet let. „Začetl jsem se do českých dějin,“ napsal jednou programově Šotola, „a chci aspoň skromnou měrou vystopovávat v nich osud člověka, osudy obyčejného, prostého obyvatele této země, tak jak kráčí českou krajinou a dramatem české historie i dramatem třídních bojů od dávnověku až po dnešek.“ Jeho próza zároveň vždycky mířila proti falešnému patosu, proti domýšlivosti subjektu o vlastní dějinné roli a proti jenom obecným, optimistickým a útěšným pravdám. Toto zaměření trvá a stejně se ustálil autorův vypravěčský styl. To znamená, že opět čteme text formulovaný ve větách spíše úsečných a podávaný z ironické a někdy groteskní nebo hořké perspektivy; kapitoly postavené hodně na dialogu, který je často veden imaginárně s dvojníky hlavních postav a s různými známými rolemi a citáty, ozývajícími se z vysokého i nízkého písemnictví. Čteme opět prózu, která má ráda karikaturu, ale nepostrádá ani lyrickou obrazotvornost.*

Pořád jde o člověka a dějiny a pořád o naději, která se blíží nebo vzdaluje, pořád jde o možnosti jedince zaklesnutého v událostech, které ho přesahují. Když uvádíme takováto určení a podtrhujeme, že Šotola posuzuje člověka a historii očima obyčejných lidí, pak to znamená teprve začátek odpovědi a víme, že v otázkách bude třeba pokračovat. Jaké obyčejné lidi vlastně Šotola míní a jaké s nimi má záměry? Je snad jejich příběhům přisouzeno, aby prosazovaly nihilistickou optiku a povyšovaly lidi, kteří rezignují, nebo se dokonce přiživují? Kteří se stávají obětí absurdních konfliktů s mocí a s jejími ironickými žerty? V souvislosti s prózou Osmnáct

Jeruzalémů *(1986), sahající časově ke křižáckým výpravám ve 13. století, se k tomu Šotola vyjádřil:* „Byly *to krásné iluze a sny, které mne začaly lákat, abych o nich napsal. To je jedno z mých témat: člověk jde za snem, ideálem, pozná přitom všelijaké příkoří, ale dokud se udrží na nohou, jde.“ Myslím, že plán autorových próz je takto formulován přesněji. Podle toho by pak bylo možno sledovat životní výpravy dalších postav, opětovaně podnikané, dokud se člověk „drží na nohou“. Způsob, jak toto putování zpravidla podstupují Šotolovy figury, je ovšem zvláštní. Někteří jiní spisovatelé jsou pokoušeni snahou ukazovat člověka jako tvůrce dějin nebo jako ztělesnění zásadních etických kategorií. Někteří jsou přitahováni postavami mužů a žen, kteří nepřestávají zasahovat do veřejných událostí a sdružují se, aby pro řešení svých těžkostí a pro dosažení svých cílů nalézali politické cesty. Nebo abychom uvedli Šotolova vrstevníka Jana Otčenáška, toho nejvíc lákala nedočkavost, lačnost a přímo dravost mladých lidí, bouřlivě se pouštějících do dobývání světa a spravedlivějšího štěstí. Jiří Šotola vyjádřil svou orientaci asi nejlépe titulem jedné své divadelní hry – myslí na „pěší ptáky“, na bytosti hodně zraňované a zklamávané, neschopné vysokých letů, ze všech událostí a konfliktů si odnášející nejspíš nedůvěřivost ke každému většímu gestu.*

Základní problém Podzimu v zahradní restauraci *je však jiný také ve srovnání se dvěma předešlými částmi autorova trojdílného celku. Jako soupeři tu nestojí jedinec se svým snem a dějiny, nýbrž člověk tuší a pak doslova naráží na hranice osobního času, a přitom chce do posledního dechu být užitečný a mít účast na lidském světě hodnot a důstojných vztahů; své nesnáze se snaží hrdě nést sám. Vyplývá, že takovýto román o člověku, jindy často se pyšně korunujícím za pána tvorstva, nebude zrovna milosrdný nebo útěšný, protože na konci opravdu nemůže být nic jiného než konec. Kruh Šotolovy prózy se uzavírá: pořád se bránila citově dojímavým představám ráje, který by byl lehce dosažitelný, a nyní staví člověka tvrdě před poznání, že ho nečeká žádná transcendence. Z hlediska proudu času, který se mění a trvá, je život jedince pouze jednou dočasnou úlohou či darem. Teprve na takovéto základní osnově se u Šotoly může rýsovat patos a*

obyčejnost života nebo optimismus a pesimismus. K tomu Šotola nedávno pověděl: „Už jako mladí literáti jsme začínali tzv. poezií všedního dne. Úplně jsem na ni nezapomněl. Stále se snažím nepřehánět, nebýt falešně patetický, starat se o prostého člověka jak v sobě, tak i kolem sebe. Vidět jeho starosti, jeho malost i velikost. Myslím si, že to nejsou pasivní diváci, ale hrdinové, kteří se dostávají s dějinami, hlavně ve vypjatých okamžicích, do konfliktního vztahu. A nekončí rezignací. Hledají východisko k činu. Snažím se rozkrývat jejich osudy s velkou obezřetností, co možná nejpravdivěji, aby jejich postoje nezplaněly v gestu.“ Podobné výroky se u Šotoly opakují. Pro jeho literární tvorbu, jež po prvních tápavých krocích potom programově postupovala jako reakce na patetický a rétorický optimismus padesátých let, jsou to formulace klíčové.

Vypravěčem posledního „podzimního“ příběhu je František Flanderka, syn jednoročního dobrovolníka, který se kdysi dost bizarně ocitl v *rakouském vojenském arestu, a Rózy-Růženy, jež se v následující, o dvacet let pozdější válce s tak hrdinsky krásnou nesmyslností vzepřela. Třetí příběh je sdělován samotným Františkem – a vlastně opět myslí na člověka a na válku, ačkoliv válka zůstává zcela mimo přímý děj. Je však zaťatá ve vypravěčově vědomí jako rozhodující osobní zážitek. Když se mu podařilo uniknout z protektorátu, dostal se mladý František do Sovětského svazu, vstoupil tam do východní armády a jako velitel protitankového kanónu s ní došel k našim hranicím. Po osvobození se stal pedagogem, učil češtině a dějepisu, a ničím pozoruhodným už se nevyznamenal.*

V čase příběhu trávil první roky důchodu – a najednou, v jednom svém kritickém okamžiku, se rozhodl a začal pro sebe písemně bilancovat. To je obsahem románu. Pomyslným adresátům začal posílat své zpovědi-dopisy, vzpomínal a sám v sobě přitom zápasil o zbytek vůle po důstojném životě. Sděloval, jak vypadají jeho obyčejné dny a co prožívá, když teď dospěl na práh stáří a spěchá ke svému závěru. Vypadá to na krušný příběh.

Jenže Šotola, když vypráví, nechce ukazovat lidský život jako romantické divadelní představení, ale ani jako marný čas.

Představuje ho jako vnitřní drama, ve kterém je prostor pro všechno, co k životu patří – pro smutek i chvíle bujnosti, pro jednotvárnost i pocit šťastného vytržení, pro komiku, která se ocitá hned vedle tragédie, pro vzlétnutí, nejednou ovšem následované pádem. V současné české literatuře dnes často vzlétá a padá a zase vzlétá Ikaros. Šotola nejraději představuje svého Ikara jako „pěšího ptáka"; takový byl Matěj Kuře, podobně vypadal Marcel Flanderka a jeho žena, nejinak se plouží osmnáct zneužitých dětí s křížovou výpravou do Jeruzaléma.

Na začátku i na konci Podzimu v zahradní restauraci se dostaneme na venkovskou zabijačku, a pokaždé má tato slavnost každodennosti jinou románovou funkci; poprvé je spojena se svatbou a je jakousi demonstrací majetnické pýchy, podruhé je doprovázena infarktem; poprvé zřejmě předcházely intimní radovánky a růžové naděje, podruhé bylo před tou slavností urologické vyšetření a verdikt s černými předtuchami. Mezi tím probíhá románový děj, představující hlavně dvojí lidské vztahy, které dávají závěru hrdinovy cesty jeho cenu. První je profesorova vděčná starost o bývalou žačku Zuzanu, když se dostala do nesnází; je líčen na pozadí známé legendy o starci a Zuzaně. Mohlo by to vyznít jako melodram nebo jako groteska, ale zásluhou vypravěče je tento vztah Učen bez sentimentality i bez devalvující směšnosti. Poslední roky penzionovaného profesora se v něm totiž naplňovaly lidským obsahem. Stejně jako jim dává hodnotu přátelství zdánlivě běžné, ale založené na samozřejmé oddanosti a zájmu o druhého a na odpovědnosti.

Podzim v zahradní restauraci *tedy nabízí spíše hořký než blaživý pohled na každodennost obyčejných lidí a tentokrát se navíc tato každodennost prostírá docela na konci pozemského putování. Zatímco* v *obou předchozích příbězích byl jejich závěr poznamenán válkou a jejich etika byla obrácena proti slabosti a proti zlu války, v závěrečném třetím románu přichází konec „přirozeně". Negativní rovinu pak představuje lidská planost, malichernost a konzumní realita. Je možno uzavřít, že tak Jiří Šotola logicky pokračuje ve své próze, jež nepřestává být zejména podnětem pro úvahy o místě*

člověka v dějinách a o jeho možnostech a hranicích platných tady na světě.

Miloš Pohorský

JIŘÍ ŠOTOLA
PODZIM V ZAHRADNÍ RESTAURACI



Doslov napsal Miloš Pohorský
Ilustroval Bohdan Kopecký
Přebal a vazbu (s použitím kreseb
B. Kopeckého) navrhl Zdeněk Ziegler
Graficky upravil Vladimír Vácha
Vydala Mladá fronta
jako svou 4986. publikaci
Edice Máj, svazek 518
Odpovědná redaktorka Jaroslava Jiskrová
Výtvarný redaktor Josef Velčovský
Vytiskl Mír, n. p., závod 3, Opletalova 3, Praha 1
Náklad 13 000 výtisků. První vydání
Praha 1988. 224 stran, 6 ilustrací
12,26 AA, 13,63 VA. 601/22/85.6
13/33 23-049-88
Cena vázaného výtisku 20 Kčs